

YARGITAY İÇTİHATLARI IŞIĞINDA

ANLAŞMALI BOŞANMA DAVASI

Şartlar · Protokol · Hâkimin Denetimi · Anlaşmadan Dönme
Velayet · Nafaka · Tazminat · Mal Rejimi
Taşınmaz Devri · İcra · Kanun Yolları

TMK
m. 166/3

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR

YARGITAY İÇTİHATLARI IŞIĞINDA

Anlaşmalı Boşanma *Davası*

Av. Aydın AYDAR

1962 yılında doğdu. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu; 1988'den bu yana İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaktadır. Meslek hayatının ilk döneminde bankacılık ve holding şirketlerinde uzun yıllar hukuk müşavirliği ve hukuk direktörlüğü görevlerinde bulundu. 1999 yılında kendi avukatlık ofisini kurarak çalışmalarını aile hukukuna, özellikle boşanma davalarına yöneltti. Otuz yılı aşkın süredir anlaşmalı ve çekişmeli boşanma, nafaka, velayet ve mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalar yürütmektedir.

Av. Aydın Aydar'ın diğer eserleri: *Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi* (altı cilt, Av. Murat Aydar ve Av. Eren Aydar ile birlikte) · *Yargıtay Kararları Işığında Mal Paylaşımında Şirket Hisseleri* (Av. Murat Aydar ve Av. Eren Aydar ile birlikte) · *Yargıtay Kararları Işığında Mal Paylaşımında Yurt Dışındaki Mallar* (Av. Murat Aydar ve Av. Eren Aydar ile birlikte) · *Yargıtay Kararları Işığında Zina ve Sadakatsizlik Sebebiyle Boşanma* (Av. Murat Aydar ve Av. Eren Aydar ile birlikte) · *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* · *Anlaşmalı Boşanma Davası*

YARGITAY İÇTİHATLARI IŞIĞINDA

Anlaşmalı Boşanma *Davası*

Şartlar, Protokol ve Hâkimin Denetimi, Anlaşmadan Dönme, Velayet, Nafaka, Tazminat, Mal Rejimi, Taşınmaz Devri, İcra, Kanun Yolları ve Yurt Dışındaki Eşler

Av. Aydın AYDAR

Av. Murat AYDAR

Av. Eren AYDAR

İstanbul · 2026

Yargıtay İçtihatları Işığında Anlaşmalı Boşanma Davası
Şartlar, Protokol ve Hâkimin Denetimi, Anlaşmadan Dönme, Velayet, Nafaka, Tazminat, Mal Rejimi, Taşınmaz Devri, İcra, Kanun Yolları ve Yurt Dışındaki Eşler
Av. Aydın Aydar · Av. Murat Aydar · Av. Eren Aydar

© 2026, Yazarlar. Bu eserin tüm yayın hakları yazarlarına aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında eserin tamamı ya da bir bölümü, yazarların yazılı izni olmaksızın hiçbir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Elektronik sürüm	Kasım 2026
İnternet	avukataydinaydar.com

Eserde mevzuat ve Yargıtay içtihadı 7 Kasım 2026 tarihi itibarıyla dikkate alınmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler, bağlamından başka bir kanun veya sözleşme anlaşılmadıkça 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na aittir.

Bu eser genel bilgi verme amacı taşır; somut uyuşmazlıklarda hukuki danışmanlığın yerini tutmaz.

ÖNSÖZ

Avukatlık hayatımda en sık duyduğum cümlelerden biri, "Biz anlaştık, hemen bitsin" cümlesidir. Bu cümleyi kuran eşler çoğu zaman bir an önce boşanmayı ister, protokole de pek bakmadan imza atar. Yıllar sonra aynı kişiler karşıma başka sorularla gelir: "Tapu niye devredilmedi?", "Altınlarımı neden isteyemiyorum?", "Protokolde okul masrafı yazıyordu, neden icra edilemiyor?", "Karar kesinleşti sanıyordum, neden hâlâ evli görünüyorum?" Anlaşmalı boşanmanın en büyük yanılgısı, kolay olduğu için önemsiz sanılmasıdır. Bir tek duruşmada verilen bu karar, bir ailenin çocuklarını, malını ve geçimini yıllarca belirler.

Anlaşmalı boşanma bugün aile mahkemelerindeki boşanma dosyalarının en büyük bölümünü oluşturuyor. Türk Medeni Kanunu'nun 166. maddesinin üçüncü fıkrası ise yalnızca birkaç cümleden ibarettir. Bu kısa hükmün etrafında, eşin anlaşmadan ne zamana kadar dönebileceğinden protokoldeki bir cümlenin mal paylaşımını bitirip bitirmediğine, evin kime ne zaman geçeceğinden kanun yolundan feragatin geçerliliğine kadar çok geniş bir içtihat oluşmuştur. Bu içtihadın önemli bir bölümü son yıllarda ve özellikle Hukuk Genel Kurulu'nun kararlarıyla şekillenmiştir.

Bu kitabı, o dağınık içtihadı anlaşmalı boşanma ekseninde tek bir yerde, düzenli ve sınanabilir biçimde toplamak için hazırladık. Her tespiti bir kanun hükmüne ya da künyesiyle gösterilen bir karara dayandırmaya çalıştık. Kararları resmî karar arama sistemlerinden tam metinleriyle inceledik; önemli gördüklerimizi karar metninden aynen alıntılayarak kart hâlinde verdik. Kararı veren merciin gerekçesini ayırmaya özen gösterdik: Bölge adliye mahkemesinin Yargıtay tarafından onanan gerekçesini Yargıtay'ın kendi sözü gibi sunmadık, karşı oyları çoğunluk görüşüyle karıştırmadık. Taraf, tanık ve çocuk adlarını yazmadık.

Kitap yalnız avukatlar ve hâkimler için yazılmadı. Boşanmayı düşünen eşlerin, onların yakınlarının ve aile hukukuyla ilgilenen herkesin anlayabileceği bir dil kullanmaya çalıştık. Her başlığı gerçek hayatta sorulan bir soru olarak koyduk ve cevabı ilk cümlede vermeye gayret ettik. Her bölümün başında kısa bir özet, sonunda Yargıtay'ın ilkesi ile uygulama önerilerimiz yer alır. Sonuç bölümünde içtihattan çıkan ilkeleri, eklerde ise soru ve cevapları, protokol ve dilekçe örneklerini, kontrol listelerini ve mevzuatı bir araya getirdik.

Bu eser, oğullarım Av. Murat Aydar ve Av. Eren Aydar ile birlikte hazırladığımız *Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi*, *Yargıtay Kararları Işığında Mal Paylaşımında Şirket Hisseleri*, *Yargıtay Kararları Işığında Mal Paylaşımında Yurt Dışındaki Mallar* ve *Yargıtay Kararları Işığında Zina ve Sadakatsizlik Sebebiyle Boşanma* adlı çalışmaların devamıdır. Şerhte TMK m. 166'yı madde sırası içinde incelemiştik; burada ise anlaşmalı boşanmayı dava açılmasından kesinleşmeye, protokolün yazımından icrasına ve üçüncü kişilere etkisine kadar bütün sonuçlarıyla ele aldık.

Eser, Kasım 2026'daki mevzuat ve yayımlanmış kararlar esas alınarak hazırlanmıştır. Bu dönemde yoksulluk nafakası bakımından önemli bir geçiş yaşanmaktadır: Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı 30 Haziran 2027'de yürürlüğe girecektir ve kanun koyucunun yapacağı düzenleme henüz belli değildir. Okurun, kitabı kullanırken sonraki gelişmeleri kontrol etmesini rica ederiz.

Bu kitabın hiçbir sayfası somut bir uyuşmazlıkta hukuki danışmanlığın yerini tutmaz. Her aile kendine özgüdür ve her protokol, o ailenin koşullarına göre yazılmalıdır. Yine de bu çalışmanın, anlaşarak boşanmak isteyenlere ve onlara yardım eden meslektaşlarımıza yol gösterici bir başvuru kaynağı olmasını diliyoruz.

İstanbul, Kasım 2026

Av. Aydın Aydar

KISA İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ v

KISALTMALAR xv

ESERİN KULLANIMI xvii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ KISIM · KAVRAM VE ŞARTLAR 5
1. Bölüm · Anlaşmalı Boşanmanın Hukuki Niteliği 7
2. Bölüm · Evliliğin En Az Bir Yıl Sürmüş Olması 15
3. Bölüm · Davanın Açılması: Görev, Yetki, Dilekçe, Masraf ve Süre 21
4. Bölüm · Birlikte Başvuru ve Davanın Kabulü 27
5. Bölüm · Hâkimin Tarafları Bizzat Dinlemesi 33
6. Bölüm · İradenin Serbestçe Açıklanması ve Ehliyet 39
7. Bölüm · Anlaşmadan Dönme 45

İKİNCİ KISIM · PROTOKOL VE HÂKİMİN DENETİMİ 55
8. Bölüm · Protokolün Niteliği, Şekli ve Kapsamı 57
9. Bölüm · Hâkimin Denetimi ve Değişiklik Yetkisi 65
10. Bölüm · Protokolün Hükme Geçirilmesi 71

ÜÇÜNCÜ KISIM · ÇOCUKLAR 77
11. Bölüm · Velayet ve Birlikte Velayet 79
12. Bölüm · Kişisel İlişki 85
13. Bölüm · İştirak Nafakası 89

DÖRDÜNCÜ KISIM · MALİ SONUÇLAR 95
14. Bölüm · Yoksulluk Nafakası 97
15. Bölüm · Maddi ve Manevi Tazminat 105
16. Bölüm · Mal Rejiminin Tasfiyesi 109
17. Bölüm · Ziynet, Çeyiz ve Ev Eşyası 117

BEŞİNCİ KISIM · PROTOKOLÜN YERİNE GETİRİLMESİ 121
18. Bölüm · Taşınmaz Devri ve Tapu 123
19. Bölüm · Para Borçları, Cezai Şart ve Diğer Edimler 133
20. Bölüm · Protokolün İcrası, Yerine Getirme Davası ve Zamanaşımı 141
21. Bölüm · Protokolün Uyarlanması 147

ALTINCI KISIM · KARAR VE SONRASI 153
22. Bölüm · Kanun Yolları, Feragat ve Kesinleşme 155
23. Bölüm · Kesinleşmiş Kararın ve Protokolün İptali 163
24. Bölüm · Üçüncü Kişiler: Alacaklılar ve Muvazaalı Boşanma 169
25. Bölüm · Boşanmadan Sonra: Soyadı, Bekleme Süresi ve Aylıklar 177
26. Bölüm · Yabancılık Unsuru ve Yurt Dışındaki Eşler 183

SONUÇ: İÇTİHATTAN ÇIKAN İLKELER 191

EK 1 · SORU VE CEVAPLARLA ANLAŞMALI BOŞANMA 197

EK 2 · PROTOKOL ÖRNEKLERİ 209

EK 3 · DİLEKÇE ÖRNEKLERİ 217

EK 4 · KONTROL LİSTELERİ 225

EK 5 · MEVZUAT 229

KAYNAKÇA 237

KARARLAR DİZİNİ 239

KAVRAM DİZİNİ 243

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ v

KISALTMALAR xv

ESERİN KULLANIMI xvii

GİRİŞ 1

I. Yöntem ve Kaynaklar 2

BİRİNCİ KISIM · KAVRAM VE ŞARTLAR 5

1. Bölüm · Anlaşmalı Boşanmanın Hukuki Niteliği 7

I. Anlaşmalı boşanma nedir? 8

II. Anlaşmalı boşanma ne zamandan beri var? 9

III. Eşler anlaşınca hâkim kararı olmadan boşanabilir mi? 9

IV. Anlaşmalı boşanmada hâkim neden boşanma sebebini araştırmaz? 9

V. Anlaşmalı boşanmadaki kabul, HMK'daki davayı kabulle aynı şey midir? 11

VI. Anlaşmalı boşanma bir dava mı, çekişmesiz yargı işi mi? 11

VII. Anlaşarak ayrılık kararı alınabilir mi? 12

VIII. Anlaşmalı boşanma ile çekişmeli boşanmanın farkları nelerdir? 12

2. Bölüm · Evliliğin En Az Bir Yıl Sürmüş Olması 15

I. Anlaşmalı boşanma için evliliğin kaç yıl sürmesi gerekir? 15

II. Bir yıl hangi tarihte dolmuş olmalıdır? 16

III. Bir yıl dolmadan açılan davada hâkim ne yapar? 17

IV. Bir yıl şartı Anayasa'ya uygun mu? 17

V. Bir yıl boyunca birlikte yaşamak şart mı? 18

VI. Bir yıl dolmadan boşanmak isteyenlerin seçenekleri nelerdir? 18

3. Bölüm · Davanın Açılması: Görev, Yetki, Dilekçe, Masraf ve Süre 21

I. Anlaşmalı boşanma davası hangi mahkemede açılır? 21

II. Anlaşmalı boşanma davası hangi şehirde açılır? 22

III. Dava nasıl açılır, hangi belgeler gerekir? 22

IV. Anlaşmalı boşanma davasının masrafı ne kadar? 23

V. Anlaşmalı boşanma davası ne kadar sürer? 23

VI. Adli tatilde anlaşmalı boşanma davası görülür mü? 24

4. Bölüm · Birlikte Başvuru ve Davanın Kabulü 27

I. Anlaşmalı boşanma için eşlerin birlikte dava açması şart mı? 27

II. Çekişmeli boşanma davası sonradan anlaşmalıya dönüşebilir mi? 28

III. Davalının kabul beyanı boşanma için yeter mi? 29

IV. Kabul beyanı ne zamana kadar yapılabilir? 30

V. Eşlerden biri duruşmada anlaşmayı kabul etmezse ne olur? 30

VI. Vekil davayı kabul edebilir mi? 31

5. Bölüm · Hâkimin Tarafları Bizzat Dinlemesi 33
I. Anlaşmalı boşanmada duruşmaya gitmek zorunlu mu? 33
II. Avukat eşin yerine duruşmaya girebilir mi? 34
III. Yurt dışındaki eş nasıl dinlenir, istinabe olur mu? 35
IV. SEGBİS ile anlaşmalı boşanma olur mu? 35
V. Tutuklu veya cezaevindeki eş anlaşmalı boşanabilir mi? 36
VI. Duruşmada imzalanan tutanağın sonradan değeri nedir? 36

6. Bölüm · İradenin Serbestçe Açıklanması ve Ehliyet 39
I. Hâkim serbest iradeyi nasıl anlar? 39
II. Kısıtlı veya akıl hastası eş anlaşmalı boşanabilir mi? 40
III. Depresyon veya ruhsal sıkıntı iradeyi sakatlar mı? 41
IV. Baskıyla imzalanan protokol ne olur? 41
V. Hâkim eşlerin neden boşandığını sorabilir mi? 43

7. Bölüm · Anlaşmadan Dönme 45
I. Eşim anlaşmadan dönebilir mi? 46
II. Hukuk Genel Kurulu bu sonuca nasıl varmıştır? 46
III. Öğretide bu içtihat nasıl değerlendiriliyor? 47
IV. Anlaşmadan ne zamana kadar dönülebilir? 48
V. Dönme hâlinde mahkeme ne yapar? 49
VI. Dönme, feragat ve davanın geri alınması arasındaki fark nedir? 50
VII. Anlaşmalı boşanma davasından feragat, önceki olayları affetmek midir? 51
VIII. Çekişmeli devam eden davada protokol ne olur? 53

İKİNCİ KISIM · PROTOKOL VE HÂKİMİN DENETİMİ 55

8. Bölüm · Protokolün Niteliği, Şekli ve Kapsamı 57
I. Anlaşmalı boşanma protokolü nedir? 58
II. Protokolün yazılı olması veya noterden yapılması şart mı? 58
III. Protokol ne zaman geçerli olur? 59
IV. Protokolde mutlaka neler yazmalıdır? 59
V. Protokole başka hangi maddeler yazılabilir? 60
VI. Protokole hangi maddeler yazılamaz? 61
VII. Protokol nasıl yorumlanır? 62
VIII. İyi bir protokol maddesi nasıl yazılır? 62

9. Bölüm · Hâkimin Denetimi ve Değişiklik Yetkisi 65
I. Hâkim protokolü değiştirebilir mi? 65
II. Eşler kişisel ilişkiyi hâkimin takdirine bırakabilir mi? 67
III. Hâkim neleri denetler? 67
IV. Eşler hâkimin önerisini kabul etmezse dava reddedilir mi? 68
V. Karar, protokolden farklı yazılırsa ne olur? 68

10. Bölüm · Protokolün Hükme Geçirilmesi 71
I. Protokol boşanma kararına nasıl geçirilir? 71
II. "Protokolün onaylanmasına" hükmü yeterli midir? 72
III. Karar protokolden farklı yazılmışsa ne yapılmalı? 73
IV. Mahkeme protokolün dışına çıkabilir mi? 74
V. Yargılama giderleri ve vekâlet ücreti nasıl düzenlenir? 74

ÜÇÜNCÜ KISIM · ÇOCUKLAR 77

11. Bölüm · Velayet ve Birlikte Velayet 79
I. Anlaşmalı boşanmada velayet nasıl belirlenir? 80
II. Hâkim çocuğun görüşünü sormalı mı? 80

III. Birden fazla çocuk varsa velayet paylaşılabilir mi? 81
IV. Anlaşmalı boşanmada ortak velayet mümkün mü? 81
V. Ortak velayet protokolüne neler yazılmalı? 82
VI. Protokoldeki velayet düzenlemesi sonradan değiştirilebilir mi? 82
VII. Protokolde taşınma ve yurt dışı için neler yazılabilir? 83

12. Bölüm · Kişisel İlişki 85
I. Kişisel ilişki protokolde yazılmak zorunda mı? 85
II. Kişisel ilişki maddesi nasıl yazılmalı? 86
III. Hâkim kişisel ilişkiyi kendisi belirleyebilir mi? 86
IV. Kişisel ilişkiye uyulmazsa ne olur? 87
V. Büyükanne ve büyükbaba torunla kişisel ilişki isteyebilir mi? 87
VI. Kişisel ilişki sonradan değiştirilebilir mi? 88

13. Bölüm · İştirak Nafakası 89
I. Anlaşmalı boşanmada çocuğun nafakasından vazgeçilebilir mi? 89
II. İştirak nafakası nasıl belirlenir? 91
III. Okul masraflarını protokolde ayrıca yazmak doğru mu? 91
IV. Nafaka artışı protokolde nasıl yazılmalı? 92
V. İştirak nafakası sonradan değiştirilebilir mi? 92

DÖRDÜNCÜ KISIM · MALİ SONUÇLAR 95

14. Bölüm · Yoksulluk Nafakası 97
I. Protokolde yoksulluk nafakası yazmak zorunlu mu? 98
II. Süresiz nafaka kalktı mı, protokoller ne olacak? 98
III. Protokolde süreli nafaka kararlaştırılabilir mi? 99
IV. Hâkim nafaka miktarına karışabilir mi? 100
V. Protokolde adı "nafaka" olmayan aylık ödeme nedir? 100
VI. Protokolle belirlenen nafaka kaldırılabilir veya azaltılabilir mi? 100
VII. Genel "hiçbir talebimiz yoktur" cümlesi nafaka artırımını engeller mi? 101
VIII. Döviz cinsinden nafaka olur mu? 102
IX. Tedbir nafakası protokolde yazılır mı? 102

15. Bölüm · Maddi ve Manevi Tazminat 105
I. Anlaşmalı boşanmada tazminat alınabilir mi? 105
II. Boşandıktan sonra tazminat davası açılabilir mi? 106
III. Tazminat hakkı saklı tutularak anlaşmalı boşanılabilir mi? 107
IV. Boşandıktan sonra öğrenilen olay için dava açılabilir mi? 107
V. Tazminat nasıl ödenir, irat olur mu? 107
VI. Protokoldeki tazminat ne zaman ödenir, ne zaman icra edilir? 108

16. Bölüm · Mal Rejiminin Tasfiyesi 109
I. Anlaşmalı boşanmada mal paylaşımı protokole yazılmak zorunda mı? 110
II. Protokoldeki mal rejimi maddesi bağlayıcı mıdır? 110
III. Hangi cümle mal paylaşımı hakkını bitirir? 111
IV. Protokolde sayılan mallar dışındakiler için dava açılabilir mi? 113
V. Mal rejimi davası anlaşmalı boşanmadan sonra ne zamana kadar açılabilir? 114
VI. Protokolde katılma alacağı ödenecekse nasıl yazılır? 114

17. Bölüm · Ziynet, Çeyiz ve Ev Eşyası 117
I. Ziynet protokole yazılmak zorunda mı? 117
II. "Birbirimizden talebimiz yoktur" cümlesi ziynetleri de kapsar mı? 118
III. Düğünde takılan her şey kadının mıdır? 119
IV. Ev eşyası nasıl düzenlenir? 119
V. Örnek ziynet maddesi 119

BEŞİNCİ KISIM · PROTOKOLÜN YERİNE GETİRİLMESİ 121

18. Bölüm · Taşınmaz Devri ve Tapu 123
I. Protokolle ev devri için ayrıca resmî senet gerekir mi? 124
II. Mülkiyet ne zaman geçer? 125
III. Eş tapuya gelmezse ne yapılır? 126
IV. Eş evi başkasına satarsa ne olur? 128
V. Evi çocuk adına devretmek mümkün mü? 129
VI. Devir yerine tazminat yazılmışsa ne olur? 129
VII. Oturma hakkı nasıl düzenlenir? 130
VIII. Tapu devri için ne zaman harekete geçilmeli? 130

19. Bölüm · Para Borçları, Cezai Şart ve Diğer Edimler 133
I. Protokole yazılan para borcu nasıl istenir? 134
II. Tarih yazılmamışsa borç ne zaman ödenir? 134
III. Ödeme bir koşula bağlanmışsa borçlu kaçabilir mi? 135
IV. Cezai şart protokolde geçerli mi? 136
V. Gizlilik maddesi ne kadar geniştir? 137
VI. Kredi ve banka borcu protokolle üstlenilebilir mi? 137
VII. Çocuk yararına para veya ev taahhüdü kim tarafından istenir? 137
VIII. Protokole yazılmayan vaat bağlar mı? 138

20. Bölüm · Protokolün İcrası, Yerine Getirme Davası ve Zamanaşımı 141
I. Protokole uyulmazsa ne yapılır? 142
II. Hangi protokol maddesi icra edilemez? 142
III. Protokol borcu ne zaman icra edilebilir? 143
IV. Nafaka ödenmezse ne olur? 144
V. Eşler nafakayı kendi aralarında değiştirebilir mi? 144
VI. Protokole dayanan davaya hangi mahkeme bakar? 145
VII. Protokolden doğan alacak ne zaman zamanaşımına uğrar? 145

21. Bölüm · Protokolün Uyarlanması 147
I. Protokol sonradan değiştirilebilir mi? 148
II. Aşırı ifa güçlüğü nedir ve protokole uygulanır mı? 148
III. Boşanmak için üstlenilen gider sonradan kaldırılabilir mi? 149
IV. Protokoldeki nafaka artış oranı değiştirilebilir mi? 150
V. Protokoldeki nafaka nasıl indirilir veya kaldırılır? 150
VI. Protokol tamamen kaldırılabilir mi? 150

ALTINCI KISIM · KARAR VE SONRASI 153

22. Bölüm · Kanun Yolları, Feragat ve Kesinleşme 155
I. Anlaşmalı boşanma kararına itiraz edilebilir mi? 156
II. Karar ne zaman kesinleşir? 156
III. Karar yıllarca tebliğ edilmezse ne olur? 157
IV. Duruşma günü kanun yolundan feragat edilebilir mi? 158
V. Tebligat itirazı nasıl ileri sürülür? 159
VI. Kanun yolunda neler ileri sürülebilir? 160
VII. Yalnız nafaka veya velayet için başvurulabilir mi? 160
VIII. Kanun yararına temyiz nedir? 161

23. Bölüm · Kesinleşmiş Kararın ve Protokolün İptali 163
I. Kesinleşmiş anlaşmalı boşanma kararı ortadan kaldırılabilir mi? 163
II. "Kandırıldım" iddiası yargılamanın iadesi sebebi midir? 164
III. Protokolün yalnız bir maddesi ayrı davayla iptal edilebilir mi? 165
IV. Baskıyla alınan feragat iptal edilebilir mi? 166

24. Bölüm · Üçüncü Kişiler: Alacaklılar ve Muvazaalı Boşanma 169
I. Protokol alacaklıyı bağlar mı? 170
II. Protokolle devredilen ev mal kaçırma sayılır mı? 170
III. Boşanmanın muvazaalı olduğu nasıl anlaşılır? 171
IV. Protokoldeki katılma alacağı feragati alacaklıya karşı ileri sürülebilir mi? 172
V. Eski eşe yapılan devirde 2025 değişikliği ne getirdi? 172
VI. Tasarrufun iptali mi, yargılamanın iadesi mi? 173
VII. Ölüm aylığı için boşanırsa ne olur? 173
VIII. Formalite boşanan eşler birbirinden hak isteyebilir mi? 175

25. Bölüm · Boşanmadan Sonra: Soyadı, Bekleme Süresi ve Aylıklar 177
I. Boşanmanın kesinleşmesi neleri değiştirir? 178
II. Kadın boşanınca hangi soyadını kullanır? 178
III. Soyadı izni sonradan kaldırılabilir mi? 179
IV. Çocuğun soyadı boşanınca değişir mi? 180
V. Kadın hemen evlenebilir mi? 180
VI. Boşandıktan sonra doğan çocuğun babası kimdir? 181
VII. Eşler yeniden birbiriyle evlenebilir mi? 181
VIII. Miras hakkı ne olur? 181
IX. Aylık ve sağlık güvencesi nasıl etkilenir? 182

26. Bölüm · Yabancılık Unsuru ve Yurt Dışındaki Eşler 183
I. Yurt dışında yaşayanlar Türkiye'de anlaşmalı boşanabilir mi? 184
II. Hangi ülkenin hukuku uygulanır? 184
III. Yurt dışındaki eş davaya nasıl katılır? 185
IV. Yurt dışında boşananlar Türkiye'de ne yapmalıdır? 185
V. Yurt dışındaki noter boşanması Türkiye'de geçerli mi? 186
VI. Yabancı mahkemedeki protokol Türkiye'de ne sonuç doğurur? 187
VII. Çocuk yurt dışına götürülebilir mi? 188
VIII. Yabancı eşin ikameti boşanmadan etkilenir mi? 188

SONUÇ: İÇTİHATTAN ÇIKAN İLKELER 191
I. Kavram ve Şartlar 191
II. Protokol ve Hâkimin Denetimi 192
III. Çocuklar 192
IV. Mali Sonuçlar 193
V. Protokolün Yerine Getirilmesi 193
VI. Karar ve Sonrası 194
VII. Değerlendirme 195

EK 1 · SORU VE CEVAPLARLA ANLAŞMALI BOŞANMA 197
I. Temel Sorular 197
II. Dava ve Masraf 198
III. Duruşma ve İrade 199
IV. Anlaşmadan Dönme 199
V. Protokol ve Hâkim 200
VI. Çocuklar 201
VII. Nafaka ve Tazminat 202
VIII. Mal Paylaşımı ve Ziynet 203
IX. Tapu, İcra ve Uyarlama 204
X. Kesinleşme ve İptal 206
XI. Üçüncü Kişiler 207
XII. Boşanmadan Sonra 208

EK 2 · PROTOKOL ÖRNEKLERİ 209
I. Çocuğu ve Paylaşılacak Malı Olmayan Eşler İçin Kısa Protokol 209
II. Çocuklu Eşler İçin Protokol 210
III. Taşınmaz, Araç ve Borç İçeren Kapsamlı Maddeler 211
IV. Çocuk Adına Devir ve Oturma Hakkı 212
V. Yoksulluk Nafakası Seçenekleri 213
VI. Ortak Velayet Maddeleri 214
VII. Hüküm Fıkrası Önerisi 214

EK 3 · DİLEKÇE ÖRNEKLERİ 217
I. Birlikte Başvuru: Anlaşmalı Boşanma Dava Dilekçesi 217
II. Tek Eşin Açtığı Davaya Kabul Beyanı 218
III. Kanun Yolundan Feragat Dilekçesi 218
IV. Anlaşmadan Dönme: İstinaf Dilekçesi 219
V. Tavzih Talebi 219
VI. Protokole Dayalı Tapu İptali ve Tescil Davası 220
VII. Protokole Dayalı Alacak Davası 221
VIII. Protokoldeki Nafakanın İndirilmesi veya Uyarlanması 221
IX. Bekleme Süresinin Kaldırılması 222
X. Yabancı Mahkeme Kararının Tanınması 222
XI. Yargılamanın İadesi 223

EK 4 · KONTROL LİSTELERİ 225
I. Protokol Yazılmadan Önce 225
II. Protokol Maddeleri 226
III. Duruşma Günü 227
IV. Karar Kesinleştikten Sonra 227
V. Süreler 228

EK 5 · MEVZUAT 229
I. Türk Medeni Kanunu (4721) 229
II. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (6100) 232
III. Türk Borçlar Kanunu (6098) 234
IV. İcra ve İflas Kanunu (2004) 235
V. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (5510) 235
VI. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (5718) 236
VII. Nüfus Hizmetleri Kanunu (5490) 236

KAYNAKÇA 237

KARARLAR DİZİNİ 239

KAVRAM DİZİNİ 243

KISALTMALAR

4787 sayılı Kanun	Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
743 sayılı Kanun	743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AYM	Anayasa Mahkemesi
bkz.	bakınız
dn.	dipnot
E.	Esas numarası
HD	Yargıtay Hukuk Dairesi
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	Karar numarası
Kn.	Kenar numarası
m.	madde
RG	Resmî Gazete
s.	sayfa
S.	Sayı
SEGBİS	Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TL	Türk lirası
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TÜFE	Tüketici fiyat endeksi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
ÜFE	Üretici fiyat endeksi
vd.	ve devamı
ZPO	Zivilprozessordnung (Alman veya İsviçre Medeni Usul Kanunu)

ESERİN KULLANIMI

Eser, anlaşmalı boşanmayı (TMK m. 166/3) Yargıtay kararları ışığında inceler. Konular altı kısımda toplanmıştır: kavram ve şartlar, protokol ve hâkimin denetimi, çocuklar, mali sonuçlar, protokolün yerine getirilmesi, karar ve sonrası. Sonuç bölümü içtihattan çıkan ilkeleri kısa cümlelerle bir arada verir. Eklerde soru ve cevaplar, protokol ve dilekçe örnekleri, kontrol listeleri ve mevzuat yer alır.

Soru başlıkları ve özetler. Bölüm başlıkları, uygulamada sorulan sorular biçiminde yazılmıştır ve cevap ilk cümlede verilir. Her bölümün başındaki özet, bölümün sonucunu birkaç cümlede toplar. Yalnız cevabı arayan okur özet ve ilk cümleyle yetinebilir; gerekçe ve kararlar devamındadır.

Kenar numaraları. Ana metindeki paragraflar dış kenardaki numaralarla sıralanmıştır. Numaralar eser boyunca süreklidir; esere atıfta sayfa yerine kenar numarası gösterilebilir: *Aydar/Aydar/Aydar, Anlaşmalı Boşanma Davası, Kn. 145.*

İçtihat kartları. Bir ilkeyi en iyi gösteren kararlar ayrıca kart hâlinde verilmiştir. Kartın başında daire, karar tarihi, esas ve karar numarası; ardından uyuşmazlığın kısa özeti, karar metninden aynen alıntı ve değerlendirme yer alır. Alıntılar karar metinlerinden olduğu gibi aktarılmış; taraf, tanık, çocuk ve üçüncü kişi adları gösterilmemiştir. Kadın veya erkek ifadesi, karar metninde açıkça belirtildiği ölçüde kullanılmıştır.

Yargıtay'ın ilkesi. Mavi zeminli kutular, kararlarda yerleşmiş ilkeyi kısa bir cümleyle özetler; ilkenin dayandığı kararlar dipnotta gösterilir.

Atıf biçimi. Kararlar dipnotlarda "Yargıtay 2. HD, 06.10.2025, E. 2025/1688, K. 2025/8266" biçiminde gösterilmiştir. Eserin elektronik sürümünde künyeler Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi'ndeki resmî tam metne, Anayasa Mahkemesi kararları ise Mahkemenin bilgi bankalarındaki resmî metne bağlantılıdır. Resmî veri tabanında tam metnine ulaşılamayan ve yalnız başka bir kaynakta anılan kararlar "aktaran" ibaresiyle gösterilmiştir.

Dairelerin görev alanları. Boşanma davalarının temyiz incelemesi Yargıtay 2. Hukuk Dairesinde yapılmaktadır. Protokole dayalı icra uyuşmazlıkları 12. Hukuk Dairesinin, alacaklıların açtığı tasarrufun iptali davaları uzun yıllar 17. Hukuk Dairesinin, günümüzde 4. Hukuk Dairesinin görev alanındadır. Ölüm aylığının kesilmesine ilişkin davalar Hukuk Genel Kurulu önüne de gelmektedir.

Kararların kesinliği. Bölge adliye mahkemesi veya ilk derece mahkemesi gerekçesinin Yargıtay tarafından onandığı kararlar, gerekçenin kime ait olduğu belirtilerek anılmıştır. Bir kararda karşı oy veya Genel Kurul'daki azınlık görüşü varsa bu durum ayrıca gösterilmiş, azınlık görüşü çoğunluk görüşü gibi sunulmamıştır.

Renkli kutular. *Dikkat* kutuları hak kaybına yol açabilecek noktaları, *uygulama notları* protokol yazımı, dava hazırlığı ve ispata ilişkin pratik önerileri, *alıntı* blokları karar ve kanun metinlerinden uzun alıntıları içerir. Eklerdeki protokol ve dilekçe örneklerinde köşeli parantez içindeki yerler somut dosyaya göre doldurulmalıdır.

GİRİŞ

Anlaşmalı boşanma, Türkiye'de boşanmanın en yaygın yoludur. Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre 2025'te 193.793 çift boşanmıştır; bu sayı bir önceki yıl 188.963'tü ve kaba boşanma hızı binde 2,26'ya ulaşmıştır. Boşanmaların yüzde 34,0'ı evliliğin ilk beş yılında, yüzde 20,3'ü 6–10. yılında gerçekleşmiş; boşanmalar sonucunda velayeti düzenlenen çocuk sayısı 191.371 olmuştur.[1] Adalet Bakanı'nın 13.10.2026 tarihli açıklamasına göre 2025'te davanın kabulüne karar verilen anlaşmalı boşanma oranı yüzde 42,9, çekişmeli boşanma oranı yüzde 21,6'dır; 8 Ekim 2026 itibarıyla bu oranlar yüzde 44,3 ve yüzde 21,2 olmuştur. Boşanma davalarının ortalama süresi de 2020'de 199 günken 2025'te 163 güne inmiştir.[2] 1

Bu kadar sık başvurulan bir yolun dayanağı ise tek bir fıkradır. Türk Medeni Kanunu m. 166/3'e göre evlilik en az bir yıl sürmüşse, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Hâkim tarafları bizzat dinleyip iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirir, boşanmanın mali sonuçları ve çocukların durumu hakkındaki düzenlemeyi uygun bulursa boşanmaya karar verir. Hüküm kısadır, ama her sözcüğü uygulamada ayrı bir uyuşmazlığa dönüşmüştür. 2

Anlaşmalı boşanmanın kolaylığı yanıltıcıdır. Duruşma çoğu zaman kısa sürer, eşler imzalar, karar aynı gün verilebilir. Ancak yıllar sonra aile mahkemesinin, icra mahkemesinin, tapu müdürlüğünün, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun, hatta bir alacaklının önüne aynı protokol gelir. O gün yazılan "talebimiz yoktur" cümlesinin mal rejimini kapsayıp kapsamadığı, "okul masraflarını öder" cümlesinin icra edilip edilemeyeceği, "protokolün onaylanmasına" hükmüyle tapunun devredilip devredilemeyeceği ve aynı gün verilen feragat dilekçesinin kararı gerçekten kesinleştirip kesinleştirmediği, o sırada kimsenin düşünmediği sorular olarak ortaya çıkar. 3

Bu eser, anlaşmalı boşanmanın bütün aşamalarını Yargıtay kararlarını esas alarak bir bütün hâlinde incelemektedir. Eserin cevap aradığı başlıca sorular şunlardır: 4

1. Anlaşmalı boşanmanın şartları nelerdir; bir yıl şartı nasıl hesaplanır, dolmamışsa ne olur?

1 TÜİK, Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2025, 24.02.2026.
2 Adalet Bakanı'nın 13.10.2026 tarihli açıklaması (DHA). TÜİK verileri kesinleşen boşanmaları, Bakanlık verileri ise dava sonuçlarını gösterdiğinden iki veri grubu birbiriyle doğrudan karşılaştırılamaz.

2. Dava nerede ve nasıl açılır, eş hâkim önünde neden bizzat dinlenmelidir, görüntülü bağlantıyla veya vekille boşanılabilir mi?
3. Eş, anlaşmadan ne zamana kadar dönebilir; bunun için sebep göstermesi gerekir mi, dönerse dava ne olur?
4. Protokolde neler zorunludur, hâkim protokole ne ölçüde karışabilir, karar protokolden farklı yazılırsa ne yapılır?
5. Velayet, kişisel ilişki ve nafaka nasıl düzenlenir; ortak velayet mümkün müdür, çocuğun nafakasından vazgeçilebilir mi?
6. Yoksulluk nafakası, Anayasa Mahkemesi'nin süresizlik kararından sonra protokollerde nasıl yazılmalıdır?
7. Protokoldeki hangi cümle mal paylaşımı, ziynet veya tazminat hakkını sona erdirir, hangisi erdirmez?
8. Protokoldeki taşınmaz nasıl devredilir, borç ödenmezse hangi yola gidilir, zamanaşımı ne kadardır, koşullar değişirse protokol uyarlanır mı?
9. Kanun yolundan ne zaman feragat edilebilir, karar ne zaman kesinleşir, kesinleşmiş karar ortadan kaldırılabilir mi?
10. Alacaklı protokolle yapılan devri iptal ettirebilir mi; formalite boşanmanın ölüm aylığına etkisi nedir?
11. Boşanmadan sonra soyadı, bekleme süresi, miras ve aylık nasıl etkilenir; yurt dışında verilen karar Türkiye'de nasıl geçerli olur?

I. Yöntem ve Kaynaklar

5 Eserin dayanağı, Yargıtay'ın anlaşmalı boşanmaya ilişkin kararlarıdır. Kararlar, Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi'nde ve Yargıtay'ın karar arama sisteminde yapılan taramalarla belirlenmiş ve tam metinleriyle okunmuştur. Boşanma davalarının temyiz incelemesi Yargıtay 2. Hukuk Dairesinde yapıldığından eserin ağırlık merkezini bu Dairenin kararları oluşturur. Anlaşmalı boşanmaya ilişkin temel ilkeleri koyan Hukuk Genel Kurulu kararlarına özel olarak yer verilmiştir. Eser, Eylül 2026'ya kadar yayımlanan kararları kapsar.

6 Her tespit, bir kanun hükmüne ya da künyesiyle gösterilen bir karara dayandırılmıştır. Kararlardan yapılan alıntılar karar metinlerinden aynen aktarılmış; taraf, tanık, çocuk ve üçüncü kişi adları gösterilmemiştir. Kararlarda kadın veya erkek ifadesi, yalnız karar metninde belirtildiği ölçüde kullanılmıştır. Bir kararda ilk derece mahkemesinin veya bölge adliye mahkemesinin gerekçesi Yargıtay tarafından onanmışsa bu durum metinde belirtilmiş; Genel Kurul'da ileri sürülüp benimsenmeyen görüşler ve karşı oylar çoğunluk görüşü olarak sunulmamıştır.

7 Öğretide konuyu inceleyen makaleler okunmuş ve görüşleri sayfa numaralarıyla gösterilmiştir. Yargıtay'ın yerleşik bir çözüm sunmadığı veya kararların farklı

yönde olduğu sorularda yazarların görüşü "kanaatimizce" ifadesiyle ve gerekçesiyle belirtilmiştir.

8 Eserde şiddet, hastalık ve özel hayata ilişkin olayları içeren kararlar da incelenmiştir. Bu kararlar, kişileri tanınabilir kılacak ayrıntılardan arındırılarak ve hukuki değerlendirme için gerekli olduğu ölçüde, sade bir dille anlatılmıştır.

9 Parasal tutarlar ve parasal sınırlar, eserin kapandığı tarih itibarıyla verilmiştir. Harç, gider avansı, avukatlık ücreti ve temyiz sınırı her yıl değiştiğinden güncel tutar ayrıca kontrol edilmelidir.

BİRİNCİ KISIM

KAVRAM VE ŞARTLAR

1. Anlaşmalı Boşanmanın Hukuki Niteliği 7

2. Evliliğin En Az Bir Yıl Sürmüş Olması 15

3. Davanın Açılması: Görev, Yetki, Dilekçe, Masraf ve Süre 21

4. Birlikte Başvuru ve Davanın Kabulü 27

5. Hâkimin Tarafları Bizzat Dinlemesi 33

6. İradenin Serbestçe Açıklanması ve Ehliyet 39

7. Anlaşmadan Dönme 45

"Görülmektedir ki anılan madde hükmü ile, boşanma davalarında tarafların ikrarının hâkimi bağlamayacağına ilişkin TMK'nın 184. maddesinin 3. fıkrasında yer alan düzenlemeye bir istisna getirilmiştir"

Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512

BİRİNCİ BÖLÜM

Anlaşmalı Boşanmanın Hukuki Niteliği

BÖLÜMÜN PLANI

I. Anlaşmalı boşanma nedir? 8
II. Anlaşmalı boşanma ne zamandan beri var? 9
III. Eşler anlaşınca hâkim kararı olmadan boşanabilir mi? 9
IV. Anlaşmalı boşanmada hâkim neden boşanma sebebini araştırmaz? 9
V. Anlaşmalı boşanmadaki kabul, HMK'daki davayı kabulle aynı şey midir? 11
VI. Anlaşmalı boşanma bir dava mı, çekişmesiz yargı işi mi? 11
VII. Anlaşarak ayrılık kararı alınabilir mi? 12
VIII. Anlaşmalı boşanma ile çekişmeli boşanmanın farkları nelerdir? 12

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Anlaşmalı boşanma, en az bir yıl sürmüş evliliklerde eşlerin boşanmayı ve boşanmanın sonuçlarını birlikte kararlaştırıp bunu hâkimin önünde doğrulamasıyla gerçekleşen boşanma yoludur. Kanunda bu ad geçmez; kurum, Türk Medeni Kanunu'nun "Evlilik birliğinin sarsılması" başlıklı 166. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir ve 1988'den beri hukukumuzdadır. Eşler anlaşınca evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır; hâkim kusur araştırmaz, tanık dinlemez, eşlerin ikrarıyla bağlıdır. Ancak Türk hukukunda salt iradeyle boşanma yoktur: Anayasa Mahkemesi "irade ilkesi"nin geçerli olmadığını, eşlerin hâkim kararı olmadan evliliğe son veremeyeceğini vurgular. Hukuk Genel Kurulu'na göre anlaşmalı boşanmadaki kabul, usul hukukundaki davayı kabulden farklıdır; davayı sona erdirmez, tek başına boşanma kararı için yetmez ve hüküm kesinleşinceye kadar geri alınabilir.

I. Anlaşmalı boşanma nedir?

10 Anlaşmalı boşanma, evliliği en az bir yıl sürmüş eşlerin mahkemeye birlikte başvurması ya da birinin açtığı davayı diğerinin kabul etmesi ve hâkimin eşleri bizzat dinleyip aralarındaki düzenlemeyi uygun bulmasıyla verilen boşanma kararıdır (TMK m. 166/3). Anlaşmalı boşanma bir kanun terimi değildir. Kanun bu hâle ad vermemiş, Hukuk Genel Kurulu da hükmü "uygulamada anlaşmalı boşanma adı verilen" düzenleme diye anmıştır.[1] Kanunun metni şöyledir:

> *Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz.*[2]

11 Hukuk Genel Kurulu bu fıkradan dört koşul çıkarır: evlilik birliğinin en az bir yıl sürmesi, eşlerin mahkemeye birlikte başvurması veya birinin diğerinin davasını kabul etmesi, eşlerin iradelerini hâkime bizzat açıklaması, boşanmanın mali sonuçları ile çocukların durumu hakkında anlaşıp bu düzenlemeyi hâkimin onayına sunmaları.[3] Bu dört koşuldan biri eksikse hâkim anlaşmalı boşanma kararı veremez. Kitabın ilk kısmı bu koşulları, ikinci kısmı protokolü ve hâkimin denetimini, sonraki kısımlar da protokolün her bir maddesini ve yerine getirilmesini inceler.

12 Koşulların kuruluşu şöyle özetlenebilir:

Koşul	Kanundaki ifade	Eksikse sonuç	Bölüm
Süre	"Evlilik en az bir yıl sürmüş ise"	Anlaşmalı boşanma kararı verilemez; dava çekişmeli sürdürülebilir	2
Ortak irade	"Birlikte başvurması ya da … davasını kabul etmesi"	Dava çekişmeli görülür	4
Bizzat dinleme	"Tarafları bizzat dinleyerek"	Karar bozulur	5
Serbest irade	"İradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi"	Anlaşmalı boşanma kararı verilemez	6
Düzenleme	"Malî sonuçları ile çocukların durumu"	Anlaşmalı boşanma kararı verilemez	8
Hâkimin onayı	"Uygun bulması"	Değişiklik önerilir; kabul edilmezse dava çekişmeli görülür	9

1 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
2 TMK m. 166/3.
3 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.

II. Anlaşmalı boşanma ne zamandan beri var?

Anlaşmalı boşanma 1926 tarihli Medeni Kanun'un ilk metninde yoktu. Kurum, 1988'de 3444 sayılı Kanunla 743 sayılı Kanun'un 134. maddesine eklenmiş, 2002'de yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 166. maddesine de aynen aktarılmıştır.[4] Tasarının gerekçesi bu aktarımı tek cümleyle açıklar: "Madde yürürlükteki Kanunun 134 üncü maddesinden 3444 sayılı Kanunla yapılmış olan değişikliklerle birlikte aynen alınmış, herhangi bir değişiklik yapılmamıştır."[5] Fıkranın metni o günden bugüne değişmemiştir. Aynı maddenin dördüncü fıkrasındaki süre ise 2024'te üç yıldan bir yıla indirilmiştir; bu değişiklik fiili ayrılık sebebine ilişkindir ve anlaşmalı boşanmadaki bir yıl şartıyla ilgisi yoktur.[6] 13

III. Eşler anlaşınca hâkim kararı olmadan boşanabilir mi?

Hayır. Türk hukukunda eşlerin anlaşması tek başına evliliği bitirmez; noterde yapılan bir sözleşme ya da imzalanan bir protokol kimseyi boşamaz. Anayasa Mahkemesi bunu açıkça söyler: 14

> *4721 sayılı Yasa'da "irade ilkesi" geçerli değildir, eşlerin hâkim kararı olmaksızın mahkeme dışında evlilik birliğine son vermeleri olanaksızdır.*[7]

Hukuk Genel Kurulu da Kanun'da irade ilkesine dayanan bir boşanma sisteminin bulunmadığını, karma bir sistemin benimsendiğini ve anlaşmalı boşanma davalarının "kısmen irade ilkesinin uygulandığı davalar" olduğunu belirtir.[8] "Kısmen" sözcüğü önemlidir. Kanun, eşlerin iradesine sonuç bağlar, ama bu iradenin hâkim önünde açıklanmasını, serbest olduğunun saptanmasını ve eşlerin yaptığı düzenlemenin denetlenmesini şart koyar. Genel Kurul bu denetimi Anayasa'nın aileyi koruyan 41. maddesine bağlar: Hâkim, tarafların ikrarıyla bağlı olmakla birlikte aynı zamanda "bir denetim yetkisine sahiptir."[9] 15

IV. Anlaşmalı boşanmada hâkim neden boşanma sebebini araştırmaz?

Çünkü Kanun, eşlerin anlaşmasını evlilik birliğinin temelinden sarsıldığının karinesi saymıştır: Koşullar varsa evlilik birliği "temelinden sarsılmış sayılır." Hukuk Genel Kurulu'nun deyişiyle davalının ikrarı veya kabulü "evlilik birliğinin sarsıl- 16

4 Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 73; maddenin eski metinleri ve karşılaştırması için *Aydar/Aydar/Aydar, Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi*, m. 166.
5 Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 73.
6 AYM, 12.02.2026, E. 2025/203, K. 2026/39.
7 AYM, 15.05.2008, E. 2005/26, K. 2008/105.
8 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
9 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.

mış olduğuna bir karine sayılmıştır" ve "hâkimin artık bir kusur araştırması yapmasına gerek bulunmamaktadır."[10] Bunun sonuçları şunlardır:

- **Kusur belirlenmez.** Kararda eşlerden hangisinin kusurlu olduğu yazılmaz. Bu nedenle anlaşmalı boşanmadan sonra kusura dayanan bir tazminat davası da açılamaz (bkz. 15. Bölüm).
- **Tanık dinlenmez, delil toplanmaz.** Boşanma sebebi ispat edilmez; dosyada aile sırlarının anlatılmasına gerek kalmaz.
- **Dilekçede sebep yazmak şart değildir.** Yine de kısa bir anlatımın yararı vardır: anlaşma bozulur ve dava çekişmeli sürerse dilekçenin bu hâli işe yarar (bkz. 7. Bölüm).

17 Boşanma davalarında tarafların ikrarı kural olarak hâkimi bağlamaz (TMK m. 184/3). TMK m. 166/3'ün son cümlesi bu kuralı anlaşmalı boşanma için kaldırmıştır. Anayasa Mahkemesi bu istisnayı incelemiş, "boşanma davalarında hâkim kural olarak ikrarla bağlı olmadığı gibi kabulle de bağlı değildir" dedikten sonra istisnayı kanun koyucunun takdirinde görerek itirazı reddetmiştir.[11]

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.05.2019 · E. 2017/3067 · K. 2019/512

Duruşma tutanağında boşanmayı ve mali sonuçları kabul eden eşlerin davası anlaşmalı boşanmadır; artık tazminat istenemez ve kusur tartışılamaz

Dava, evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle açılmıştı. Duruşmada kadın boşanmaya karar verilmesini istemiş, nafaka talebinden vazgeçtiğini, masraf ve vekâlet ücreti istemediğini söylemiş; erkek de davayı kabul ettiğini ve kadından bir talebi olmadığını belirtmiş, sözler imzayla tutanağa geçmişti. Kadın yıllar sonra maddi ve manevi tazminat davası açtı. Genel Kurul, kararda 166/3'ün adı anılmasa da boşanmanın bu hükme göre verildiğini kabul etmiştir:

> *"...tarafların boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin aralarındaki ihtilafı nihai olarak çözdükleri ve ilişkilerini tasfiye ettikleri kabul edilir. Bu itibarla anlaşmalı boşanmadan sonra artık boşanma sebebiyle (TMK md. 174/1,2) maddi ve manevi tazminat istenemez.*

DEĞERLENDİRME Kararın niteliğini belirleyen, başlığı veya davanın açılış sebebi değil, eşlerin hâkim önündeki ortak iradesidir. Çekişmeli başlayan bir davada imzalanan bir tutanak, sonucu değiştirmeyecek gibi görünse de yıllar sonra tazminat yolunu kapatabilir.

10 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512.
11 AYM, 15.05.2008, E. 2005/26, K. 2008/105.

V. Anlaşmalı boşanmadaki kabul, HMK'daki davayı kabulle aynı şey midir?

Hayır. Hukuk Genel Kurulu'nun anlaşmadan dönme konusundaki kararının temelinde bu ayrım yatar: 18

> *TMK'nın 166/3. maddesi uyarınca davanın kabulü, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 308. maddesinde düzenlenen "kabul" kavramından ayrılmaktadır.*[12]

Usul hukukundaki kabul, davalının tek taraflı beyanıyla davayı esastan bitirir, kesin hüküm gibi sonuç doğurur ve ancak irade bozukluğu hâlinde iptal edilebilir (HMK m. 308, 311). Anlaşmalı boşanmadaki kabulün doğurduğu "tek sonuç evlilik birliğinin sarsıldığı olgusunun ispatlandığıdır."[13] Genel Kurul'a göre "yalın kabul" boşanma kararı vermeye yetmez; hükmün kesinleşmesine kadar kabul beyanından dönülebilir. 19

	HMK m. 308'deki kabul	TMK m. 166/3'teki kabul
Konusu	Tarafların serbestçe tasarruf edebileceği davalar	Boşanma davası
Davayı bitirir mi?	Evet	Hayır; hâkimin dinlemesi ve onayı gerekir
Hâkim bağlı mı?	Evet	Yalnız sarsılma olgusu bakımından; düzenlemeyi denetler
Geri alınabilir mi?	Yalnız irade bozukluğunda iptal istenebilir	Hüküm kesinleşinceye kadar dönülebilir

VI. Anlaşmalı boşanma bir dava mı, çekişmesiz yargı işi mi?

Öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre anlaşmalı boşanma da diğer boşanma davaları gibi çekişmeli yargıdır; karşı görüşe göre, gerçek anlamda davacı ve davalı bulunmadığı için çekişmesiz yargı işidir.[14] Yargıtay kararlarında kullanılan dil davadır: Anlaşma bozulduğunda aynı dosyada anlaşmalı boşanma davasının "Çekişmeli boşanma (TMK md. 166/1-2)" olarak görülmesi istenir.[15] Uygulama bakımından önemli olan da budur. Eşler birlikte başvursa bile dosya, anlaşma bozulduğu anda delillerin toplandığı olağan bir boşanma davasına dönüşebilir. Bu nedenle kanaatimizce anlaşmalı boşanmayı dava olarak ele almak, hem Kanunun "davasını kabul etmesi" ifadesine hem de bu dönüşüm imkânına daha uygundur. 20

12 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
13 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
14 Doğan, s. 761, 764.
15 Yargıtay 2. HD, 18.02.2026, E. 2025/9746, K. 2026/1856.

VII. Anlaşarak ayrılık kararı alınabilir mi?

21 Öğretide baskın görüş, anlaşmalı boşanma koşulları gerçekleşmişse hâkimin kendiliğinden ayrılığa karar veremeyeceği yönündedir; çünkü karine evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını kabul eder, ayrılık ise birliğin yeniden kurulabileceği ihtimaline dayanır (TMK m. 170/3).[16] Eşlerin baştan anlaşarak yalnız ayrılık istemesi de tartışmalıdır: Bir görüş bunu mümkün görür, karşı görüş tazminat gibi sonuçların ayrılığın niteliğine aykırı olduğunu ve Kanunun ayrılık kararı için boşanma sebebinin ispatını aradığını (TMK m. 170/1) savunur.[17] Uygulamada eşler ayrı yaşamak istiyorsa bunu hâkim önüne anlaşmalı boşanma olarak değil, ortak hayata ara verme ve TMK m. 197 çerçevesinde getirmeleri daha doğrudur.

VIII. Anlaşmalı boşanma ile çekişmeli boşanmanın farkları nelerdir?

	Anlaşmalı boşanma	Çekişmeli boşanma
Dayanak	TMK m. 166/3	TMK m. 166/1-2 ve özel sebepler (m. 161-165)
Süre şartı	Evlilik en az bir yıl sürmüş olmalı	Yok
Sebebin ispatı	Gerekmez; karine vardır	Gerekir; vakıalar tek tek ispatlanır
Kusur	Araştırılmaz	Belirlenir; tazminat ve nafakayı etkiler
İkrar	Hâkimi bağlar	Hâkimi bağlamaz (m. 184/3)
Dilekçeler ve ön inceleme	Anlaşma sürdükçe gerekmez	Zorunludur
Tanık	Dinlenmez	Dinlenir
Eşlerin duruşmada hazır bulunması	Zorunludur	Vekil yeterli olabilir
Mali sonuçlar	Eşlerin düzenlemesine göre	Hâkimin kararıyla, talep ve kusura göre
Kararı değiştirme	Kesinleşinceye kadar anlaşmadan dönülebilir	Kanun yolları

16 Doğan, s. 780-781; yazar, karşı görüşün de bulunduğunu belirtir.
17 Doğan, s. 764-765.

YARGITAY'IN İLKESİ

Eşlerin anlaşması evlilik birliğinin temelinden sarsıldığına karine oluşturur; bu nedenle hâkim kusur araştırmaz ve tarafların ikrarıyla bağlıdır. Ancak bu kabul, usul hukukundaki davayı kabul değildir: Tek başına boşanma kararı verilmesine yetmez ve hüküm kesinleşinceye kadar geri alınabilir.[18]

UYGULAMA NOTU

Bir çift anlaşmalı boşanmak istediğini söylediğinde avukatın ilk işi dört koşulu sırayla sınamaktır: nikâh tarihi ve dava tarihi, iki eşin de duruşmaya gelip gelemeyeceği, eşlerden birinin baskı altında olup olmadığı ve mali konular ile çocuklar hakkında gerçekten anlaşılıp anlaşılmadığı. Bu dört sorudan birinin cevabı belirsizse, protokolü yazmadan önce o belirsizlik giderilmelidir.

18 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512.

İKİNCİ BÖLÜM

Evliliğin En Az Bir Yıl Sürmüş Olması

BÖLÜMÜN PLANI

I. Anlaşmalı boşanma için evliliğin kaç yıl sürmesi gerekir? 15
II. Bir yıl hangi tarihte dolmuş olmalıdır? 16
III. Bir yıl dolmadan açılan davada hâkim ne yapar? 17
IV. Bir yıl şartı Anayasa'ya uygun mu? 17
V. Bir yıl boyunca birlikte yaşamak şart mı? 18
VI. Bir yıl dolmadan boşanmak isteyenlerin seçenekleri nelerdir? 18

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Anlaşmalı boşanma için evlilik, dava açıldığı tarihte en az bir yıl sürmüş olmalıdır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'ne göre bu koşul bir dava şartı değil, evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılacağına ilişkin karinenin temel unsurudur; dava açıldıktan sonra sürenin dolması karineyi doğurmaz. Bir yıl dolmadan açılan davada eşlerin anlaşması ve davalının kabulü sonuç doğurmaz; dava reddedilmez, davacıya sorularak çekişmeli boşanma usulüyle sürdürülür ve boşanma sebebi delillerle ispatlanır. Anayasa Mahkemesi bir yıl şartını Anayasa'ya uygun bulmuştur: Süre, ani kararların önüne geçerek aileyi korumayı amaçlar ve diğer boşanma sebeplerine başvurmayı engellemez. Kanun, bu bir yıl içinde eşlerin fiilen birlikte yaşamasını aramaz. Bir yıl dolmadan boşanmak isteyen eşin yolu, kusura dayalı boşanma davası veya özel boşanma sebepleridir.

I. Anlaşmalı boşanma için evliliğin kaç yıl sürmesi gerekir?

En az bir yıl. Kanun süreyi açıkça koymuştur: "Evlilik en az bir yıl sürmüş ise" 22
(TMK m. 166/3). Eşler bu süreyi aralarında anlaşarak kısaltamaz; süre hâkim tara-

fından kendiliğinden gözetilir.[1] Süre, nikâh tarihinden başlar ve Yargıtay'a göre dava tarihinde dolmuş olmalıdır.

II. Bir yıl hangi tarihte dolmuş olmalıdır?

23 Dava tarihinde. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin yerleşik anlatımı şöyledir:

> *Kanun maddesinde öngörülen evliliğin en az bir yıl sürmüş olması koşulu, dava şartı (HMK md. 114) olmayıp, yasada gösterilen eşlerin birlikte başvurması, ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi durumuyla birlikte, birliğin temelinden sarsılmış sayılacağına ilişkin yasal karinenin temel unsurudur. Bu nedenle bir yıllık sürenin davanın açıldığı tarihte mevcut olması gereklidir. Dava açıldıktan sonra bir yıllık sürenin gerçekleşmesi de, açıklanan yasal karinenin oluşması için yeterli değildir.*[2]

24 Karar gününe kadar yılın dolması bu nedenle yetmez. Bir dosyada eşler 24.04.2014'te evlenmiş, dava 08.10.2014'te açılmış, mahkeme 28.04.2015'te, yani karar gününde bir yıl geçmişken anlaşmalı boşanmaya hükmetmişti; Daire kararı bozmuştur.[3] Başka bir dosyada eşler 22.05.2015'te evlenmiş, dava 01.09.2015'te açılmış, karar 28.12.2015'te verilmişti; sonuç aynı olmuştur.[4]

25 Öğretide bu konuda farklı görüşler vardır. Bir kısım yazar, süreyi dava şartı sayar ve yargılama sırasında dolması hâlinde eksikliğin giderilmiş olacağını savunur; bu görüşü destekleyen eski bir Hukuk Genel Kurulu kararı da anılmaktadır.[5] Doğan ise bu nedenle kanun metninin mahkemeye başvuru anını açıkça göstermesini önerir.[6] Güncel uygulamayı belirleyen, dava tarihini esas alan Daire kararlarıdır. Risk almamak için dilekçe yıl dönümünden sonra verilmelidir.

DİKKAT
Nikâhın yıl dönümüne birkaç gün kala açılan dava, hızlı bir boşanma beklerken çekişmeli bir yargılamaya dönüşebilir. Birkaç gün beklemek, aylar kazandırır. Dava, dilekçenin kaydedildiği tarihte açılmış sayılır (HMK m. 118); tarih hesabı buna göre yapılmalıdır.

1 Doğan, s. 761-762.
2 Yargıtay 2. HD, 15.01.2018, E. 2016/16989, K. 2018/553; aynı yönde Yargıtay 2. HD, 21.03.2016, E. 2015/14811, K. 2016/5467; Yargıtay 2. HD, 19.06.2014, E. 2014/2605, K. 2014/13905; Yargıtay 2. HD, 08.06.2011, E. 2011/7930, K. 2011/10085.
3 Yargıtay 2. HD, 21.03.2016, E. 2015/14811, K. 2016/5467.
4 Yargıtay 2. HD, 15.01.2018, E. 2016/16989, K. 2018/553.
5 Doğan, s. 762, dn. 15-17; yazar, süre dava sırasında dolarsa davanın kabulü gerektiğini savunur ve Yargıtay HGK, 22.03.1995, E. 1994/5-835, K. 1995/215 kararını anar (aktaran). Yargıtay'ın 2. Hukuk Dairesi kararlarındaki aksi görüşü de aynı yerde belirtilmiştir.
6 Doğan, s. 781-782.

III. Bir yıl dolmadan açılan davada hâkim ne yapar?

Davayı reddetmez; anlaşmalı boşanma kararı da veremez. Eşlerin iradesi bu aşamada sonuç doğurmaz. Daire, davalının "davayı kabul" açıklamasının veya tarafların boşanma yönündeki iradelerinin sonuç doğurmadığını belirtir.[7] Yapılması gereken üç adımdır: 26

1. Davacıya, davayı TMK m. 166/1-2 uyarınca çekişmeli olarak sürdürüp sürdürmeyeceği sorulur.[8]
2. Davacı devam etmek isterse çekişmeli davalara özgü usul uygulanır: Taraflara vakıalarını ve delillerini bildirmeleri için süre verilir, dilekçeler aşaması tamamlanır, ön inceleme yapılır.[9]
3. Deliller toplanır ve boşanma sebebinin bulunup bulunmadığına göre karar verilir.[10]

Mahkeme bir yıl dolmadığını görüp çekişmeli usule geçtiğini söylese de dilekçeler aşamasını atlayarak hüküm kurarsa karar yine bozulur.[11] 27

Bu kural yalnız anlaşmalı boşanma için geçerlidir. Evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebiyle (TMK m. 166/1) açılan bir davada "evlilik bir yılı doldurmadı" gerekçesiyle ret kararı verilemez. Yargıtay, münhasıran bu gerekçeyle verilen ret kararını "anlaşmalı boşanma talep edilmediğine göre, davanın incelenebilmesi için, evliliğin bir yıl sürmüş olması şart değildir" diyerek bozmuştur.[12] 28

IV. Bir yıl şartı Anayasa'ya uygun mu?

Evet. Bir aile mahkemesinin itirazı üzerine Anayasa Mahkemesi "bir yıl" ibaresini incelemiş ve iptal istemini reddetmiştir.[13] Mahkemeye göre kuralın amacı şudur: 29

> *tarafların anlaşma iradelerine dayanılarak boşanma kararı verilebilmesi için evliliğin üzerinden bir yıllık sürenin geçmesinin öngörülmesi suretiyle kişilerin evliliğin kurulmasından kısa bir süre sonra ani kararlarla evlilik birlikteliğini sonlandırmalarının önüne geçilerek ailenin korunması amaçlanmaktadır.*[14]

Mahkeme, kuralın orantılı olduğu sonucuna varırken iki noktaya dayanmıştır: Böyle bir geciktirici etkinin "eşlerin kararlarını yeniden değerlendirmelerine imkân sunacağı açıktır" ve bir yıl dolmadan da "diğer boşanma sebeplerine dayalı olarak boşanma davası açmalarının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır."[15] 30

7 Yargıtay 2. HD, 19.06.2014, E. 2014/2605, K. 2014/13905.
8 Yargıtay 2. HD, 15.01.2018, E. 2016/16989, K. 2018/553.
9 Yargıtay 2. HD, 12.04.2018, E. 2017/3712, K. 2018/4935.
10 Yargıtay 2. HD, 19.06.2014, E. 2014/2605, K. 2014/13905.
11 Yargıtay 2. HD, 12.04.2018, E. 2017/3712, K. 2018/4935.
12 Yargıtay 2. HD, 19.03.2015, E. 2015/4921, K. 2015/4991.
13 AYM, 30.05.2024, E. 2023/109, K. 2024/113.
14 AYM, 30.05.2024, E. 2023/109, K. 2024/113, § 20.
15 AYM, 30.05.2024, E. 2023/109, K. 2024/113, § 24.

31 Bu şart, aynı maddenin dördüncü fıkrasındaki bir yıllık süreyle karıştırılmamalıdır. Dördüncü fıkra, reddedilen bir boşanma davasının kesinleşmesinden sonra ortak hayatın kurulamaması hâlini düzenler; 2024'te üç yıldan bir yıla indirilen ve Anayasa Mahkemesinin 2026'da incelediği süre odur.[16]

V. Bir yıl boyunca birlikte yaşamak şart mı?

32 Kanunda böyle bir koşul yoktur; Kanun evliliğin sürmüş olmasını arar, ortak hayatın sürmüş olmasını değil. Öğretide süreyi, eşlerin birbirini tanımaması ihtimaline karşı konmuş bir koruma sayıp birlikte yaşamayı arayan görüş de vardır; ancak Kanunun lafzı karşısında haklı olarak birlikte yaşamanın aranmaması gerektiği savunulmaktadır.[17] Kanaatimizce de nikâhtan kısa süre sonra ayrı yaşamaya başlayan eşler, nikâhın yıl dönümünden sonra anlaşmalı boşanma davası açabilir. Uygulamada mahkemeler nüfus kaydındaki evlenme tarihine bakar.

VI. Bir yıl dolmadan boşanmak isteyenlerin seçenekleri nelerdir?

Seçenek	Dayanak	Gereken	Not
Yıl dönümünü beklemek	TMK m. 166/3	Sürenin dolması	Eşler anlaşmış ve acil bir durum yoksa en kısa yol çoğu zaman budur
Evlilik birliğinin sarsılması davası	TMK m. 166/1	Vakıaların ispatı, davalının kusuru	Eşler anlaşsa da deliller toplanır
Zina, hayata kast, suç, terk, akıl hastalığı	TMK m. 161-165	Özel sebebin koşulları	Her birinin süre ve ispat kuralları ayrıdır
Evliliğin iptali	TMK m. 145-152	Butlan sebebi	Boşanma değildir; sebepler sınırlıdır

33 Bir yıl dolmadan açılan bir çekişmeli davada eşler, duruşmada boşanma ve sonuçları hakkında uzlaştıklarını söyleyebilir. Ancak hâkim bu beyanla yetinemez; Yargıtay, eşlerin evliliği henüz bir yılını doldurmamışsa anlaştıklarını beyan etmiş olsalar bile 166/3 uyarınca boşanma kararı verilemeyeceğini, davalının kabul beyanının hukuki sonuç doğurmayacağını ve her iki tarafa da delil gösterme imkânı tanınması gerektiğini belirtmiştir.[18] Böyle bir dosyada tazminat, nafaka ve benzeri konulardaki uzlaşma, hâkimin onayıyla geçerli olabilir (TMK m. 184/5); ama boşanma sebebinin ispatı gerekir.

16 AYM, 12.02.2026, E. 2025/203, K. 2026/39.
17 Doğan, s. 762-763.
18 Yargıtay 2. HD, 24.02.2015, E. 2014/18433, K. 2015/2645.

YARGITAY'IN İLKESİ

Anlaşmalı boşanmada evliliğin en az bir yıl sürmüş olması, dava tarihi itibarıyla aranır; süre dolmamışsa eşlerin anlaşması ve davalının kabulü sonuç doğurmaz, dava çekişmeli usulle sürdürülür ve boşanma sebebi delillerle ispatlanır.[19]

UYGULAMA NOTU

Dilekçeyi hazırlamadan önce nüfus kayıt örneğinden evlenme tarihini kontrol edin ve dilekçe tarihini yıl dönümünün en az birkaç gün sonrasına koyun. Bir yıl dolmadan dava açılması gerekiyorsa (örneğin tedbir, şiddet veya acil velayet ihtiyacı varsa) dilekçeyi baştan TMK m. 166/1'e dayandırın, vakıaları sıra numarasıyla yazın ve tanıklarınızı gösterin. Anlaşmalı dilekçe verip sonra çekişmeli usule dönmek, yargılamayı uzatır.

19 Yargıtay 2. HD, 15.01.2018, E. 2016/16989, K. 2018/553; Yargıtay 2. HD, 21.03.2016, E. 2015/14811, K. 2016/5467; Yargıtay 2. HD, 12.04.2018, E. 2017/3712, K. 2018/4935.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Davanın Açılması: Görev, Yetki, Dilekçe, Masraf ve Süre

BÖLÜMÜN PLANI

I. Anlaşmalı boşanma davası hangi mahkemede açılır? 21
II. Anlaşmalı boşanma davası hangi şehirde açılır? 22
III. Dava nasıl açılır, hangi belgeler gerekir? 22
IV. Anlaşmalı boşanma davasının masrafı ne kadar? 23
V. Anlaşmalı boşanma davası ne kadar sürer? 23
VI. Adli tatilde anlaşmalı boşanma davası görülür mü? 24

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Anlaşmalı boşanma davası aile mahkemesinde, aile mahkemesi bulunmayan yerde aile mahkemesi sıfatıyla bakan asliye hukuk mahkemesinde açılır. Yetkili yer, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son altı ay birlikte oturdukları yerdir. Dava adliyede ya da UYAP Vatandaş Portal üzerinden e-imza veya mobil imzayla açılabilir; yalnız e-Devlet şifresiyle dava açılamaz. Dilekçeye imzalı protokol eklenir, avukat zorunlu değildir. 2026'da mahkemeye ödenen tutar iki taraflı dosyada yaklaşık 4.994 TL'dir (732 TL başvurma, 732 TL peşin harç, yaklaşık 3.530 TL gider avansı). Kanun duruşmanın ne zaman yapılacağına süre koymaz; hâkim kararı çoğu zaman tek duruşmada verir, ama boşanma kararın verildiği gün değil kesinleştiği gün gerçekleşir. Boşanma davaları adli tatilde görülecek işlerden değildir; mahkeme ivedilik kararı verirse duruşma tatilde de yapılabilir.

I. Anlaşmalı boşanma davası hangi mahkemede açılır?

Görevli mahkeme aile mahkemesidir. Aile mahkemesi kurulmayan yerlerde dava, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenen asliye hukuk mahkemesinde, aile 34

mahkemesi sıfatıyla görülür (4787 sayılı Kanun m. 2, 4). Görev kamu düzenine ilişkindir ve yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetilir. Yargıtay bu kuralı protokolden doğan davalara da uygular: Anlaşmalı boşanma protokolüne dayanan bir tapu iptali ve tescil davasını genel görevli asliye hukuk mahkemesinin karara bağlaması bozma sebebi sayılmıştır.[1] Protokolden doğan davalardaki görev sorunu 20. Bölümde ayrıca ele alınmıştır.

II. Anlaşmalı boşanma davası hangi şehirde açılır?

35 Boşanma davalarında yetkiyi Kanun tek cümleyle belirler: "Boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir" (TMK m. 168). Davacı bu yerler arasında seçim yapar. Yetki, davanın açıldığı tarihe göre belirlenir; dava tarihindeki yerleşim yerinde açılan dava, davacının kendi yerleşim yerinde açıldığı için yetkili mahkemede görülmüş sayılmıştır.[2]

36 Bu yetki kesin değildir. Hukuk Genel Kurulu'na göre mahkeme, süresinde ve usulüne uygun bir itiraz olmadan kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez.[3] Anlaşmalı boşanmada eşler davayı birlikte açtığı için yetki itirazı da zaten gündeme gelmez. Yine de şehir seçilirken iki eşin duruşmaya bizzat geleceği hesaba katılmalıdır. Yurt dışında yaşayan eşlerin durumu 26. Bölümdedir.

III. Dava nasıl açılır, hangi belgeler gerekir?

37 Üç yol vardır:

- **Adliyeden:** Dilekçe ve protokol tevzi bürosuna verilir, harç ve gider avansı yatırılır, dosya bir aile mahkemesine düşer.
- **Avukat aracılığıyla UYAP'tan:** Avukat dilekçeyi UYAP Avukat Portal üzerinden sunar. Vekâletnamede anlaşmalı boşanma ve kanun yolundan feragat için özel yetki bulunmalıdır (bkz. 5. ve 22. Bölüm).
- **UYAP Vatandaş Portal'dan:** Dava e-imza veya mobil imzayla açılır. E-Devlet şifresi portala girmeyi sağlar, ama dilekçeyi imzalamaya yetmez (HMK m. 445/2).

38 Dilekçede HMK m. 119'un aradığı bilgiler bulunur; dava sebebi olarak TMK m. 166/3 gösterilir. Dilekçeye iki eşin imzaladığı protokol eklenir. Eşler ortak dilekçe verebilir ya da eşlerden biri dilekçeyi tek başına verip diğeri davayı kabul edebilir (bkz. 4. Bölüm). Dilekçe ve protokol örnekleri Ek 2 ve Ek 3'tedir. Avukatla temsil zorunlu değildir; dava açmaya yeteneği olan herkes davasını bizzat açabilir

1 Yargıtay 2. HD, 23.03.2026, E. 2025/5346, K. 2026/2985.
2 Yargıtay 5. HD, 29.04.2024, E. 2024/1135, K. 2024/4847.
3 Yargıtay HGK, 06.12.2018, E. 2017/2488, K. 2018/1854.

ve takip edebilir (1136 sayılı Kanun m. 35). Ancak protokolün uzun vadeli etkileri düşünüldüğünde, özellikle çocuk, taşınmaz veya nafaka varsa, metnin bir avukata okutulması yıllar sonraki davaları önler.

IV. Anlaşmalı boşanma davasının masrafı ne kadar?

39 Mahkemeye ödenen tutar anlaşmalı ve çekişmeli davada aynıdır; fark avukatlık ücretinde ve delil masraflarındadır. 2026 tutarları şöyledir:

Kalem	2026 tutarı	Dayanak
Başvurma harcı	732,00 TL	Harçlar Kanunu Genel Tebliği, Seri No: 98 (RG 31.12.2025)
Peşin karar ve ilam harcı (maktu)	732,00 TL	Aynı tebliğ
Gider avansı (iki taraflı dosya)	Yaklaşık 3.530,00 TL	Gider Avansı Tarifesi m. 4: 2 taraf × 5 × 300 TL tebligat + 530 TL
Vekâletname suret harcı	104,00 TL	Dava avukatla açılırsa
Toplam (avukatlık ücreti hariç)	**Yaklaşık 4.994,00 TL**	

40 Tebligat ücreti 1 Ekim 2026'da 300 TL olmuştur; bundan önceki hesaplarda toplam 4.644 TL olarak görülür. Harçlar her yılın başında, tarifeler de yıl içinde yeniden belirlendiği için güncel tutar dava günü kontrol edilmelidir.

41 Avukatlık ücreti serbestçe kararlaştırılır, ama tarifenin altında olamaz. 2025–2026 Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'ne göre asliye mahkemelerinde takip edilen davalar için asgari ücret 45.000 TL'dir (RG 04.11.2025); aile mahkemesindeki boşanma davalarında da bu tutar esas alınır. İstanbul Barosu'nun 2026 tavsiye çizelgesi anlaşmalı boşanma için KDV hariç 108.750 TL öngörür; bu çizelge bağlayıcı değildir.[4] Eşler yargılama giderlerini ve vekâlet ücretini protokolde paylaşabilir; bu konuda 10. Bölüme bakılmalıdır. Ödeme gücü olmayan eş adli yardım isteyebilir (HMK m. 334 vd.) ve barodan ücretsiz avukat talep edebilir (1136 sayılı Kanun m. 176 vd.).

V. Anlaşmalı boşanma davası ne kadar sürer?

42 Kanun, duruşmadan önceki bekleyişe süre koymaz; duruşmadan sonraki her adımın süresini ise belirler. Adalet Bakanlığı verilerine göre boşanma davalarının ortalama görülme süresi 2020'de 199 gün iken 2025'te 163 güne düşmüştür; bu ortalama anlaşmalı ve çekişmeli davaları birlikte kapsar.[5] Anlaşmalı boşanmada aşamalar şöyledir:

4 İstanbul Barosu Yönetim Kurulu'nun 08.12.2025 tarihli ve 115/19 sayılı kararı.
5 Adalet Bakanı Akın Gürlek'in, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verilerini aktardığı 13.10.2026 tarihli konuşması (Demirören Haber Ajansı, 13.10.2026).

Aşama	Kanuni süre	Süreyi ne belirler?
Protokolün hazırlanması	Yok	Eşlerin anlaşmayı ne kadar netleştirdiği
Dava açılışından duruşmaya	Yok	Mahkemenin iş yükü; tek taraflı açılan davada tebligat
Duruşma ve hüküm	Hüküm, yargılamanın sona erdiği duruşmada açıklanır (HMK m. 294)	Protokolün eksiksizliği ve iki eşin gelmesi
Gerekçeli kararın yazılması	Yalnız hüküm sonucu açıklandıysa en geç bir ay (HMK m. 294/3)	Mahkemenin iş yükü
Tebliğ	e-Tebligat, adrese ulaştığı günü izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır (7201 sayılı Kanun m. 7/a)	Tebliğ yolu
Kesinleşme	Son tebliğden itibaren iki hafta (HMK m. 345) ya da tebliğden sonra feragat (HMK m. 349)	İki eşin feragat edip etmemesi
Nüfusa bildirim	Kesinleşmeden itibaren on gün (5490 sayılı Kanun m. 55)	Mahkeme kalemi

43 Bu sürelerin somut bir takvime yerleştirilmesi fikir verir. Duruşmanın dilekçeden üç hafta sonra yapıldığı ve gerekçeli kararın duruşmadan on yedi gün sonra yazıldığı varsayılsın. Eşler 5 Ekim 2026'da davayı açarsa ve kimse feragat etmezse, duruşma 27 Ekim'de, gerekçeli karar 13 Kasım'da, e-Tebligat 18 Kasım'da olur; tebliğ 23 Kasım'da yapılmış sayılır ve karar 7 Aralık'ta kesinleşir: toplam 63 gün. Eşler gerekçeli kararı mahkemede elden tebellüğ edip aynı gün feragat ederse karar 13 Kasım'da kesinleşir: toplam 39 gün. Bu örnekteki duruşma ve gerekçeli karar tarihleri varsayımdır; asıl süreyi mahkemenin iş yükü belirler. Kesinleşme ve feragatin tuzakları 22. Bölümde anlatılmıştır.

44 Boşanma, kararın açıklandığı gün değil kesinleştiği gün gerçekleşir (HMK m. 350/2). Bir dosyada 13.11.2007'de verilen anlaşmalı boşanma kararı hiç kesinleştirilmemiş, eşlerden biri on beş yıl sonra, 10.10.2022'de davadan feragat etmiş ve dava reddedilmiştir; karar onanmış, eşler hukuken evli kalmıştır.[6]

VI. Adli tatilde anlaşmalı boşanma davası görülür mü?

45 Kural olarak hayır. Adli tatil her yıl 20 Temmuz'da başlar, 31 Ağustos'ta biter. Boşanma davaları, anlaşmalı olsalar bile, tatilde görülecek işler arasında sayılmaz; ancak taraflardan birinin talebiyle mahkeme davanın ivedi görülmesine karar verirse duruşma tatilde de yapılabilir (HMK m. 102-103). Tatilde dava açılabilir, tebligat yapılır, dilekçe verilebilir. Son günü tatile denk gelen süre, tatilin bitimin-

6 Yargıtay 2. HD, 14.10.2024, E. 2024/5347, K. 2024/7325; karar düzeltme isteminin reddine ilişkin karardır.

den itibaren bir hafta uzar; bu bir hafta 1 Eylül'den başlar ve 8 Eylül'de biter.[7] Ek süre alınan cevap dilekçesinde de son gün tatile denk gelirse süre bu şekilde uzar.[8]

Bu uzama boşanmadan ayrı açılmış nafaka ve velayet davalarında uygulanmaz; 46
çünkü bu davalar tatilde de görülür. Aynı dosyada birleşmiş olsalar bile süre her dava için ayrı hesaplanır: Boşanma davasıyla birleşen tedbir nafakası davasında tatilde işleyen süre geçirilmiş ve temyiz dilekçesi bu yönden süreden reddedilmiştir.[9]

DİKKAT

Protokolde "karar kesinleşince" diye başlayan bütün yükümlülükler, tatil dönemine denk gelen kararlarda geç başlar. Kararın 20 Temmuz'dan hemen önce tebliğ edilmesi durumunda istinaf süresi 8 Eylül'e kadar uzayabilir. Ödeme ve devir tarihlerini takvim günü olarak değil, "kesinleşmeden itibaren … gün" biçiminde yazmak bu nedenle daha güvenlidir.

YARGITAY'IN İLKESİ

Protokolden doğan davalar da dahil olmak üzere aile hukukundan doğan davalarda görev aile mahkemesinindir ve kamu düzenine ilişkindir; boşanma davasında yetki ise kesin değildir, mahkeme süresinde bir itiraz olmadan kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez.[10]

UYGULAMA NOTU

Dava açmadan önce üç şeyi birlikte planlayın: iki eşin de katılabileceği bir şehir ve tarih, gerekçeli kararın tebliğ yolu ve kesinleşmeden sonra yapılacak işler (tapu, araç devri, ödeme). Eşlerden biri yurt dışında ya da başka şehirdeyse duruşmaya nasıl katılacağı dilekçeden önce konuşulmalıdır; bizzat dinlenmeyen eş için anlaşmalı boşanma kararı verilemez. e-Tebligat adresi olan eş için tebliğ süresi kendiliğinden işlediğinden, adresin kontrol edilmesi gerekir.

7 HMK m. 104; Yargıtay 2. HD, 24.05.2021, E. 2021/2526, K. 2021/3729.
8 Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2024/3791, K. 2024/5043.
9 Yargıtay 2. HD, 08.12.2025, E. 2025/8385, K. 2025/10777; ayrıca nafaka artırımı için Yargıtay 2. HD, 01.12.2025, E. 2025/8322, K. 2025/10451; velayet için Yargıtay 2. HD, 10.09.2024, E. 2024/5668, K. 2024/5631.
10 Yargıtay 2. HD, 23.03.2026, E. 2025/5346, K. 2026/2985; Yargıtay HGK, 06.12.2018, E. 2017/2488, K. 2018/1854.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Birlikte Başvuru ve Davanın Kabulü

BÖLÜMÜN PLANI

I. Anlaşmalı boşanma için eşlerin birlikte dava açması şart mı? 27
II. Çekişmeli boşanma davası sonradan anlaşmalıya dönüşebilir mi? 28
III. Davalının kabul beyanı boşanma için yeter mi? 29
IV. Kabul beyanı ne zamana kadar yapılabilir? 30
V. Eşlerden biri duruşmada anlaşmayı kabul etmezse ne olur? 30
VI. Vekil davayı kabul edebilir mi? 31

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Anlaşmalı boşanmanın ikinci koşulu ortak iradedir. Kanun bunun iki yolunu gösterir: Eşler mahkemeye birlikte başvurur ya da eşlerden biri, diğerinin açtığı davayı kabul eder. Birlikte başvuruda ortak dilekçe ve protokol verilir. Tek taraflı yolda dava protokolle açılabileceği gibi, evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle çekişmeli olarak açılmış bir dava da sonradan anlaşmalı boşanmaya dönüşebilir. Yargıtay, kabulün karar kesinleşinceye kadar yapılabileceğini kabul eder; temyiz aşamasında sunulan bir protokol üzerine bile eşlerin duruşmaya çağrılıp dinlenmesi için karar bozulmuştur. Davalının kabulü yalnız sarsılma olgusunu ispat eder, tek başına boşanma kararı için yetmez. Yalın kabul beyanı, eksik bir düzenleme veya hâkimin dinlememesi hâlinde dava çekişmeli sürdürülür. Davalının anlaşmalı boşanma talebine karşı çıkması ya da duruşmada anlaşamama da aynı sonucu doğurur: Dava reddedilmez, dilekçeler aşaması tamamlanarak çekişmeli olarak görülür.

I. Anlaşmalı boşanma için eşlerin birlikte dava açması şart mı?

Hayır. Kanun iki ayrı yol tanır: “eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi” (TMK m. 166/3). Hukuk Genel Kurulu’na göre önemli olan, 47

"tarafların boşanma iradelerini aynı anda ve duruşmada hâkime beyan etmesidir."[1] Öğretide birlikte başvurunun mümkün olup olmadığı, gerçek anlamda davacı ve davalı bulunmadığından tarafların nasıl adlandırılacağı tartışılmıştır; ancak uygulamada iki yol da kullanılır.[2]

	Birlikte başvuru	Tek taraflı dava ve kabul
Dilekçe	İki eşin imzaladığı ortak dilekçe	Davacının dilekçesi
Protokol	Dilekçe ekinde	Dilekçe ekinde ya da sonradan
Tebligat	Çoğu zaman gerekmez, duruşma günü iki eşe bildirilir	Dava dilekçesi davalıya tebliğ edilir
Kabul beyanı	Dilekçede ve duruşmada	Cevap dilekçesinde, duruşmada veya ayrı dilekçeyle, sonunda duruşmada doğrulanır
Harç	Bir dava için	Bir dava için
Süre avantajı	En kısa yol	Tebligat kadar uzar

48 Uygulamada en sık görülen yol, eşlerden birinin avukatının dilekçeyi tek başına vermesi, protokolün ekte bulunması ve duruşmada iki eşin de doğrulamasıdır. Mahkemenin yapacağı tek iş, davanın hangi yolla açılmış olduğundan bağımsız olarak iki eşi duruşmada dinlemektir.

II. Çekişmeli boşanma davası sonradan anlaşmalıya dönüşebilir mi?

49 Evet. Tek taraflı açılmış bir davanın baştan anlaşmalı boşanma davası olması gerekmez; evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle açılan dava, kabul üzerine anlaşmalı boşanmaya dönüşür.[3] Eşler, kusur tartışmasından sonra da anlaşabilir; duruşmada imzalanan bir tutanak yeterlidir. Hukuk Genel Kurulu, 166/1'e dayanılarak açılan bir davada duruşmada imzalanan beyanlarla verilen kararı, kararda 166/3'ün adı geçmese de anlaşmalı boşanma saymıştır.[4]

50 Dönüşüm yargılamanın ileri aşamalarında da olabilir. Yargıtay, hüküm temyiz edildikten sonra eşlerin birlikte verdiği protokol karşısında kararı bozmuş ve "tarafların duruşmaya çağrılıp bizzat dinlenmeleri, beyanlarının alınması ve hasıl olacak sonucuna göre bir karar verilmek üzere" dosyayı geri çevirmiştir.[5] Daire bu uygulamayı 2026'da da sürdürmektedir; dosya temyizdeyken sunulan protokol üzerine verilen bozma kararları yaygındır ve protokol boşanmanın eklerinin

1 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
2 Doğan, s. 763-764.
3 Doğan, s. 765.
4 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512.
5 Yargıtay 2. HD, 27.10.2010, E. 2009/15740, K. 2010/17824.

yanında ziynet, eşya ve mal rejimi alacaklarını da kapsayabilir.[6] Öğretide aktarılan başka bir kararda da Daire, boşanma yönünde oluşan karar kesinleşinceye kadar eşlerin dava hakkında diledikleri tasarrufa gidebileceklerini, temyiz sırasında sunulan protokol hakkında beyanların alınması gerektiğini belirtmiştir.[7] Çekişmeli dava istinaf veya temyizdeyken uzlaşan eşler bu nedenle protokolü dosyaya sunarak anlaşmalı boşanma yoluna geçebilir. Bu yol, uzun süren dosyalarda sıkça kullanılır.

51 Eşler çekişmeli davayı beklemeden ayrı bir dosyada da anlaşmalı olarak boşanabilir. Bu karar kesinleşince önceki dava konusuz kalır, esası hakkında karar verilmez.[8] Kusur da artık tartışılamaz: Eşlere önceki davalarda "birbirlerine kusur izafeleri mümkün olmadığı gibi, artık haklılık araştırması (HMK md. 331/1) da yapılamaz." Daire bu nedenle davanın konusuz kalmasına sebep olduğu gerekçesiyle kadına yüklenen gider ve vekâlet ücretini bozmuş, giderlerin taraflar üzerinde bırakılması gerektiğini belirtmiştir.[9] Önceki davanın giderleri ve vekâlet ücreti protokolde yazılmalıdır. Boşanma hükmü kesinleştikten sonra sunulan protokol ise boşanma bakımından sonuç doğurmaz; Daire, eklerde uygulanıp uygulanmayacağının "bizzat taraflardan sorularak" değerlendirilmesini istemiştir.[10]

DİKKAT
Özel boşanma sebepleriyle (zina, hayata kast, terk gibi) açılmış davalarda kabulün sonuç doğurup doğurmayacağı öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre bu davalar da doğrudan anlaşmalı boşanmaya dönüşebilir, başka bir görüşe göre önce davanın sebebi ıslah edilerek evlilik birliğinin sarsılmasına çevrilmelidir.[11] Akıl hastalığına dayanan dava bakımından ise kabul düşünülemez (bkz. 6. Bölüm). Bu tür dosyalarda eşlerin ortak dilekçeyle TMK m. 166/3'e açıkça dayanması ve tutanağa bu yönde beyan yazdırması tartışmayı önler.

III. Davalının kabul beyanı boşanma için yeter mi?

52 Yetmez. Kabulün tek sonucu, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı olgusunun ispat edilmiş sayılmasıdır. Hukuk Genel Kurulu'na göre "yalın kabul" boşanma kararı vermeye yetmez; hâkimin dinlemesi, serbest iradeye kanaat getirmesi ve düzenlemeyi uygun bulması da gerekir.[12] Şu durumlarda kabul sonuç doğurmamıştır:

6 Yargıtay 2. HD, 15.09.2026, E. 2026/6769, K. 2026/8110; Yargıtay 2. HD, 08.09.2026, E. 2026/9333, K. 2026/7810; Yargıtay 2. HD, 28.04.2026, E. 2026/2707, K. 2026/4748; Yargıtay 2. HD, 21.04.2026, E. 2026/1907, K. 2026/4466.
7 Yargıtay 2. HD, 03.11.2015, E. 2015/5653, K. 2015/19986 (aktaran Doğan, s. 765, dn. 33).
8 Yargıtay 2. HD, 24.03.2026, E. 2025/8413, K. 2026/3048.
9 Yargıtay 2. HD, 18.02.2026, E. 2025/6191, K. 2026/1848.
10 Yargıtay 2. HD, 17.02.2025, E. 2024/5323, K. 2025/1499.
11 Doğan, s. 765-766; yazar ıslah görüşünü savunur.
12 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.

- **Eşlerden biri dinlenmemişse.** Son oturumda davalının dinlendiği, davacının ise dinlenmeyip vekilinin beyanının yeterli sayıldığı, mali sonuçlar ve çocuklar hakkında bir düzenleme de yapılmayan dosyada Daire, davalının "boşanmayı kabul" açıklamasının sonuç doğurmayacağını ve hâkimi bağlamayacağını belirtmiştir.[13]
- **Evlilik bir yıl sürmemişse.** Bu durumda davalının kabulü de hukuki sonuç doğurmaz.[14]
- **Düzenleme yoksa veya eksikse.** Yukarıdaki bölümlerde görüldüğü gibi mali sonuçlar ve çocukların durumu hakkında duraksamaya yer vermeyecek beyan alınmalıdır.[15]

53 Kabulün şekli konusunda Kanun özel bir kural koymaz; ama kabul beyanı "Beyanda bulunana okunmak ve imzası alınmak kaydıyla" tutanağa yazılır (HMK m. 154/3-ç). Cevap dilekçesinde kabul edildiğini tekrarlamak da hâkim önünde dinlenme ve serbest irade açıklaması yerine geçmez.[16]

IV. Kabul beyanı ne zamana kadar yapılabilir?

54 Öğretide ilk duruşmanın sonuna kadar yapılabileceğini savunan görüş bulunmakla birlikte, Yargıtay'ın da benimsediği görüşe göre karar kesinleşinceye kadar yapılabilir.[17] Bu nedenle eşler, ilk derece kararı verildikten sonra bile anlaşmalı boşanma yoluna dönebilir.

V. Eşlerden biri duruşmada anlaşmayı kabul etmezse ne olur?

55 Dava reddedilmez, çekişmeli olarak sürdürülür. Daire bu dönüşümü şöyle ifade etmiştir: "Dava, anlaşmalı boşanma davası (TMK m. 166/3) olarak açılmış, anlaşma sağlanamaması üzerine dava çekişmeli boşanma davasına (TMK m. 166/1-2) dönüşmüştür."[18] Bu durumda mahkemenin yapacağı iş, taraflara vakıalarını ve delillerini bildirmeleri için süre vermek, dilekçeler aşamasını tamamlamak ve ön inceleme yapmaktır. Bu adımlar atlanırsa karar bozulur.[19] Ayrıntı 7. Bölümdedir.

56 Dönüşen davada talepler de çekişmeli davanın usulüne bağlı kalır. Anlaşmalı açılıp çekişmeliye dönen bir dosyada kadının duruşmada ziynet alacağı için istediği

13 Yargıtay 2. HD, 19.06.2014, E. 2014/2775, K. 2014/14031.
14 Yargıtay 2. HD, 24.02.2015, E. 2014/18433, K. 2015/2645; Yargıtay 2. HD, 19.06.2014, E. 2014/2605, K. 2014/13905.
15 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.
16 Yargıtay 2. HD, 22.02.1990, E. 1989/10796, K. 1990/2176 (aktaran Doğan, s. 768, dn. 47).
17 Doğan, s. 765.
18 Yargıtay 2. HD, 17.06.2019, E. 2019/3660, K. 2019/7254.
19 Yargıtay 2. HD, 17.06.2019, E. 2019/3660, K. 2019/7254; Yargıtay 2. HD, 04.11.2024, E. 2024/1117, K. 2024/8212.

tutara hükmedilmesi, ziynetin boşanmanın eki niteliğinde olmaması ve usulüne uygun açılmış bir dava bulunmaması nedeniyle bozulmuştur.[20]

VI. Vekil davayı kabul edebilir mi?

Vekil, özel yetki olmadan davayı kabul edemez (HMK m. 74). Ancak anlaşmalı boşanmada özel yetki de yetmez: Eşin kendisinin hâkim önünde dinlenmesi gerekir. Bu konu 5. Bölümde incelenmiştir. Vekâletnamede bulunması gereken yetkiler şunlardır: boşanma davası açma ve takip etme (kişiye sıkı sıkıya bağlı hak), davayı kabul, sulh, kanun yollarından feragat ve hâkim önünde imza. 57

YARGITAY'IN İLKESİ

Anlaşmalı boşanma, eşlerin birlikte başvurusuyla veya birinin davasının diğerince kabulüyle gerçekleşir. Kabul, evlilik birliğinin sarsıldığı olgusunu ispat eder, ama tek başına boşanma kararına yetmez. Çekişmeli açılan dava karar kesinleşinceye kadar anlaşmalı boşanmaya dönüşebilir; anlaşma sağlanamazsa anlaşmalı açılan dava çekişmeli olarak sürdürülür.[21]

UYGULAMA NOTU

Çekişmeli bir davada uzlaşma sağlanırsa protokolü dilekçe ekinde sunun ve dilekçede açıkça "TMK m. 166/3 uyarınca anlaşmalı boşanmaya karar verilmesi" talebini yazın. Karşı dava varsa onun da protokol kapsamında sonuçlanacağını, karşılıklı taleplerin neye dönüştüğünü belirtin. Kanun yolu aşamasındaysa protokolü dosyanın bulunduğu mercie sunun; dosya ilk derece mahkemesine dönecektir. Bu nedenle uzlaşma metnine, dosyanın geri dönmesi ve yeni duruşma için iki eşin hazır bulunacağı yazılmalıdır.

20 Yargıtay 2. HD, 17.06.2019, E. 2019/3660, K. 2019/7254.
21 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512; Yargıtay 2. HD, 27.10.2010, E. 2009/15740, K. 2010/17824; Yargıtay 2. HD, 17.06.2019, E. 2019/3660, K. 2019/7254.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Hâkimin Tarafları Bizzat Dinlemesi

BÖLÜMÜN PLANI

I. Anlaşmalı boşanmada duruşmaya gitmek zorunlu mu? 33
II. Avukat eşin yerine duruşmaya girebilir mi? 34
III. Yurt dışındaki eş nasıl dinlenir, istinabe olur mu? 35
IV. SEGBİS ile anlaşmalı boşanma olur mu? 35
V. Tutuklu veya cezaevindeki eş anlaşmalı boşanabilir mi? 36
VI. Duruşmada imzalanan tutanağın sonradan değeri nedir? 36

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Anlaşmalı boşanma kararı verilebilmesi için hâkim iki eşi de bizzat dinlemelidir. Bu şart, eşlerin her türlü baskı ve tehditten uzak, özgür iradeleriyle beyanda bulunduklarının denetlenmesi içindir. Avukatın varlığı, vekâletnamedeki özel yetki, imzalı protokol veya dilekçedeki kabul bu dinlemenin yerini tutmaz: Yargıtay'a göre vekâletnamede özel yetki bulunsa bile vekilin beyanı sonuç doğurmaz. Eşlerden birinin dinlenmediği dosyalarda verilen anlaşmalı boşanma kararı bozulur. Öğretide istinabe yoluyla dinlemenin mümkün olmadığı kabul edilir. Ses ve görüntü aktarımı (SEGBİS) ise Kanun'da düzenlenmiştir; 7589 sayılı Kanunla 2026'da eklenen hükme göre bu yolla katılanlar bakımından davayı kabul gibi beyanlarda elle atılan imza kuralı korunmuştur. Duruşmada beyanlar okunup imzalanır; bu imza sonraki davalarda güçlü bir delildir.

I. Anlaşmalı boşanmada duruşmaya gitmek zorunlu mu?

Evet. İki eş de duruşmada hazır bulunmalıdır. Kanun, hâkimin "tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi"ni şart koyar (TMK m. 166/3). Hukuk Genel Kurulu bu koşulu şöyle anlatır: 58

> *Üçüncü koşul, eşlerin iradelerini hâkime bizzat açıklamalarıdır. Hâkimin eşleri dinleyerek serbest iradelerinin oluşup oluşmadığına karar vermesi gerekir. Madde hükmü, duruşmada tarafların her türlü baskı ve tehditten uzak olarak özgür iradeleri ile beyanda bulunduklarının denetlenmesini amaçladığından hâkimin bu hususta her türlü özeni göstermesi gerekmektedir*[1]

59 Dinleme, biçimsel bir imza töreni değildir. Doğan'a göre hâkimin gerçek iradeyi saptamak için eşleri birlikte veya ayrı ayrı dinleme ve gerekli araştırmayı yapma konusunda geniş bir takdir yetkisi vardır.[2] Uygulamada hâkim şu soruları sorar: Boşanmak istiyor musunuz? Bu kararı kendi iradenizle mi aldınız? Protokolü okudunuz mu, imza sizin mi? Başka bir talebiniz var mı? Çocukların durumu ne olacak? Mali konularda ne anlaştınız? Beyanlar tutanağa geçer, okunur ve imzalanır.

II. Avukat eşin yerine duruşmaya girebilir mi?

60 Hayır. Vekâletnamede özel yetki olsa bile vekilin beyanı eşin dinlenmesinin yerini tutmaz. Yargıtay'ın bu konudaki kararı açıktır:

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.03.2015 · E. 2014/20562 · K. 2015/4949

Vekâletnamede özel yetki bulunsa bile vekilin beyanı anlaşmalı boşanma için sonuç doğurmaz

Mahkeme, tarafların boşanma ve mali sonuçlar yönünden anlaştıklarını belirterek anlaşmalı boşanmaya karar vermişti. Davacı, kendisini vekille temsil ettirmiş, duruşmaya gelmemişti. Daire şöyle demiştir:

> *"Ancak, davacı kendisini vekil ile temsil ettirmiş, bizzat mahkeme huzurunda hazır bulunarak boşanma ve sonuçları hakkında bir irade açıklamasında bulunmamıştır. Vekaletnamesinde özel yetki bulunsa bile vekilin beyanı sonuç doğurmaz. Hal böyle olunca anlaşmalı boşanma koşullarının oluştuğundan söz edilemez.*

DEĞERLENDİRME Kural iki eş için de geçerlidir. Vekâletnamedeki en geniş yetki bile hâkimin eşi görüp dinlemesinin yerine geçmez. Eşlerden biri duruşmaya gelemeyecekse anlaşmalı boşanmanın koşulları o gün için oluşmamıştır.

61 Benzer dosyalarda da sonuç değişmemiştir. Mahkemenin, vekillerin boşanma ve eki istekler konusunda anlaştıklarını ve eşlerin bu beyanları imzalarıyla tasdik ettiklerini belirterek verdiği karar, eşler hâkim tarafından bizzat dinlenmediği için bozulmuştur.[3] Son oturumda yalnız davalının dinlendiği, davacı için vekil beyanı-

1 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Genel Kurul bu cümlede Kılıçoğlu'na atıf yapmaktadır.
2 Doğan, s. 768.
3 Yargıtay 2. HD, 22.10.2015, E. 2015/5231, K. 2015/19248.

nın yeterli sayıldığı dosyada da anlaşmalı boşanmanın şartları gerçekleşmemiştir.[4] Temyiz aşamasında dosyaya giren bir protokol üzerine eşlerin duruşmaya çağrılıp bizzat dinlenmeleri için hüküm bozulmuştur.[5]

Avukat yine de faydalıdır: Protokolü hazırlar, hâkimin sorularına karşı eşi bilgilendirir, tutanağın doğru yazılmasını denetler, kararın kesinleşmesini izler. Vekâletnamede şu yetkilerin bulunması gerekir: Boşanma davası açma ve takip (kişiye sıkı sıkıya bağlı hak), davayı kabul, sulh, davadan ve kanun yollarından feragat, yargılamanın iadesi (HMK m. 74). 62

III. Yurt dışındaki eş nasıl dinlenir, istinabe olur mu?

Öğretide baskın görüş, tarafların istinabe yoluyla dinlenemeyeceği yönündedir; çünkü hâkimin kanaati kendi gözlemine dayanmalıdır.[6] Kanun'un "bizzat dinleyerek" ifadesi de bunu destekler. Yargıtay'ın kararlarında istinabe, daha çok çocuğun velayet görüşünün alınması için anılır: Çocuğun mahkemece bizzat ya da istinabe yoluyla bilgilendirilerek görüşünün alınması ayrı bir konudur.[7] Yurt dışındaki eşin seçenekleri 26. Bölümde topluca ele alınmıştır: Türkiye'ye gelip duruşmaya katılmak, ses ve görüntü aktarımıyla katılım imkânını mahkemeden istemek, yerleşim yerindeki yetkili yabancı makamda boşanıp kararı Türkiye'de tanıtmak. 63

IV. SEGBİS ile anlaşmalı boşanma olur mu?

Kanun ses ve görüntü aktarımını yasaklamaz, ama anlaşmalı boşanma için özel bir hüküm de koymaz. HMK m. 149/1'e göre mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulunduğu yerden duruşmaya katılmasına ve usul işlemleri yapmasına karar verebilir. Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlerde mahkeme ilgililerin bu yolla dinlenmesine kendiliğinden de karar verebilir (HMK m. 149/3). 64

16.07.2026 tarihli 7589 sayılı Kanunla eklenen dördüncü fıkra ise önemli bir sınır koymuştur: Bu yolla katılanlar bakımından, "ikrar, yeminin edası, davanın geri alınmasına muvafakat, davadan feragat, davayı kabul ile sulh olma hâlleri hariç olmak üzere" elle atılan imzaya ilişkin hükümler uygulanmaz (HMK m. 149/4). Yani bu beyanlar için imza kuralı sürer; HMK m. 154/3-ç'ye göre davayı kabul beyanı beyanda bulunana okunur ve imzası alınır. 65

Taramamızda, SEGBİS yoluyla verilen anlaşmalı boşanma kararını doğrudan inceleyen bir Yargıtay kararına rastlamadık. Kanaatimizce hâkimin eşi görüntülü 66

4 Yargıtay 2. HD, 19.06.2014, E. 2014/2775, K. 2014/14031.
5 Yargıtay 2. HD, 27.10.2010, E. 2009/15740, K. 2010/17824.
6 Doğan, s. 768.
7 Yargıtay 2. HD, 29.02.2024, E. 2023/9103, K. 2024/1397; Yargıtay 2. HD, 03.05.2018, E. 2016/17073, K. 2018/6023.

olarak eş zamanlı dinlemesi "bizzat dinleme" sayılabilir; çünkü aracı yoktur ve hâkim soru sorup cevabı doğrudan alır. Ancak iki şart aranmalıdır: Eşin kimliği ve serbest iradesi güvenli biçimde saptanmalı, kabul beyanı ve protokol elle imzalanarak dosyaya girmelidir. Bu nedenle en güvenli yol, duruşmaya bağlanılan yerde (adliye veya mahkemenin uygun gördüğü resmî yer) görevli önünde imza atılmasıdır. Mahkeme bu talebi takdiren reddedebilir; karar kesinleşmeden önce kaldırılma riski de göz önünde tutulmalıdır.

V. Tutuklu veya cezaevindeki eş anlaşmalı boşanabilir mi?

67 Evet, boşanma için bir engel yoktur; ancak hâkim onu da bizzat dinlemelidir. Cezaevindeki eşin duruşmaya getirilmesi ya da ses ve görüntü aktarımıyla dinlenmesi mahkemenin kararına bağlıdır. Bir çekişmeli boşanma dosyasında cezaevindeki davalının SEGBİS ile bağlanma veya duruşmaya getirilme talebinin reddi bölge adliye mahkemesince usule aykırı görülmemiştir.[8] Anlaşmalı boşanmada ise dinleme şart olduğundan mahkemenin bu talebi reddetmesi hâlinde anlaşmalı karar verilemez.

VI. Duruşmada imzalanan tutanağın sonradan değeri nedir?

68 Çok yüksektir. Yargıtay, sonradan "kandırıldım" veya "irademi yanlış açıkladım" iddialarını değerlendirirken tutanağa bakar. Eşlerin duruşmada bizzat hazır bulunduğu, protokolün okunduğu, imzaların teyit edildiği bir dosyada yargılamanın iadesi istemi reddedilmiştir.[9] Başka bir dosyada kadının duruşmaya katılan kişinin kendisi olmadığına veya imzanın ona ait olmadığına dair bir iddiasının bulunmaması da ret gerekçeleri arasında sayılmıştır.[10] Yazılı protokol yapılmayan bir dosyada duruşmadaki imzalı beyan, mahkeme içi ikrar sayılarak sonradan açılan katkı payı davasının reddine dayanak olmuştur.[11]

> **YARGITAY'IN İLKESİ**
>
> *Hâkimin eşleri bizzat dinlemesi anlaşmalı boşanmanın vazgeçilmez koşuludur. Vekâletnamede özel yetki bulunsa bile vekilin beyanı bu koşulu karşılamaz; eşlerden biri dinlenmeden verilen anlaşmalı boşanma kararı bozulur.*[12]

8 Yargıtay 2. HD, 26.12.2023, E. 2022/9156, K. 2023/6506.
9 Yargıtay 2. HD, 21.10.2024, E. 2024/1455, K. 2024/7592.
10 Yargıtay 2. HD, 03.04.2024, E. 2023/8763, K. 2024/2370.
11 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2022/10165, K. 2024/2453.
12 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay 2. HD, 19.03.2015, E. 2014/20562, K. 2015/4949; Yargıtay 2. HD, 22.10.2015, E. 2015/5231, K. 2015/19248; Yargıtay 2. HD, 19.06.2014, E. 2014/2775, K. 2014/14031.

UYGULAMA NOTU

Duruşmadan önce eşe şunları anlatın: Kimlik yanında olmalı; protokolün her maddesi okunmuş ve anlaşılmış olmalı; hâkim "kendi rızanızla mı" diye sorduğunda baskı varsa bunu söylemek için tek uygun an orasıdır. Tutanak okunmadan imzalanmamalıdır. Eşlerden biri yabancı dil konuşuyorsa veya işitme engelliyse mahkemeye önceden bildirilmeli, tercüman hazır edilmelidir. Yurt dışındaki eş için SEGBİS talep edilecekse dilekçede gerekçesiyle yazılmalı ve mahkemenin kararı beklenmeden uçak bileti alınmamalıdır.

ALTINCI BÖLÜM

İradenin Serbestçe Açıklanması ve Ehliyet

BÖLÜMÜN PLANI

I. Hâkim serbest iradeyi nasıl anlar? 39
II. Kısıtlı veya akıl hastası eş anlaşmalı boşanabilir mi? 40
III. Depresyon veya ruhsal sıkıntı iradeyi sakatlar mı? 41
IV. Baskıyla imzalanan protokol ne olur? 41
V. Hâkim eşlerin neden boşandığını sorabilir mi? 43

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Hâkim, eşlerin iradelerini serbestçe açıkladığına kanaat getirmeden anlaşmalı boşanma kararı veremez. Serbest irade iki şeyi gerektirir: ehliyet ve baskısızlık. Akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanmış eş ayırt etme gücünden yoksun sayıldığı için anlaşmalı boşanamaz: Yargıtay'a göre onun beyanları hukuki sonuç doğurmaz, vasi aracılığıyla taraf teşkili sağlanır ve dava delillerle görülür. Baskı, tehdit, aldatma ve yanılma gibi irade sakatlıkları ise kararın kesinleşmesinden önce kolayca, sonrasında çok güç ileri sürülebilir: Kesinleşmeden önce dönmek için sebep göstermek bile gerekmez; kesinleşmeden sonra yalnız dar şartlarla yargılamanın iadesi istenebilir. Genel bir depresyon teşhisi, irade fesadını ispat için tek başına yeterli sayılmamıştır. Bu nedenle baskı altında olduğunu düşünen eşin bunu duruşmada hâkime söylemesi veya karar kesinleşmeden kanun yoluna başvurması gerekir.

I. Hâkim serbest iradeyi nasıl anlar?

Kanunun aradığı, hâkimin "iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi"dir (TMK m. 166/3). Bu bir kanaat denetimidir; belirli bir delil aranmaz. Hâkim eşi dinler, davranışına bakar, soru sorar, gerekirse eşleri ayrı ayrı dinler, protoko- 69

lün dengesini ve çocuklar hakkındaki düzenlemeyi değerlendirir.[1] Bir eşin bütün haklarından karşılıksız vazgeçtiği, çok kısa sürede imzalanmış veya tek taraflı hazırlanmış bir protokol hâkimi daha ayrıntılı soru sormaya yöneltmelidir. Şiddet veya tehdit şüphesi varsa hâkim anlaşmalı karar vermek zorunda değildir; kaldı ki Hukuk Genel Kurulu'nun vurguladığı gibi amaç, "tarafların her türlü baskı ve tehditten uzak olarak özgür iradeleri ile beyanda bulunduklarının denetlenmesi"dir.[2]

II. Kısıtlı veya akıl hastası eş anlaşmalı boşanabilir mi?

70 Hayır. Akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanmış kişinin beyanı sonuç doğurmaz. Yargıtay'ın kararı şöyledir:

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.12.2017 · E. 2016/8798 · K. 2017/14467

Akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanmış eş anlaşmalı boşanamaz; vasi üzerinden taraf teşkili sağlanarak dava delillerle görülür

Kadın, evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmış, ön inceleme duruşmasında iki eş TMK m. 166/3 uyarınca boşanmak istemişti. Mahkeme anlaşmalı boşanmaya karar verdi. Oysa erkek, akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanmış ve kendisine kızı vasi atanmıştı. Daire iki yönden bozma yapmıştır:

> *"Akıl hastalığından dolayı kısıtlanan kişi ayırt etme gücünden yoksun olup, tam ehliyetsizdir. Ayırt etme gücü bulunmayanların serbest iradesiyle beyanda bulunduklarından söz edilemez. Bu sebeple beyanları hukuki sonuç doğurmaz.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin de anlaşmalı boşanma iradesini eş adına açıklayamayacağını ima etmektedir; Daire, vasiye duruşma gününün tebliğ edilmesini, taraf teşkilinin sağlanmasını ve delillerin toplanmasını istemiştir. Bu tür dosyalarda dava yalnız diğer boşanma sebeplerine göre görülebilir.

71 Kanaatimizce bu sonuç, her kısıtlılık hâli için aynı değildir. Kararda belirleyici olan, akıl hastalığı sebebiyle ayırt etme gücünün bulunmamasıdır (TMK m. 14, 405). Ayırt etme gücü bulunmakla birlikte başka bir sebeple kısıtlanmış bir eş bakımından hâkim durumu ayrıca değerlendirmelidir; ancak kısıtlılık kararı varsa ve eş dinlenecekse vasiye bilgi verilmesi ve protokolün mali içeriği bakımından vesayet makamı izninin sorulması gerekir (TMK m. 462). Kısıtlanmamış, ancak geçici olarak ayırt etme gücü tartışmalı olan bir eş (ağır ilaç etkisi, ileri demans şüphesi gibi) için hâkimin sağlık raporu istemesi yerinde olur. Doğan'ın belirttiği üzere, akıl hastası kişinin anlaşmalı boşanmada kabul beyanında bulunması düşünülemez.[3]

1 Doğan, s. 768.
2 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
3 Doğan, s. 766.

Ayırt etme gücü sorunu karardan sonra ileri sürülürse de araştırılmalıdır. Ruhsal rahatsızlığı bulunduğu ileri sürülen erkeğin yargılamanın iadesi davasında Daire, vesayet altına alınmasının gerekip gerekmediğinin ön sorun sayılmasını ve anlaşmalı boşanma dava tarihinde ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığının rapor alınarak araştırılmasını istemiştir.[4] Başka bir dosyada kadın, doğuştan gelen akıl zayıflığı nedeniyle protokol hükümlerini anlamadan kabul ettiğini ileri sürmüştür. Sağlık kurulu raporunda vasi atanması gerektiği belirtilmiş, kadın sonradan kısıtlanmıştır. Gerekçeli karar kendisine kalemde bizzat tebliğ edilmişti. Daire, bu tebliğle kararın usulsüz kesinleştirildiğini, kadının başvurusunun yargılamanın iadesi değil istinaf olarak ele alınması gerektiğini belirtmiştir.[5] Avukatın görevi burada çok önemlidir: Kesinleşmiş sayılan bir karar, tebliğ usulsüzse hâlâ istinaf edilebilir. 72

Evlenme ehliyetini kazanmış küçük eş ise evlenmeyle ergin olur (TMK m. 11/2); bu sebeple anlaşmalı boşanma davasında tek başına beyanda bulunabilir. 73

III. Depresyon veya ruhsal sıkıntı iradeyi sakatlar mı?

Tek başına hayır. Bir dosyada kadın, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra ağır depresyon tedavisi gördüğünü ileri sürerek iradesinin sakatlandığını savunmuştur. Bölge adliye mahkemesi, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra görülen depresyon tedavisinin tek başına iradenin fesada uğratıldığını ispata yeterli olmadığını, tedavinin bitiminden sonra uzunca bir süre irade fesadından bahsedilmemesi karşısında açılan davanın hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğunu belirtmiş ve karar onanmıştır.[6] Bu tür iddialarda süre ve tutarlılık belirleyicidir. 74

IV. Baskıyla imzalanan protokol ne olur?

Sonuç, iddianın ne zaman ileri sürüldüğüne göre değişir: 75

4 Yargıtay 2. HD, 30.03.2026, E. 2025/8152, K. 2026/3316.
5 Yargıtay 2. HD, 30.09.2025, E. 2025/7038, K. 2025/8076.
6 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2022/10165, K. 2024/2453.

Aşama	İleri sürme yolu	Ne gerekir?
Duruşmadan önce	Duruşmaya gitmemek ya da hâkime söylemek	Hiçbir delil gerekmez; anlaşmalı karar verilemez
Duruşmada	Hâkime beyan	Beyan tutanağa geçer; dava çekişmeli görülür
Karardan sonra, kesinleşmeden önce	İstinaf veya temyiz	Dönmek için irade sakatlığını ispat gerekmez (7. Bölüm)
Kesinleşmeden sonra	Yargılamanın iadesi (HMK m. 375/1-h)	Karara etki eden hileli davranış, süre: üç ay ve on yıl (HMK m. 377)
Kesinleşmeden sonra, ayrı mal rejimi davasında	İrade sakatlığı savunması	Kural olarak incelenmez

76 Kesinleşmeden önce iş çok kolaydır. Bir dosyada erkek, karar duruşmasında ölüm tehdidi aldığı için boşanmayı kabul ettiğini ve boşanmak istemediğini ileri sürerek istinaf yoluna gitmiş; bölge adliye mahkemesi eşlerin kesinleşinceye kadar irade beyanından dönebileceğini belirterek kararı kaldırmış ve dosya çekişmeli olarak görülmüştür.[7]

77 Kesinleşmeden sonra ise kapı büyük ölçüde kapanır. Daire, bir dosyada kadının yaşadığı tehdit ve erkeğin hileli hareketleri nedeniyle iradesini serbestçe yansıtamadığı iddiasıyla açılan yargılamanın iadesi davasının reddini, duruşmaya katılan kişinin kendisi olmadığına veya imzanın kendisine ait olmadığına dair bir iddia bulunmadığını belirterek onamıştır.[8] Hile iddiasında, anlaşmalı boşanmanın özelliği de engel oluşturur: Bir başka dosyada, "klasik bir davada olduğu gibi lehine karar verilen tek bir taraf" bulunmadığı ve hâkimin incelemesinin sınırlı olduğu belirtilmiştir.[9] Boşanma kararı kesinleştikten sonra açılan bir katılma alacağı davasında da hile, aldatma ve korkutma iddiası, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmediği belirtilerek dinlenmemiştir.[10] Bu konunun ayrıntısı 23. Bölümdedir.

DİKKAT
Protokol hazırlanırken baskı gören eş için duruşma son güvenli andır. Hâkim özellikle sorduğunda "kendi rızamla" diyen kişinin sonradan aksini ispat etmesi çok güçtür. Şiddet veya tehdit altındaysa 6284 sayılı Kanun kapsamında koruma istenmeli, avukat veya baroya başvurulmalı, gerekirse duruşmada hâkimle ayrı görüşme talep edilmelidir.

7 Yargıtay 2. HD, 10.06.2024, E. 2023/8252, K. 2024/4452, kararda aktarılan önceki kaldırma kararı.
8 Yargıtay 2. HD, 03.04.2024, E. 2023/8763, K. 2024/2370.
9 Yargıtay 2. HD, 21.10.2024, E. 2024/1455, K. 2024/7592.
10 Yargıtay 2. HD, 01.11.2023, E. 2022/7032, K. 2023/5046.

V. Hâkim eşlerin neden boşandığını sorabilir mi?

Sorabilir, ancak saikler kural olarak iradeyi sakatlamaz. Doğan, eşlerin alacaklılar- 78
dan mal kaçırma veya dul ve yetim aylığı alma amacıyla boşanmalarının hâkimin araştırma konusu olmadığı görüşünü savunur; Yargıtay'ın eski bir kararında da "davacının babasından dulluk maaşı almak düşüncesi" saik sayılarak ret gerekçesi yapılamayacağı belirtilmiştir.[11] Bu tür boşanmaların sonuçları 24. Bölümde incelenmiştir.

YARGITAY'IN İLKESİ

Hâkim, eşlerin serbest iradeyle beyanda bulunduğuna kanaat getirmedikçe anlaşmalı boşanma kararı veremez. Akıl hastalığından dolayı kısıtlanan ve ayırt etme gücü bulunmayan eşin beyanı sonuç doğurmaz; bu durumda vasi aracılığıyla taraf teşkili sağlanarak dava delillere göre görülür.[12]

UYGULAMA NOTU

Karşı taraf vekili olarak baskı iddiasına açık bir dosyada şu önlemleri alın: Protokol taslağını duruşmadan birkaç gün önce eşe verin, ayrı avukatla görüşme imkânı tanıyın, hâkimin eşlere ayrı ayrı soru sormasını isteyin, karşılıklılığı protokole yansıtın. Baskı gören eşin vekili olarak ise duruşmaya gitmeden kanıtları (mesaj, tehdit kaydı, şikâyet) toplayın; karar verilmişse gerekçeli kararın tebliğini beklemeden istinaf süresini izleyin ve asla tebliğden sonra feragat dilekçesi imzalamayın.

11 Yargıtay 2. HD, 20.10.1993, E. 8625, K. 9559 (aktaran Doğan, s. 780, dn. 110). Yazar, Yargıtay'ın sonraki bir kararında araştırmanın mümkün görüldüğünü de aktarır: dn. 111.
12 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay 2. HD, 13.12.2017, E. 2016/8798, K. 2017/14467.

YEDİNCİ BÖLÜM

Anlaşmadan Dönme

BÖLÜMÜN PLANI

I. Eşim anlaşmadan dönebilir mi? 46
II. Hukuk Genel Kurulu bu sonuca nasıl varmıştır? 46
III. Öğretide bu içtihat nasıl değerlendiriliyor? 47
IV. Anlaşmadan ne zamana kadar dönülebilir? 48
V. Dönme hâlinde mahkeme ne yapar? 49
VI. Dönme, feragat ve davanın geri alınması arasındaki fark nedir? 50
VII. Anlaşmalı boşanma davasından feragat, önceki olayları affetmek midir? 51
VIII. Çekişmeli devam eden davada protokol ne olur? 53

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Eşlerden her biri, anlaşmalı boşanma kararı kesinleşinceye kadar anlaşmadan dönebilir. Hukuk Genel Kurulu 2019'da üç kararla bu kuralı benimsemiş, dönmenin yalnız irade sakatlığı hâlinde mümkün olduğu yönündeki görüşü oyçokluğuyla reddetmiştir. Genel Kurul'a göre anlaşmalı boşanmadaki kabul usul hukukundaki kabulden farklıdır, kesin hüküm sonucu doğurmaz; aile kurumunun korunması ve silahların eşitliği de bu sonucu gerektirir. Dönmek için sebep göstermek gerekmez. Dönmenin sonucu davanın reddi değil, aynı dosyada çekişmeli yargılamadır: Mahkeme taraflara vakıalarını ve delillerini bildirmeleri için süre verir, dilekçeler aşamasını tamamlar, ön inceleme yapar. Dönme kararın verilmesinden sonra da istinaf veya temyiz dilekçesiyle yapılabilir ve anlaşmalı boşanma hükmünü bütünüyle geçersiz kılar. Sınır, kesinleşmedir: Tebliğden sonra kanun yolundan feragat edilmiş veya süre geçmişse artık dönülemez. Öğretide Nomer, ahde vefa ilkesine dayanarak bu içtihadı eleştirmekte, hâkim önünde teyitten sonra ancak irade sakatlığıyla dönülebileceğini savunmaktadır. Davacının "vazgeçtim" demesi ise feragat ya da davanın geri alınması sayılarak farklı sonuç doğurabilir.

I. Eşim anlaşmadan dönebilir mi?

79 Evet. Anlaşmalı boşanma kararı kesinleşinceye kadar eşlerden her biri anlaşmadan dönebilir; bunun için sebep göstermesi de gerekmez. Hukuk Genel Kurulu'nun 18.04.2019 tarihli kararının sonuç cümlesi şudur:

> *Anlaşmanın diğer tarafı olan eşin hüküm kesinleşinceye kadar anlaşma iradesinden dönmesini engelleyici yasal bir hüküm bulunmadığından, taraflara iddia ve savunmalarını bildirmesi ve delillerini sunması için imkân verilerek davaya "çekişmeli boşanma" (TMK m. 166/1-2) olarak davaya devam edilmesi gerekir.*[1]

80 Daire de bu kuralı bugün aynı cümleyle uygulamaktadır: "Anlaşmalı boşanma yönünde oluşan karar kesinleşinceye kadar eşlerin bu yöndeki, diğer bir ifadeyle gerek boşanmanın mali sonuçları, gerekse çocukların durumu hususunda kabul edilen düzenlemeleri kapsayan irade beyanından dönmesini engelleyici yasal bir hüküm bulunmamaktadır."[2] Dönme, anlaşmanın bütün parçalarını kapsar: boşanma iradesini, mali sonuçları ve çocukların durumunu.

II. Hukuk Genel Kurulu bu sonuca nasıl varmıştır?

81 Genel Kurul dört gerekçe kullanmıştır:

1. **Bu kabul, HMK'daki kabul değildir.** Usul hukukundaki kabul davayı bitirir ve ancak irade bozukluğu hâlinde iptal edilebilir (HMK m. 311). Anlaşmalı boşanmadaki kabulün tek sonucu, evlilik birliğinin sarsıldığı olgusunun ispatlanmış sayılmasıdır: "TMK'nın 166/3. maddelerinin uygulandığı bir davada davanın kabulü şekli ve maddi hukuk anlamında hükmün kesinleşmesi sonucunu doğurmadığından hükmün kesinleşmesine kadar davalının kabul beyanından dönmesi mümkündür."[3]
2. **Dönme, koşulların gerçekleşmediğini gösterir.** Genel Kurul'a göre taraflardan birinin anlaşmadan dönme iradesi, "davanın samimi bir iradenin mahsülü olmadığına" işaret eder.[4]
3. **Aile kurumu korunur.** Anayasa'nın 41. maddesi ve boşanma davalarının toplumu ilgilendiren yapısı karşısında, davayı sona erdiren bir alacak davası kabulü gibi düşünülemez; tarafların kesinleşmeyen bir kararda kabul beyanlarıyla bağlı olduğu söylenemez.[5]

1 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; aynı gün verilen Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2650, K. 2019/485 ve Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484 aynı yöndedir.
2 Yargıtay 2. HD, 18.02.2026, E. 2025/9746, K. 2026/1856; aynı cümle için Yargıtay 2. HD, 04.03.2026, E. 2025/10352, K. 2026/2521; Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2024/3412, K. 2024/4114; Yargıtay 2. HD, 22.11.2023, E. 2023/8476, K. 2023/5776.
3 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
4 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
5 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.

4. **Silahların eşitliği gerekir.** Davacının davadan feragat hakkı vardır. Davacıya anlaşmayı bozma hakkı verilirken diğer eşin anlaşmayla sonuna kadar bağlı kalması "silahların eşitliği ilkesine de aykırılık teşkil" eder.[6]

82 Kararlar oyçokluğuyla verilmiştir. Kurulda, tarafların protokolü özgür iradeleriyle kabul edip imzaladıkları, hangi gerekçeyle olursa olsun sonradan dönmenin davayı çekişmeliye çevireceği görüşünün yasal dayanağı bulunmadığı, kararın ancak irade fesadı iddiasıyla bozdurulabileceği ileri sürülmüş; bu görüş benimsenmemiştir.[7] Kurul üyelerinin bir kısmı, velayet ve nafaka gibi ayrı dava konusu olabilecek konularda dönmenin çekişmeli boşanmaya yol açmayacağını da savunmuş, bu görüş de çoğunlukça kabul edilmemiştir.[8]

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
18.04.2019 · E. 2017/1941 · K. 2019/475

Hüküm kesinleşinceye kadar anlaşmadan dönülebilir; dava bu durumda çekişmeli olarak sürdürülür

Eşler 2004'te evlenmişti. Kadın, iki eşin imzaladığı 23.06.2014 tarihli protokolle dava açtı; 27.06.2014 tarihli duruşmada iki eş protokole göre boşanmak istediklerini söyleyip beyanlarını imzaladı, mahkeme anlaşmalı boşanmaya karar verdi. Erkek kararı, protokol şartlarında anlaşamadıklarını, irade fesadı bulunduğunu ve davadan feragat ettiğini belirterek temyiz etti. Daire kararı bozdu, mahkeme direndi. Genel Kurul direnme kararını oyçokluğuyla bozarken şunu vurgulamıştır:

> *"Diğer yandan anlaşmalı boşanma davasında feragat hakkı bulunan davacıya bir nevi anlaşmayı bozma hakkı verilirken anlaşmanın diğer tarafı olan eşin bu anlaşmayla sonuna kadar bağlı olması silahların eşitliği ilkesine de aykırılık teşkil ettiğinden anlaşmayı bozma hakkının davalıya da verilmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, dönme hakkını davalı için de tartışmasız hâle getirmiştir. Dönmek isteyen eşin irade sakatlığını ispatlaması gerekmez; dönmenin kendisi anlaşmalı boşanma koşullarını ortadan kaldırır.

III. Öğretide bu içtihat nasıl değerlendiriliyor?

83 Görüşler ayrılmaktadır. Nomer, içtihadı sözleşme hukukunun temel ilkesi bakımından eleştirir: "Sözleşmeden dönmeye dair kanunda bir hüküm yoksa, bu, dönülebileceği anlamına değil, tam tersine dönülemeyeceği anlamına gelir."[9] Yazara göre protokol, aile hukukuna özgü ve hüküm doğurması hâkimin onayına bağlı bir sözleşmedir; eşlerin hâkim önünde teyidiyle bağlayıcı olur. Bu andan sonra

6 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
7 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.
8 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.
9 Nomer, s. 589.

ancak irade sakatlığına dayanarak hâkimden onaylamamasını isteyebilir ya da onaydan sonra kanun yoluna başvurabilirler.[10] Davayı açan eş feragatle karineyi ortadan kaldırabilir, ama feragat etmeksizin birlikte yaratılan karineyi tek taraflı kaldıramaz.[11]

84 Doğan ise Yargıtay'ın görüşünü, taraf iradelerine üstünlük tanıyan anlaşmalı boşanmanın amacına uygun bulur.[12] Kanaatimizce iki yaklaşımın gerekçeleri de güçlüdür. Sözleşme mantığı Nomer'in görüşünü destekler. Ancak evlilik birliğini bitiren bir kararın, kesinleşmeden önce eşlerden birinin açık iradesine rağmen ayakta tutulması boşanma hukukunun özgün yapısıyla bağdaşmaz; kaldı ki kusur tartışması açılan çekişmeli dava, dönen eşin de aleyhine sonuç doğurabilir. Her durumda uygulamayı belirleyen, Genel Kurul kararları ve bunları sürdüren Daire içtihadıdır. Bu kitapta bu içtihat esas alınmıştır.

IV. Anlaşmadan ne zamana kadar dönülebilir?

85 Hüküm kesinleşinceye kadar. Dönmenin yapıldığı aşama, usulü değiştirir:

Aşama	Nasıl dönülür?	Sonuç
Duruşmadan önce	Protokolü imzalamış olmak bağlamaz; duruşmada kabul edilmez	Anlaşmalı boşanma kararı verilemez; dava çekişmeli görülür
Duruşmada	Hâkime söylenir, tutanağa geçer	Aynı
Karar açıklandıktan sonra, tebliğden önce	İstinaf dilekçesi verilir	Anlaşmalı boşanma hükmü kaldırılır
Tebliğden itibaren iki hafta içinde	İstinaf dilekçesi	Aynı
İstinaf aşamasında (bölge adliye mahkemesi kararından sonra)	Temyiz dilekçesi	Hüküm bozulur
Kanun yolundan feragat edildikten sonra	Dönülemez	Feragat geri alınamaz
Karar kesinleştikten sonra	Dönülemez	Yalnız yargılamanın yenilenmesi (23. Bölüm)

86 Kesinleşmenin ne zaman olduğu önemlidir. Bir dosyada mahkeme 05.03.2015'te anlaşmalı boşanmaya karar vermiş, erkek bunu yıllar sonra "on yıl önce gerçekleşen anlaşmalı boşanmayı kabul etmediği" gerekçesiyle temyiz etmiş ve Daire 18.02.2026'da kararı bozmuştur.[13] Mahkemenin 12.03.2014 tarihli anlaşmalı boşan-

10 Nomer, s. 588-590; yazar, İsviçre hukukunda dinlemenin son oturumundan sonra serbest dönmenin mümkün olmadığını ve boşanma kararının istinaf yoluyla ancak irade sakatlığı sebebiyle iptal edilebileceğini (ZPO m. 289) belirtir: s. 587.
11 Nomer, s. 589-590.
12 Doğan, s. 766-767.
13 Yargıtay 2. HD, 18.02.2026, E. 2025/9746, K. 2026/1856.

ma kararının temyizi üzerine 2026'da verilen başka bir bozma kararı da aynı tablodadır.[14] Bu örnekler, gerekçeli kararın usulen tebliğ edilip kesinleşmediği dosyalarda dönme kapısının yıllar sonra bile açık kalabileceğini gösterir.

DİKKAT
İstinaftan feragat, anlaşmadan dönme hakkını sona erdirir. Erkek eşin önce istinaftan feragat dilekçesi verip ardından kadının sözünü tutmadığını ve iradesinin sakatlandığını ileri sürerek istinafa başvurduğu dosyada başvuru reddedilmiş, feragatin kesin hüküm gibi sonuç doğurduğu ve feragatten feragatin mümkün olmadığı belirtilmiş, karar onanmıştır.[15] Protokole yazılmayan vaatler için kanun yolu da böylece kapanmaktadır.

V. Dönme hâlinde mahkeme ne yapar?

87 Davayı reddetmez; dosya çekişmeli boşanma davasına dönüşür. Daire'nin bozma kararlarında yapılacaklar tek tek sayılır: Mahkeme "taraflara iddia ve savunmalarının dayanağı bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetlerini içeren beyan ile iddia ve savunmanın dayanağı olarak ileri sürülen her bir vakıanın ispatını sağlayacak delillerini sunmak ve dilekçelerin karşılıklı verilmesini sağlamak üzere süre" vermeli, ön inceleme yaparak tahkikata geçmeli, deliller toplanıp sonucuna göre karar vermelidir.[16] Mahkemenin bu adımları atlaması bozma sebebidir:

- Bir dosyada kadının anlaşmalı boşanma davasında erkek, ön inceleme duruşmasında boşanmaktan vazgeçtiğini söyledi. Mahkeme "çekişmeli boşanma dilekçesi verilmediği" gerekçesiyle kadının davasını usulden reddetti. Daire, mahkemenin kesin süre verip ihtarda bulunmadan, dilekçeler aşamasını tamamlamadan davayı reddetmesini bozma sebebi saymıştır.[17]
- Dönme kararın verilmesinden sonra gerçekleşmişse bölge adliye mahkemesi kararı kaldırır, dosya ilk derece mahkemesinde çekişmeli olarak yeniden görülür. Bir dosyada eşler 1994'te evlenmişti; 20.07.2020 tarihli protokolle 21.07.2020'de anlaşmalı olarak boşandılar. Kadının avukatları kararı istinaf etti, karar kaldırıldı, yeniden yargılamada erkek kusura dayalı dilekçe verdi, kadın şiddet iddialarıyla karşı dava açtı. Dava dört yıldan uzun sürdü ve kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilmesiyle sonuçlandı.[18]
- Başka bir dosyada da bölge adliye mahkemesi anlaşmanın bozulması üzerine kararı kaldırmış, dosya çekişmeli usule dönmüştür.[19]

14 Yargıtay 2. HD, 04.03.2026, E. 2025/10352, K. 2026/2521.
15 Yargıtay 2. HD, 12.11.2024, E. 2024/1195, K. 2024/8595.
16 Yargıtay 2. HD, 18.02.2026, E. 2025/9746, K. 2026/1856.
17 Yargıtay 2. HD, 04.11.2024, E. 2024/1117, K. 2024/8212.
18 Yargıtay 2. HD, 30.10.2024, E. 2024/679, K. 2024/8004.
19 Yargıtay 2. HD, 07.11.2024, E. 2024/1201, K. 2024/8506.

- Dönme ikinci kez de olabilir. Bir dosyada karar istinafta kaldırılıp dava çekişmeli usule döndükten sonra eşler neredeyse aynı içerikte ikinci bir protokol sunmuş, mahkeme yeniden anlaşmalı boşanma kararı vermiş, kadın bu kararı da istinaf etmiştir. Bölge adliye mahkemesi başvuruyu kötü niyetli sayarak reddetmiş; Daire, karar henüz kesinleşmediği için dönmeye engel bulunmadığını belirterek kararı bozmuştur.[20]

88 Dönen eş, anlaşmalı boşanmayı istemediğini söylemekle boşanmayı reddetmiş olmayabilir; çekişmeli devam eden davada kendisi de boşanma isteyebilir, karşı dava açabilir. Davacı ise dönme karşısında üç seçenek arasında karar verir: davayı çekişmeli sürdürmek, davadan feragat etmek veya yeni bir dava açmak. Davacı, davalının dönmesi üzerine ayrı dava açacağını bildirmişse davanın reddi de onanmıştır.[21]

VI. Dönme, feragat ve davanın geri alınması arasındaki fark nedir?

89 Kullanılan sözcük ve eşin davadaki konumu sonucu değiştirir. Üç kurum birbirine karışmamalıdır:

	Anlaşmadan dönme	Davadan feragat	Davanın geri alınması
Kim yapar?	Davacı veya davalı	Davacı	Davacı, davalının açık rızasıyla
Dayanak	TMK m. 166/3, HGK içtihadı	HMK m. 307, 311	HMK m. 123
Sonuç	Dava çekişmeli görülür	Dava reddedilir; kesin hüküm gibi sonuç doğurur	Dava açılmamış sayılır
İrade sakatlığı ileri sürülebilir mi?	Gerekmez	Evet (HMK m. 311)	Hayır (HGK 2025/809)
Sonra yeni dava açılabilir mi?	Aynı dosya sürer	Evet; anlaşmalı davadan feragat önceki olayları affettirmez (2. HD 2026/2686)	Evet

90 Daire, temyiz dilekçesinde "anlaşmalı boşanmadan vazgeçtiğini" bildiren davacının beyanını bir kararında feragat niteliğinde saymış ve feragat çerçevesinde karar verilmesi için hükmü bozmuştur.[22] Daha sonraki kararlarında ise davacının anlaşmalı boşanma hükmünü temyiz etmesini, davadan açıkça feragat etmedikçe, anlaşmalı boşanma iradesinden dönme saymıştır.[23] Bu nedenle davacının kanun

20 Yargıtay 2. HD, 22.12.2025, E. 2025/9205, K. 2025/11645.
21 Yargıtay 2. HD, 11.02.2013, E. 2012/16931, K. 2013/3057.
22 Yargıtay 2. HD, 03.10.2012, E. 2012/5328, K. 2012/23373.
23 Yargıtay 2. HD, 10.03.2015, E. 2014/20325, K. 2015/4097, oyçokluğuyla; karşı oy yazısı ve eleştirisi için Nomer, s. 589-590.

yolu dilekçesinde ne istediğini açıkça yazması gerekir. Kanaatimizce belirsiz bir "vazgeçme" sözcüğü, ağır sonuçları nedeniyle feragat sayılmamalı, mahkeme açıklatma yoluna gitmelidir.

91 Uzun süre kesinleşmeyen bir kararda feragat de mümkündür. 13.11.2007'de verilen ve kesinleşmeyen bir karardan sonra kadının 10.10.2022'de feragat etmesi üzerine dava reddedilmiş; erkeğin eşlerin yıllardır ayrı yaşadığı ve feragatin kötü niyetli olduğu yolundaki itirazı dinlenmemiştir.[24]

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.12.2025 · E. 2025/464 · K. 2025/809

Karardan sonra verilen vazgeçme dilekçesi davanın geri alınması sayıldı; irade sakatlığı iddiası incelenmedi

Mahkeme 23.12.2021'de eşlerin anlaşmalı olarak boşanmasına karar verdi. Altı gün sonra kadın dilekçe verip davasından vazgeçtiğini, erkek de aynı gün bunu kabul ettiğini bildirdi; mahkeme ek kararla davanın açılmamış sayılmasına ve kesinleşme şerhinin iptaline hükmetti. Kadın, dilekçenin kendisine kararın istinaftan feragatle kesinleşeceği söylenerek imzalatıldığını ileri sürdü. Daire, bu iddianın araştırılması için kararı oyçokluğuyla bozdu;[25] mahkeme direndi. Genel Kurul direnme kararını oyçokluğuyla onamıştır: Davanın geri alınması bir taraf usul işlemidir ve kanunda aksine hüküm yoksa usul işlemleri irade bozukluğu sebebiyle geri alınamaz; irade bozukluğuna dayanan iptal imkânı feragat, kabul ve sulha özgüdür. Kurul'un sonucu şöyledir:

> *"…tarafların boşanmalarına ilişkin kararın kesinleşmesinden evvel, davacının 29.12.2021 tarihli dilekçesi ile davasını geri aldığı, bu beyanın davalı tarafından da açıkça kabul edildiği gözetilerek Mahkemece verilen ek karar ile davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi isabetli…*

DEĞERLENDİRME Dilekçenin başlığı ve içeriği eşlerin evli kalıp kalmayacağını belirlemiştir. Karşı oy yazısı, dilekçede "feragat/vazgeçme" sözcüklerinin birlikte kullanıldığını ve davacının ne kastettiğinin açıklattırılması gerektiğini savunur. Karardan sonra imzalanan her dilekçe bu nedenle dikkatle okunmalıdır.

VII. Anlaşmalı boşanma davasından feragat, önceki olayları affetmek midir?

92 Hayır. Yalnız TMK m. 166/3'e dayanan bir davadan feragat, o dava tarihinden önceki olayların affedildiği sonucunu doğurmaz. Çünkü bu davada eş, hiçbir olaya dayanmamıştır.

24 Yargıtay 2. HD, 14.10.2024, E. 2024/5347, K. 2024/7325.
25 Yargıtay 2. HD, 22.11.2023, E. 2023/2584, K. 2023/5532.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.03.2026 · E. 2025/7995 · K. 2026/2686

Feragat edilen anlaşmalı boşanma davası, önceki olayları affettirmez

Kadın 2020'de anlaşmalı boşanma davası açmış, hiçbir vakıaya dayanmamış ve davasından feragat etmişti. Sonradan erkek TMK m. 166'nın son fıkrasına, kadın da TMK m. 166/1'e dayanarak dava açtı. Mahkeme erkeğin davasını kabul etti, kadının davasını ise anlaşmalı boşanma davasından sonra erkeğe yüklenecek bir kusur bulunmadığını söyleyerek reddetti. Bölge adliye mahkemesi istinafları esastan reddetti. Daire kararı kadın yararına bozarken kuralı şöyle koymuştur:

> *Feragat edilen dava TMK'nın 166/3 üncü maddesine dayalı olarak açılmışsa, anlaşmalı boşanma davasından feragat, dava tarihinden önceki olayların affedildiği sonucunu doğurmaz.*

DEĞERLENDİRME Eş, feragatle sonuçlanan anlaşmalı davadan önceki olaylara dayanarak herhangi bir boşanma sebebiyle yeniden dava açabilir ve bu olaylar kusur belirlemesinde dikkate alınır. Protokol imzalanıp sonra vazgeçilmesi, hak kaybettirmez.

93 Aynı Daire bir ay sonra, feragat tarihinden önceki olayları af sayan bölge adliye mahkemesi kararını da bozmuş; "anlaşmalı boşanma davasının niteliğinden dolayı" önceki olayların affedilmiş sayılamayacağını, feragatten sonra başka kadınla yaşamayı sürdüren erkeğin tam kusurlu olduğunu ve kadının davasının kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[26] Buna karşılık başka bir dosyada feragatten sonra eşler bir süre birlikte yaşamış, Daire kadının feragatten önceki kusurları affetmiş sayılmasına ilişkin kararı onamıştır.[27] Ayrım, feragat edilen davanın anlaşmalı olup olmaması ve feragatten sonraki davranışlardır.

94 Anlaşmalı boşanma teklifi de kendiliğinden af anlamına gelmez. Eşinin zinasını öğrenen erkek çocuklarını düşünerek "kimse duymadan" anlaşmalı boşanmak istediğini söylemiş, eşler bir süre aynı evde kalmıştı. Hukuk Genel Kurulu, "eşlerin salt aynı evde yaşamaya devam etmeleri, kusurlu davranışların affedildiği anlamına gelmez" diyerek af bulunmadığını kabul etmiştir; aynı kararda eşler eşit kusurlu bulunmuştur.[28] Başka bir dosyada protokol imzaladıktan sonra istinafta anlaşmadan dönen erkek, kadının zinasına dayanmış; Daire ilk derece mahkemesinin af kabulünü yerinde görmeyerek zinayı kadına kusur olarak yüklemiş ve erkeğin davasının kabulü gerektiğini belirtmiştir.[29]

26 Yargıtay 2. HD, 09.04.2026, E. 2025/8159, K. 2026/3960.
27 Yargıtay 2. HD, 10.02.2026, E. 2025/5957, K. 2026/1410.
28 Yargıtay HGK, 09.09.2026, E. 2025/676, K. 2026/471.
29 Yargıtay 2. HD, 12.05.2025, E. 2024/1539, K. 2025/4829.

VIII. Çekişmeli devam eden davada protokol ne olur?

Anlaşmanın bozulmasıyla "anlaşmalı boşanma hükmü bütünüyle geçersiz hale" gelir.[30] Protokolün mali ve çocuklarla ilgili hükümleri de hâkim onayına bağlı olduğundan (TMK m. 184/5), onaylı karar ayakta kalmayınca bu düzenlemeler de hüküm doğurmaz. Bunun iki pratik sonucu vardır: 95

- **Kesinleşmeden yapılan devirler ve ödemeler risklidir.** Karar kaldırılırsa eşler boşanmamış sayılır; devredilen taşınmaz veya ödenen para için ayrıca dava gerekebilir. Protokol maddeleri bu nedenle "karar kesinleştikten sonra" başlamalıdır.
- **Yargılama baştan başlar.** Çekişmeli devam eden davada kusur ve deliller yeniden tartışılır, anlaşmalı dosyanın kısa süresi kaybedilir.

YARGITAY'IN İLKESİ

Anlaşmalı boşanma kararı kesinleşinceye kadar eşlerden her biri, sebep göstermeksizin anlaşmadan dönebilir. Bu durumda anlaşmalı boşanma hükmü bütünüyle geçersiz hâle gelir ve dava, dilekçeler aşaması ve ön inceleme yapılarak çekişmeli boşanma davası olarak sürdürülür.[31]

UYGULAMA NOTU

Anlaşmalı boşanma dilekçesine evliliğin neden sürdürülemediğini iki üç cümleyle yazmak, eş dönerse çekişmeli dilekçeye geçişi kolaylaştırır. Dönen eşin vekili kanun yolu dilekçesinde "anlaşmalı boşanma iradesinden dönüldüğünü, davanın TMK m. 166/1-2 uyarınca çekişmeli görülmesini" açıkça yazmalı; davacı için "feragat" veya "vazgeçme" sözcüklerini kullanmaktan kaçınmalıdır. Karşı tarafın vekili ise karar kesinleşmeden hiçbir devri veya büyük ödemeyi tamamlatmamalı, gerekçeli karar tebliğ edildikten sonra iki eşin feragat dilekçelerini aynı gün almayı planlamalıdır. Dönme ihtimali olan dosyalarda ödeme ve devirler için kesinleşme şartı protokole mutlaka yazılmalıdır.

30 Yargıtay 2. HD, 17.10.2023, E. 2023/6643, K. 2023/4808, kararda aktarılan önceki bozma kararı.
31 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay 2. HD, 18.02.2026, E. 2025/9746, K. 2026/1856; Yargıtay 2. HD, 04.11.2024, E. 2024/1117, K. 2024/8212.

İKİNCİ KISIM

PROTOKOL VE HÂKİMİN DENETİMİ

8. Protokolün Niteliği, Şekli ve Kapsamı 57

9. Hâkimin Denetimi ve Değişiklik Yetkisi 65

10. Protokolün Hükme Geçirilmesi 71

"taraflarca yapılan ve hâkim tarafından onaylanan anlaşma hükümleri infazda sıkıntı doğurmaması için hüküm fıkrasında aynen yer almalıdır."

Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Protokolün Niteliği, Şekli ve Kapsamı

BÖLÜMÜN PLANI

I. Anlaşmalı boşanma protokolü nedir? 58
II. Protokolün yazılı olması veya noterden yapılması şart mı? 58
III. Protokol ne zaman geçerli olur? 59
IV. Protokolde mutlaka neler yazmalıdır? 59
V. Protokole başka hangi maddeler yazılabilir? 60
VI. Protokole hangi maddeler yazılamaz? 61
VII. Protokol nasıl yorumlanır? 62
VIII. İyi bir protokol maddesi nasıl yazılır? 62

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Protokol, eşlerin boşanmanın mali sonuçları ve çocukların durumu hakkında yaptığı, hâkimin onayına bağlı, kendine özgü bir aile hukuku sözleşmesidir. Kanun bu belgeye "protokol" demez; "düzenleme" ve "anlaşma" sözcüklerini kullanır. Yazılı olması şart değildir: Hukuk Genel Kurulu'na göre eşler bu konularda duruşmada sözlü beyanda da bulunabilir, ancak beyan tutanağa geçirilip imzalanmalıdır. Noter onayı gerekmez. Protokolün gücü hâkim onayından gelir; onaylanmayan ve boşanma kararının eki hâline getirilmeyen protokol yok hükmündedir. Zorunlu içerik beş başlıktır: maddi tazminat, manevi tazminat, yoksulluk nafakası, velayet ve kişisel ilişki ile iştirak nafakası. Eşler bunların her biri hakkında duraksamaya yer vermeyecek biçimde beyanda bulunmalıdır. Mal rejimi, ziynet, ev eşyası, soyadı, cezai şart ve giderler ise zorunlu değildir, ama yazılırsa bağlar. Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı maddeler kesin olarak hükümsüzdür; örneğin velayet davası açmama taahhüdü geçersizdir.

I. Anlaşmalı boşanma protokolü nedir?

96 Anlaşmalı boşanma protokolü, eşlerin boşanma iradesini ve boşanmanın sonuçlarını madde madde yazıp imzaladığı belgedir. Kanun "protokol" sözcüğünü kullanmaz; hâkimin "taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi" uygun bulmasından ve "bu anlaşmada" değişiklik yapabilmesinden söz eder (TMK m. 166/3). Yargıtay kararlarında anlaşma, protokol, boşanma protokolü ve anlaşma protokolü sözcükleri birlikte kullanılır.[1]

97 Protokolün hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır: Özel hukuk sözleşmesi, mahkeme içi sulh ve hâkim onayıyla ilam niteliği kazanan işlem görüşleri savunulmaktadır.[2] Hukuk Genel Kurulu kendi tanımını şöyle vermiştir:

> *eşler arasında yapılan anlaşmanın boşanmanın ferî sonuçlarına ilişkin taraflarca düzenlenen ve hâkimin onay şartına bağlı, kendine özgü bir sözleşme olduğu söylenebilir.*[3]

98 Genel Kurul aynı kararda protokole sözleşme hukukunun iki kuralını uygular: Taraflar içeriği kanunun sınırları içinde özgürce belirler (TBK m. 26) ve "sözleşme yapıldığı andaki gibi uygulanır"; yani sözleşmeye bağlılık ilkesi protokol için de geçerlidir.[4]

II. Protokolün yazılı olması veya noterden yapılması şart mı?

99 Hayır. Eşler protokolü kendi aralarında yazıp imzalayabilir; noter onayı gerekmez. Yazılı olması da şart değildir: Hukuk Genel Kurulu, eşlerin mahkemeye "bir protokol sunabilecekleri gibi" bütün bu konularda sözlü olarak da beyanda bulunabileceklerini, ancak bu durumda "sözlü beyanın zapta geçirilmesi ve taraflarca imzalanması" gerektiğini belirtmiştir.[5] Duruşmada tutanağa geçen imzalı beyanlar bu nedenle protokol gibi sonuç doğurur. Eşlerin yalnızca duruşma tutanağındaki beyanlarıyla boşandığı bir dosyada Genel Kurul, kararı anlaşmalı boşanma saymıştır.[6]

100 Protokolde taşınmaz devri veya başka bir aynî hak kararlaştırılması da onu resmî şekle bağlamaz; bu konu 18. Bölümde ayrıntılıdır.[7]

---

1 Doğan, s. 769-770.
2 Doğan, s. 771-772; özel hukuk sözleşmesi ve mahkeme içi sulh karakteri için Koyuncu Aktaş, s. 792; sulhtan farkı için Nomer, s. 585.
3 Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630.
4 Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630.
5 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630.
6 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512.
7 Doğan, s. 770.

III. Protokol ne zaman geçerli olur?

Hâkim onayıyla. Kanun bunu boşanmada yargılama kuralları arasında sayar: 101
"Boşanma veya ayrılığın fer'î sonuçlarına ilişkin anlaşmalar, hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz" (TMK m. 184/5). Onay eksikse sonuç ağırdır. Hukuk Genel Kurulu'na göre:

> *TMK'nın 166/3.maddesinde düzenlenen boşanma davalarında yapılan protokollerin geçerliliği hakimin protokolü uygun bularak tasdikine bağlıdır. Tasdik edilmeyen ve böylece boşanma kararının eki haline getirilmeyen protokol ise yok hükmündedir.*[8]

Bu kararın olayı öğreticidir. Eşler 14.06.2007 tarihli protokolü sunmuş ve duruş- 102
mada doğruluğunu imzayla kabul etmiş, mahkeme de anlaşmalı boşanmaya karar vermişti. Ancak hüküm fıkrasında protokol tasdik edilmemiş, sonradan istenen tavzih de reddedilmişti. Eşlerden biri yıllar sonra katılma alacağı davası açtı. Mahkeme protokolü mahkeme içi ikrar sayıp davayı reddetti; Genel Kurul oyçokluğuyla, protokolün boşanma ilamının eki olmadığını, davanın esastan incelenmesi gerektiğini belirterek direnme kararını bozdu.[9] Hükme geçirme konusu 10. Bölümde incelenmiştir.

Öğretide tartışılan bir nokta, protokolün onaydan önce eşleri bağlayıp bağlamadı- 103
ğıdır. Nomer'e göre bağlayıcılık, eşlerin hâkim önünde teyidiyle başlar; hâkimin onayı kurucu değil, tamamlayıcıdır.[10] Yargıtay ise hüküm kesinleşinceye kadar anlaşmadan dönülebileceğini kabul eder (bkz. 7. Bölüm). Uygulamadaki sonuç şudur: Dava açılmadan önce imzalanan bir protokol, kendi başına hiçbir hak doğurmaz; eşlerden biri mahkemeye gelmezse veya vazgeçerse protokole dayanılarak boşanma kararı alınamaz.

IV. Protokolde mutlaka neler yazmalıdır?

Kanun iki başlık sayar: boşanmanın mali sonuçları ve çocukların durumu. Hukuk 104
Genel Kurulu bunları şöyle açıklar:

> *"Boşanmanın mali sonuçları" ile kastedilen maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakası talepleridir (TMK m. 174/1-2; m. 175). "Çocukların durumu" ile kastedilen ise, ortak çocukların velâyetinin kime verileceği, velayet verilmeyen eş ile çocuklar arasında kurulacak kişisel ilişki ve çocuklar için ödenecek iştirak nafakası ile ilgili düzenlemelerdir.*[11]

Bir konuda talep yoksa da bu yazılmalıdır. Hukuk Genel Kurulu'na göre bu konu- 105
larda eşlerin beyanları duraksamaya yer vermeyecek biçimde alınmalıdır. Nafaka

8 Yargıtay HGK, 27.03.2015, E. 2013/1542, K. 2015/1110.
9 Yargıtay HGK, 27.03.2015, E. 2013/1542, K. 2015/1110; protokolün geçerliliği için ayrıca hüküm fıkrasında yer almasına gerek olmadığı görüşü Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir.
10 Nomer, s. 588.
11 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.

istemi belirsiz kalan, çocuk nafakasının miktarı söylenmeyen, davalının mali sonuçlara ilişkin beyanı alınmayan ve kişisel ilişki düzenlenmeyen bir dosyada verilen anlaşmalı boşanma kararı bu yüzden bozulmuştur.[12]

Konu	Zorunlu mu?	Yazılmazsa	Bölüm
Boşanma iradesi	Evet	Dava kurulamaz	4
Maddi ve manevi tazminat	Evet (miktar ya da talep olmadığı)	Anlaşma eksik sayılır	15
Yoksulluk nafakası	Evet (miktar ya da talep olmadığı)	Anlaşma eksik sayılır	14
Velayet	Evet	Anlaşmalı boşanma kararı verilemez	11
Kişisel ilişki	Evet	Hâkim önerir; kabul edilmezse dava çekişmeli sürer	12
İştirak nafakası	Evet	Hâkim gözetir; çocuğun hakkı saklıdır	13
Mal rejiminin tasfiyesi	Hayır	Hak saklı kalır, ayrı dava açılabilir	16
Ziynet ve ev eşyası	Hayır	Ayrı dava açılabilir	17
Yargılama gideri ve vekâlet ücreti	Hayır	Hâkim karar verir	10
Kadının soyadı	Hayır	Kanuni kural uygulanır	25

106 Mali sonuçlardan birini "sonraya bırakmak" mümkün değildir. Yargıtay'a göre "tazminat hakları saklı tutulmak" suretiyle anlaşmalı boşanma kararı verilemez; saklı tutma, ihtilafın sürdüğünü gösterir ve dava TMK m. 166/1-2 çerçevesinde değerlendirilmelidir.[13] Tazminatta veya nafakada tek bir konuda anlaşmazlık bile sonucu değiştirir: Vekillerin anlaştığını söylediği, ama nafakanın miktarında anlaşılamadığı bir dosyada karar bozulmuştur.[14]

V. Protokole başka hangi maddeler yazılabilir?

107 Zorunlu içeriğin dışında eşler diledikleri konuyu düzenleyebilir; sözleşme serbestisi burada da geçerlidir.[15] Uygulamada sık görülen maddeler şunlardır:

- **Mal rejimi ve taşınmaz devri:** En çok uyuşmazlık çıkaran kısımdır (16. ve 18. Bölüm).
- **Kredi ve borç üstlenme:** Eşlerden biri diğerinin kredisini ödemeyi üstlenebilir. Bu, eşler arasında bağlayıcı bir iç üstlenmedir; bankayı bağlamaz.[16]

12 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.
13 Yargıtay 2. HD, 13.01.2015, E. 2014/16344, K. 2015/169 (aktaran Doğan, s. 773-774).
14 Yargıtay 2. HD, 22.10.2015, E. 2015/5231, K. 2015/19248.
15 Doğan, s. 772, 776.

- **Kadının evlilik soyadını kullanması:** Eşler bunu kararlaştırabilir; öğretide hâkimin bu durumda TMK m. 173/2'deki şartları ayrıca aramadan anlaşmayı onaylayacağı belirtilir.[17]
- **Cezai şart:** Ödeme ve devir maddelerine bağlanabilir. Alacaklı kural olarak ya borcun ya cezanın ifasını isteyebilir (TBK m. 179/1).[18]
- **Gizlilik ve kötüleyici söylem yasağı:** Bir protokolde ihlal için 100.000 ABD Doları cezai şart öngörülmüş, ancak eski eşin boşandığını söylemesi ihlal sayılmamıştır.[19]
- **Yargılama giderleri ve vekâlet ücreti:** Eşler paylaşım yapabilir veya birbirinden talep etmediklerini yazabilir.
- **Çocuklar yararına taahhütler:** Ev alma, eğitim gideri, sigorta gibi (13., 18. ve 19. Bölüm).

VI. Protokole hangi maddeler yazılamaz?

Protokol, kanunun çizdiği sınırı aşamaz. Hukuk Genel Kurulu, "Kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı" sözleşmelerin kesin olarak hükümsüz olduğunu ve bu sınırların "boşanma anlaşmaları için de" geçerli olduğunu vurgular.[20] Başlıca örnekler: 108

- **Velayet davası açmama taahhüdü.** Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, çocuklar ergin oluncaya kadar velayetin değiştirilmesi veya kişisel ilişkinin genişletilmesi için dava açılmayacağı yazılı bir protokolü medeni hakları kullanmaktan önceden vazgeçme saymış, TMK m. 23 ve çocukların yararına aykırı bulmuştur. Bu hükümler olmaksızın boşanmanın gerçekleşmeyeceği anlaşıldığından kısmi hükümsüzlük protokolün tamamını hükümsüz kılmıştır.[21]
- **Çocuğun iştirak nafakasından vazgeçme.** İştirak nafakası çocuğun hakkıdır ve kamu düzenine ilişkindir; vazgeçme onu bağlamaz (13. Bölüm).
- **Evlenmeme veya başka kişiyle yaşamama taahhüdü.** Kanaatimizce bu tür taahhütler kişilik hakkına aykırıdır (TMK m. 23; TBK m. 27); protokole yazılsa da hüküm doğurmaz. Yoksulluk nafakasının kalkması için ise kanun zaten yeni evliliği ve fiilî birlikteliği sonuç saymıştır (TMK m. 176/3).
- **Aşırı cezai şart.** Geçerlidir, ama hâkim aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirir (TBK m. 182/3).

16 Doğan, s. 779.
17 Doğan, s. 779.
18 Yargıtay 2. HD, 17.01.2024, E. 2023/693, K. 2024/294.
19 Yargıtay 2. HD, 23.11.2023, E. 2023/5940, K. 2023/5566.
20 Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630; TBK m. 27.
21 Yargıtay 2. HD, 04.02.2014, E. 2013/11644, K. 2014/1866 (aktaran Doğan, s. 776, dn. 91).

VII. Protokol nasıl yorumlanır?

109 Protokol bir sözleşme olduğu için tarafların "gerçek ve ortak iradeleri" esas alınır (TBK m. 19/1); ancak açık bir metnin dışına çıkılamaz. Yargıtay'ın iki kararı sınırı gösterir:

- Bir protokolde kadına her ay nakit ödeme yapılacağı ve yıllık enflasyon oranında artırılacağı yazılmış, ödemenin adı konmamıştı. Daire, kadın yararına bağlanan bu düzenli aylık ödemenin, protokolde aksine açık düzenleme bulunmadığından yoksulluk nafakası olduğunu kabul etmiştir.[22] Yorum, ifadenin gerçek anlamını ortaya çıkarmıştır.
- Başka bir protokolde erkeğin belirli bir parseldeki taşınmazı kadına devredeceği yazılıydı. Kadın, aslında üç katlı yazlık evin kastedildiğini ileri sürdü. Daire, eşlerin avukatla temsil edildiğini, maddelerin açık olduğunu, "mahkeme kararının eki sayılan protokol hükümlerinin ve kesinleşmiş mahkeme kararının dışına çıkılarak" karar verilemeyeceğini belirtip kararı bozmuştur.[23]

110 Belirsizlik ayrıca icrayı da engeller. Çocuğun "tüm okul masrafları ve servis giderlerinin müşterek olarak yarı yarıya" karşılanacağını öngören bir madde, borcun belirli ya da belirlenebilir olması ilkesine aykırı bulunmuş ve icra kabiliyeti olmadığı kabul edilmiştir.[24]

VIII. İyi bir protokol maddesi nasıl yazılır?

111 Yıllar içinde uyuşmazlık çıkaran kalıplar ve yerlerine önerilen yazımlar şöyle özetlenebilir:

22 Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681.
23 Yargıtay 2. HD, 02.04.2026, E. 2026/147, K. 2026/3575.
24 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3365, K. 2026/6507.

Sorunlu yazım	Sonuç	Önerilen yazım
"Tarafların birbirinden talepleri yoktur"	Mal rejimini kapsayıp kapsamadığı tartışılır	Her alacak türü ayrı ayrı yazılır: tazminat, nafaka, katılma alacağı, değer artış payı, ziynet
"Ev kadına kalacak"	Tapuda devir yapılamaz	İl, ilçe, ada, parsel, bağımsız bölüm; süre, masraf, cezai şart
"Okul masraflarını baba öder"	İcra edilemez	Eğitim giderlerini de kapsayan aylık TL nafaka
"Nafaka her yıl artırılır"	Oran belirsizdir	"Her yıl Ocak ayında TÜİK'in açıkladığı ... oranında"
"Satılınca paylaşılır"	Süresiz erteleme tartışması	Son tarih ve satılmazsa ne olacağı
"Boşanma karar tarihinde devredilir"	Karar kesinleşmeden devir riski	"Kararın kesinleşmesinden itibaren 30 gün içinde"
"Bedeli ödenecek"	Vade ve temerrüt belirsizdir	Tutar, tarih, IBAN, faiz, cezai şart

Ek 2'de dört protokol örneği ile özel durumlar için örnek maddeler verilmiştir. 112

YARGITAY'IN İLKESİ

Protokol, hâkimin onayına bağlı, kendine özgü bir sözleşmedir; yazılı sunulabileceği gibi tutanağa geçirilip imzalanan beyanlarla da yapılabilir. Mali sonuçlar ve çocukların durumu hakkında duraksamaya yer vermeyecek beyan alınmalıdır. Onaylanmayan ve kararın eki hâline getirilmeyen protokol yok hükmündedir.[25]

UYGULAMA NOTU

Protokolü imzalamadan önce her madde için üç soru sorun: Bu cümle icra dairesine götürüldüğünde memur ne yapacağını anlar mı? On yıl sonra bu cümleyi başka bir hâkim okusa aynı anlamı çıkarır mı? Bu hak, açıkça vazgeçilmeden kaybedilebilir mi? Bir cevap belirsizse madde yeniden yazılmalıdır. Vazgeçilen hak varsa adıyla yazın; saklı tutulan hak varsa onu da adıyla yazın. "Bunun dışında talep yoktur" gibi genel cümlelerden kaçının; kullanılacaksa hangi hakları kapsadığı sayılmalıdır.

25 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484; Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630; Yargıtay HGK, 27.03.2015, E. 2013/1542, K. 2015/1110.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Hâkimin Denetimi ve Değişiklik Yetkisi

BÖLÜMÜN PLANI

I. Hâkim protokolü değiştirebilir mi? 65
II. Eşler kişisel ilişkiyi hâkimin takdirine bırakabilir mi? 67
III. Hâkim neleri denetler? 67
IV. Eşler hâkimin önerisini kabul etmezse dava reddedilir mi? 68
V. Karar, protokolden farklı yazılırsa ne olur? 68

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Hâkim, anlaşmalı boşanmada noter gibi davranmaz: Düzenlemeyi "uygun bulması" şarttır ve tarafların ve çocukların menfaatini gözeterek gerekli gördüğü değişiklikleri önerebilir. Ancak hâkim protokolü kendi başına değiştirip hüküm kuramaz; Kanun, değişikliklerin "taraflarca da kabulü hâlinde" boşanmaya hükmolunacağını söyler. Yargıtay'a göre mahkeme önce öneride bulunur, öneri kabul edilirse buna göre karar verir, kabul edilmezse ve eşler yeni bir anlaşmaya varmazsa dava TMK m. 166/1-2 uyarınca çekişmeli olarak sürdürülür. Eşlerin beyanı alınmadan yapılan her değişiklik bozma sebebidir. Denetimin yoğunluğu konuya göre değişir: Velayet, kişisel ilişki ve iştirak nafakasında çocuğun üstün yararı belirleyicidir ve hâkimin takdiri geniştir; mali sonuçlarda ise eşlerin iradesi öne çıkar, müdahale açıkça hakkaniyete aykırı durumlarla sınırlı kalmalıdır.

I. Hâkim protokolü değiştirebilir mi?

Doğrudan değiştiremez, değişiklik önerebilir. Kanun iki cümleyi peş peşe yaz- 113
mıştır: "Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur" (TMK m. 166/3). İkinci cümle birinciyi

sınırlar. Hukuk Genel Kurulu bunu şöyle özetler: Taraflar anlaşma konusunda tamamen özgür bırakılmamıştır; hâkim tarafından onaylanmayan anlaşmalar hukuki sonuçlarını doğurmaz, tarafların önerilen değişikliği kabul etmesi hâlinde ise anlaşma geçerli olur ve boşanma kararı verilebilir.[1]

114 Yargıtay'ın yapılacak işi tarif eden formülü şudur:

> *mahkemece yapılacak iş iştirak nafakası konusunda taraflara bir öneride bulunmak, öneri kabul edildiği takdirde buna göre karar vermek, kabul edilmediği ve; taraflarca anlaşmaya varılarak mahkemenin de uygun bulacağı yeni bir düzenlemede yapılmadığı takdirde dava Türk Medeni Kanunu'nun 166/1 maddesi uyarınca çekişmeli boşanma olarak sürdürülüp sonucu uyarınca karar vermekten ibarettir.*[2]

115 Üç adımlı bu yol şöyledir:

1. Hâkim, uygun bulmadığı maddeyi ve nedenini eşlere açıklar, öneride bulunur.
2. Eşler öneriyi kabul ederse beyanları tutanağa geçer, imzalanır ve karar buna göre verilir.
3. Eşler kabul etmez ve yeni bir anlaşmaya da varmazsa anlaşmalı boşanma kararı verilemez; dava çekişmeli olarak sürer.

116 Bu adımlardan biri atlanırsa karar bozulur. Örnekler:

- Aile mahkemesi, anlaşmalı boşanmaya karar verirken çocukla kişisel ilişkiyi kendisi düzenlemiş, değişikliği eşlere açıklamamış ve kabul beyanlarını almamıştır. Karar bozulmuştur.[3]
- Mahkeme iştirak nafakası hakkında eşlerin kabul etmediği bir düzenlemeyle hüküm kurmuş; "yapılan değişiklik hakkında tarafların beyanları alınmadan" karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.[4]
- Hukuk Genel Kurulu, kişisel ilişki konusunda eşlerin düzenleme yapmadığı ve hâkimin de öneride bulunmadığı bir dosyada anlaşmalı boşanma koşullarının oluşmadığını kabul etmiştir.[5]

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.12.2015 · E. 2015/23289 · K. 2015/24243

Hâkim kişisel ilişkiyi kendi başına düzenleyemez; değişiklik eşlere açıklanmalı ve kabul edilmelidir

Aile mahkemesi anlaşmalı boşanma kararı verirken çocukla kişisel ilişkiyi kendisi düzenlemişti. Daire, hâkimin tarafların ve çocukların menfaatini gözeterek anlaşmada değişiklik yapabileceğini, ancak boşanmaya karar verebilmek için bu değişikliğin eşlerce de kabul edilmesi gerektiğini belirterek kararı oybirliğiyle bozmuştur:

1 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
2 Yargıtay 2. HD, 05.11.2018, E. 2016/25723, K. 2018/12450.
3 Yargıtay 2. HD, 16.12.2015, E. 2015/23289, K. 2015/24243.
4 Yargıtay 2. HD, 05.11.2018, E. 2016/25723, K. 2018/12450.
5 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.

> *...hakim tarafından düzenlenen kişisel ilişkinin taraflara açıklanıp görüşleri sorulmadan, kabul beyanları alınmadan hüküm kurulmuş olması bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kural, hâkimin yetkisini azaltmaz; eşlerin iradesini korur. Hâkimin değişiklik önerisi kabul edilmezse boşanma kararı anlaşmalı olarak verilemez, kişisel ilişkiyi hâkimin belirlediği bir çekişmeli yargılama gerekir.

II. Eşler kişisel ilişkiyi hâkimin takdirine bırakabilir mi?

Öğretide ve bazı kararlarda eşlerin kişisel ilişki konusunda hâkimin takdirine bıraktıkları belirtilmekle birlikte, Daire bu durumda da hâkimin eşlere öneride bulunmasını arar: Velayeti anneye bırakılan çocuk ile baba arasındaki kişisel ilişkinin hâkimin takdirine bırakıldığı bir dosyada Daire, mahkemenin kişisel ilişki konusunda taraflara öneride bulunması, kabul edilirse buna göre karar vermesi, kabul edilmezse davayı çekişmeli olarak sürdürmesi gerektiğini belirtmiştir.[6] Kanaatimizce güvenli yol, kişisel ilişkinin protokolde takvimiyle yazılması ve hâkim önerirse beyanın tutanağa geçirilmesidir. 117

III. Hâkim neleri denetler?

Hâkimin önündeki sorular üç gruptur: 118

Denetim alanı	Hâkim neye bakar?	Yoğunluk
Şartlar	Bir yıl, ortak irade, bizzat dinleme, serbest irade, ehliyet	Kendiliğinden, tam denetim
Çocukların durumu	Velayet, kişisel ilişki, iştirak nafakası; çocuğun üstün yararı	Geniş denetim; hâkim gerekirse araştırma yapar
Mali sonuçlar	Nafaka, tazminat, borçlanmalar	Sınırlı denetim; eşlerin iradesi öne çıkar
Ek maddeler	Mal rejimi, devir, cezai şart	Hukuka aykırılık ve belirlilik denetimi

Çocuklar yönünden Doğan, anlaşmalı boşanmada evlilik birliğini sarsan olaylar incelenmediği için hâkimin velayette takdir yetkisini kullanırken zorlanabileceğini, bu nedenle küçüğün menfaati gereği kendiliğinden her türlü araştırmayı yapması gerektiğini belirtir.[7] 119

Mali sonuçlarda ise öğreti, hâkimin müdahalesini dar tutar. Koyuncu Aktaş'a göre "çocuğun durumuna ilişkin düzenlemelerin aksine mali sonuçlara ilişkin düzen- 120

6 Yargıtay 2. HD, 09.05.2016, E. 2015/17609, K. 2016/9479 (aktaran Doğan, s. 775, dn. 89).
7 Doğan, s. 775.

lemelerin denetlenmesinde daha liberal bir anlayış" hâkimdir; hâkim tarafların serbest iradesine üstünlük tanımalı ve ancak açıkça hakkaniyete aykırı durumlarda müdahale etmelidir. Yükümlünün mali gücünün çok üzerinde bir nafaka ya da alacaklıyı yoksulluktan kurtarmayacak kadar düşük bir tutar bu duruma örnektir.[8] Hâkim önerisinin gerekçesini de açıklamalıdır; "kendi kanaatine göre uygun olan nafaka miktarı yönünde anlaşılması hususunda tarafları zorlayamaz."[9]

121 Hâkim eşlerin neden boşandığını araştırabilir mi? Doğan'a göre taraf iradesinin üstünlüğü bunu engeller; alacaklılardan mal kaçırma veya dul aylığı almak amacıyla boşanma gibi saikler hâkimin araştırma konusu olamaz. Yazar, karşı görüşün ve Yargıtay'ın farklı dönemlerde değişen yaklaşımının bulunduğunu da aktarır.[10] Muvazaalı boşanmanın sonuçları 24. Bölümdedir.

IV. Eşler hâkimin önerisini kabul etmezse dava reddedilir mi?

122 Hayır. Koyuncu Aktaş, öğretide davanın reddi gerektiğini savunan görüşe karşın Yargıtay'ın tutumunun davanın evlilik birliğinin sarsılmasına dayalı boşanma davası olarak devam etmesi olduğunu belirtir.[11] Daire de eşlerin uzlaşamaması hâlinde davanın çekişmeli olarak sürdürülmesini ister.[12] Uygulamada eşler duruşma sırasında kısa bir ara verilerek öneriyi değerlendirebilir; öneri kabul edilirse protokol duruşmada düzeltilir, ek beyan tutanağa yazılıp imzalanır.

V. Karar, protokolden farklı yazılırsa ne olur?

123 Hâkim protokolü onayladığını söyleyip kararda farklı bir hüküm kurarsa bu da denetlenir. Eşlerin kabul etmediği bir değişiklik bozma sebebidir. Gerekçeli kararın bir maddeyi protokolden farklı yazması ise tavzih veya kanun yolu sorunudur: Ankara'da görülen bir dosyada 2018'de verilen karar protokolün bir maddesini değiştirerek onaylamış, bölge adliye mahkemesi kararı tavzih yoluyla protokole uygun hâle getirmiş, uyuşmazlık ancak 2024'te sonuçlanmıştır.[13] Bu konu 10. Bölümde ele alınmıştır.

8 Koyuncu Aktaş, s. 791.
9 Koyuncu Aktaş, s. 792.
10 Doğan, s. 780.
11 Koyuncu Aktaş, s. 792.
12 Yargıtay 2. HD, 05.11.2018, E. 2016/25723, K. 2018/12450; Yargıtay 2. HD, 22.10.2015, E. 2015/5231, K. 2015/19248.
13 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/8696, K. 2024/7482.

YARGITAY'IN İLKESİ

Hâkim, anlaşmalı boşanmada düzenlemede gerekli gördüğü değişikliği taraflara önerir. Öneri kabul edilirse buna göre karar verir; kabul edilmez ve yeni bir anlaşma da yapılmazsa dava TMK m. 166/1 uyarınca çekişmeli olarak sürdürülür. Tarafların beyanı alınmadan yapılan değişiklikle hüküm kurulamaz.[14]

UYGULAMA NOTU

Duruşmaya gitmeden önce hâkimin sorabileceği konular için hazırlıklı olun: Çocuğun yaşına uygun bir kişisel ilişki takvimi, çocuğun ihtiyaçlarıyla orantılı bir nafaka, nafakada artış oranı. Hâkim bir değişiklik önerirse imzadan önce sonuçlarını düşünmek için süre istemek eşin hakkıdır. Avukatlar duruşmaya protokolün düzenlenebilir bir kopyasıyla gitmeli, değişen maddeyi tutanağa tam metniyle yazdırmalıdır; "protokolün 4. maddesi hâkimin önerisi yönünde değiştirilmiştir" gibi kısa bir kayıt, sonradan tereddüt doğurur.

14 Yargıtay 2. HD, 05.11.2018, E. 2016/25723, K. 2018/12450; Yargıtay 2. HD, 16.12.2015, E. 2015/23289, K. 2015/24243; Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.

ONUNCU BÖLÜM

Protokolün Hükme Geçirilmesi

BÖLÜMÜN PLANI

I. Protokol boşanma kararına nasıl geçirilir? 71
II. "Protokolün onaylanmasına" hükmü yeterli midir? 72
III. Karar protokolden farklı yazılmışsa ne yapılmalı? 73
IV. Mahkeme protokolün dışına çıkabilir mi? 74
V. Yargılama giderleri ve vekâlet ücreti nasıl düzenlenir? 74

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Protokolün gücü, boşanma kararıyla birleşmesinden gelir. Hukuk Genel Kurulu'na göre onaylanan anlaşma hükümleri, infazda sıkıntı doğurmaması için hüküm fıkrasında aynen yer almalıdır; tasdik edilmeyen ve kararın eki hâline getirilmeyen protokol yok hükmündedir. Uygulamada mahkemeler çoğu zaman "protokolün onaylanmasına" demekle yetinir. Yargıtay bu hükmü geçerli sayar ve protokoldeki nafaka maddesinin infazını mümkün görür, ancak tek başına "tasdik" kaydı tapuda devir için yetmeyebilir; müdürlük işlem yapmazsa tescil davası gerekir. Hükmün açık olmaması veya protokolden farklı yazılması hâlinde tavzih istenir; yazı ve hesap hataları tashihle düzeltilir. Tavzih yoluyla haklar ve borçlar genişletilemez. Mahkemenin kararda anlaşmanın dışına çıkması, eşlerin kabulü alınmamışsa bozma sebebidir. Yargılama giderleri ve vekâlet ücreti de protokolde veya tutanakta düzenlenebilir; eşlerin üzerlerinde bırakılmasını istediği giderler için karşı taraf aleyhine vekâlet ücretine hükmedilemez.

I. Protokol boşanma kararına nasıl geçirilir?

Hukuk Genel Kurulu'na göre "taraflarca yapılan ve hâkim tarafından onaylanan anlaşma hükümleri infazda sıkıntı doğurmaması için hüküm fıkrasında aynen yer almalıdır."[1] Bu kural HMK m. 297/2 ile uyumludur: Hükmün sonuç kısmında 124

taleplerden her biri hakkında verilen hüküm ile taraflara yüklenen borç ve tanınan haklar, sıra numarası altında, "açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde" gösterilmelidir.

125 Uygulamada üç hüküm kalıbı görülür:

Hüküm biçimi	Örnek	Sonucu
Maddeler aynen yazılır	"Protokolün 5. maddesi uyarınca … adına kayıtlı … parselin … adına tapuya tesciline"	En güvenli yol; doğrudan icra edilir
Toplu onay	"… tarihli protokolün onaylanmasına"	Protokol kararın eki olur; ama icrada tereddüt çıkabilir
Onay yok	Hüküm protokolden söz etmez	Protokol yok hükmündedir

126 Üçüncü durumun sonucu Genel Kurul'un 2015 tarihli kararında görülmüştür: Eşlerin duruşmada imzayla doğruladığı protokol hüküm fıkrasında tasdik edilmemiş, istenen tavzih de reddedilmişti. Genel Kurul, boşanma ilamının eki olmayan protokolün sonraki katılma alacağı davasını engellemeyeceğini kabul etmiştir.[2] Aynı mantıkla Daire, boşanma davasında hâkim tarafından onaylanmayan bir protokoldeki taşınmaz devri taahhüdünü geçersiz saymıştır: Taşınmaz satış vaadi resmî şekle tabidir, tasdik edilmeyen protokol de bu niteliği kazanmaz, bu nedenle ona dayanılarak tapu iptali ve tescil istenemez.[3]

II. "Protokolün onaylanmasına" hükmü yeterli midir?

127 Kural olarak yeterlidir, ama her zaman işe yaramaz. Toplu onay, protokolü kararın eki yapar ve Daire böyle bir hükümle kurulan borcun infazını mümkün görür:

> *Taraflar arasında düzenlenen protokol mahkemece onaylandığına göre, protokolde yer alan erkeğin, kadına aylık 250 TL yoksulluk nafakası ödeyeceğine ilişkin maddenin infazı mümkün bulunmaktadır. Kaldı ki infazla ilgili tereddüt oluşması halinde, bu durumun somut olay açısından tavzih yoluyla düzeltilebilecek nitelikte olduğu görülmektedir.*[4]

128 Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, yoksulluk nafakası için ayrı bir bent kurulmadığı gerekçesiyle istediği kanun yararına bozma bu nedenle reddedilmiştir.

129 Taşınmazda ise durum farklıdır. Protokole göre kadının hissesini erkeğe devredeceği yazılan, ama hükümde yalnız bu maddenin "tasdikine" karar verilen bir dosyada tapu müdürlüğü devri yapmamış, erkek tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Mahkeme, tasdik hükmünün tapuda yerine getirilemediğini, bu yüzden davada hukuki yarar bulunduğunu kabul etmiş, karar onanmıştır.[5] Kararda taşınmazın

1 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
2 Yargıtay HGK, 27.03.2015, E. 2013/1542, K. 2015/1110.
3 Yargıtay 2. HD, 26.02.2014, E. 2014/2564, K. 2014/3993.
4 Yargıtay 2. HD, 25.09.2019, E. 2019/5908, K. 2019/9189.

doğrudan tesciline hükmedilmişse ise tescil dava açılmadan yapılabilir (TMK m. 705/2, 716/2). Fark 18. Bölümde ayrıntılıdır.

> **DİKKAT**
> Taşınmaz, araç, para ödemesi veya nafaka içeren protokollerde avukat, kısa kararın hüküm fıkrasına maddelerin aynen yazılmasını istemelidir. Karar duruşmada okunurken bu kontrol edilir; yanlış veya eksik yazılan maddeler için aynı gün düzeltme talep edilir. "Protokolün onaylanmasına" kalıbı, ödeme ve tescil hükümlerini icrada tartışmaya açar.

III. Karar protokolden farklı yazılmışsa ne yapılmalı?

Üç yol vardır ve hangisinin seçileceği hatanın türüne bağlıdır: 130

Yol	Ne zaman?	Dayanak	Süre
Tashih	Yazı ve hesap hatası, açık hata	HMK m. 304	Süreye bağlı değil
Tavzih	Hüküm yeterince açık değil, icrada tereddüt var veya fıkralar çelişiyor	HMK m. 305-306	İcrası tamamlanıncaya kadar
İstinaf	Eşlerin kabul etmediği değişiklik, protokole aykırı hüküm	HMK m. 341, 345	Tebliğden itibaren iki hafta

Tashih ve tavzih, hükmü esastan değiştiremez: "Hüküm fıkrasında taraflara tanınan haklar ve yüklenen borçlar, tavzih yolu ile sınırlandırılamaz, genişletilemez ve değiştirilemez" (HMK m. 305/2). Yargıtay kararlarında bu yollar şöyle uygulanmıştır: 131

- **Ayrı adı konmayan nafaka.** Protokolün bir bendinde kadına her ay yapılacak ödeme yazılı, ama nafaka denmemişti. Kadın, icrada tereddüt olduğu gerekçesiyle tavzih istedi; Daire, bu ödemenin yoksulluk nafakası olduğunun anlaşılması karşısında tavzih talebinin kabulü gerektiğini belirtmiştir.[6]
- **Protokole eklenen cezai şart.** 2018'de verilen karar, protokolün bir maddesini değiştirerek onaylamıştı. Asıl karara yönelik istinaf süre yönünden reddedildi; bölge adliye mahkemesi ise tavzih yoluyla kararı protokole uygun hâle getirdi.[7]
- **Yanlış yazılan mahalle.** Bir dosyada mahalle adı yanlış yazılmış, sonradan verilen tashih kararı onanmıştır.[8]

Kanun yolu süresi geçirilirse protokole aykırılık artık kolayca ileri sürülemez. Bu nedenle gerekçeli karar tebliğ edilince önce protokol ile hüküm karşılaştırılmalı, feragat dilekçesi ondan sonra verilmelidir. Kanun yoluna başvurmanın da bir riski 132

5 Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2023/2431, K. 2024/2084.
6 Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681.
7 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/8696, K. 2024/7482.
8 Yargıtay 2. HD, 09.05.2024, E. 2023/6894, K. 2024/3333.

vardır: Yalnız bir maddenin hükme geçiş biçimine itiraz edilen dosyada Daire, kararı bütünüyle bozmuştur (22. Bölüm).[9]

IV. Mahkeme protokolün dışına çıkabilir mi?

133 Eşlerin kabulü olmadan çıkamaz. Mahkemenin kendiliğinden kişisel ilişki kurması,[10] iştirak nafakası hakkında farklı karar vermesi[11] bozma sebebidir. Kesinleşmiş kararın sonraki davalarda yorumlanmasında da aynı sınır geçerlidir: Mahkeme, kararın eki sayılan protokol hükümlerinin ve kesinleşmiş kararın dışına çıkarak protokolde yazılmayan bir taşınmazın tesciline hükmedemez.[12]

134 Protokolün kabul edilmeyen bir maddesi olsa da mahkeme onu çıkarıp kalanını onaylarsa, eşler buna ses çıkarmazsa karar kesinleşebilir. Şahsi ilişkiyi düzenleyen maddeler çıkarılarak diğer hükümleri onaylanmış bir protokolde eşler kanun yolundan feragat etmiş ve karar kesinleşmiştir.[13] Kanaatimizce bu tür kısmi onaylar risklidir; çünkü Kanun, zorunlu unsurlar üzerinde tam bir anlaşma arar. Eş sonradan çocukla ilişki için ayrı dava açmak zorunda kalır.

V. Yargılama giderleri ve vekâlet ücreti nasıl düzenlenir?

135 Eşler protokolde veya duruşmada giderleri düzenleyebilir. Yargıtay bu beyanları hüküm için bağlayıcı sayar: Karar duruşmasında davacı kadının vekili, eşlerin protokol çerçevesinde anlaşmalı boşanmasını ve yargılama giderlerinin kendi üzerlerinde bırakılmasını istemiş, bu tutanağa geçmişti. Mahkemenin buna rağmen kadın yararına vekâlet ücretine hükmetmesi bozulmuştur.[14] Bu nedenle protokolde vekâlet ücreti ve giderlerin kim tarafından karşılanacağı açıkça yazılmalıdır; yazılmazsa hâkim genel kurallara göre karar verir.

> **YARGITAY'IN İLKESİ**
>
> *Hâkim tarafından onaylanan anlaşma hükümleri, infazda sıkıntı doğurmaması için hüküm fıkrasında aynen yer almalıdır. Tasdik edilmeyen ve kararın eki hâline getirilmeyen protokol yok hükmündedir; toplu onay kararı protokolü kararın eki yapar, infazda tereddüt çıkarsa tavzih yoluna gidilir.*[15]

9 Yargıtay 2. HD, 01.04.2026, E. 2025/8428, K. 2026/3524.
10 Yargıtay 2. HD, 16.12.2015, E. 2015/23289, K. 2015/24243.
11 Yargıtay 2. HD, 05.11.2018, E. 2016/25723, K. 2018/12450.
12 Yargıtay 2. HD, 02.04.2026, E. 2026/147, K. 2026/3575.
13 Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681.
14 Yargıtay 2. HD, 10.04.2019, E. 2019/245, K. 2019/4371.
15 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay HGK, 27.03.2015, E. 2013/1542, K. 2015/1110; Yargıtay 2. HD, 25.09.2019, E. 2019/5908, K. 2019/9189.

UYGULAMA NOTU

Duruşma sonunda okunan kısa kararı kâğıt üstünde takip edin ve şu üç soruyu sorun: Protokolün tarihi doğru mu? Tescil, ödeme ve nafaka maddeleri hükme aynen yazıldı mı? Gerekçeli karar geldiğinde hangi madde protokolden farklı? Gerekçeli karar tebliğ edilince feragat dilekçesi vermeden önce karşılaştırmayı tamamlayın. Hata varsa önce tashih veya tavzih isteyin; kanun yolu süresini de takvime yazın. Hükümde taşınmaz devri yazılı olsa bile müdürlüğe gitmeden önce kesinleşme şerhli karar örneğini alın.

ÜÇÜNCÜ KISIM

ÇOCUKLAR

11. Velayet ve Birlikte Velayet 79

12. Kişisel İlişki 85

13. İştirak Nafakası 89

"Velayet düzenlemesinde asıl olan çocuğun üstün yararıdır."

Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2410, K. 2021/346

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Velayet ve Birlikte Velayet

BÖLÜMÜN PLANI

I. Anlaşmalı boşanmada velayet nasıl belirlenir? 80
II. Hâkim çocuğun görüşünü sormalı mı? 80
III. Birden fazla çocuk varsa velayet paylaşılabilir mi? 81
IV. Anlaşmalı boşanmada ortak velayet mümkün mü? 81
V. Ortak velayet protokolüne neler yazılmalı? 82
VI. Protokoldeki velayet düzenlemesi sonradan değiştirilebilir mi? 82
VII. Protokolde taşınma ve yurt dışı için neler yazılabilir? 83

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Velayet, anlaşmalı boşanmanın zorunlu konusudur ve eşlerin iradesine bırakılmış değildir: Hukuk Genel Kurulu'na göre velayet düzenlemesinde asıl olan çocuğun üstün yararıdır, velayet kamu düzenine ilişkindir. Bu nedenle hâkim eşlerin anlaşmasıyla bağlı değildir; gerekirse değişiklik önerir, çocuğun görüşünü ve uzman raporunu alabilir. Eşler velayeti birine bırakabilir, kanunda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte birlikte (ortak) velayet de kararlaştırabilir. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi, Ek 7 No.lu Protokol'ün 5. maddesi ve Anayasa'nın 90. maddesi karşısında ortak velayetin Türk kamu düzenine aykırı olmadığını, boşanmadan sonra velayetin ortak kullanılabileceğini kabul etmiştir. Ortak velayette çocuğun hangi evde kalacağı, kişisel ilişki, okul, sağlık, pasaport ve giderler ayrı ayrı yazılmalıdır. Protokoldeki velayet düzenlemesi kesin değildir; durum değişirse dava açılabilir ve "velayet davası açılmayacak" kaydı geçersizdir. Boşanma kararından birkaç gün sonra açılan dava bile dinlenir.

I. Anlaşmalı boşanmada velayet nasıl belirlenir?

136 Eşler, çocuğun velayetinin kime bırakılacağını protokole yazar; hâkim bu düzenlemeyi çocuğun menfaati yönünden denetler (TMK m. 166/3, 182). Eşlerin konuyu tamamen hâkimin takdirine bırakması doğru değildir, çünkü velayet anlaşmanın zorunlu unsurlarındandır.[1] Kanun, boşanmada velayetin "çocuk kendisine bırakılan tarafa" ait olduğunu söyler (TMK m. 336/3). Mahkeme boşanma kararı verirken, olanak bulundukça ana ve babayı dinledikten sonra, "ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler" (TMK m. 182/1).

137 Bu alanda eşlerin anlaşması, mali konulardaki kadar özgür değildir. Hukuk Genel Kurulu'na göre "Velayet düzenlemesinde asıl olan çocuğun üstün yararıdır"; velayet hakkı "bunu kullananın değil aslında çocuğun yararına bir haktır."[2] Daire de "Velâyet ve çocuk ile kurulan kişisel ilişki kamu düzenine ilişkin olup, resen araştırma ilkesi geçerlidir" der.[3] Öğretide de anlaşmalı boşanmada evlilik birliğini sarsan olaylar incelenmediğinden hâkimin velayette kendiliğinden araştırma yapması gerektiği vurgulanmaktadır.[4]

II. Hâkim çocuğun görüşünü sormalı mı?

138 Çocuk görüşünü oluşturabilecek yaştaysa evet, sorulması beklenir. Yargıtay uzun süredir idrak çağındaki çocuğun "olası sonuçları hakkında bilgilendirilerek" velayet tercihinin sorulmasını ve mahkemece bizzat dinlenmesini arar.[5] Görüş, hâkimin bizzat, uzman aracılığıyla veya istinabe yoluyla alınabilir.[6] Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 12. maddesi bu kuralın dayanağıdır.[7]

139 Anlaşmalı boşanma dosyalarında bu inceleme her zaman yapılmayabilir; ancak eşlerin anlaşması çocuğun görüşünü ortadan kaldırmaz. Anlaşmalı boşanma kararında velayeti babaya bırakılan bir çocuk, sonradan açılan velayet davasında uluslararası istinabe yoluyla Avusturya'da dinlenmiş, annesinin yanında yaşamak istediğini söylemiş; Daire çocuğun görüşüne değer verilerek isteğin kabulü gerektiğini belirtmiştir.[8]

1 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Doğan, s. 775.
2 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2410, K. 2021/346.
3 Yargıtay 2. HD, 29.02.2024, E. 2023/9103, K. 2024/1397.
4 Doğan, s. 775.
5 Yargıtay 2. HD, 06.02.2017, E. 2016/20198, K. 2017/1038; Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2015/20371, K. 2016/13531; Yargıtay 2. HD, 06.06.2016, E. 2015/24303, K. 2016/11123.
6 Yargıtay 2. HD, 13.06.2012, E. 2011/20153, K. 2012/16123; Yargıtay 2. HD, 29.02.2024, E. 2023/9103, K. 2024/1397; Yargıtay 2. HD, 03.05.2018, E. 2016/17073, K. 2018/6023.
7 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2410, K. 2021/346.
8 Yargıtay 2. HD, 23.02.2009, E. 2008/16521, K. 2009/2881.

III. Birden fazla çocuk varsa velayet paylaşılabilir mi?

140 Protokolde çocuklardan birinin anneye, diğerinin babaya bırakılması mümkündür; ama hâkim bunu çocukların yararı yönünden özellikle denetler. Anayasa Mahkemesinin incelediği bir dosyada bölge adliye mahkemesi "kardeşlerin de ayrılmaması gerektiği" gözetilerek karar verildiğini belirtmiştir.[9] Kardeşleri ayıran bir düzenlemede gerekçe ve kardeşler arasındaki kişisel ilişki takvimi protokole yazılmalıdır.

IV. Anlaşmalı boşanmada ortak velayet mümkün mü?

141 Evet. Kanunda boşanmadan sonra velayetin birlikte kullanılmasını düzenleyen açık bir hüküm yoktur; TMK m. 336 velayetin boşanmada çocuğun bırakıldığı tarafa ait olduğunu söyler. Ortak velayetin yolu, 25.03.2016'da yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 7 No.lu Protokol'ün 5. maddesiyle açılmıştır:

> *Eşler, evlilik bakımından, evlilik süresince ve evliliğin bitmesi halinde, kendi aralarındaki ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde, özel hukuk niteliği taşıyan hak ve sorumluluklar açısından eşittir. Bu madde, devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarına engel değildir*[10]

142 Temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların farklı hükümler içermesi hâlinde antlaşma hükümleri esas alınır (Anayasa m. 90/son). Yargıtay bu dayanakla iki önemli karar vermiştir:

- İsveç'te boşanan Türk vatandaşı eşlerin yabancı mahkeme kararında yer alan ortak velayet, kamu düzenine aykırı görülerek tanınmamıştı. Daire, ortak velayet düzenlemesinin "Türk kamu düzenine 'açıkça' aykırı olduğunu ya da Türk toplumunun temel yapısı ve temel çıkarlarını ihlal ettiğini söylemek mümkün değildir" diyerek kararı bozmuş, tarafların ortak velayet konusunda çekişmemesine de dikkat çekmiştir.[11]
- İngiliz vatandaşı eşlerin ortak velayet davası da aynı gerekçeyle kamu düzenine aykırı sayılamamıştır.[12]

143 Anayasa Mahkemesi de 2021'de mevzuatta açık bir düzenleme bulunmadığını, ancak Ek 7 No.lu Protokol ve Yargıtay içtihadı karşısında velayetin boşanmadan sonra ortak kullanılabileceğini kabul etmiştir. Aynı kararda, anne ve babanın görüşü alınmadan ve aralarındaki çekişme tartışılmadan verilen ortak velayet kararını aile hayatına saygı hakkının ihlali saymıştır.[13]

9 AYM (Birinci Bölüm), B. No: 2022/57145, 06.06.2024, § 12.
10 Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/18674, K. 2017/13800'de aktarılan metin; 6684 sayılı Kanun.
11 Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/18674, K. 2017/13800.
12 Yargıtay 2. HD, 20.02.2017, E. 2016/15771, K. 2017/1737.
13 AYM, B. No: 2018/27658, 06.10.2021.

144 Bu içtihattan çıkan sonuç açıktır: Ortak velayetin en uygun zemini, eşlerin zaten uzlaştığı anlaşmalı boşanmadır. Bölge adliye mahkemesinin deyişiyle "ortak velayetin gönüllülük esasına dayalı" olması da bunu gösterir.[14]

V. Ortak velayet protokolüne neler yazılmalı?

145 Ortak velayet, çocuğun iki evde eşit süre kalması demek değildir. Çocuğun bir yerleşim yeri olur, kişisel ilişki de ayrıca düzenlenir. Kararların gösterdiği sorunlar dikkate alındığında şu başlıklar ayrı ayrı yazılmalıdır:

Başlık	Yazılması gereken
Velayet	Velayetin anne ve baba tarafından birlikte kullanılacağı
Çocuğun yaşayacağı yer	Hangi ebeveynin yanında kalacağı, adres değişikliğinde bildirim
Kişisel ilişki	Hafta sonu, bayram, tatil takvimi
Okul ve sağlık	Okul seçimi, tedavi ve ameliyat kararlarının nasıl alınacağı
Pasaport ve seyahat	Pasaport işlemleri, yurt dışı seyahat izni
Giderler	Bakım, eğitim ve sağlık giderleri, iştirak nafakası
Anlaşmazlık	Ebeveynler anlaşamazsa başvurulacak yol

146 Ortak velayet nafakayı da kaldırmaz. Çocuğa fiilen bakan ana veya baba, diğerine karşı çocuk adına nafaka davası açabilir (TMK m. 329/1).

147 Hâkim de ortak velayeti sorgusuz onaylamamalıdır. Anayasa Mahkemesi, ortak velayete karar verilirken ortak velayetin çocuğun yararına olduğunun bilimsel verilerle gösterilmesini, ebeveynlerin görüşünün ve aralarındaki çekişmenin tartışılmasını, dinlenebilecek yaştaki çocuğun görüşünün alınmasını ve alışılmış yaşam düzeninin neden değiştirildiğinin açıklanmasını beklemektedir.[15] Bir boşanma dosyasında istinaf mahkemesinin ortak velayeti kaldırıp velayeti babaya vermesi, psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan uzmanlardan yeni rapor alınmadığı için bozulmuştur.[16]

VI. Protokoldeki velayet düzenlemesi sonradan değiştirilebilir mi?

148 Evet. Velayet kesin hükme benzer bir güvence taşımaz. "Ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hâlinde hâkim, re'sen veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır" (TMK m. 183). Üç sonucu vardır:

14 AYM (Birinci Bölüm), B. No: 2022/57145, 06.06.2024, § 12, bölge adliye mahkemesi gerekçesinin aktarımı; Anayasa Mahkemesi aynı başvuruda eksik inceleme nedeniyle ihlal kararı vermiştir.
15 AYM, B. No: 2018/27658, 06.10.2021.
16 Yargıtay 2. HD, 14.12.2021, E. 2021/8413, K. 2021/9546.

- **Dava hakkından önceden vazgeçilemez.** Protokole yazılan, çocuklar ergin oluncaya kadar velayetin değiştirilmesi veya kişisel ilişkinin genişletilmesi için dava açılmayacağı yönündeki taahhütler TMK m. 23 ve çocukların yararına aykırıdır.[17]
- **Süre engeli yoktur.** Velayeti protokolle babaya bırakan anne, anlaşmalı boşanma kararından yalnızca dört gün sonra velayet davası açmıştır. Hukuk Genel Kurulu, küçüğün üstün yararı temel düşünce olduğundan eldeki davanın anlaşmalı boşanma kararından dört gün sonra açılmasının önemi bulunmadığını belirtmiş, çocuğun alıştığı ortamdan koparılmamasını gözeterek velayeti anneye vermiştir.[18]
- **Kişisel ilişkiye uymamak velayeti etkiler.** Velayet kendisine bırakılan ana veya baba kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayet değiştirilebilir (TMK m. 324/3).

Ortak velayetin kaldırılması da istenebilir. Velayetin değiştirilmesi çekişmesiz yargı işi sayıldığından, Daire bu konuda bölge adliye mahkemesi kararına karşı temyiz yolunun kapalı olduğunu belirtmiştir.[19] Son söz bu nedenle istinafta verilir; deliller ve uzman incelemesi talepleri ilk derece aşamasında eksiksiz ortaya konmalıdır. Kaldırma kararında da inceleme özenli olmalıdır: Anlaşmalı boşanmada kurulan ortak velayetin kaldırıldığı bir dosyada başvurucunun uzman raporu ve inceleme talepleri yeterince değerlendirilmediği için Anayasa Mahkemesi aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.[20] 149

VII. Protokolde taşınma ve yurt dışı için neler yazılabilir?

Velayet sahibinin başka bir şehre veya ülkeye gitmesi uygulamada sık sorun yaratır. Protokole bildirim yükümlülüğü, kişisel ilişki masraflarının paylaşımı ve seyahat izni yazılabilir. Tek başına velayet sahibi ebeveynin çocukla yurt dışına çıkması için diğer ebeveynin rızasının aranması istemi, bir dosyada hukuki yarar yokluğundan reddedilmesi gereken bir talep olarak görülmüştür.[21] Velayet ortaksa pasaport ve yurt dışı için iki ebeveynin nasıl davranacağı açıkça belirtilmelidir. Uluslararası çocuk kaçırma ihtimali varsa, Lahey Sözleşmesi'nin mutat mesken ve velayet hakkı kavramları da göz önünde tutulmalıdır (bkz. 26. Bölüm). 150

17 Yargıtay 2. HD, 04.02.2014, E. 2013/11644, K. 2014/1866 (aktaran Doğan, s. 776, dn. 91).
18 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2410, K. 2021/346.
19 Yargıtay 2. HD, 27.06.2018, E. 2018/3738, K. 2018/8266.
20 AYM (Birinci Bölüm), B. No: 2022/57145, 06.06.2024.
21 Yargıtay 2. HD, 20.11.2025, E. 2025/5404, K. 2025/9980.

YARGITAY'IN İLKESİ

Velayet düzenlemesinde asıl olan çocuğun üstün yararıdır. Eşlerin anlaşması hâkimi bağlamaz, hâkim gerekirse değişiklik önerir. Velayetin birlikte kullanılması Türk kamu düzenine aykırı değildir. Protokoldeki velayet düzenlemesi yeni olgular karşısında değiştirilebilir; bu haktan önceden vazgeçilemez.[22]

UYGULAMA NOTU

Velayet maddesini yazarken iki soruyu birlikte cevaplayın: Çocuk nerede yaşayacak ve kararları kim alacak? Tek taraflı velayette karar yetkisi velayet sahibindedir, ama diğer ebeveynin okul ve sağlık konularında bilgi alabileceğini protokole yazmak uyuşmazlığı azaltır. Ortak velayette anlaşmazlık hâlinde kimin son sözü söyleyeceğini ya da hangi yola gidileceğini mutlaka belirleyin. Çocuk görüşünü ifade edebilecek yaştaysa hâkimin onu dinleyebileceğini aileye anlatın. Velayetin bir eşe bırakılması karşılığında mali haktan vazgeçme gibi pazarlıklardan kaçının; bu tür bağlantılar çocuğun yararı bakımından hâkimin dikkatini çeker.

22 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2410, K. 2021/346; Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/18674, K. 2017/13800; AYM, B. No: 2018/27658, 06.10.2021.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Kişisel İlişki

BÖLÜMÜN PLANI

I. Kişisel ilişki protokolde yazılmak zorunda mı? 85
II. Kişisel ilişki maddesi nasıl yazılmalı? 86
III. Hâkim kişisel ilişkiyi kendisi belirleyebilir mi? 86
IV. Kişisel ilişkiye uyulmazsa ne olur? 87
V. Büyükanne ve büyükbaba torunla kişisel ilişki isteyebilir mi? 87
VI. Kişisel ilişki sonradan değiştirilebilir mi? 88

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Kişisel ilişki, velayet kendisine bırakılmayan ebeveynin çocukla görüşme hakkıdır ve anlaşmalı boşanmanın zorunlu konusudur. Hukuk Genel Kurulu, kişisel ilişki hakkında eşlerin düzenleme yapmadığı ve hâkimin de öneride bulunmadığı bir dosyada verilen anlaşmalı boşanma kararını bozmuştur. Kişisel ilişki takvimi somut olmalı, gün, saat, teslim yeri ve tatiller yazılmalıdır; belirsiz hükümler infazda tereddüt doğurur. Hâkim düzenlemeyi kendi başına değiştiremez, eşlere önerir. 2021'den beri mahkeme, kararında kişisel ilişki düzenlemesine uyulmaması hâlinde çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilebileceğini ihtar etmek zorundadır. Eşlerin kişisel ilişkiden vazgeçmesi veya genişletilmesi için dava açmama taahhüdü geçersizdir; düzenleme her zaman değişen koşullara göre yeniden yapılabilir.

I. Kişisel ilişki protokolde yazılmak zorunda mı?

Evet. Hukuk Genel Kurulu "çocukların durumu" ifadesinden velayet ve iştirak nafakasıyla birlikte "velayet verilmeyen eş ile çocuklar arasında kurulacak kişisel ilişki"yi anlar.[1] Bu konuda düzenleme yapılmayan dosyalarda karar bozulur: Kişisel ilişki hakkında taraflarca bir düzenleme getirilmeyen, hâkim tarafından da 151

bir öneride bulunulmayan dosyada Genel Kurul, zorunlu unsurlar hakkında "duraksama yaratmayacak şekilde" beyan alınmadığını belirterek anlaşmalı boşanma kararını bozmuştur.[2]

152 Kanunun dayanağı TMK m. 323'tür: "Ana ve babadan her biri, velâyeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir." Düzenlemede "çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur" (TMK m. 182/3).

II. Kişisel ilişki maddesi nasıl yazılmalı?

153 Kısa ve genel ifadeler ("baba çocuğu dilediği zaman görebilir") infaz edilemez ve her buluşmayı yeni bir pazarlığa çevirir. Kişisel ilişki hükmü icra dairesinde uygulanabilecek açıklıkta olmalıdır. Bir kişisel ilişki dosyasında bölge adliye mahkemesi, ilk derece kararındaki ilaç teslimi, adres bildirimi, özel günlerde karşılıklı görüşme gibi hükümlerin "infazında güçlük ve tereddüt yaşanacak şekilde" kurulduğunu belirtmiştir.[3] Anlaşmalı boşanmadaki protokollerde de aynı ölçü gözetilmelidir.

154 Örnek bir maddenin içermesi gereken başlıklar şunlardır:

Başlık	Örnek
Hafta sonu	Her ayın 1. ve 3. hafta sonu, Cumartesi 10.00 – Pazar 18.00 (yatılı)
Dinî bayramlar	Bayramların ikinci günü 10.00'dan üçüncü günü 18.00'e kadar
Sömestr	Yarıyıl tatilinin ilk haftası
Yaz tatili	Her yıl 1 Temmuz 10.00 – 31 Temmuz 18.00
Özel günler	Babalar/Anneler Günü, çocuğun doğum günü
İletişim	Haftada iki gün belirli saatlerde telefon veya görüntülü görüşme
Teslim	Çocuk velayet sahibinin adresinden alınıp aynı adrese teslim edilir
Taşınma	Adres değişikliğinde en az 30 gün önce bildirim ve yeni takvim

155 Bu kalıp çocuğun yaşına göre uyarlanmalıdır. Çok küçük çocuklar için kısa süreli, yatısız ve kademeli artan bir takvim daha doğru olur; hâkim de bu yönde öneride bulunabilir.

III. Hâkim kişisel ilişkiyi kendisi belirleyebilir mi?

156 Protokole göre karar verilen dosyada eşlerin kabulü olmadan belirleyemez. Mahkemenin kişisel ilişkiyi kendisinin düzenleyip eşlerin kabul beyanını almadan

1 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
2 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.
3 Yargıtay 2. HD, 20.11.2024, E. 2024/7109, K. 2024/8846, bölge adliye mahkemesi gerekçesinin aktarımı.

hüküm kurması bozma sebebi sayılmıştır.[4] Eşlerin bu konuyu hâkimin takdirine bırakması hâlinde de Daire, kişisel ilişki konusunda taraflara öneride bulunulmasını, kabul edilmezse davanın çekişmeli olarak sürdürülmesini istemiştir.[5] Protokoldeki kişisel ilişki maddelerinin çıkarılıp diğer hükümlerin onaylandığı bir dosya ise eşler kanun yolundan feragat ettiği için kesinleşmiştir;[6] kanaatimizce bu tür kısmi onay, Genel Kurul kararının aradığı açıklığı sağlamaz, kişisel ilişki için ayrıca dava gerektirir.

IV. Kişisel ilişkiye uyulmazsa ne olur?

Üç yol vardır: 157

- **İcra yoluyla kişisel ilişki.** Kararın gereği icra dairesi aracılığıyla yerine getirilebilir. Anayasa Mahkemesinin incelediği bir dosyada babanın icra kanalıyla kişisel ilişkiyi sağladığı anlatılmıştır.[7] Kişisel ilişki hükmü ne kadar açıksa bu yol o kadar işler.
- **Velayetin değiştirilmesi.** 7343 sayılı Kanunla 2021'de eklenen hükümlere göre "Velayet kendisine bırakılan ana veya baba, kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayet değiştirilebilir." Mahkeme bunu kararında ihtar eder (TMK m. 182/2, 324/3). Bu nedenle anlaşmalı boşanma kararında da bu ihtarın bulunması gerekir; hükümde yer almıyorsa avukat tavzih veya tamamlama yolunu değerlendirmelidir.
- **Cezai şart.** Eşler kişisel ilişkinin engellenmesi için protokole para cezası koyabilir. Kanaatimizce bu mümkündür, ancak çocuğun iradesi ve üstün yararı karşısında hâkim cezai şartı indirebilir (TBK m. 182/3); çocuk gitmek istemiyorsa velayet sahibinin her zaman kusurlu olduğu söylenemez.

V. Büyükanne ve büyükbaba torunla kişisel ilişki isteyebilir mi?

Ancak olağanüstü hâller varsa. "Olağanüstü hâller mevcutsa, çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocuk ile kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğer kişilere, özellikle hısımlarına da tanınabilir" (TMK m. 325/1). Anlaşmalı boşanma kararında çocukla baba arasında kişisel ilişki kurulmuş bir dosyada babaanne ve dede ayrıca dava açmıştı. Daire, onların "babaya tanınan kişisel ilişki süresi içerisinde torunlarını görme, aile bağlarını koruma ve geliştirme imkânına sahip oldukları"nı, babanın farklı bir şehirde yaşamasının olağanüstü hâl sayılamayacağını belirterek davanın reddi gerektiğini söylemiştir.[8] Bu nedenle büyükanne ve 158

4 Yargıtay 2. HD, 16.12.2015, E. 2015/23289, K. 2015/24243.
5 Yargıtay 2. HD, 09.05.2016, E. 2015/17609, K. 2016/9479 (aktaran Doğan, s. 775, dn. 89).
6 Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681.
7 AYM (Birinci Bölüm), B. No: 2022/57145, 06.06.2024, § 10.

büyükbabanın görüşmeleri, ayrı bir hak gibi değil, baba veya annenin kişisel ilişki süresi içinde düşünülmelidir.

VI. Kişisel ilişki sonradan değiştirilebilir mi?

159 Evet. Protokolle kurulan düzen kesin değildir. Yeni olguların zorunlu kılması hâlinde hâkim gerekli önlemleri alır (TMK m. 183); çocuğun huzuru tehlikeye girer veya ebeveyn yükümlülüklerini yerine getirmezse kişisel ilişki reddedilebilir ya da kaldırılabilir (TMK m. 324/2). Uygulamada eşler sonraki bir sulh protokolüyle takvimi genişletebilir; bir dosyada kişisel ilişki günleri, eşlerin ortaklaşa hazırladığı sulh protokolü gözetilerek yeniden belirlenmiştir.[9] Kişisel ilişkinin genişletilmesi için dava açılmayacağı yönündeki taahhütler ise geçersizdir.[10]

160 Değişiklik ek kararla yapılamaz. Anlaşmalı boşanma kararı kesinleştikten sonra babanın vasisi kişisel ilişkinin genişletilmesini istemiş, mahkeme ek kararla çocukların cezaevindeki görüşler için babaanneye teslimine hükmetmişti. Daire'ye göre "ek karar ile yapılan ekleme, hükmün tamamlanması niteliğinde olmayıp asıl hükmün genişletilmesi niteliğindedir"; ek karar bozulmuştur (HMK m. 305/A).[11] Yol, yukarıda anlatılan TMK m. 183 istemidir.

YARGITAY'IN İLKESİ

Kişisel ilişki anlaşmalı boşanmanın zorunlu unsurudur. Eşler düzenleme yapmaz ve hâkim de öneride bulunmazsa anlaşmalı boşanma kararı verilemez; hâkim düzenlemeyi eşlere açıklamadan ve kabul beyanlarını almadan hüküm kuramaz.[12]

UYGULAMA NOTU

Takvimi yazarken çocuğun okul düzenini, ebeveynlerin çalışma saatlerini ve şehirler arası mesafeyi göz önünde tutun. Ayrı şehirde yaşayan ebeveyn için yol masrafının kimde olacağını ve teslim yerini yazın. "Tarafların anlaşması ile" gibi kapı aralayan ifadeler ekleyebilirsiniz, ama asıl takvim anlaşma olmasa da işleyecek açıklıkta olmalıdır. Kararda TMK m. 182/2 ihtarının bulunup bulunmadığını kontrol edin.

8 Yargıtay 2. HD, 13.05.2026, E. 2026/2961, K. 2026/5564.
9 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2024/2986, K. 2024/5319.
10 Yargıtay 2. HD, 04.02.2014, E. 2013/11644, K. 2014/1866 (aktaran Doğan, s. 776, dn. 91).
11 Yargıtay 2. HD, 19.02.2026, E. 2025/9671, K. 2026/1930.
12 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484; Yargıtay 2. HD, 16.12.2015, E. 2015/23289, K. 2015/24243.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İştirak Nafakası

BÖLÜMÜN PLANI

I. Anlaşmalı boşanmada çocuğun nafakasından vazgeçilebilir mi? 89
II. İştirak nafakası nasıl belirlenir? 91
III. Okul masraflarını protokolde ayrıca yazmak doğru mu? 91
IV. Nafaka artışı protokolde nasıl yazılmalı? 92
V. İştirak nafakası sonradan değiştirilebilir mi? 92

BÖLÜMÜN ÖZETİ

İştirak nafakası çocuğun hakkıdır; kamu düzenine ilişkindir ve hâkim talep olmasa bile kendiliğinden hükmedebilir. Eşler protokolde çocuk için nafaka istemediklerini yazsa da bu kayıt çocuğu bağlamaz: Hukuk Genel Kurulu, babanın peşin para bıraktığı ve nafaka istenmeyeceği yazılan bir protokole rağmen altı yıl sonra çocuk için nafakaya hükmedilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Tutar çocuğun ihtiyaçlarına ve ana babanın gücüne göre belirlenir, sonradan değişen koşullarda artırılır veya azaltılır. En sık uyuşmazlık eğitim giderlerindedir: Daire'nin yeni kararlarına göre okul masrafları iştirak nafakasından ayrı bir yükümlülük değildir ve "okul masraflarını baba öder" gibi kalıplar icra kabiliyetinden yoksundur; Hukuk Genel Kurulu ise özgür iradeyle üstlenilen eğitim giderlerinin bağlayıcı olduğunu vurgulamıştır. Doğrusu, bütün giderleri kapsayan, belirli bir aylık TL nafaka yazmak ve artış oranını açıkça göstermektir. Yüksek ve sabit artış oranları indirilebilir: Genel Kurul yüzde 20 yerine resmî endeksi hakkaniyete uygun bulmuştur.

I. Anlaşmalı boşanmada çocuğun nafakasından vazgeçilebilir mi?

Hayır. Velayet kendisine bırakılmayan eş, "çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır" (TMK m. 182/3). Bu yükümlülük eşlerin 161

iradesine bırakılmamıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun, Daire tarafından da aktarılan kararına göre:

> *ana babanın bakım yükümünün doğal sonucu olan iştirak nafakası, çocuğun korunmasına yönelik olup, kamu düzenine ilişkindir. Bu nedenledir ki hâkim talep bulunmasa dahi kendiliğinden iştirak nafakasına hükmetmelidir.*[1]

162 Bu nedenle eşlerin kendi aralarındaki vazgeçme, çocuğun nafaka hakkını ortadan kaldırmaz. Öğretide de iştirak nafakasının anlaşmada mutlaka yer alması gerektiği, istenmemiş olsa bile sonradan gündeme gelebileceği belirtilir.[2]

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.11.2019 · E. 2017/2613 · K. 2019/1191

Protokolde "nafaka ödenmeyecek" yazması ve peşin para bırakılması, çocuk için sonradan nafaka istenmesine engel değildir

Eşler 2007'de anlaşmalı olarak boşanmıştı. Protokole göre bankadaki para çocuğun şahsi ve eğitim giderleri için annede kalacak, iştirak ve yoksulluk nafakası ödenmeyecekti. Anne, kararın kesinleşmesinden altı yılı aşkın süre sonra çocuk için nafaka davası açtı. Mahkeme, protokol karşısında istemi reddederek direndi. Genel Kurul oyçokluğuyla direnme kararını bozmuştur:

> *...boşanma kararının kesinleştiği tarih olan 12.07.2007 tarihinden dava tarihi 07.10.2013 tarihine kadar 6 yılı aşkın bir sürenin geçmiş olması, ... değişen ve gelişen durumlar ile çocuğun ihtiyaçları ve üstün yararı da gözetilip, şahsî ve eğitim giderlerinin doğal olarak artmış olacağı dikkate alınarak, tarafların sosyal ve ekonomik durumları da göz önünde bulundurularak müşterek çocuk yararına 4721 sayılı TMK'nın 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesine göre uygun bir iştirak nafakasına hükmedilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Kurulda, bırakılan paranın dava tarihinde tükenmesinin mümkün olmadığı görüşü ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir. Peşin ödeme, babanın çocuğa katkısını gösterir ve nafaka miktarında gözetilebilir, ama çocuğun hakkını kapatmaz.

163 Daire de aynı yaklaşımı sürdürmektedir. 2021'de anlaşmalı olarak boşanan eşlerin protokolünde baba nakdî nafaka ödemeyecek, özel okul, servis, kıyafet ve sağlık sigortası giderlerini karşılayacak, eşler de birbirinden nafaka istemeyecekti. Anne 2023'te iştirak nafakası davası açtı. Daire, bu giderlerin iştirak nafakasından ayrı bir yükümlülük olmadığını, kapsamlarının açıklattırılıp tarafların güncel durumunun araştırılmasını ve hepsini kapsayan tek bir iştirak nafakası belirlenmesini istemiştir.[3]

1 Yargıtay 2. HD, 04.03.2026, E. 2025/10739, K. 2026/2494'te aktarılan Hukuk Genel Kurulu kararı.
2 Doğan, s. 776; dn. 92'de aktarılan Yargıtay 3. HD, 21.01.2015, E. 2014/14833, K. 2015/1207.
3 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2025/8708, K. 2026/6569.

II. İştirak nafakası nasıl belirlenir?

164 Protokolde eşler serbestçe bir tutar kararlaştırabilir; hâkim çocuğun menfaatine uygunluğunu denetler. Ölçü, "çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri"dir ve çocuğun gelirleri de gözetilir (TMK m. 330/1). Nafaka her ay peşin ödenir (TMK m. 330/2). Süre, kural olarak çocuğun ergin olmasına kadardır; eğitimi devam eden ergin çocuk için bakım borcu eğitim sona erinceye kadar sürebilir (TMK m. 328).

165 Hâkim önerisi kabul edilmeden iştirak nafakasını değiştiremez (bkz. 9. Bölüm).[4] Eşler tutarı kararlaştırmamışsa mahkeme anlaşmalı boşanma koşullarının oluşup oluşmadığını yeniden değerlendirmelidir: Hukuk Genel Kurulu, duruşmada çocuk için nafaka istendiği halde miktarı konusunda açıklama alınmayan dosyayı bu yüzden bozmuştur.[5]

III. Okul masraflarını protokolde ayrıca yazmak doğru mu?

166 Hayır, en güvenli yol bu giderleri nafakanın içinde hesaplamaktır. Uygulamada en çok dava bu konudan çıkar. Yargıtay'ın kararları iki yöne bakar:

167 **Üstlenilen eğitim gideri bağlayıcıdır.** Hukuk Genel Kurulu, velayeti alan babanın "tüm eğitim giderleri (servis-okul yemek-gerekirse özel ders ücretleri de dâhil olmak üzere)" karşılayacağı yazılan protokolde, babanın bu giderleri serbest iradesiyle üstlendiğini, kesinleşen kararla "sözleşme niteliğinde olan protokol hükümleri taraflar için bağlayıcı hâle" geldiğini belirtmiştir.[6] Velayet sonradan anneye geçse de bu taahhüt geçerliliğini korumaktadır. Daire'nin 2025 tarihli bir kararında da özel okul ücretine ilişkin hükmün kaldırılması istemi reddedilmiş ve karar oyçokluğuyla onanmıştır; karşı oy, böyle bir hükmün ikinci bir yükümlülük getirdiğini ve belirli olmadığı için infazının neredeyse imkânsız olduğunu savunmuştur.[7]

168 **Belirsiz gider icra edilemez.** Son dönem kararlarda ise ayrı kalem olarak yazılan eğitim giderinin icra edilemezliği öne çıkmaktadır:

- Protokole çocuğun "tüm okul masrafları ve servis giderlerinin müşterek olarak yarı yarıya" karşılanacağı yazılmıştı. Daire, bu düzenlemenin "borç konusunun belirli olması en azından belirlenebilir olması ilkesine aykırı olup icra kabiliyeti" bulunmadığını belirtmiş, iştirak nafakasının eğitim giderlerini de kapsadığını kabul etmiştir.[8]

4 Yargıtay 2. HD, 05.11.2018, E. 2016/25723, K. 2018/12450.
5 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.
6 Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630, oyçokluğuyla.
7 Yargıtay 2. HD, 23.10.2025, E. 2025/1519, K. 2025/9250.
8 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3365, K. 2026/6507.

- Babanın aylık nafakanın yanında okul ücretinin yarısını ödeyeceği yazılan dosyada, Daire ilamdaki okul ücretinin kapsamının belirsiz ve infazı kabil olmadığını, eğitim masraflarını da kapsayan bir nafaka belirlenmesi gerektiğini söylemiştir.[9]
- Hukuk Genel Kurulu da hâkimin kendiliğinden, talep dışında "iştirak nafakası dışında eğitim-öğretim, okul gideri adı altında ayrı bir alacağa" hükmetmesinin infazda karışıklığa yol açacağını belirtmiştir.[10]

169 Bu iki yön birlikte okunmalıdır. Kanaatimizce protokoldeki eğitim gideri taahhüdü, borçlu bakımından sözleşmesel bir yükümlülük olarak ayakta kalır, ancak icra dairesinde doğrudan tahsile elverişli olmayabilir; alacaklı, bu giderleri de kapsayan bir nafaka artırım davası açarak sonuç alır. Belirli bir tutara bağlanmayan gider maddesi hem borçluyu hem alacaklıyı yıllarca belirsizlik içinde bırakır.

IV. Nafaka artışı protokolde nasıl yazılmalı?

170 Kanun, hâkimin istem hâlinde nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabileceğini söyler (TMK m. 182/4, 330/3). Eşler de protokole artış kuralı yazabilir. Bu kural belirli olmalı ve hakkaniyeti aşmamalıdır:

- **Sabit yüksek oranlar indirilebilir.** Protokolde iştirak nafakasının her yıl yüzde 20 artırılacağı yazılmıştı. Hukuk Genel Kurulu, bu hükmün "bir tarafın zenginleşmesine, diğer tarafın ise fakirleşmesine" yol açacak nitelikte olduğunu belirterek dava tarihinden sonraki dönemler için yıllık artışın ÜFE-TEFE'ye göre belirlenmesini TMK m. 4 gereği hakkaniyete uygun bulmuştur.[11] Genel Kurul nafakanın "nafaka yükümlüsünü cezalandırıcı bir nitelik" taşımaması gerektiğini de eklemiştir.
- **Endeks açıkça gösterilmelidir.** Bugün kullanılan resmî endeksin adı (TÜİK'in on iki aylık ortalama ÜFE veya TÜFE değişim oranı gibi) ve artışın uygulanacağı ay yazılmalıdır.
- **Artış maddesi yoksa nafaka donmaz.** Eşler veya çocuk adına artırım davası açılabilir (TMK m. 331).

V. İştirak nafakası sonradan değiştirilebilir mi?

171 Evet. "Durumun değişmesi hâlinde hâkim, istem üzerine nafaka miktarını yeniden belirler veya nafakayı kaldırır" (TMK m. 331). Protokolle belirlenmiş olması bu hakkı ortadan kaldırmaz; ancak azaltma isteyen tarafın değişikliği ispatlaması gerekir. Protokolün onaylandığı tarih ile dava tarihi arasında önemli bir değişiklik

9 Yargıtay 2. HD, 29.04.2026, E. 2026/2775, K. 2026/4877.
10 Yargıtay HGK, 19.09.2019, E. 2017/1894, K. 2019/918.
11 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/1513, K. 2019/1182.

ispatlanamadığı bir dosyada uyarlama talebinin reddi gerektiği belirtilmiştir.[12] Uyarlama koşulları 21. Bölümde ele alınmıştır. Nafakanın ödenmemesi hâlinde tazyik hapsi ve icra yolları 20. Bölümdedir.

YARGITAY'IN İLKESİ

İştirak nafakası çocuğun korunmasına yönelik ve kamu düzenine ilişkindir; protokoldeki vazgeçme veya peşin ödeme, değişen koşullarda çocuk için nafaka istenmesini engellemez. Eğitim giderleri iştirak nafakasının kapsamındadır; belirli olmayan ayrı gider hükümlerinin icra kabiliyeti yoktur. Üstlenilen açık bir taahhüt ise protokol kesinleşince bağlar.[13]

UYGULAMA NOTU

Protokole şu maddeyi yazın: "… , müşterek çocuk … için aylık … TL iştirak nafakasını boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren her ayın en geç … gününe kadar … IBAN numaralı hesaba öder. Nafaka, çocuğun eğitim, sağlık, giyim, barınma, ulaşım ve sosyal ihtiyaçları dâhil tüm giderlerini kapsar ve her yıl Ocak ayında TÜİK'in açıkladığı bir önceki yılın on iki aylık ortalama ÜFE oranında artırılır." Özel okul gibi yüksek bir gider varsa bunu aylık nafakanın hesabında gösterin ya da okulun adı, sınıfı ve tutarı belirli bir ek maddeyle sınırlayın. Karar kesinleşinceye kadarki dönem için tedbir nafakasını da yazın.

12 Yargıtay 2. HD, 08.10.2024, E. 2024/4192, K. 2024/6979.
13 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/2613, K. 2019/1191; Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630; Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3365, K. 2026/6507; Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2025/8708, K. 2026/6569.

DÖRDÜNCÜ KISIM

MALİ SONUÇLAR

14. Yoksulluk Nafakası 97

15. Maddi ve Manevi Tazminat 105

16. Mal Rejiminin Tasfiyesi 109

17. Ziynet, Çeyiz ve Ev Eşyası 117

"Böyle bir durumda tarafların boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin aralarındaki ihtilafı nihai olarak çözdükleri ve ilişkilerini tasfiye ettikleri kabul edilir."

Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yoksulluk Nafakası

BÖLÜMÜN PLANI

I. Protokolde yoksulluk nafakası yazmak zorunlu mu? 98
II. Süresiz nafaka kalktı mı, protokoller ne olacak? 98
III. Protokolde süreli nafaka kararlaştırılabilir mi? 99
IV. Hâkim nafaka miktarına karışabilir mi? 100
V. Protokolde adı "nafaka" olmayan aylık ödeme nedir? 100
VI. Protokolle belirlenen nafaka kaldırılabilir veya azaltılabilir mi? 100
VII. Genel "hiçbir talebimiz yoktur" cümlesi nafaka artırımını engeller mi? 101
VIII. Döviz cinsinden nafaka olur mu? 102
IX. Tedbir nafakası protokolde yazılır mı? 102

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yoksulluk nafakası, boşanmanın mali sonuçlarından biridir ve protokolde mutlaka düzenlenmelidir: Ya tutarı yazılır ya da talep edilmediği açıkça belirtilir. Eşler miktarda serbesttir; kusur ve yoksulluk şartları tartışılmaz, ama hâkim açıkça hakkaniyete aykırı bir tutara müdahale edebilir. Anayasa Mahkemesi, TMK m. 175'teki "süresiz olarak" ibaresini iptal etmiştir (E. 2025/156, K. 2026/131); karar 30.09.2026'da yayımlanmış, iptal 30.06.2027'de yürürlüğe girecektir ve geriye yürümez. Yeni düzenleme henüz çıkmadığı için bu tarihe kadar maddenin bugünkü hâli uygulanır, protokoller de buna göre yazılır. Nafaka kesilmesi için kanuni sebepler (TMK m. 176/3) protokolle değişmez. Yargıtay, protokolde adı konmayan düzenli aylık ödemeyi yoksulluk nafakası saymış, dövizle kararlaştırılan nafakayı on sekiz yıl sonra Türk lirasına uyarlamış, protokolle belirlenen nafakanın kaldırılması istemlerinde başlangıçtaki dengeyi aramıştır.

I. Protokolde yoksulluk nafakası yazmak zorunlu mu?

172 Evet, bir şekilde yazılmalıdır. Hukuk Genel Kurulu "boşanmanın mali sonuçları" ifadesine yoksulluk nafakasını da dâhil eder.[1] Bir dosyada kadın dilekçesinde nafaka istemiş, duruşmada ise istemediğini söylemiş, erkeğin mali sonuçlara ilişkin beyanı da alınmamıştı; Genel Kurul bu belirsizlik nedeniyle anlaşmalı boşanma kararını bozmuştur.[2] Koyuncu Aktaş da hâkimin, nafakadan söz etmeyen, nafakayı ileride çözülmek üzere bırakan bir protokolü onaylamaması gerektiğini; çünkü Kanun'un mali sonuçlarda sınırlı değil, tam bir anlaşma aradığını belirtir.[3]

173 Üç yazım seçeneği vardır:

Seçenek	Yazım	Sonuç
Nafaka ödenecek	Tutar, ödeme günü, IBAN, artış, başlangıç tarihi	İcra edilebilir
Karşılıklı talep yok	"Taraflar birbirlerinden yoksulluk nafakası talep etmemektedir."	Sonradan nafaka istenmesi engellenir
Süreli nafaka	Tutar ve bitiş tarihi veya süre	Süre sonunda sona erer; aşağıya bakınız

174 Vazgeçme açık yazılmalıdır. Çekişmeli bir boşanma dosyasında kadının "kendi adıma hiçbir talebim yoktur" sözünün açık ve net olmadığı, feragat niteliği taşımadığı kabul edilmiş, tazminat ve yoksulluk nafakası taleplerinin bu gerekçeyle reddi bozulmuştur.[4] Anlaşmalı boşanmada ise tutanağa geçen ve imzalanan karşılıklı talep bulunmadığı beyanı, Hukuk Genel Kurulu'nun tazminat için belirttiği gibi uyuşmazlığın nihai olarak çözüldüğünü gösterir.[5] Protokolde "peşinen gayrikabili rücu" feragat yazıldığı dosyalar da görülmektedir;[6] yoksulluk nafakası için bu tür bir vazgeçme eşler arasında sonuç doğurur, çocuk nafakası için doğurmaz.

II. Süresiz nafaka kalktı mı, protokoller ne olacak?

175 Henüz kalkmadı, ama kalkacak. Anayasa Mahkemesi 04.06.2026 tarihli kararıyla TMK m. 175/1'deki "süresiz olarak" ibaresini oyçokluğuyla iptal etmiş, iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine oybirliğiyle karar vermiştir.[7] Bu tarih 30.06.2027'dir. Mahkeme, her koşulda süresizliğin yükümlüye ağır bir külfet yüklediğini, hâkimin süreyi evlilik süresi, alacaklının yaşı, eğitim ve sağlık durumu ile kendi geçimini sağlama kapasitesine göre belirleyebilmesi gerektiğini belirtmiştir.[8]

1 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
2 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.
3 Koyuncu Aktaş, s. 762-763.
4 Yargıtay 2. HD, 22.10.2025, E. 2025/2604, K. 2025/9095.
5 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512.
6 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2025/8708, K. 2026/6569'daki protokol metni.
7 AYM, 04.06.2026, E. 2025/156, K. 2026/131; RG 30.09.2026, 33386.

Bu kararın protokoller bakımından sonuçları şunlardır: 176

- **30.06.2027'ye kadar madde bugünkü hâliyle uygulanır.** Yeni kanun çıkmadıkça Yargıtay içtihadı da aynı kalır.
- **Kararın geriye etkisi yoktur.** İptal kararları geriye yürümez (Anayasa m. 153/5). Hükmedilmiş yoksulluk nafakaları, protokolle kararlaştırılmış olanlar da dâhil, kendiliğinden sona ermez. Kanun koyucunun kuracağı geçiş kuralı bekleneceği gibi, kaldırma ve azaltma için TMK m. 176 yolları da açıktır.
- **Yeni düzenleme henüz belli değildir.** Eser kapanırken, basında nafakaya ilişkin farklı taslaklar konuşulmuş, ancak Meclis'e sunulan bir kanun teklifi saptanamamıştır. Bu nedenle bu kitapta yeni kuralların varsayımına dayanılmamıştır; okurun yayın tarihinden sonraki mevzuatı kontrol etmesi gerekir.

Süresizlik öğretide de uzun süredir tartışılmaktadır. Yağcı, Yargıtay uygulaması 177
ve baskın görüşün aksine hâkimin mevcut hükümle de belirli bir süreyle sınırlı nafakaya hükmedebileceğini savunur.[9] Tutar ise İsviçre ve Alman hukukundaki geçimini kendi sağlama ilkesinden hareketle, evlilik süresiyle orantılı ve mutlak olmayan bir süre sınırı önerir.[10]

Protokol hazırlayanlar için asıl önemli olan, eşlerin süreyi kendilerinin belirleye- 178
bileceğidir. Aşağıda bu konu ele alınmıştır.

III. Protokolde süreli nafaka kararlaştırılabilir mi?

Kanaatimizce evet. Koyuncu Aktaş'a göre TMK m. 175 nafakanın süresiz verilme- 179
sini emreden bir hüküm değildir; "taraflarca kabul edilen düzenlemede belirli süre için kabul edilen nafaka düzenlemesi hakimin müdahalesinin kapsamı dışında kabul edilmelidir."[11] Eşler nafakadan tamamen vazgeçebildiğine göre süreyle de sınırlayabilir. Uygulamada süreli protokoller görülmektedir.[12] Anayasa Mahkemesi kararından sonra bu tür düzenlemeler daha da önem kazanmıştır.

Süreli nafakada şunlar yazılmalıdır: başlangıç ve bitiş tarihi, sürenin nasıl sona 180
ereceği (kendiliğinden mi, karar gerekir mi), yeni bir kanunun bu süreyi etkilemeyeceği yönünde tarafların iradesi, ödemenin önceden biterse ne olacağı. Bu son madde, yeni kanunun geçiş hükmüyle tartışma doğurabilir; eşlerin süreye ilişkin iradesini açıkça yazmak, sonraki yorumu kolaylaştırır.

8 AYM, 04.06.2026, E. 2025/156, K. 2026/131, § 30-31.
9 Yağcı, s. 353-354.
10 Tutar, s. 1348-1349.
11 Koyuncu Aktaş, s. 791.
12 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/7868, K. 2024/7526'da eşlerden birinin süreli nafakaya itirazı aktarılmıştır.

IV. Hâkim nafaka miktarına karışabilir mi?

181 Sınırlı olarak. Kanun tarafların menfaatinin gözetilmesini söyler; ancak mali sonuçlarda denetim, çocuk konularındaki kadar yoğun değildir. Koyuncu Aktaş'a göre hâkim, açıkça hakkaniyete aykırı durumlarda, örneğin yükümlünün mali gücünün çok üzerindeki veya alacaklıyı yoksulluktan kurtarmayacak kadar düşük bir tutarda, gerekçesini açıklayarak öneride bulunabilir, ama eşleri kendi kanaatine göre bir miktarda anlaşmaya zorlayamaz.[13] Hâkimin önerisi kabul edilmezse dava çekişmeli sürer (9. Bölüm). Artış oranı protokolün zorunlu içeriği değildir; yazılmamış olması tek başına onayı engellemez.[14]

V. Protokolde adı "nafaka" olmayan aylık ödeme nedir?

182 Sözleşmenin adına değil, içeriğine bakılır (TBK m. 19/1). Protokolde kadın yararına her ay nakit ödeme yapılacağı ve her yıl enflasyon oranında artırılacağı yazılmış, ödemenin adı konmamıştı. Daire, düzenli aylık ödemenin yoksulluk nafakası olduğunun anlaşıldığını ve protokolde aksine açık bir düzenleme bulunmadığını belirterek tavzih talebinin kabulünü gerekli görmüştür.[15] Bu nitelendirme önemlidir: Nafaka sayılan ödeme için tazyik hapsi işler (İİK m. 344), alacaklının yeniden evlenmesiyle kalkar, durum değişirse artırılıp azaltılabilir. Eşler aylık ödemeyi maddi tazminatın taksiti olarak düşünüyorsa bunu açıkça yazmalıdır (15. Bölüm).

VI. Protokolle belirlenen nafaka kaldırılabilir veya azaltılabilir mi?

183 Evet. Kanunun sebepleri protokolle kaybolmaz: Nafaka "alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır" (TMK m. 176/3). "Tarafların malî durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hâllerde" artırılır veya azaltılır (TMK m. 176/4). Yargıtay'ın anlaşmalı dosyalardaki ölçüsü başlangıçtaki dengedir:

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
29.11.2017 · E. 2017/1532 · K. 2017/1465

Protokolle kararlaştırılan nafakada önce anlaşma anındaki denge saptanır; tamamen kaldırmak yerine indirim de düşünülebilir

Eşler 23.10.2009'da anlaşmalı olarak boşanmış, protokolle yoksulluk nafakası kararlaştırılmıştı. Sonradan nafakanın kaldırılması davası açıldı. Genel Kurul, mahkemenin yapması gereken işi şöyle tarif etmiştir: Anlaşmalı boşanma kararı tarihinde

13 Koyuncu Aktaş, s. 791-792.
14 Koyuncu Aktaş, s. 763.
15 Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681.

ve dava tarihinde tarafların ekonomik ve sosyal durumu belirlenmeli, boşanmadan sonra değişiklik olup olmadığı araştırılmalı ve

> *...başlangıçtaki denge gözetilmek suretiyle, bununla birlikte "çoğun içinde az da bulunur" kuralı gereği, nafakanın tamamen kaldırılması yerine, hakkaniyet ölçüsünde indirim yapılabileceği de gözetilerek, oluşacak sonuca göre bir karar vermek olmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Protokol, nafakayı değiştirilemez kılmaz, ama değişikliğin ölçüsünü belirler. Davayı açan taraf, anlaşma tarihindeki ekonomik durumu ve sonraki değişikliği somut olarak göstermelidir.

184 Ekonomik durumdaki olağan değişiklikler yetmeyebilir. Bir dosyada, öngörülemez veya katlanılamaz nitelikte olağanüstü bir değişiklik ispat edilemediği için davanın reddi onanmıştır.[16] Yeni bir evlilik veya başka bir birliktelik kurma iddiası ise delille gösterilmelidir: Nafaka ilamı icraya konulduğunda borçlu, alacaklıyla boşandıktan sonra 11 yıl 10 ay birlikte yaşadıklarını ve geçimini kendisinin sağladığını ileri sürmüştü. Hukuk Genel Kurulu, bu fiilî durumun İİK m. 33'teki belgelerle bağlı olmaksızın tanıkla ispat edilebileceğini, icra mahkemesinin tanıkları dinleyerek karar vermesi gerektiğini kabul etmiştir.[17]

VII. Genel "hiçbir talebimiz yoktur" cümlesi nafaka artırımını engeller mi?

185 Hayır. Protokolün sonuna eklenen genel vazgeçme cümlesi, protokolle kurulmuş nafakanın ileride artırılmasını istemeye engel değildir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.04.2026 · E. 2026/2058 · K. 2026/4169

"Taleplerinden ileriye dönük olarak vazgeçmişlerdir" cümlesi nafaka artırım davasını engellemez

Protokolün 12. maddesinde eşlerin, "yıllık artış oranları hariç tutulmak kaydıyla" nafaka, tazminat, ziynet ve eşya konusundaki taleplerinden "ileriye dönük olarak" vazgeçtikleri yazılıydı. Boşanmadan sonra yoksulluk ve iştirak nafakalarının artırılması için dava açıldı. Erkek bu maddeye dayandı; ayrıca çocuğun giderlerini kendisine yükleyen protokol maddelerinin kaldırılmasını da dava etti. Bölge adliye mahkemesi, maddeye dayanarak yoksulluk nafakasının artırılamayacağını kabul etti ve davayı reddetti. Daire kararı bozarken şu sonuca varmıştır:

> *12 nci maddesi ileride yoksulluk ve iştirak nafakalarının artırılması davası açılmasına engel teşkil edecek nitelikte değildir.*

16 Yargıtay 2. HD, 12.09.2024, E. 2024/5154, K. 2024/5807.
17 Yargıtay HGK, 08.02.2023, E. 2022/759, K. 2023/49.

DEĞERLENDİRME Karar, TMK m. 176/4 yolunun genel bir cümleyle kapanmadığını gösterir. Nafaka artırılması ile protokoldeki gider maddelerinin kaldırılması davaları arasında fiilî irtibat bulunduğundan Daire, bu davaların ayrılmasını da bozma sebebi yapmış ve birleştirilerek görülmesini istemiştir (HMK m. 166). Protokolde hiç nafaka kurulmamış ve yoksulluk nafakasından açıkça vazgeçilmişse durum farklıdır; bu karar yalnız kurulmuş nafakanın artırılmasına ilişkindir.

VIII. Döviz cinsinden nafaka olur mu?

186 Kararlaştırılabilir, ama sonradan uyarlanması gündeme gelebilir. Protokolle aylık 1.500 ABD Doları yoksulluk nafakası kararlaştırılan bir dosyada dava, on sekiz yıl sonra açılmıştı. Hukuk Genel Kurulu, erkeğin döviz cinsinden gelir elde etmediğini, kurdaki değişimi ve yoksulluk nafakasının amacını gözeterek edimler arasında orantısızlık oluştuğunu, TBK m. 138'deki uyarlama koşullarının gerçekleştiğini kabul etmiş, nafakanın Türk lirası cinsinden ödenmesine ilişkin kararı isabetli bulmuştur.[18] Karar, protokolün hiçbir zaman dokunulmaz olmadığını, ama uyarlama için de uzun zaman ve esaslı değişiklik gerektiğini gösterir. Ayrıntı 21. Bölümdedir.

IX. Tedbir nafakası protokolde yazılır mı?

187 Boşanma kararı kesinleşene kadar eşlerin geçimi ve çocukların bakımı için tedbir nafakası da protokolde düzenlenebilir. Öğretide mali konulara tedbir nafakasının da girdiği belirtilir.[19] Eşlerden biri kanun yolu aşamasında dönerse dava sürer ve tedbirler önem kazanır. Bu nedenle protokolde "karar kesinleşinceye kadar aynı tutarın tedbir nafakası olarak ödeneceği" yazılabilir. Protokolde iştirak nafakası için kullanılan bu kalıp, yoksulluk nafakası için de geçerlidir.

YARGITAY'IN İLKESİ

Yoksulluk nafakası boşanmanın mali sonuçlarındandır ve protokolde belirsizliğe yer bırakılmadan düzenlenmelidir. Protokolle kararlaştırılan nafaka TMK m. 176'daki sebeplerle kaldırılır veya azaltılır; bu değerlendirmede anlaşma anındaki denge esas alınır. Adı konmayan düzenli aylık ödeme, aksi açıkça yazılmamışsa yoksulluk nafakası sayılabilir.[20]

18 Yargıtay HGK, 12.02.2025, E. 2023/582, K. 2025/24, oyçokluğuyla; Kurulda kurdaki değişikliğin öngörülebilir olduğu görüşü de savunulmuştur.
19 Doğan, s. 773.
20 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484; Yargıtay HGK, 29.11.2017, E. 2017/1532, K. 2017/1465; Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681.

UYGULAMA NOTU

Protokolde nafaka yazıyorsanız şu dört soruyu cevaplayın: Tutar ne, ne zaman başlıyor, nasıl artıyor, ne zaman bitiyor? Süresiz ibaresinin iptali karşısında, tarafların anlaştığı bir süre varsa açıkça yazın. Nafaka istemiyorsanız "karşılıklı olarak ve kesin biçimde" vazgeçildiğini yazın ve hâkimin sorusunu aynı açıklıkla cevaplayın. Yabancı parayla nafaka kararlaştırıyorsanız ödeme biçimini ve kur tarihini belirtin; borçlunun geliri Türk lirası ise uzun vadede uyarlama riski olduğunu anlatın. Yeni kanun çıktığında protokolün durumu yeniden değerlendirilmelidir.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Maddi ve Manevi Tazminat

BÖLÜMÜN PLANI

I. Anlaşmalı boşanmada tazminat alınabilir mi? 105
II. Boşandıktan sonra tazminat davası açılabilir mi? 106
III. Tazminat hakkı saklı tutularak anlaşmalı boşanılabilir mi? 107
IV. Boşandıktan sonra öğrenilen olay için dava açılabilir mi? 107
V. Tazminat nasıl ödenir, irat olur mu? 107
VI. Protokoldeki tazminat ne zaman ödenir, ne zaman icra edilir? 108

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Anlaşmalı boşanmada kusur araştırılmadığı için tazminat, eşlerin iradesine dayanır: Protokole yazılan tutar kusur şartı aranmadan borç olur. Hukuk Genel Kurulu'na göre eşler boşanmanın mali sonuçlarındaki uyuşmazlığı nihai olarak çözmüş sayılır; bu nedenle anlaşmalı boşanmadan sonra artık boşanma sebebiyle maddi ve manevi tazminat istenemez, yeniden kusur araştırması da yapılamaz. Tazminatı "saklı tutarak" anlaşmalı boşanma kararı alınamaz. Bunun sınırı, boşanma kararından sonra öğrenilen olaylardır: Genel Kurul, soybağı olgusunu boşanmadan sonra öğrenen eşin açtığı davayı boşanmanın eki değil, genel hükümlere dayalı haksız fiil davası saymıştır. Manevi tazminat irat olarak ödenemez; maddi tazminat toptan veya irat biçiminde kararlaştırılabilir. Boşanma ilamına bağlı tazminat, karar kesinleşmeden icra edilemez. Ödeme tarihi, faiz ve cezai şart yazılmalıdır.

I. Anlaşmalı boşanmada tazminat alınabilir mi?

Evet, ama protokole yazılması şartıyla. Eşler maddi ve manevi tazminat kararlaştırabilir ya da karşılıklı talep etmediklerini yazabilir. TMK m. 174'teki kusur ve zarar şartları burada tartışılmaz. Kanundaki kural "kusursuz veya daha az kusurlu 188

taraf"tan söz etse de anlaşmalı boşanmada hâkim kusur araştırmadığından, öğretide daha fazla kusurlu veya zarara uğramamış olan eşin de protokolle tazminat alabileceği belirtilir.[1] Türü belirtilmeyen bir ödeme için hâkim açıklama isteyebilir; bu nedenle "maddi tazminat" ve "manevi tazminat" ayrı ayrı yazılmalıdır.[2]

II. Boşandıktan sonra tazminat davası açılabilir mi?

189 Hayır. Bu, Hukuk Genel Kurulu'nun 2019 tarihli kararıyla açıklığa kavuşmuştur.

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.05.2019 · E. 2017/3067 · K. 2019/512

Anlaşmalı boşanmadan sonra artık boşanma sebebiyle maddi ve manevi tazminat istenemez

Taraflar 2002'de boşanmıştı. Dava evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle açılmış, ama duruşmada kadın "boşanmaya karar verilsin, nafaka talebimden vazgeçiyorum", erkek de "davayı kabul ediyorum" demiş, sözler imzayla tutanağa geçmişti. Kadın 2012'de maddi ve manevi tazminat davası açtı; mahkeme kabul etti. Genel Kurul bu kararı oyçokluğuyla bozmuştur:

> *"Böyle bir durumda tarafların boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin aralarındaki ihtilafı nihai olarak çözdükleri ve ilişkilerini tasfiye ettikleri kabul edilir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki kuralı bir arada getirir. Anlaşmalı boşanma kararının niteliği, kararın adına değil tutanaktaki ortak iradeye göre belirlenir; ve anlaşmalı boşanmadan sonra kusura dayanan mali istemler kapanır. Kusur belirlenmemiş bir kararda, sonradan kusur tartışması açılamaz.

190 Daire de bu görüşü sürdürmektedir. 2017'de anlaşmalı olarak boşanan bir kadının, protokolde gösterilmeyen mallar için mal rejimi davası açması mümkün görülmüş, ama sonradan istediği maddi ve manevi tazminatın reddi onanmıştır.[3] Öğretide bir görüş, talebin sehven yapılmamış olmasından bağımsız olarak sonradan da dava açılabileceğini savunsa da, tarafların bu konulara yer vermemesi vazgeçme sayılır; bu görüş HGK kararıyla uyumludur.[4]

191 TMK m. 178'deki bir yıllık süre de burada yardımcı olmaz: Bu süre, boşanmadan doğan dava haklarının zamanaşımıdır ve anlaşmalı boşanmada zaten yukarıdaki kural uygulanır.

1 Doğan, s. 774-775.
2 Doğan, s. 775.
3 Yargıtay 2. HD, 08.02.2024, E. 2022/8549, K. 2024/697.
4 Doğan, s. 774.

III. Tazminat hakkı saklı tutularak anlaşmalı boşanılabilir mi?

192 Hayır. Yargıtay'a göre "tazminat haklarının saklı tutulması, bu hususta ki ihtilafın devam ettiğini ve bu ihtilafın çözümünün ileriye bırakıldığını" gösterir; bu şekilde anlaşmalı boşanma kararı verilemez.[5] Tazminat konusunda anlaşılamıyorsa dava çekişmeli olarak yürür. Protokole "tazminat haklarımız saklıdır" yazmak, ileride de anlaşmalı boşanma kararının bozulmasına yol açabilir.

IV. Boşandıktan sonra öğrenilen olay için dava açılabilir mi?

193 Kural olarak anlaşmalı boşanma yukarıda açıklanan sonucu doğurur; ancak boşanma kararının kesinleşmesinden sonra ortaya çıkan olaylar bakımından genel hükümlere başvurulabilir. Hukuk Genel Kurulu, eşlerin TMK m. 166/3 uyarınca boşandığı bir dosyada, erkeğin kararın kesinleşmesinden sonra evlilik içinde doğan çocuğun kendisinden olmadığını öğrenip açtığı manevi tazminat davasını şöyle nitelendirmiştir:

> *boşanma kararının kesinleşmesinden sonra varlığı anlaşılan vakıaya dayalı olarak açılan davanın, TMK'nın 178 ve 174/2 maddeleri uyarınca boşanma davasının feri niteliğindeki manevi tazminat davası olarak kabulü mümkün olmayıp, dava TBK'nın genel hükümleri uyarınca haksız eylemden kaynaklanan manevi tazminat istemine ilişkindir.*[6]

194 Bu karar, eşlerin bilmediği olaylar bakımından önemli bir kapıdır: Protokol, eşlerin bildiği veya bilmesi gereken olaylardan doğan boşanma tazminatlarını kapatır; sonradan öğrenilen ve kişilik hakkını ağır biçimde zedeleyen olaylardan doğan haksız fiil davasını kapatmaz. Kanaatimizce bu ayrım, her dosyada olayın niteliği ve öğrenme tarihi yönünden ayrıca değerlendirilmelidir. Dava da aile mahkemesinde değil, genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesinde görülür.

V. Tazminat nasıl ödenir, irat olur mu?

195 Maddi tazminat "toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde" ödenebilir; manevi tazminat irat olarak ödenemez (TMK m. 176/1-2). Protokolde taksit yazılması mümkündür; ancak taksitli maddi tazminatın irat mı, belirli bir toplam borcun ödeme planı mı olduğu açıkça belirtilmelidir. İrat sayılan maddi tazminat, alacaklının yeniden evlenmesi veya taraflardan birinin ölümüyle kalkar (TMK m. 176/3); toplam borcun taksitlendirilmesi ise böyle sona ermez. Tek cümle bu farkı belirler.

5 Yargıtay 2. HD, 13.01.2015, E. 2014/16344, K. 2015/169 (aktaran Doğan, s. 773-774).
6 Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2493, K. 2021/108; Kurulda davanın TMK m. 174/2 kapsamında olduğu görüşü benimsenmemiştir.

196 Öğretide tazminatın para dışında bir değerle, taşınmaz devriyle de ödenebileceği kabul edilir. Daire, "her ne sebeple olursa olsun" devir yapılmazsa 120.000 TL tazminat ödeneceği yazılan bir protokolü, devir borcunu seçimlik kılan değil ceza koşulu öngören bir düzenleme olarak yorumlamıştır.[7] Başka bir dosyada, maddi tazminat olarak kadının belirleyeceği ve en fazla 3.000.000 ABD Doları değerinde bir taşınmazın alınıp onun adına tescil edilmesi kararlaştırılmıştı; kadının alacağı, ihtarda gösterdiği iki taşınmazdan ihtar tarihinde değeri düşük olana göre hesaplanmak üzere karar oyçokluğuyla bozulmuştur.[8]

VI. Protokoldeki tazminat ne zaman ödenir, ne zaman icra edilir?

197 Eşlerin yazdığı tarihte. Tarih yazılmamışsa alacaklı bir ihtarla borçluyu temerrüde düşürür (TBK m. 117). Kararın kesinleşmesinden önce tahsil edilemez; çünkü aile hukuku kararları kesinleşmedikçe yerine getirilemez (HMK m. 350/2, 367/2). 12. Hukuk Dairesi, nişanın bozulmasına ilişkin bir takip dosyasında genel kuralı hatırlatarak boşanma kararının eklentisi olan tazminat alacaklarının da aynı kurala tabi olduğunu belirtmiştir.[9] 2. Hukuk Dairesi de boşanma eki tazminatta faizin boşanma kararının kesinleşmesinden işleyeceğini kabul etmektedir.[10] Protokole "kararın kesinleşmesinden itibaren … gün içinde" diye yazılması bu nedenle en güvenli yoldur. Tahsil yolları ve zamanaşımı 20. Bölümde incelenmiştir.

YARGITAY'IN İLKESİ

Anlaşmalı boşanmada eşler boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin uyuşmazlığı nihai olarak çözmüş sayılır; sonradan boşanma sebebiyle maddi ve manevi tazminat istenemez, kusur da araştırılamaz. Boşanma kararının kesinleşmesinden sonra varlığı anlaşılan bir vakıaya dayanan dava ise genel hükümlere göre görülür.[11]

UYGULAMA NOTU

Protokolde tazminatı üç bilgiyle yazın: türü (maddi, manevi), tutarı ve vadesi. Vazgeçiliyorsa "Taraflar TMK m. 174 kapsamındaki maddi ve manevi tazminat haklarından karşılıklı olarak vazgeçmiştir" deyin. Tek taraflı vazgeçmede bunun karşılığında ne alındığını gösterin; hâkim dengesizliği sorabilir. Ödemeler için banka ve IBAN yazın, faizi ve cezai şartı belirtin. Eş, protokolde tazminatı üstlenecek durumda değilse sonradan icra edilemeyen bir rakamı yazmaktansa gerçekçi bir taksit planı yapın.

7 Yargıtay 2. HD, 20.06.2023, E. 2022/10111, K. 2023/3343.
8 Yargıtay 2. HD, 11.05.2026, E. 2025/8207, K. 2026/5354.
9 Yargıtay 12. HD, 02.10.2025, E. 2025/3520, K. 2025/5878.
10 Yargıtay 2. HD, 04.12.2025, E. 2025/4752, K. 2025/10740.
11 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512; Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2493, K. 2021/108; Yargıtay 2. HD, 08.02.2024, E. 2022/8549, K. 2024/697.

ON ALTINCI BÖLÜM

Mal Rejiminin Tasfiyesi

BÖLÜMÜN PLANI

I. Anlaşmalı boşanmada mal paylaşımı protokole yazılmak zorunda mı? 110
II. Protokoldeki mal rejimi maddesi bağlayıcı mıdır? 110
III. Hangi cümle mal paylaşımı hakkını bitirir? 111
IV. Protokolde sayılan mallar dışındakiler için dava açılabilir mi? 113
V. Mal rejimi davası anlaşmalı boşanmadan sonra ne zamana kadar açılabilir? 114
VI. Protokolde katılma alacağı ödenecekse nasıl yazılır? 114

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Mal rejiminin tasfiyesi, boşanmanın eki değildir; anlaşmalı boşanma için protokolde yer alması da zorunlu değildir. Eşler bu konuda susarsa katılma alacağı ve değer artış payı için boşanmadan sonra dava açılabilir; zamanaşımı on yıldır. Protokolde mal rejimi düzenlenmişse ve hâkim onaylamışsa eşler bağlanır: Hukuk Genel Kurulu bunu mahkeme içi ikrar saymış, aksini ileri sürmeyi dürüstlük kuralına aykırı bulmuştur. Bütün sorun cümlenin neyi kapsadığındadır. Genel Kurul "tarafların mal talepleri yoktur" ifadesini mal rejimi alacaklarını da kapsar saymış; "başkaca maddi ve manevi tazminat talepleri bulunmamaktadır", "paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur" ve "hiçbir zaman dava etmeyeceğim" türü ifadeleri ise kapsamaz bulmuştur. Daire'nin 2026 tarihli kararlarında "mal tasfiyesi talebimiz yoktur" beyanı açık, kayıtsız ve şartsız bir feragat sayılmamış, "mal paylaşımı yoktur" cümlesi de mal rejimini tasfiye etmemiştir. Protokolde yalnız sayılan mallar tasfiye edilmiş sayılır; gizlendiği ileri sürülen mallar için dava yolu açıktır. Vazgeçme, protokolde, duruşmada ve hükümde açıkça yer aldığında sonradan açılan dava hakkın kötüye kullanılması sayılır.

I. Anlaşmalı boşanmada mal paylaşımı protokole yazılmak zorunda mı?

198 Hayır. Hukuk Genel Kurulu'na göre "Mal rejiminden kaynaklanan talepler boşanmanın ferilerinden olmadığından ayrıca dava konusu edilebilirler."[1] Öğretide "mali sonuçlar" ifadesine mal rejimini de katan ve bu konuda anlaşma olmadan anlaşmalı boşanma kararı verilemeyeceğini savunan görüş bulunmakla birlikte, Yargıtay ve baskın öğreti tasfiyenin sonraya bırakılabileceğini kabul eder.[2] Genel Kurul bir kararında boşanmanın mali sonuçlarının tazminat ve nafakayla sınırlı olduğunu vurgulamış, "Anlaşmada ayrıca yer verilmemişse tarafların aralarındaki akdi ilişkiyi tasfiye ettikleri kabul edilemez" demiştir; yalnız oturma hakkını düzenleyen bir protokol, katkı payı alacağını ortadan kaldırmamıştır.[3] Protokol "sadece düzenlediği konular yönünden tarafları" bağlar.

199 Eşler isterse tasfiyeyi protokole yazabilir. "Eşler karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapabilirler" (TMK m. 226/3). Bu düzenleme, mal rejimi sözleşmesi olmadığı için noter şekline bağlı değildir; gücünü hâkim onayından alır.

II. Protokoldeki mal rejimi maddesi bağlayıcı mıdır?

200 Evet, onaylanmışsa bağlayıcıdır ve aksini ileri sürmek çoğu kez sonuç vermez. Hukuk Genel Kurulu'nun temel kararı şudur:

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.02.2010 · E. 2010/2-96 · K. 2010/106

Protokoldeki mal rejimi düzenlemesi mahkeme içi ikrardır; aksini ileri sürmek dürüstlük kuralına aykırıdır

Eşler anlaşmalı olarak boşanmış, protokolde mal rejimine ilişkin düzenleme yapmıştı. Davacı boşanmadan sonra bu protokole aykırı olarak alacak davası açtı. Genel Kurul, dilekçeye eklenen protokolün, boşanma davasındaki beyanların, hüküm kısmının ve inkâr edilmeyen imzaların birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir:

> *...boşanma dava dosyasındaki bu belge ve beyanların mahkeme içi ikrar niteliğinde olduğu; böylece, görülmekte olan davada kesin delil niteliğini taşıdığı ve ayrıca davacının bu ikrarına rağmen eldeki davayı açarak tamamen aksini ileri sürmekle dürüstlük kuralına aykırı davrandığının ve bu durumun hakkın kötüye kullanılması teşkil ettiğinin kabulü gerekmiştir.*

1 Yargıtay HGK, 24.02.2010, E. 2010/2-96, K. 2010/106.
2 Doğan, s. 777; Bozdağ Ataoğlu, s. 286.
3 Yargıtay HGK, 27.05.2009, E. 2009/158, K. 2009/217.

DEĞERLENDİRME Kararda aynı zamanda kuralın koşulu da gösterilmiştir: Mal rejimi maddeleri kararda yer almalı veya protokol mahkemece onaylanmış olmalıdır. Onay yoksa protokol yok hükmündedir (10. Bölüm).

201 Yazılı protokol olmasa bile sonuç aynı olabilir: Duruşmada sözlü olarak "katkı payı olmadığına" yönelik imzalı beyanlar bulunan bir dosyada tutanak mahkeme içi ikrar sayılmış, karar onanmıştır.[4] Protokolde, duruşmada ve hükümde açık vazgeçme yer alıyorsa boşanma kesinleştikten sonra açılan dava hakkın kötüye kullanılmasıdır.[5] Eski eşin mirasçılarının açtığı bir davada da duruşmadaki beyan ve buna uygun hüküm davanın reddine yetmiştir.[6]

202 Beyanlar olayların akışıyla birlikte de okunur. Evlilikte edinilen evi boşanma davasından iki gün önce eşine tapuda satış yoluyla devreden erkek, boşanmadan sonra bu ev için katılma alacağı davası açmış ve kazanmıştı. Daire, devir tarihi ile anlaşmalı boşanmadaki imzalı beyanları birlikte değerlendirerek beyanların "katılma alacağından feragat niteliğinde olduğu" sonucuna varmış, davayı hakkın kötüye kullanılması sayarak kararı bozmuştur.[7]

III. Hangi cümle mal paylaşımı hakkını bitirir?

203 Bu sorunun tek cümlelik cevabı yoktur. Bozdağ Ataoğlu'nun isabetle belirttiği gibi kararlar somut olaya göre değişmekte, hâkim sözcüklere bağlı kalmadan eşlerin gerçek ve ortak iradesini güven teorisine göre aramaktadır.[8] Şu tablo, Yargıtay'ın somut ifadeler hakkındaki sonuçlarını özetler:

İfade (özetle)	Nerede?	Sonuç	Karar
"Tarafların mal talepleri yoktur"	Onaylı protokol	Mal rejimi alacağını kapsar, dava reddedilir	HGK 2013/1601
"Birbirlerinden katkı ve katılım payından doğacak alacaklarının olmaması"	Protokol, duruşma, hüküm	Vazgeçme; sonraki dava hakkın kötüye kullanılması	2. HD 2024/2593
"Adlarına kayıtlı gayrimenkuller üzerindeki hakları aynen devam edecek"	Protokol	Mal rejiminde anlaşılmış sayılır	2. HD 2024/447[9]
"Mal rejiminden kaynaklanan alacak talebinin olmadığı"	Duruşma ve hüküm	Dava reddedilir	2. HD 2026/3769

4 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2022/10165, K. 2024/2453.
5 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/9731, K. 2024/2593; Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2023/9077, K. 2024/2421; Yargıtay 2. HD, 25.01.2024, E. 2022/10065, K. 2024/514.
6 Yargıtay 2. HD, 07.04.2026, E. 2025/3375, K. 2026/3769, oyçokluğuyla.
7 Yargıtay 2. HD, 22.12.2025, E. 2024/6361, K. 2025/11577.
8 Bozdağ Ataoğlu, s. 286.
9 Yargıtay 2. HD, 24.01.2024, E. 2022/9474, K. 2024/447.

İfade (özetle)	Nerede?	Sonuç	Karar
"Birbirlerinden başkaca maddi ve manevi tazminat talepleri bulunmamaktadır"	Protokol ve duruşma	Mal rejimini kapsamaz	HGK 2022/850
"Paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur"	Duruşma	Tasfiye sonucu çıkmaz	HGK 2025/498
"Mal tasfiyesi talebimiz yoktur"	Duruşma ve hüküm	Açık, kayıtsız ve şartsız feragat değildir	2. HD 2026/4692
"Mal paylaşımı yoktur"	Yalnız protokol	Mal rejimi tasfiye edilmiş sayılmaz	2. HD 2026/7953
"Malvarlığı talebimizin olmadığına"	Yalnız protokol; onay ve beyan yok	Tasfiye edilmiş sayılmaz	2. HD 2024/1072[10]
"Bana düşen haklarımdan hiçbir zaman dava etmeyeceğim ... ona hibe ediyorum"	Kesinleşme günü verilen belge	Feragat veya bağış sayılmaz	HGK 2026/267
"Bunun dışında karşılıklı olarak hiç bir şey talep edilmeyecektir"	Sayılı malların ardından	Yalnız sayılan mallar tasfiye edilmiştir	2. HD 2024/697
"Nafaka, tazminat ve benzeri taleplerinin olmadığı"	Protokol	Ziynet ve kişisel eşyayı kapsamaz	HGK 2015/2784
Yalnız oturma hakkı	Protokol	Katkı payını kapsamaz	HGK 2009/217

204 Bu kararların ayrıntıları ve aralarındaki ayrım çizgisi şöyledir.

205 **"Mal" sözcüğü.** Hukuk Genel Kurulu 2013'te, onaylanan protokoldeki "tarafların mal talepleri yoktur" ifadesinin "mal rejiminden kaynaklanan alacağı da kapsadığının" anlaşıldığına karar vererek direnme kararını onamıştır.[11] Öğretide bu karar, "mal tabiri oldukça dar bir kavramdır" cümlesiyle aksi anlamda anılmaktadır;[12] oysa bu gerekçe Özel Dairenin bozma kararına aittir, Genel Kurul ise onu benimsememiştir. Karar okunurken bu ayrım gözden kaçırılmamalıdır.

206 **Daha yeni kararlarda aranan açıklık.** Son dönemde Genel Kurul ve Daire daha açık bir irade aramaktadır. Duruşmada "paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur" denilen dosyada Genel Kurul, protokolde ve boşanma kararında tasfiyeye ilişkin bir hüküm bulunmadığını, yalnız bu beyandan eşlerin malları paylaştığı veya haklarından feragat ettiği sonucuna varılamayacağını kabul etmiştir.[13] Daire de "...Mal tasfiyesi talebimiz yoktur..." şeklindeki imzalı beyanların, "mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak taleplerinden feragat ettiklerine dair kayıtsız, şartsız ve açık irade beyanı niteliği" taşımadığını belirtmiştir.[14] Kanaatimizce bu

10 Yargıtay 2. HD, 21.02.2024, E. 2022/10451, K. 2024/1072.
11 Yargıtay HGK, 27.11.2013, E. 2013/8-185, K. 2013/1601.
12 Doğan, s. 777-778, dn. 99.
13 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498, oyçokluğuyla.
14 Yargıtay 2. HD, 28.04.2026, E. 2025/6039, K. 2026/4692.

kararlar, 2013 tarihli karardan farklı bir eğilimi gösterir: Mal rejiminden vazgeçme, feragatin açıklık şartı ölçüsünde değerlendirilmektedir (HMK m. 309/4).

En yeni örnek, uygulamada en çok yazılan kısa cümleye ilişkindir: 207

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.09.2026 · E. 2026/281 · K. 2026/7953

"Mal paylaşımı yoktur" cümlesi mal rejimini tasfiye etmez

Eşlerin protokolü birkaç kısa cümleden ibaretti: "Taraflar boşanma konusunda anlaşmışlardır. Mal paylaşımı yoktur. Yoksulluk nafakası talebi yoktur. Tazminat talebi yoktur." Eşlerden biri boşanmadan sonra mal rejimi alacağı davası açtı. İlk derece mahkemesi, protokole aykırı dava açılamayacağını söyleyerek davayı reddetti; bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetti. Daire, mal rejimi için anlaşma yapılacaksa tasfiyenin "hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde açıkça" belirtilmesi gerektiğini hatırlatmış, bölge adliye mahkemesi kararını kaldırıp ilk derece kararını bozarken cümlenin anlamını şöyle belirlemiştir:

> *"Mal paylaşımı yoktur" ibaresi; mal rejiminin tasfiye edildiği ya da mal rejimine ilişkin birbirlerinden herhangi bir talepleri olmadığı veya bu konuda haklarından açıkça feragat ettikleri anlamına gelmemektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 10.09.2026 tarihlidir ve kısa protokol kalıplarının ne kadar riskli olduğunu gösterir. Mal rejimi kapatılmak isteniyorsa "mal paylaşımı yok" demek yetmez; katılma alacağı, değer artış payı ve katkı payı alacağından karşılıklı olarak vazgeçildiği adıyla yazılmalıdır. Hukuk Genel Kurulu'nun 2013 tarihli "mal talepleri yoktur" kararıyla arasındaki çizgi incedir; bu nedenle iki eş de kısa cümlelere güvenmemelidir.

Boşanma sırasındaki belge. Boşanma kararının kesinleştiği gün dosyaya sunulan ve erkeğin ayrıldığında kendisine düşen haklar için dava açmayacağını, bunları eşine hibe ettiğini yazdığı belge, Genel Kurul'a göre mal rejiminin tasfiyesine yönelik bir hüküm içermemektedir; feragat kesin ve açık bir iradeyle yapılmalıdır.[15] 208

Saklı tutma gerekmez. Protokolde hiçbir şey yazılmamışsa dava hakkı kaybedilmez. Ancak saklı tutma cümlesi yararlıdır: Eşlerin niyeti tartışmaya açık kalmaz. 209

IV. Protokolde sayılan mallar dışındakiler için dava açılabilir mi?

Evet. Mallar tek tek sayılmışsa tasfiye bunlarla sınırlıdır. 1998'de evlenen eşler 2017'de anlaşmalı olarak boşanmış, protokolde üç taşınmaz ve bir araç paylaşılmış, en alta "bunun dışında karşılıklı olarak hiç bir şey talep edilmeyecektir" yazılmıştı. Kadın sonradan, eski eşinin bazı taşınmazları yakınları adına kaydettirdiğini ve yakınları adına şirket kurduğunu ileri sürdü. Mahkemeler davayı hakkın kötüye 210

15 Yargıtay HGK, 29.04.2026, E. 2025/354, K. 2026/267, oyçokluğuyla.

kullanılması sayarak reddetti. Daire, protokolün yalnız sayılan taşınmazlar ve araç yönünden mal rejimini tasfiye ettiğini, gizlendiği ileri sürülen mallar ve şirket hissesi hakkında boşanma dosyasında bilgi bulunmadığını belirterek kararı mal rejimi yönünden bozmuştur.[16] Öğretide de tasfiyesi istenen mallara tek tek yer verilmesi hâlinde anlaşmada yer almayan mallar için talepte bulunulabileceği savunulur.[17]

211 Bu karar, protokol hazırlayan için iki yönlü bir uyarıdır: Alacaklı taraf için kapı açıktır; borçlu taraf için ise "bir daha dava açılmasın" hedefine ulaşmak, malvarlığının tümünü göstermeyi gerektirir. Bu nedenle mal rejimi maddesi şu cümleyle bitmelidir: Taraflar birbirlerinin malvarlığını bildiklerini, katılma alacağı, değer artış payı ve benzeri mal rejiminden doğan bütün alacaklarından karşılıklı olarak vazgeçtiklerini beyan eder. Malvarlığının gizlenmesi durumu ise ayrıca değerlendirilir; gizlenen mal iddiası ve mal kaçırma (TMK m. 229) konusunda ayrı bir dava imkânı doğabilir.

V. Mal rejimi davası anlaşmalı boşanmadan sonra ne zamana kadar açılabilir?

212 Katılma alacağı ve değer artış payı davaları, TMK m. 178'deki bir yıllık süreye değil on yıllık genel zamanaşımına tabidir (TBK m. 146).[18] Süre boşanma kararının kesinleşmesiyle başlar. Mal rejimi, dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 225/2). Boşanmadan yıllar sonra açılan bir davada ise protokoldeki beyan ve dürüstlük kuralı öne çıkar: Boşanmadan on yıla yakın süre sonra açılan bir dava, boşanma tutanağındaki vazgeçme karşısında dürüst davranma kuralına aykırı bulunmuştur.[19]

213 Protokolün mal rejimi maddesinde irade sakatlığı iddiası da ayrı dosyada kolayca incelenmez: Eşlerden birinin hile ve korkutmayla boşandığını ileri sürüp katılma alacağı davası açtığı dosyada, mahkeme bu iddianın bu davada incelenemeyeceğini ve yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmediğini belirtmiş, karar onanmıştır.[20]

VI. Protokolde katılma alacağı ödenecekse nasıl yazılır?

214 Mal rejimine ilişkin borç, koşula bağlıysa koşulun gerçekleşmesi engellenmemelidir. Hukuk Genel Kurulu 2026'da, protokolün üçüncü maddesiyle evlilik içinde edinilen taşınmaz için 12.300 ABD Doları ödeneceği, ödemenin taşınmazın satışına

16 Yargıtay 2. HD, 08.02.2024, E. 2022/8549, K. 2024/697.
17 Doğan, s. 777-778.
18 Yargıtay HGK, 17.04.2013, E. 2013/375, K. 2013/520; Yargıtay HGK, 05.10.2016, E. 2016/1061, K. 2016/959.
19 Yargıtay 2. HD, 25.01.2024, E. 2022/10065, K. 2024/514.
20 Yargıtay 2. HD, 01.11.2023, E. 2022/7032, K. 2023/5046.

bağlandığı bir dosyada, taşınmazın satışı için makul sürenin geçtiğini, borçlunun satışa yanaşmadığını ve TBK m. 175 uyarınca koşulun gerçekleşmiş sayılacağını kabul etmiştir; satmamanın asli edimi olduğu yönündeki görüş çoğunlukça reddedilmiştir.[21] Bu konu 19. Bölümde de işlenmiştir. Örnek yazım Ek 2'dedir.

YARGITAY'IN İLKESİ

Mal rejiminin tasfiyesi boşanmanın eki değildir; protokolde düzenlenmemişse ayrıca dava edilebilir. Onaylı protokolde açıkça düzenlenmişse mahkeme içi ikrar sayılır ve aksini ileri sürmek dürüstlük kuralına aykırıdır. Vazgeçme açık, kayıtsız ve şartsız olmalıdır; genel ifadeler ve yalnız bazı malları sayan maddeler diğer alacakları kapsamaz.[22]

UYGULAMA NOTU

Vazgeçecekseniz şu cümleyi kullanın: "Taraflar, aralarındaki yasal mal rejiminin tasfiyesinden doğan katılma alacağı, değer artış payı, katkı payı ve benzeri bütün alacak haklarından karşılıklı olarak, kesin biçimde vazgeçmişlerdir." Duruşmada aynı cümleyi hâkime söyleyin, tutanağa geçtiğini denetleyin; hükümde de yer almasını isteyin. Vazgeçmiyorsanız şunu yazın: "Mal rejiminin tasfiyesinden doğan haklar saklıdır; bu protokol o konuda bir anlaşma içermez." Kısmi paylaşımda ise malları ada, parsel, plaka ve hesap numarasıyla sayın ve maddenin diğer malları kapsayıp kapsamadığını açıkça belirtin. Bir eş diğerinin malvarlığını bilmiyorsa, vazgeçmeden önce tapu, araç, banka ve şirket kayıtlarını araştırın.

21 Yargıtay HGK, 01.07.2026, E. 2025/718, K. 2026/429.
22 Yargıtay HGK, 24.02.2010, E. 2010/2-96, K. 2010/106; Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498; Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850; Yargıtay 2. HD, 28.04.2026, E. 2025/6039, K. 2026/4692; Yargıtay 2. HD, 08.02.2024, E. 2022/8549, K. 2024/697.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Ziynet, Çeyiz ve Ev Eşyası

BÖLÜMÜN PLANI

I. Ziynet protokole yazılmak zorunda mı? 117
II. "Birbirimizden talebimiz yoktur" cümlesi ziynetleri de kapsar mı? 118
III. Düğünde takılan her şey kadının mıdır? 119
IV. Ev eşyası nasıl düzenlenir? 119
V. Örnek ziynet maddesi 119

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Ziynet, çeyiz ve ev eşyası anlaşmalı boşanmanın zorunlu içeriğinde değildir. Hukuk Genel Kurulu'na göre boşanmanın mali sonuçları tazminat ve nafakaya ilişkindir; kişisel eşya ve ziynet bu kapsamda sayılmaz. Bu nedenle eşlerin "nafaka, tazminat ve benzeri taleplerinin olmadığı" yolundaki genel bir protokol cümlesi ziynet alacağını kapsamaz ve ayrı dava açılabilir. Ancak duruşmada ziynet ve eşya için "anlaştık, talebim yoktur" denir ve bu imzalanırsa sonradan dava açmak çok güçleşir. Ziynet boşanmanın eki de değildir; anlaşmalı açılıp çekişmeliye dönen davada ayrıca usulüne uygun dava gerekir. 2024'te Daire, düğünde takılan her şeyin kadına ait sayılacağı yönündeki eski içtihadını değiştirmiş, kime takılanın kime ait olduğu ayrımını getirmiştir. Protokolde ziynetin kimde olduğu ve kime ait olduğu adet ve gramla yazılmalıdır.

I. Ziynet protokole yazılmak zorunda mı?

Hayır. Hukuk Genel Kurulu, ziynetin neden protokolün zorunlu içeriğinde olmadığını şöyle açıklamıştır: 215

> *boşanan eşlerin kişisel eşya ve ziynetlere ilişkin talepleri anlaşmalı boşanmanın mali sonuçları arasında yer almamakta olup, anlaşmalı boşanma protokolünün söz konusu maddeleri içermesi gerekmez.*[1]

216 Bu yüzden anlaşmalı boşanmadan sonra ziynet için dava açılabilir. Bir kararda Daire, anlaşmalı boşanma davasında ziynetin ele alınmamasının dava açılmasına engel olmadığını belirtmiştir.[2] Ziynet ayrıca boşanmanın eki de sayılmaz: Anlaşmalı açılıp çekişmeliye dönen bir dosyada duruşmada istenen ziynet bedeline hükmedilmesi, usulüne uygun bir dava bulunmadığı için bozulmuştur; bu konuda "karar verilmesine yer olmadığına" karar verilmesi gerekirdi.[3]

II. "Birbirimizden talebimiz yoktur" cümlesi ziynetleri de kapsar mı?

217 Cümlenin içeriğine ve duruşmadaki beyana bağlıdır. Kararlar ikiye ayrılır:

Beyan	Sonuç	Karar
Protokolde "tarafların birbirlerinden nafaka, tazminat ve benzeri taleplerinin olmadığı"	Ziynet kapsanmaz; dava açılabilir	HGK 2015/2784
Duruşmada "ev eşyası ve ziynet eşyaları hususunda anlaştık, talebim yoktur" ve hükümde bu konuda karar verilmesine yer olmadığı	Sonradan ziynet davası açılamaz	2. HD 2024/7757
Protokolde ziynet ve katılma alacağından vazgeçme	Vazgeçme sonuç doğurur	2. HD 2024/2593 ve benzeri
Protokolde hiç söz edilmeyen ziynet	Ayrı dava açılabilir	2. HD 2023/5046

218 Hukuk Genel Kurulu kararında tazminat ve benzeri talepler ibaresinin, çocuğun doğumunda hediye edildiği iddia edilen ziynet eşyalarını kapsamadığı açıkça söylenmiştir.[4] Buna karşılık bir başka dosyada protokolde ziynetten söz edilmemiş, ama duruşmada hâkim ziynet talebini sorduğunda eş, vekili de yanındayken anlaştıklarını ve talebi olmadığını imzayla bildirmişti; bölge adliye mahkemesi sonradan açılan ziynet davasını bu nedenle reddetmiş, karar onanmıştır.[5] Duruşmadaki kısa bir cevap, protokoldeki boşluğu kapatabilir.

219 Ziynet davası sürerken eşler anlaşmalı olarak boşanır ve protokole kadının ziynet alacağı talebinin bulunmadığı yazılırsa bekleyen dava konusuz kalır.[6] Pazarlık sırasındaki yazışmalar da delil olabilir: Erkeğin içeriğini reddetmediği mesajlarda "anlaşmalı olursa, ziynetlerin ve takıların, takılan paraların hepsi senin olsun" denmesi, ziynetlerin onda olduğunun kabulüne yetmiş, yemini sonuç doğurmamış ve ziynet davasının kabulü gerektiği belirtilmiştir.[7]

1 Yargıtay HGK, 02.12.2015, E. 2014/589, K. 2015/2784.
2 Yargıtay 6. HD, 02.05.2011, E. 2010/11930, K. 2011/5632 (aktaran Doğan, s. 773, dn. 79).
3 Yargıtay 2. HD, 17.06.2019, E. 2019/3660, K. 2019/7254.
4 Yargıtay HGK, 02.12.2015, E. 2014/589, K. 2015/2784.
5 Yargıtay 2. HD, 23.10.2024, E. 2024/8560, K. 2024/7757.
6 Yargıtay 2. HD, 13.01.2025, E. 2024/9255, K. 2025/106.
7 Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7565, K. 2025/1412.

Mal rejimi ve ziynet alacaklarının birlikte yer aldığı protokollerde hâkimin proto- 220
kol hükümlerini dikkate alarak karar vermesi gerekir.[8] Boşanma sırasında ziynet ve katılma alacağından vazgeçtiği savunulan bir kişiye düzenlenen senet nedeniyle de uyuşmazlık çıkabilir; böyle bir ödeme varsa nedeni protokole yazılmalıdır.[9]

III. Düğünde takılan her şey kadının mıdır?

Artık bu kadar basit değildir. Daire'nin önceki içtihadı "aksine bir anlaşma ya da 221
örf âdet kuralı olmadığı takdirde, düğünde kim tarafından hangi eşe ne verilirse verilsin, ne takılırsa takılsın (ziynet eşyası, altın, döviz, TL vs.) bunların hepsi kadına ait sayılır" yönündeydi. Daire 2024'te toplumun gelenek ve göreneklerinin değiştiğini ve düğünlerde kadına özgü ziynet eşyaları dışında eşlere maddi katkı sağlamak amacıyla başka değerlerin de takıldığını belirterek bu içtihadı değiştirmiştir.[10] Öğretideki tanım ve kişisel mal ayrımı da kararda vurgulanmıştır: Kişisel kullanıma yönelik takılar o eşin kişisel malıdır (TMK m. 220/1). Bu değişiklik protokol yazımını da etkiler: Takılan paranın, döviz ve altının kime ait olduğu tartışmaya açık olduğundan, yazılı düzenleme daha da önem kazanmıştır.

IV. Ev eşyası nasıl düzenlenir?

Ev eşyası da zorunlu içerikte değildir, ama yazılması yararlıdır. Ortak kullanılan 222
eşyanın paylaşımı listeyle yapılmalıdır. Yargıtay'ın incelediği dosyalarda, çekişmeli dava sırasında bile ev eşyası listesinin tespiti ve paylaşımı ayrı bir talep olmuştur. Protokolde "ev eşyaları paylaşılmıştır, başkaca talep yoktur" gibi bir cümle varsa, sonradan eşya davası büyük ölçüde kapanır; hangi eşyanın kimde kaldığının ekli listeyle gösterilmesi ise ispat kolaylığı sağlar. Çeyiz eşyaları kural olarak getiren eşin kişisel malıdır; bu nedenle protokolde çeyiz için de açık bir ifade kullanılmalıdır.

V. Örnek ziynet maddesi

"Düğünde takılan ve evlilik sırasında edinilen ziynet eşyaları (… adet bilezik, … 223
adet çeyrek altın, … gram altın, … TL nakit) hâlen …'da bulunmakta olup …'a aittir. Taraflar, bunların dışında birbirlerinden ziynet, çeyiz ve ev eşyası talebi bulunmadığını kabul ederler." Bu maddede hem varlık hem aidiyet hem vazgeçme bulunur; sonraki dava ihtimali en aza iner.

8 Yargıtay 2. HD, 04.11.2024, E. 2024/1966, K. 2024/8254.
9 Yargıtay 2. HD, 29.04.2024, E. 2023/5388, K. 2024/2918.
10 Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2023/5704, K. 2024/2402.

YARGITAY'IN İLKESİ

Ziynet ve kişisel eşya anlaşmalı boşanmanın zorunlu içeriğinde değildir; protokoldeki genel talep yokluğu ifadesi bunları kapsamaz ve ayrı dava açılabilir. Duruşmada imzalanan açık beyan ise sonradan dava hakkını engeller.[11]

UYGULAMA NOTU

Duruşma öncesinde eşe ziynet konusunda açık soru sorun: Takılar nerede, kimin, bozduruldu mu, geri verilecek mi? Cevabı protokole yazın. Hâkim duruşmada ziynet talebi olup olmadığını sorarsa, yanlış bir "yok" cevabının sonuçlarını önceden anlatın. Ziynet bedeli karşılığında başka bir ödeme yapılıyorsa bunu maddede gösterin; aksi hâlde aynı ödeme için iki ayrı dava doğabilir.

11 Yargıtay HGK, 02.12.2015, E. 2014/589, K. 2015/2784; Yargıtay 2. HD, 23.10.2024, E. 2024/8560, K. 2024/7757.

BEŞİNCİ KISIM

PROTOKOLÜN YERİNE GETİRİLMESİ

18. Taşınmaz Devri ve Tapu 123

19. Para Borçları, Cezai Şart ve Diğer Edimler 133

20. Protokolün İcrası, Yerine Getirme Davası ve Zamanaşımı 141

21. Protokolün Uyarlanması 147

"Sözü edilen anlaşmalı boşanma kararının kesinleşmesi ile sözleşme niteliğinde olan protokol hükümleri taraflar için bağlayıcı hâle gelmiştir ve kesinleşen sözleşme hükümlerinden tarafların vazgeçmesi mümkün değildir."

Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Taşınmaz Devri ve Tapu

BÖLÜMÜN PLANI

I. Protokolle ev devri için ayrıca resmî senet gerekir mi? 124
II. Mülkiyet ne zaman geçer? 125
III. Eş tapuya gelmezse ne yapılır? 126
IV. Eş evi başkasına satarsa ne olur? 128
V. Evi çocuk adına devretmek mümkün mü? 129
VI. Devir yerine tazminat yazılmışsa ne olur? 129
VII. Oturma hakkı nasıl düzenlenir? 130
VIII. Tapu devri için ne zaman harekete geçilmeli? 130

İFA

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Protokolde eşlerden birine ait taşınmazın diğer eşe veya çocuğa devri kararlaştırılabilir. Taşınmaz devri vaadi normalde resmî şekle bağlıdır; ancak hâkimin onayladığı protokolde bu şart gerçekleşmiş sayılır, onaylanmayan protokol ise bu sonucu doğurmaz. Mülkiyetin ne zaman geçeceği hükmün yazımına bağlıdır. Hükümde açık bir tescil kararı varsa mülkiyet, kararın kesinleşmesiyle tescilden önce kazanılır (TMK m. 705/2). Mahkeme yalnız protokolün "tasdikine" veya "onaylanmasına" karar vermişse tapu müdürlüğü işlem yapmaz; protokol kişisel hak verir ve eş tapuya gelmezse tapu iptali ve tescil davası açılır (TMK m. 716). Bu dava aile mahkemesinde görülür, maktu harca tabidir ve on yıllık zamanaşımına bağlıdır. Devir borçlusu taşınmazı protokolü bilen birine satarsa muvazaa nedeniyle tescil istenebilir. Çocuk adına devirde protokolün tarafı olan anne veya baba da dava açabilir. Oturma hakkı için de protokol onayı resmî şekil yerine geçer; ama hükümde açıkça gösterilmesi ve tapuya şerh edilmesi gerekir.

I. Protokolle ev devri için ayrıca resmî senet gerekir mi?

224 Hayır, hâkimin onayı bu şartı karşılar. Taşınmaz mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmeler ve taşınmaz satış vaadi resmî şekle bağlıdır (TMK m. 706/1; TBK m. 237). Öğretiye göre anlaşmaya taşınmaz devri veya sınırlı aynî hak konulması anlaşmayı şekle bağlamaz; hâkim protokolü uygun bulup kararın içeriği hâline getirdikten sonra anlaşmanın nasıl yapıldığının önemi kalmaz.[1] Daire bu sonucu bir oturma hakkı dosyasında gerekçelendirmiştir:

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.05.2024 · E. 2023/7856 · K. 2024/3157

Hâkimin tasdiki, taşınmaz taahhüdünde resmî şekil yerine geçer

Eşler 2018'de anlaşmalı olarak boşandı. Protokole göre kadın adına kayıtlı taşınmazlar erkeğe devredilecek, bunlardan birinde kadına evlenmediği sürece oturma hakkı tanınacaktı. Erkek, devirden hemen sonra evi eniştesine sattı. Kadın, satışın muvazaalı olduğunu ileri sürerek tapu iptali ve tescil ile oturma hakkının tescilini istedi. Bölge adliye mahkemesi davayı reddetti, Daire kararı bozdu. Bozmadan sonra üçüncü kişi adına olan tapu kaydı muvazaa nedeniyle iptal edilmiş, taşınmaz erkek adına tescil edilmiş, kadın yararına evleninceye kadar geçerli oturma hakkı tapu siciline şerh edilmiş ve karar onanmıştır. Daire bozma kararında, resmî şeklin amacının irade beyanında bulunanların daha dikkatli davranmasını sağlamak olduğunu belirterek şu sonuca varmıştı:

> *"...boşanma anlaşmasına koydukları "davalıya ait taşınmazdan yararlanmaya" ilişkin sözleşmenin hakim tarafından tasdik edilip (6098 sayılı Kanun'un 184 üncü maddesinin beşinci fıkrası) karara bağlanmasıyla, akdin sıhhati için şart olan "resmi şekil" koşulu tahakkuk etmiş sayılmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar üç noktada yol göstericidir. Hâkimin tasdiki resmî şekil yerine geçer. Taahhüdü boşa çıkarmak için yapılan muvazaalı satış sonuç doğurmaz. Oturma hakkı ise tapuya işlenmedikçe üçüncü kişiler karşısında güvencesizdir; kadın bu sonuca ancak yıllar süren bir davayla ulaşabilmiştir.

225 Onaylanmamış protokolde bu koruma yoktur. Protokol boşanma davasında hâkim tarafından onaylanmamışsa "gayrimenkul temlik taahhüdü resmi şekil vasfını almamıştır"; ona dayanılarak iptal ve tescil istenemez.[2] Boşanma davası sırasında onaylanmayan bir ek protokol ise genel hükümlere tabi sözleşme sayılmış, uyuşmazlık aile mahkemesinin görevi dışında görülmüştür.[3]

226 Taşınmaz da protokolde doğru gösterilmelidir, çünkü mahkeme protokolün dışına çıkamaz. Protokolde gösterilen parsel dışındaki bir taşınmazın irade fesadı gerekçesiyle kadın adına tesciline karar veren mahkemenin hükmü, "protokol

1 Doğan, s. 770; Demirbaş, s. 576.
2 Yargıtay 2. HD, 26.02.2014, E. 2014/2564, K. 2014/3993.
3 Yargıtay 2. HD, 04.12.2018, E. 2017/3517, K. 2018/13958.

hükümlerinin ve kesinleşmiş mahkeme kararının dışına çıkılarak" verildiği için bozulmuştur.[4] Salt yazım hatası ise düzeltilebilir: Tescil kararında mahalle adının yanlış yazıldığı bir dosyada tashih kararı onanmıştır.[5] Tarım arazisi söz konusuysa 5403 sayılı Kanun'un bölünme yasakları kamu düzenine ilişkindir ve hâkim bunları kendiliğinden gözetmelidir.[6]

II. Mülkiyet ne zaman geçer?

227 Hükmün yazımına bağlıdır. Öğretide, irade beyanları açık ve icra edilebilir bir kısa karar hâline gelmişse aynî hakkın kararın kesinleşmesiyle tescilsiz kazanılacağı, eşin tescili doğrudan yaptırabileceği kabul edilir.[7] Uygulama ise daha sıkıdır. Tapu müdürlükleri, protokole yalnız yollama yapılan kararlarla işlem yapmamakta; Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü de kısa kararda "tescil" ifadesi aramaktadır.[8] Demirbaş uygulamayı şöyle özetler: "Yargı uygulaması, mahkeme tarafından verilen boşanma kararının hüküm fıkrasında açıkça "tescil" ifadesi geçmedikçe ayni hakkın tescilsiz olarak kazanılamayacağı yönünde şekillenmiştir."[9]

Hükümdeki ifade	Mülkiyet	Yapılacak iş
Parsel gösterilerek tapuya tescil kararı	Karar kesinleşince tescilden önce kazanılır (TMK m. 705/2)	Kesinleşme şerhli kararla tapuya doğrudan başvuru (TMK m. 716/2)
Protokolün tasdiki, onaylanması veya yalnız kararın eki sayılması	Geçmez; yalnız kişisel hak doğar	Gönüllü devir ya da tapu iptali ve tescil davası (TMK m. 716/1)
Protokolde vade (örneğin üç ay içinde devir)	Geçmez; vade dolunca borç muaccel olur	Süre sonunda tescil davası (Demirbaş, s. 594)

İfa

228 İkinci durumun sert bir sonucu 12. Hukuk Dairesi'nin kararında görülür. Hâkimin onayladığı protokole göre bir bağımsız bölüm, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde diğer eşe devredilecekti; devreden eş sonradan iflas etti. Lehine devir öngörülen eski eş iflasta istihkak davası açtı. Daire, protokolde tapu iptali ve tescile ilişkin hüküm bulunmadığını, TMK m. 705/2 uyarınca tescilden önce mülkiyetin kazanılmadığını, protokolün yalnız kişisel hak verdiğini ve "kişisel haklara dayanarak da iflasta istihkak davası açılamayacağı" gerekçesiyle kararı bozmuştur.[10] Yani protokolle eve hak kazandığını düşünen eş, tescil yaptırmadıkça devreden eşin alacaklıları karşısında korunmayabilir. Başka bir dosyada da ilk derece mahkemesi, "taşınmaz mülkiyetinin boşanma kararıyla çocuklara geçmediği, protokol

4 Yargıtay 2. HD, 02.04.2026, E. 2026/147, K. 2026/3575.
5 Yargıtay 2. HD, 09.05.2024, E. 2023/6894, K. 2024/3333.
6 Acun, s. 1964-1965.
7 Demirbaş, s. 577; TMK m. 705/2, 716/2.
8 Demirbaş, s. 580-581.
9 Demirbaş, s. 594.
10 Yargıtay 12. HD, 18.02.2026, E. 2025/7643, K. 2026/1068.

hükmünün bir borçlandırıcı tasarruf işlemi olarak karara geçirildiğinin" anlaşıldığını belirterek tescile karar vermiş, hüküm onanmıştır.[11]

> **DİKKAT**
> Protokolde taşınmaz devri varsa, duruşmada kısa karara taşınmazın il, ilçe, ada, parsel ve bağımsız bölüm numarası gösterilerek tapu kaydının iptali ile kimin adına tescil edildiğini belirten açık bir bendin yazılması istenmelidir. Sadece "protokolün onaylanmasına" denirse ikinci bir dava gerekir ve bu arada taşınmazın haczedilmesi veya satılması riski doğar.

III. Eş tapuya gelmezse ne yapılır?

229 Tapu iptali ve tescil davası açılır. "Mülkiyetin kazanılmasına esas olacak bir hukukî sebebe dayanarak malikten mülkiyetin kendi adına tescilini istemek hususunda kişisel hakka sahip olan kimse, malikin kaçınması hâlinde hâkimden, mülkiyetin hükmen geçirilmesini isteyebilir" (TMK m. 716/1). Öğretide davanın doğru adının "tescile zorlama davası" olduğu belirtilir.[12] Yargıtay uygulamasından çıkan kurallar şunlardır:

Konu	Kural
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi; asliye hukukun verdiği karar bozulur.[13]
Yetkili mahkeme	Daire, taşınmazın bulunduğu yer dışındaki aile mahkemesinin kararını oyçokluğuyla onamıştır; karşı oy HMK m. 12'deki kesin yetkiyi göstermiştir.[14] Davayı taşınmazın bulunduğu yerde açmak en güvenli yoldur.
Harç ve vekâlet ücreti	Maktu.[15]
Hukuki yarar	Tapu müdürlüğü "tasdik" kararıyla devir yapmıyorsa vardır.[16]
Zamanaşımı	On yıl; TMK m. 178'deki bir yıl uygulanmaz.[17]
Yargılama giderleri	Devirden kaçınan veya davanın reddini savunan davalıya yüklenir.[18]

230 Bu kuralları gösteren temel karar şudur:

11 Yargıtay 2. HD, 23.10.2024, E. 2024/1952, K. 2024/7817.
12 Demirbaş, s. 582, 594.
13 Yargıtay 2. HD, 23.03.2026, E. 2025/5346, K. 2026/2985.
14 Yargıtay 2. HD, 10.03.2025, E. 2025/1247, K. 2025/2531.
15 Yargıtay 2. HD, 20.12.2023, E. 2023/1443, K. 2023/6343; Yargıtay 2. HD, 17.01.2024, E. 2023/693, K. 2024/294.
16 Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2023/2431, K. 2024/2084.
17 Yargıtay 2. HD, 25.06.2012, E. 2011/7724, K. 2012/17495; Demirbaş, s. 591.
18 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/5049, K. 2024/2597; Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2023/2431, K. 2024/2084.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2024 · E. 2023/2431 · K. 2024/2084

Hükümde yalnız "tasdik" varsa tapu müdürlüğü devri yapmaz; tescil davasında hukuki yarar vardır

Eşler 2019'da anlaşmalı olarak boşandı. Protokole göre kadın, bir bağımsız bölümdeki payını diğer eşe devredecekti. Boşanma kararının hüküm kısmında yalnız bu protokol maddesinin "tasdikine" karar verilmişti. Tapu müdürlüğüne başvurulduğunda, hükmün sadece tasdik içerdiği gerekçesiyle devir yapılmadı. Bunun üzerine aile mahkemesinde tapu iptali ve tescil davası açıldı. Kadın, aralarında tescil konusunda bir uyuşmazlık bulunmadığını ve hukuki yarar eksikliğini savundu. Mahkeme tescile karar verdi. Bölge adliye mahkemesi giderler konusunda şunu belirtmiş, karar onanmıştır:

> *...davalının cevap dilekçesinde, davanın hukuki yarar yokluğu ve pasif husumet yokluğu nedeniyle reddinin talep edildiği göz önüne alındığında, davacının davasının kabulüne karar verilmesine rağmen, yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasının usul ve yasaya aykırı olduğu...*

DEĞERLENDİRME Karar, eşin "karşı çıkmıyorum" demesinin tek başına davayı gereksiz kılmadığını gösterir. Devre gerçekten hazır olan davalı, davanın reddini istememeli, hemen tapuda devri gerçekleştirmelidir.

Dava açmak için önce ihtar çekmek de gerekmez. Bu nokta yargılama giderlerini belirler: 231

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.04.2026 · E. 2025/9273 · K. 2026/3448

Kesinleşen karardaki devir borcu için ihtar gerekmez; devretmeyen eş davaya sebebiyet vermiştir

Eşler 2023'te anlaşmalı olarak boşanmış, hükümde iki taşınmaz ile bir aracın yarı yarıya paylaşılacağının "tesbitine" karar verilmişti. Erkek devri yapmayınca kadın tapu iptali ve tescil davası açtı, erkek davayı kabul etti. Bölge adliye mahkemesi, edim için gün belirlenmediğini, erkeğin temerrüde düşürülmediğini ve davaya sebebiyet vermediğini söyleyerek yargılama giderlerini kadının üzerinde bıraktı. Daire bu noktayı bozmuştur:

> *Mahkeme kararının kesinleşmesi üzerine davalı erkeğin taşınmazların ve aracın yarı (1/2) hisselerini davacı kadına devir borcu hukuken doğmuş olup davalı erkeğin temerrüde düşürülmesi gerekmediği gibi ayrıca bir bildirimde de bulunulması gerekmemektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire'ye göre "kesinleşmiş Mahkeme kararını yerine getirmeyen davalı erkek, dava açılmasına sebebiyet vermiştir". Davayı kabul etmek bu sonucu değiştirmemiştir. Yine de noter ihtarı uyuşmazlığı çoğu kez davasız çözer ve kötü niyeti belgeler.

IV. Eş evi başkasına satarsa ne olur?

232 Tapu siciline iyi niyetle güvenen üçüncü kişinin kazanımı korunur (TMK m. 1023); ancak alıcı protokolü biliyorsa veya satış muvazaalıysa tescil istenebilir. Yargıtay'ın kararları bu yöndedir:

- Protokole göre 1/4 payı diğer eşe devredecek eş, taşınmazı ablasına sattı. Bölge adliye mahkemesi satışın gerçek olduğunu söyleyerek davayı reddetti. Daire, alıcının protokolü bilerek satın aldığını, "davalılar arasında dava konusu taşınmazın satımı ile ilgili el ve işbirliği" bulunduğunu belirterek muvazaa nedeniyle davanın kabulü gerektiğini söylemiştir.[19]
- Eşler 2002'de boşanmış, erkek taşınmazları kadına devredeceğini duruşmada imzalı beyanıyla kabul etmiş, ama hükme tescil yazılmamıştı. Erkek 2018'de payını kardeşine sattı. Bölge adliye mahkemesi devrin kötü niyetli olduğunu, hüküm kısmındaki eksikliğin sorumluluğunu "davacı kadına yüklemenin dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceği" gerekçesiyle tescile karar vermiş, Daire onamıştır.[20]
- Protokolde taşınmazlar otuz ay içinde devredilmezse rayiç bedellerinin ödeneceği yazılmıştı. Davalı taşınmazları üçüncü kişiye sattı. Davacılar lehine satış tarihindeki değerler üzerinden alacağa hükmedilmiş, karar onanmıştır.[21]
- Protokole göre ev bir eşin üzerinde kalacak, satılırsa borçlar düşüldükten sonra kalan bedel yüzde 60 ve yüzde 40 oranında paylaşılacaktı. Ev üçüncü kişiye satıldı; diğer eş, satışın rayiç bedelin altında ve muvazaalı olduğunu ileri sürerek alıcıya karşı tapu iptali davası açtı. 12. Hukuk Dairesi, muvazaa davası için icra takibi ve aciz belgesi gerekmediğini, iddia kanıtlanırsa iptal ve tescil yerine İİK m. 283 kıyasen uygulanarak taşınmazın haciz ve satışının istenebileceğine hükmedileceğini, ancak satışı yapan eşin davaya dahil edilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.[22]
- Protokolden kaynaklanan tapu iptali ve taşınmazın ipotekten ari tescili davası sürerken taşınmaz, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ihale edilmişti. Daire, ihalenin feshi davasının bekletici sorun yapılmasını, ihale kesinleşmişse davacıya HMK m. 125'teki seçimlik hakkın hatırlatılmasını istemiştir.[23]

233 Bu nedenle devri ileri bir tarihe bırakılan taşınmazlar için protokolde güvence düşünülmelidir: İpotek, cezai şart veya rayiç bedel taahhüdü. Dava açılırsa ihtiyati tedbirle tapuya şerh konulması da istenebilir; şerh, sonradan hak kazananlara karşı ileri sürülebilir (TMK m. 1010).

19 Yargıtay 2. HD, 08.12.2025, E. 2024/9214, K. 2025/10806.
20 Yargıtay 2. HD, 05.12.2023, E. 2022/8262, K. 2023/5914.
21 Yargıtay 2. HD, 02.05.2024, E. 2023/7783, K. 2024/3118.
22 Yargıtay 12. HD, 09.06.2026, E. 2025/5676, K. 2026/4256.
23 Yargıtay 2. HD, 11.12.2025, E. 2024/5359, K. 2025/11127.

V. Evi çocuk adına devretmek mümkün mü?

234 Evet, uygulamada sık görülen bir düzenlemedir. Demirbaş bu taahhütleri tam üçüncü kişi yararına sözleşme olarak nitelendirir: Çocuk alacaklı olur ve devri kendisi isteyebilir; tescile zorlama davasını eş de açabilir, ama dava ifanın çocuğa yapılmasını içermelidir.[24] Yargıtay kararları bu sonucu doğrular:

- Protokole göre erkek adına kayıtlı evin kredi borcu bitince yüzde 50 payı ortak çocuk adına tescil edilecekti. Kadın payın çocuk adına tescilini istedi; bu yöndeki hüküm onanmıştır. Kadının üstlendiği diğer devir ise erkeğin devrine bağlı olduğundan, karşı davanın ayrılması gerektiği belirtilmiştir.[25]
- Bölge adliye mahkemesi, davacının "protokolün tarafı olarak" dava açmakta ehliyeti ve hukuki yararı bulunduğunu kabul etmiş; taşınmaz, davalı baba lehine intifa hakkı tesis edilerek çocuklar adına tescil edilmiş, karar onanmıştır.[26]
- Erkek iki ay içinde çocuklar adına 400.000 TL'yi geçmeyen bir ev alacaktı. Ev alınmayınca anne bu bedel için takip yaptı. İlk derece mahkemesi, kadının "bu anlaşmaya çocukları yararına koydurduğu edimin ifasını" isteyebileceğini kabul etmiş; itirazın iptali ve yüzde 20 icra inkâr tazminatına hükmeden karar onanmıştır.[27]
- Protokole dayanan kullanım hakkı davasında "davanın niteliği gereği tarafların ortak çocuğu"nun dosyada taraf olmasının gerekli olmadığı belirtilmiştir.[28]

235 Çocuk küçükse devir işleminde velayet sahibi onu temsil eder. Devreden eş aynı zamanda velayet sahibiyse çıkar çatışması nedeniyle temsil kayyımı gerekebilir (TMK m. 426).

VI. Devir yerine tazminat yazılmışsa ne olur?

236 Yazıma göre değişir; ama borçlu kural olarak devirden tazminat ödeyerek kurtulamaz. Devrin gerçekleşmemesi hâlinde 120.000 TL maddi tazminat ödeneceği yazılan bir protokolde, erkek kendisine seçim hakkı verildiğini savunmuştur. Bölge adliye mahkemesi bu hükmü cezai şart saymış, kadının devrin gerçekleşmesini isteyebileceğini kabul etmiş; ev kadın adına tescil edilmiş, ortak çocuk reşit olunca ona devredileceği tapuya şerh edilmiştir. Karar onanmıştır.[29] Alacaklı kural olarak ya borcun ya da cezanın ifasını isteyebilir; borçlu, cezayı ödeyerek sözleşmeden kurtulmaya yetkili olduğunu ispat etmelidir (TBK m. 179/1, 179/3). Borçluya seçim hakkı tanınmak isteniyorsa bu açıkça yazılmalıdır.

İFA

24 Demirbaş, s. 593-594; TBK m. 129.
25 Yargıtay 2. HD, 20.10.2025, E. 2024/6936, K. 2025/8978.
26 Yargıtay 2. HD, 23.10.2024, E. 2024/1952, K. 2024/7817.
27 Yargıtay 2. HD, 28.05.2024, E. 2022/11197, K. 2024/3926.
28 Yargıtay 2. HD, 12.03.2024, E. 2023/3256, K. 2024/1657.
29 Yargıtay 2. HD, 20.06.2023, E. 2022/10111, K. 2023/3343.

VII. Oturma hakkı nasıl düzenlenir?

237 Süresi, kapsamı ve giderleriyle protokole yazılır, hükümde açıkça gösterilir ve tapuya şerh edilir. Yazılış burada da belirleyicidir:

- Daire'ye göre "Protokolde taraflarca kararlaştırılan oturma hakkının hükümde açıkça yazılmaması, sadece protokolün kararın eki sayılmasına şeklinde hüküm kurulması kararın icrasında tereddüt uyandırmaktadır." Bu nedenle kadının tavzih talebinin reddi bozulmuştur.[30]
- Protokole dayanan taşınmaz kullanım hakkının tescili istemi, boşanmanın fer'î hükümlerinden sayılmamış ve TMK m. 178'deki bir yıllık zamanaşımına tabi görülmemiştir.[31]
- Hukuk Genel Kurulu'na göre yalnız oturma hakkını düzenleyen protokol, katkı payı alacağını ortadan kaldırmaz: "Protokolün, sadece düzenlediği konular yönünden tarafları bağlayacağı, diğer alacak ve borç ilişkileri yönünden esas alınamayacağı tartışmasızdır."[32]

238 Süre yazılmamış oturma hakkı hem malik hem oturan için belirsizlik yaratır. Evlenince sona erip ermeyeceği, ev satılırsa hakkın nasıl korunacağı, aidat, vergi ve kredi borçlarını kimin ödeyeceği de yazılmalıdır.

VIII. Tapu devri için ne zaman harekete geçilmeli?

239 Kesinleşme şerhli karar alınır alınmaz. Devir vadesi yazılı olsa da bir eşin borçları, ölümü veya iflası taşınmazın durumunu değiştirebilir. Taşınmazda haciz bulunması tescile engel olmayabilir; bir dosyada tescile taşınmazın hacizlerle yüklü olarak karar verilmiştir.[33] Zamanaşımı on yıldır: Daire'ye göre "boşanma protokolüne aykırılıktan kaynaklanan davalarda Türk Medeni Kanununun 178. maddesi hükmünün uygulanması mümkün" değildir.[34] Protokolde "ileri bir tarihte de satılırsa sorun olmayacağı" gibi esnek bir ifade ise edimi süresiz ertelemez; dürüstlük kuralı gereği makul sürede yerine getirilmesi gerekir (19. Bölüm).[35]

İFA

30 Yargıtay 2. HD, 02.07.2024, E. 2023/7962, K. 2024/5219.
31 Yargıtay 2. HD, 12.03.2024, E. 2023/3256, K. 2024/1657.
32 Yargıtay HGK, 27.05.2009, E. 2009/158, K. 2009/217, oyçokluğuyla.
33 Yargıtay 2. HD, 09.05.2024, E. 2023/6894, K. 2024/3333.
34 Yargıtay 2. HD, 25.06.2012, E. 2011/7724, K. 2012/17495; Demirbaş, s. 591.
35 Yargıtay 2. HD, 22.04.2026, E. 2025/5783, K. 2026/4535.

YARGITAY'IN İLKESİ

Hâkimin onayladığı protokoldeki taşınmaz devri taahhüdü resmî şekil şartını karşılar ve kişisel hak doğurur. Hükümde açık tescil kararı yoksa mülkiyet tescille geçer; malik kaçınırsa aile mahkemesinde tapu iptali ve tescil davası açılır. Bu dava on yıllık zamanaşımına tabidir.[36]

UYGULAMA NOTU

Taşınmaz maddesini e-Devlet'ten alınan güncel tapu kaydıyla yazın: il, ilçe, mahalle, ada, parsel, blok, kat, bağımsız bölüm, pay oranı. Devir tarihini kararın kesinleşmesine bağlı gün sayısıyla belirleyin. İpotek ve haciz varsa kimin kaldıracağını, harç ve vergi giderlerini kimin ödeyeceğini yazın. Süresinde devredilmezse cezai şart ile tescil hakkının birlikte kullanılabileceğini ekleyin. Çocuk adına devirde intifa hakkı, şerh ve kredi ödemesinin koşullarını sırasıyla gösterin; karşılıklı devirler birbirine bağlıysa bunu da açıkça yazın.

36 Yargıtay 2. HD, 06.05.2024, E. 2023/7856, K. 2024/3157; Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2023/2431, K. 2024/2084; Yargıtay 12. HD, 18.02.2026, E. 2025/7643, K. 2026/1068; Yargıtay 2. HD, 25.06.2012, E. 2011/7724, K. 2012/17495.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Para Borçları, Cezai Şart ve Diğer Edimler

BÖLÜMÜN PLANI

I. Protokole yazılan para borcu nasıl istenir? 134
II. Tarih yazılmamışsa borç ne zaman ödenir? 134
III. Ödeme bir koşula bağlanmışsa borçlu kaçabilir mi? 135
IV. Cezai şart protokolde geçerli mi? 136
V. Gizlilik maddesi ne kadar geniştir? 137
VI. Kredi ve banka borcu protokolle üstlenilebilir mi? 137
VII. Çocuk yararına para veya ev taahhüdü kim tarafından istenir? 137
VIII. Protokole yazılmayan vaat bağlar mı? 138

İFA

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Protokole yazılan para borçları, cezai şart, kredi üstlenme ve diğer edimler, kararın kesinleşmesiyle istenebilen borçlara dönüşür. Hukuk Genel Kurulu'na göre protokol, hâkimin onayından sonra genel sözleşme hükümlerine tabidir. Süre belirsizse edim dürüstlük kuralı gereği makul sürede yerine getirilmelidir; bunun için ayrıca ihtar gerekmeyebilir. Satış gibi bir koşula bağlanan ödemede, borçlu koşulun gerçekleşmesini dürüstlük kurallarına aykırı biçimde engellerse koşul gerçekleşmiş sayılır (TBK m. 175). Cezai şart geçerlidir, ama karşı tarafın edimini rehin tutmaya izin vermez ve aşırı ise indirilir. Gizlilik maddesi, boşandığını söylemeyi yasaklamaz. Banka ve üçüncü kişiler protokolle bağlı değildir: Borcun iç üstlenilmesi yalnız eşler arasında sonuç doğurur. Protokolden önce verilen bir senet ise protokolde açıkça kaldırılmadıkça ayakta kalabilir.

I. Protokole yazılan para borcu nasıl istenir?

240 Kesinleşen karar ve protokole dayanılarak icra takibi veya eda davasıyla istenir (yol seçimi için 20. Bölüm). Bir dosyada protokole göre erkek adına kayıtlı dairenin yarı payı, kararın kesinleşmesinden sonra üç ay içinde kadına devredilecek; erkek 31.12.2018'e kadar 500.000 TL tasfiye alacağı öderse kadın bu payı ona iade edecekti. Protokole uyulmaması için 100.000 TL cezai şart yazılmıştı. Erkek ödeme yapmayınca kadının açtığı dava kabul edilmiş; mahkeme, onaylanan protokolün "boşanma kararının eki" olarak hukuki sonuç doğurduğunu, beyanların "mahkeme için ikrar niteliğinde olup, her iki tarafı bağladığını" belirtmiş, karar onanmıştır.[1]

241 Hukuk Genel Kurulu da anlaşmalı boşanma kararının kesinleşmesiyle "sözleşme niteliğinde olan protokol hükümleri taraflar için bağlayıcı hâle" geldiğini vurgular.[2] Kurul'un 2026 tarihli kararına göre de "protokol, hâkimin onayından sonra genel sözleşme hükümlerine tâbi" olur.[3] Bu nedenle protokolün yorumunda TBK m. 19 uyarınca tarafların gerçek ve ortak iradesi esas alınır.[4] Bir bölge adliye mahkemesi kararında protokol hükümlerinin özel hukuk sözleşmeleri gibi yorumlanamayacağı söylenmişse de,[5] bu görüş Kurul'un yaklaşımıyla bağdaşmaz.

İFA

II. Tarih yazılmamışsa borç ne zaman ödenir?

242 Dürüstlük kuralı süreyi tamamlar ve edim makul sürede yerine getirilmelidir. Daire'nin 2026 tarihli kararı bu konuda ölçüdür:

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.04.2026 · E. 2025/5783 · K. 2026/4535

Esnek bir tarih edimi süresiz ertelemez; makul süre geçtiyse ayrıca ihtar gerekmez

Eşler 2020'de anlaşmalı olarak boşanmıştı. Protokole göre erkek adına kayıtlı konut satılacak, bankaya olan borç düşüldükten sonra kalan para ikiye bölünecekti. Evin dört ay içinde satılacağı, ama ileri bir tarihte satılırsa da sorun olmayacağı yazılmıştı. Ev satılmadı. Kadının tavzih talebi reddedildi; kadın, boşanmanın kesinleşmesinden iki yıl üç ay sonra protokolün yerine getirilmesi için dava açtı. Aile mahkemesi davayı kabul etti; bölge adliye mahkemesi, ödeme günü açıkça belirlenmediği ve erkek temerrüde düşürülmediği için reddetti. Daire kararı bozmuştur; iki yıl üç ay geçmesine rağmen edimin yerine getirilmemesinin geçerli bir sebebi de gösterilmemiştir:

1 Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/9267, K. 2024/4045.
2 Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630.
3 Yargıtay HGK, 01.07.2026, E. 2025/718, K. 2026/429.
4 Yargıtay 2. HD, 06.05.2024, E. 2023/7856, K. 2024/3157.
5 Yargıtay 2. HD, 28.05.2024, E. 2022/11197, K. 2024/3926.

> *...davalı erkek tarafından kesinleşmiş boşanma ilamının eki niteliğindeki protokolde kendisine yüklenen edimi, TMK 2. maddesi uyarınca iyi niyet kuralları çerçevesinde, makul bir süre içerisinde yerine getirilmesi gerektiği, bunun için ayrıca ihtara gerek olmadığı...*

DEĞERLENDİRME Protokole "ileri bir tarihte de satılırsa sorun olmayacağı" yazılması edimi süresiz ertelemeye izin vermez. Yine de açık bir son tarih ve satılmazsa uygulanacak çözüm yazılmalıdır.

III. Ödeme bir koşula bağlanmışsa borçlu kaçabilir mi?

Hayır, borçlu koşulun gerçekleşmesini dürüstlük kurallarına aykırı biçimde engel- 243
leyerek borçtan kurtulamaz. "Taraflardan biri, koşulun gerçekleşmesine dürüstlük kurallarına aykırı olarak engel olursa, koşul gerçekleşmiş sayılır" (TBK m. 175). Hukuk Genel Kurulu 2026'da, evlilik içinde edinilen taşınmazın satılması hâlinde 12.300 ABD Doları ödeneceği yazılan ve erkeğin yıllarca satışa yanaşmadığı bir dosyada, bendin mal rejiminin tasfiyesine yönelik bir anlaşma olduğunu, satış için makul sürenin geçtiğini ve koşulun gerçekleşmiş sayılacağını kabul etmiştir. Kararda dürüstlük kuralı vurgulanır: "Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz." Kurulda, erkeğin taşınmazı satmamakla edimini yerine getirdiği görüşü ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir.[6]

Aynı sorun yalnız taşınmazda değil, araçta da çıkar: 244

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.04.2026 · E. 2025/7144 · K. 2026/4142

"Satış durumunda" yazılması, satmayan eşi borçtan kurtarmaz

Eşler 2018'de boşanmıştı. Protokolde bir ticari aracın "satış durumunda" bedelinin eşit paylaşılacağı yazılı, ama tarih yoktu. Araç satılmadı; kadın 2021'de alacak davası açtı. İlk derece mahkemesi, aracın dava dışı şirket adına kayıtlı olmasının borcu ortadan kaldırmayacağını belirterek 642.500 TL'ye hükmetti. Bölge adliye mahkemesi, açık bir vade bulunmadığını söyleyerek davayı reddetti. Daire bu kararı bozmuştur:

> *Protokolde aracın satışına dair bir vade belirtilmemesi protokol hükümlerini geçersiz kılmaz.*

DEĞERLENDİRME Daire'ye göre aksi hâlde "davacının hiçbir zaman talepte bulunmayacağı sonucu oluşacaktır". Boşanmadan dava tarihine kadar makul süre geçmiştir ve satışa yanaşmamak hakkın kötüye kullanılmasıdır. Yine de bu kalıp dava açmayı zorunlu kılar; son satış tarihi ve satılmazsa ödenecek değer protokole yazılmalıdır.

6 Yargıtay HGK, 01.07.2026, E. 2025/718, K. 2026/429.

245 Satış hiç gerçekleşmemişse sonuç dosyaya göre değişebilir. Ortak çocuğun protokole dayanarak babasına karşı açtığı bir davada Daire, henüz satılmayan parseller için "dava şartı olan satış işleminin dava tarihi itibariyle gerçekleşmediği" gerekçesiyle verilen reddi yerinde bulmuş, satılan mesken için ise babanın payına düşen tutarın satış tarihindeki rayiç bedel üzerinden ödenmesi gerektiğini belirtmiştir.[7] Bu nedenle satış koşuluna bağlanan her borçta son tarih yazılmalıdır.

246 Vade ile koşul ayrımı da önemlidir. Maddi tazminat olarak, kadının 2016 yılı içinde talep etmesi hâlinde 3.000.000 ABD Doları değerinde bir taşınmazın erkek tarafından satın alınıp kadın adına tescil edileceği yazılan protokolde, aile mahkemesi talebin 2016'da yapılmadığını söyleyerek davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi "buradaki süre vade niteliğindedir, şart olarak nitelendirilmesi mümkün değildir" diyerek 3.000.000 doların karşılığına hükmetmiştir. Daire, kadının alacak isteminde hukuki yararı bulunduğunu kabul etmiş; ancak ihtarda gösterilen iki taşınmazdan, ihtar tarihi itibarıyla en düşük bedelli olanın değerinin dikkate alınması gerektiğini belirterek kararı oyçokluğuyla bozmuştur.[8] Alacaklı ihtarında somut bir mal gösterirse alacak o malın değeriyle sınırlanabilir; bu nedenle ihtar da hesaplı yazılmalıdır.

IV. Cezai şart protokolde geçerli mi?

247 Evet, geçerlidir; TBK m. 179–182 uygulanır. Taraflar miktarı serbestçe belirler (TBK m. 182/1). Yargıtay'ın kararlarından çıkan kurallar şunlardır:

- **Alacaklı, cezayı gerekçe göstererek kendi ediminden kaçamaz.** Protokole göre kadın adına kayıtlı konut erkeğe veya erkeğin göstereceği kişiye devredilecek, kredi taksitlerini erkek ödeyecek, taksit temerrüdü için 30.000 TL cezai şart ödenecekti. Erkek bir taksiti geciktirdi; kadın, tapuda devir sırasında önce cezanın ödenmesini istedi ve işlem yapılamadı. Mahkeme, cezai şartın "otomatik olarak ödenmesi gerekli bir husus olmadığı"nı, kadının cezayı dava yoluyla istemesi gerektiğini, devirden kaçınmasının haksız olduğunu belirtmiştir. Konut erkek adına tescil edilmiş, kadına da 30.000 TL cezai şart ödenmesine karar verilmiş, karar onanmıştır.[9]
- **Alacaklı kural olarak ya edimi ya cezayı ister.** Aynı dosyada erkek hem devri hem cezai şartı istemiş; "hem edimin hem de cezai şartı talep edemeyeceği" gerekçesiyle ceza talebi reddedilmiştir.[10] Ceza, borcun belirlenen zamanda veya yerde ifa edilmemesi için konmuşsa asıl borçla birlikte istenebilir (TBK m. 179/2).

7 Yargıtay 2. HD, 04.02.2026, E. 2025/7003, K. 2026/1106.
8 Yargıtay 2. HD, 11.05.2026, E. 2025/8207, K. 2026/5354.
9 Yargıtay 2. HD, 17.01.2024, E. 2023/693, K. 2024/294.
10 Yargıtay 2. HD, 17.01.2024, E. 2023/693, K. 2024/294; TBK m. 179/1.

- **Ceza, devir hakkını kaldırmaz.** Devrin gerçekleşmemesi hâlinde tazminat ödeneceği yazılan maddede, bu hüküm cezai şart sayılmış ve kadının devri istemesi kabul edilmiştir.[11]
- **Hâkim aşırı cezayı indirir.** "Hâkim, aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirir" (TBK m. 182/3).

V. Gizlilik maddesi ne kadar geniştir?

248 Eşler boşanma ve özel hayat hakkında açıklama yapmamayı kararlaştırabilir, ama bu madde kişinin kendi medeni hâlini söylemesini yasaklamaz. Bir protokolde tarafların boşanmaya ve özel hayatlarına ilişkin hiçbir basın ve sosyal medya zemininde beyanda bulunmayacağı, birbirleri hakkında olumsuz kanaat yaratacak söylemden kaçınacağı, ihlalin 100.000 ABD Doları cezai şart doğuracağı yazılıydı. Erkek, eski eşinin röportajları nedeniyle dava açtı. Mahkeme, kadının boşandıklarını söylemesinin ve kendisine yöneltilen aldatma iddiasını reddetmesinin kendi medeni durumuna ve kişilik haklarına ilişkin olduğunu belirtmiştir. Maddenin aksi yorumu "her iki tarafın da medeni hallerine ilişkin bile kimseye bir açıklama yapamayacak şekilde kısıtlanmasını" gerektirirdi. Dava reddedilmiş, karar onanmıştır.[12] Bu dava önce asliye hukukta açılmış, görevsizlikle aile mahkemesine gönderilmiştir.

VI. Kredi ve banka borcu protokolle üstlenilebilir mi?

249 Evet, ama banka bundan etkilenmez. Protokolde bir eşin diğerinin kredi taksitlerini ödemesi kararlaştırılabilir; bu, eşler arasında borcun iç üstlenilmesidir.[13] Borcu üstlenen eş ödemezse diğer eş bankaya ödeyip protokole göre rücu eder. Rücunun sınırı da vardır: Asıl borçlu eşin kendi rızasıyla kredi vadesinden önce toplu ödeme yaptığı bir dosyada Daire, takipten önce temerrüt bulunmadığı için ödeme tarihinden takip tarihine kadar faiz istenemeyeceğini belirtmiştir: "Borcu üstlenen davalı ancak asıl borçlunun vaktinden önce yaptığı ödeme tutarından sorumludur."[14] Kefiller ve ipotek de protokolle değişmez; bu konuda yol yazılmalıdır.

VII. Çocuk yararına para veya ev taahhüdü kim tarafından istenir?

250 Protokolün tarafı olan anne veya baba isteyebilir (TBK m. 129/1). Erkeğin iki ay içinde çocuklar adına 400.000 TL'yi geçmeyen bir ev alacağı protokolde, ev alın-

11 Yargıtay 2. HD, 20.06.2023, E. 2022/10111, K. 2023/3343.
12 Yargıtay 2. HD, 23.11.2023, E. 2023/5940, K. 2023/5566.
13 Doğan, s. 779.
14 Yargıtay 2. HD, 25.02.2014, E. 2014/1890, K. 2014/3858.

mayınca annenin bedel için takip yapması kabul edilmiştir. İlk derece mahkemesi, önce TBK m. 113'e göre edimin başkasına yaptırılması için izin davası açılması gerektiğini söyleyerek davayı reddetmişti. Bölge adliye mahkemesi bu yaklaşımı kabul etmemiş; TBK m. 113'ün alacaklıya seçim hakkı tanıdığını, onu bu maddeye göre hareket etmeye zorlamanın mümkün olmadığını belirterek davayı kabul etmiş, karar onanmıştır.[15] Hukuk Genel Kurulu da velayeti alan babanın çocukların bütün eğitim giderlerini üstlendiği taahhüdün, velayet sonradan anneye geçse bile bağlayıcı olduğunu kabul etmiştir (13. Bölüm).[16]

VIII. Protokole yazılmayan vaat bağlar mı?

251 Protokolün parçası olmaz; geçerliliği ve ispatı genel hükümlere göre değerlendirilir. Üç örnek bu sınırı gösterir:

- Hâkimin onaylamadığı ek protokol, genel hükümlere tabi bir sözleşmedir.[17]
- Protokolden önce verilen senet, protokolde açıkça kaldırılmadıkça ayakta kalabilir. Bir eş, oturdukları daire karşılığı verildiği yazılı 300.000 TL'lik senede dayanarak dava açmıştır. Karşı taraf protokoldeki ziynet ve katılma alacağı feragatiyle senedin geçersiz hâle geldiğini savunmuş; mahkeme protokolde "davaya konu senede açık atıf olmadığı" gerekçesiyle davayı kabul etmiş, karar onanmıştır.[18]
- Tutulmayan sözlü vaat, yapılan usul işlemini ortadan kaldırmaz. Eşinin üç fındık bahçesini devredeceği sözünü tutmadığını ileri sürerek istinaftan feragatinin geçersizliğini savunan erkeğin başvurusu, feragatten dönülemeyeceği gerekçesiyle reddedilmiştir.[19]

252 Sonuç açıktır: Anlaşmanın karşılığı olan her edim protokole yazılmalı ve hâkimin onayından geçirilmelidir.

> **YARGITAY'IN İLKESİ**
>
> *Hâkim onayıyla kararın eki olan protokol hükümleri bağlayıcıdır ve genel sözleşme hükümlerine tabidir. Protokolde belirsiz bırakılan süre dürüstlük kuralına göre makul süreyle tamamlanır; koşulun gerçekleşmesini engelleyen borçlu bundan yararlanamaz. Cezai şart geçerlidir, ama karşı edimi durdurma hakkı vermez.*[20]

İFA

15 Yargıtay 2. HD, 28.05.2024, E. 2022/11197, K. 2024/3926.
16 Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630, oyçokluğuyla.
17 Yargıtay 2. HD, 04.12.2018, E. 2017/3517, K. 2018/13958.
18 Yargıtay 2. HD, 29.04.2024, E. 2023/5388, K. 2024/2918.
19 Yargıtay 2. HD, 12.11.2024, E. 2024/1195, K. 2024/8595.
20 Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630; Yargıtay HGK, 01.07.2026, E. 2025/718, K. 2026/429; Yargıtay 2. HD, 22.04.2026, E. 2025/5783, K. 2026/4535; Yargıtay 2. HD, 17.01.2024, E. 2023/693, K. 2024/294.

UYGULAMA NOTU

Her para ve edim maddesini şu kalıpla kontrol edin: Borçlu kim, alacaklı kim, tutar veya edim ne, vade ne, ödeme yeri ne, yerine getirilmezse ne olacak? Satışa bağlı ödemelerde son tarih ve satılmazsa ödenecek bedel yazılmalıdır. Karşılıklı edimlerde sıra açıkça gösterilmeli, birbirine bağlı olanlar belirtilmelidir. Cezai şart, ifa edilmeyen edimin önemiyle orantılı olmalıdır. Kredi, kefalet ve ipotek bilgilerini bankadan alarak yazın; kredinin yapılandırılması veya erken kapatılması hâlinde ne olacağını da düşünün. Protokol öncesi verilmiş senetler varsa protokolde akıbetlerini açıkça yazın.

YİRMİNCİ BÖLÜM

Protokolün İcrası, Yerine Getirme Davası ve Zamanaşımı

BÖLÜMÜN PLANI

I. Protokole uyulmazsa ne yapılır? 142
II. Hangi protokol maddesi icra edilemez? 142
III. Protokol borcu ne zaman icra edilebilir? 143
IV. Nafaka ödenmezse ne olur? 144
V. Eşler nafakayı kendi aralarında değiştirebilir mi? 144
VI. Protokole dayanan davaya hangi mahkeme bakar? 145
VII. Protokolden doğan alacak ne zaman zamanaşımına uğrar? 145

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Protokole uyulmazsa başvurulacak yol, borcun türüne ve hükmün yazımına göre değişir. Nafaka ve açık para borçları için ilamlı icra takibi yapılır; nafaka ödenmezse üç aya kadar tazyik hapsi istenebilir. Belirsiz maddeler, örneğin "tüm okul masrafları" gibi kalıplar, icra kabiliyeti taşımaz. Hüküm yalnız "tespit" veya "tasdik" içeriyorsa eda davası veya tescil davası gerekir. Protokole dayanan davalarda görevli mahkeme aile mahkemesidir; ama hâkim tarafından onaylanmayan ek protokoller genel hükümlere tabidir. Zamanaşımı TMK m. 178'deki bir yıl değil, on yıldır. Aile hukukuna ilişkin kararlar kesinleşmeden yerine getirilemez. Kararda tereddüt varsa tavzih istenir. Eşlerin kendi aralarında yaptıkları adi protokol, kesinleşmiş nafaka ilamını değiştirmez; bunun için dava açılmalıdır. Nafaka alacaklısıyla fiilen birlikte yaşandığı savunması ise icra mahkemesinde tanıkla da ispat edilebilir.

I. Protokole uyulmazsa ne yapılır?

253 Dört yol vardır ve seçim, protokolün hükme nasıl geçtiğine bağlıdır:

Yol	Ne zaman?
İlamlı icra	Hükümde veya onaylı protokolde açık, belirli para ve teslim borcu; nafaka (İİK m. 38)
İlamsız icra ve itirazın iptali	Borç protokolde var, ama bedel veya hesap tartışmalı[1]
Eda davası	Hüküm yalnız "tespit" içeriyor veya bedelin belirlenmesi gerekiyor[2]
Tescil davası	Taşınmaz devri, hükümde tescil yok (TMK m. 716; 18. Bölüm)
Tavzih	Hüküm yeterince açık değil, icrasında tereddüt var (HMK m. 305)[3]

254 Hükmün yazımı, alacaklının yolunu baştan belirler. Bir dosyada boşanma kararında protokol hükümlerinin yalnız "tespitine" karar verilmişti; kadın icra takibi aşamasında bu engelle karşılaşmış ve yıllar sonra eda davası açmak zorunda kalmıştır.[4] Çocuklar için ev alma taahhüdünde ise anne ilamsız takip yapmış, borçlunun itirazı üzerine açılan itirazın iptali davası kabul edilmiş ve yüzde 20 icra inkâr tazminatına hükmedilmiştir.[5] Bu dosyada borçlunun, ilamlı icra yoluna başvurulması gerektiği yönündeki savunması sonuç vermemiştir. Mahkeme huzurundaki kabuller ilam hükmündedir (İİK m. 38); Hukuk Genel Kurulu'nun önüne de "anlaşmalı boşanma protokolü ve buna bağlı boşanma ilamı kapsamında" yapılan ilamlı takipten doğan bir menfi tespit davası gelmiştir.[6] Kurul bu dosyada temyiz sınırı nedeniyle esasa girmemiştir.

255 İcra mahkemesi dar yetkilidir ve kararı uyuşmazlığı bitirmez. Protokole dayanan takipte borçlu icranın geri bırakılması kararı almış ve ayrıca menfi tespit davası açmıştı. Mahkeme, takip iptal edildiği için menfi tespit davasının konusuz kaldığına karar verdi. Daire, icra mahkemesinin itirazları dar yetkisi içinde değerlendirdiğini belirterek esas hakkında karar verilmesi gerektiğini söylemiş ve hükmü bozmuştur.[7]

II. Hangi protokol maddesi icra edilemez?

256 Belirli olmayan maddeler icra edilemez. Daire, ortak çocuğun "tüm okul masrafları ve servis giderlerinin" yarı yarıya karşılanacağını öngören düzenlemenin "borç

1 Yargıtay 2. HD, 28.05.2024, E. 2022/11197, K. 2024/3926.
2 Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/9267, K. 2024/4045; Yargıtay 2. HD, 02.05.2024, E. 2023/7783, K. 2024/3118.
3 Yargıtay 2. HD, 02.07.2024, E. 2023/7962, K. 2024/5219.
4 Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/9267, K. 2024/4045.
5 Yargıtay 2. HD, 28.05.2024, E. 2022/11197, K. 2024/3926.
6 Yargıtay HGK, 29.11.2022, E. 2020/364, K. 2022/1618.
7 Yargıtay 2. HD, 29.06.2026, E. 2026/4427, K. 2026/7350.

konusunun belirli olması en azından belirlenebilir olması ilkesine aykırı olup icra kabiliyeti" bulunmadığını belirtmiştir.[8] Başka bir kararda da "okul ücreti"nin kapsamı belirsiz olup infazı kabil nitelikte görülmemiştir.[9] Bu iki dosyada çözüm, eğitim giderlerini de kapsayan iştirak nafakası belirlemektir (13. Bölüm). Hükmün sonuç kısmında taraflara yüklenen borçlar "açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde" gösterilmelidir (HMK m. 297/2).

Tereddütte tavzih yoluna gidilebilir: 257

- Protokolde ayrı adı konmayan düzenli aylık ödeme yoksulluk nafakası sayılmış, tavzih talebinin reddi bozulmuştur.[10]
- Yoksulluk nafakası için hükümde ayrı bent kurulmayan bir dosyada, protokol onaylandığına göre infazın mümkün olduğu, tereddüt olursa tavzihle düzeltileceği kabul edilmiştir.[11]
- Hükümde yazılmayan oturma hakkı için tavzih koşullarının oluştuğu belirtilmiştir.[12]

Ancak hüküm fıkrasında taraflara tanınan haklar ve yüklenen borçlar tavzih yoluyla "sınırlandırılamaz, genişletilemez ve değiştirilemez" (HMK m. 305/2). Nitekim evin satışına ilişkin bir dosyada tavzih talebi reddedilmiş, kadın ayrıca dava açmak zorunda kalmıştır.[13] 258

III. Protokol borcu ne zaman icra edilebilir?

Kararın kesinleşmesinden sonra. "Kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez" (HMK m. 350/2, 367/2). 12. Hukuk Dairesi bu kurala şunu ekler: "Ayrıca, boşanma kararının eklentisi olan yargılama gideri ve tazminat vs. alacaklara ilişkin hükümler de aynı kurala tabidirler." Somut olayda takip konusu ilam nişanın bozulmasına ilişkin olduğundan bu kural uygulanmamıştır.[14] Boşanma hükmü kesinleştikten sonra ise, Yargıtay kararlarına göre, aynı ilamla hükmedilen maddi ve manevi tazminata ilişkin kısımlar kesinleşmeden de takibe konulabilir.[15] Anlaşmalı boşanmada kararın tümü genellikle birlikte kesinleşir. Nafaka kararlarında icranın geri bırakılmasına karar verilemez (HMK m. 350/1, 367/1; İİK m. 36/4). 259

Faiz başlangıcı protokolde yazılmalıdır. Yazılmamışsa, Daire'nin çekişmeli boşanmalardaki yaklaşımına göre boşanma eki tazminatta faiz, boşanma kararının 260

8 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3365, K. 2026/6507.
9 Yargıtay 2. HD, 29.04.2026, E. 2026/2775, K. 2026/4877.
10 Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681.
11 Yargıtay 2. HD, 25.09.2019, E. 2019/5908, K. 2019/9189.
12 Yargıtay 2. HD, 02.07.2024, E. 2023/7962, K. 2024/5219.
13 Yargıtay 2. HD, 22.04.2026, E. 2025/5783, K. 2026/4535.
14 Yargıtay 12. HD, 02.10.2025, E. 2025/3520, K. 2025/5878.
15 Yargıtay HGK, 22.10.2008, E. 2008/12-656, K. 2008/638 ve HGK, 28.02.2001, E. 2001/12-206, K. 2001/217 (aktaran Acun, s. 1964, dn. 87).

kesinleşmesinden işler.[16] Ödeme tarihi belirlenmiş borçta bu günün geçmesiyle borçlu temerrüde düşer (TBK m. 117/2).

IV. Nafaka ödenmezse ne olur?

261 İlamlı icra takibi yapılır. Ödenmezse alacaklının şikâyeti üzerine "üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir"; hapsin uygulanmasına başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse borçlu tahliye edilir (İİK m. 344/1). Protokolde adı konmayan aylık ödemenin nafaka sayılması bu nedenle önem taşır (14. Bölüm). Borçlu nafakanın kaldırılması veya azaltılması için dava açmışsa, ileri sürdüğü sebepler gözetilerek tazyik hapsinin uygulanması davanın sonuna bırakılabilir (İİK m. 344/2).

V. Eşler nafakayı kendi aralarında değiştirebilir mi?

262 Ödedikleri tutarı aralarında konuşabilirler, ama adi bir protokol kesinleşmiş nafaka ilamını değiştirmez. 12. Hukuk Dairesi'nin kararı bu konuda çok açıktır:

1 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
28.03.2024 · E. 2023/6110 · K. 2024/3128

Haricî nafaka protokolü ilamı değiştirmez; yapılacak iş nafakanın indirilmesi davasıdır

Boşanmadan sonra alacaklı ile borçlu iki protokol imzaladı. Buna göre birikmiş nafaka karşılığı 1.500.000 TL ödenmiş, cari nafakanın aylık 4.000 TL olarak ödenmesi kabul edilmişti. Borçlu bu protokollere dayanarak icranın geri bırakılmasını istedi. İcra mahkemesi ve bölge adliye mahkemesi kabul etti. 12. Hukuk Dairesi kararı bozdu: İlama dayalı takipte itfa, İİK m. 33'teki belgelerle ispat edilmelidir; imzası ikrar edilen ibra belgesi borcu sona erdirir, ama bu kavram dar yorumlanır. Haricen ödendiği bildirilen 1.500.000 TL ise dosya hesabında dikkate alınacaktır. Daire'nin temel gerekçesi şudur:

> *Kesin hükmün bağlayıcılığı ve değiştirilemeyeceği açık yasa hükmü iken; adı her ne olursa olsun haricen düzenlenmiş bir belge ile hükmün yorumlanması/değiştirilmesi kabul edilemez. Taraflarca yapılacak iş mevcut protokolle somut uyuşmazlığa konu nafakanın tenkisi veya kaldırılması yönünde görevli mahkemede dava açmaktır.*

DEĞERLENDİRME Nafakayı düşürmek için anlaşan eşler, anlaşmalarını mahkeme kararına dönüştürmelidir. Aksi hâlde alacaklı eski ilam üzerinden takibi sürdürebilir.

263 Fiilî birlikte yaşama savunması ise farklı değerlendirilir. Hukuk Genel Kurulu, formalite olarak boşandıkları ve sonrasında 11 yıl 10 ay birlikte yaşadıkları iddiasının

16 Yargıtay 2. HD, 04.12.2025, E. 2025/4752, K. 2025/10740.

İİK m. 33'teki belgelerle sınırlı olmadığını, tanıkla da ispat edilebileceğini kabul etmiştir.[17]

VI. Protokole dayanan davaya hangi mahkeme bakar?

Aile mahkemesi bakar. Anlaşmalı boşanma protokolünden kaynaklanan tapu iptali ve tescil istemini asliye hukuk mahkemesinin görmesi bozma sebebidir.[18] Alacak davasında da sonuç aynıdır: "Davanın temeli boşanma protokolü olduğuna ve uyuşmazlık aile hukukundan kaynaklandığına göre alacak davasına bakmakla aile mahkemesi görevlidir".[19] Protokoldeki cezai şart davası ve taşınmaz bedeli için açılan alacak davası da görevsizlik kararlarından sonra aile mahkemesine gelmiştir.[20] Kural, TMK'nın aile hukuku kitabından doğan uyuşmazlıkların aile mahkemesinde görülmesidir (4787 sayılı Kanun m. 4). 264

İki sınır vardır. Hâkim tarafından onaylanmayan bir ek protokol genel hükümlere tabi sözleşme sayılır, uyuşmazlık aile mahkemesinin görevine girmez.[21] Boşanmanın kesinleşmesinden sonra varlığı anlaşılan bir vakıaya dayanan manevi tazminat davası da genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesi sıfatıyla incelenir.[22] 265

VII. Protokolden doğan alacak ne zaman zamanaşımına uğrar?

On yılda. Yargıtay, TMK m. 178'deki bir yıllık sürenin boşanmayla istenebilecek maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakasına ilişkin olduğunu, "boşanma protokolüne aykırılıktan kaynaklanan davalarda Türk Medeni Kanununun 178. maddesi hükmünün uygulanması mümkün" bulunmadığını, sözleşmelere uygulanan on yıllık sürenin geçerli olduğunu belirtmiştir.[23] Protokole dayanan kullanım hakkının tescili istemi de bir yıllık zamanaşımına tabi görülmemiştir.[24] Süre, borcun muaccel olmasından başlar.[25] Hukuk Genel Kurulu'nun 2026 tarihli kararında davalı bir yıllık süreye dayanmış, Kurul bu savunmayı ayrıca tartışmadan davanın kabulü gerektiğini söylemiştir.[26] 266

İlama dayanan takip ise "son muamele üzerinden on sene geçmekle" zamanaşımına uğrar (İİK m. 39). Zamanaşımı iddiası icra mahkemesinde ileri sürülür (İİK m. 33). 267

17 Yargıtay HGK, 08.02.2023, E. 2022/759, K. 2023/49.
18 Yargıtay 2. HD, 23.03.2026, E. 2025/5346, K. 2026/2985.
19 Yargıtay 2. HD, 09.02.2026, E. 2026/668, K. 2026/1379.
20 Yargıtay 2. HD, 23.11.2023, E. 2023/5940, K. 2023/5566; Yargıtay 2. HD, 02.05.2024, E. 2023/7783, K. 2024/3118.
21 Yargıtay 2. HD, 04.12.2018, E. 2017/3517, K. 2018/13958.
22 Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2493, K. 2021/108.
23 Yargıtay 2. HD, 25.06.2012, E. 2011/7724, K. 2012/17495; TBK m. 146.
24 Yargıtay 2. HD, 12.03.2024, E. 2023/3256, K. 2024/1657.
25 Demirbaş, s. 591.
26 Yargıtay HGK, 01.07.2026, E. 2025/718, K. 2026/429.

YARGITAY'IN İLKESİ

Boşanma protokolüne aykırılıktan doğan davalarda TMK m. 178'deki bir yıllık süre değil, on yıllık genel zamanaşımı uygulanır. Bu davalarda görevli mahkeme aile mahkemesidir. Protokol hükmü açık ve belirli değilse icra kabiliyeti yoktur. Kesinleşmiş ilam, haricen yapılan bir protokolle değiştirilemez.[27]

UYGULAMA NOTU

Karar kesinleşince önce protokolün her maddesini sınıflandırın: doğrudan icra edilebilir (nafaka, belirli para), dava gerektirir (tapu, belirsiz edim), tavzih gerektirir. Takip için kesinleşme şerhli karar ve protokol birlikte sunulmalıdır. Borçluya noter ihtarı göndermek, temerrüt ve cezai şart bakımından delil oluşturur. Borçlu olarak ödemeleri IBAN'a ve açıklama yazarak yapın, elden ödemelerde noter onaylı ibra alın. Nafakada indirim için anlaştıysanız mahkemeye gidin. Karşılıklı edimlerde kendi borcunuzu da yerine getirdiğinizi gösterin.

27 Yargıtay 2. HD, 25.06.2012, E. 2011/7724, K. 2012/17495; Yargıtay 2. HD, 23.03.2026, E. 2025/5346, K. 2026/2985; Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3365, K. 2026/6507; Yargıtay 12. HD, 28.03.2024, E. 2023/6110, K. 2024/3128.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Protokolün Uyarlanması

BÖLÜMÜN PLANI

I. Protokol sonradan değiştirilebilir mi? 148
II. Aşırı ifa güçlüğü nedir ve protokole uygulanır mı? 148
III. Boşanmak için üstlenilen gider sonradan kaldırılabilir mi? 149
IV. Protokoldeki nafaka artış oranı değiştirilebilir mi? 150
V. Protokoldeki nafaka nasıl indirilir veya kaldırılır? 150
VI. Protokol tamamen kaldırılabilir mi? 150

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Protokol sözleşme gibi bağlar, ama her zaman değişmez kalmaz. Nafaka için özel hükümler vardır: Çocuk nafakası durumun değişmesiyle (TMK m. 331), yoksulluk nafakası mali durumun değişmesi veya hakkaniyet gereğiyle (TMK m. 176/4) yeniden belirlenebilir. Diğer edimler için aşırı ifa güçlüğü hükmü (TBK m. 138) uygulanır. Yargıtay protokollerde uyarlamayı istisna sayar: Öngörülmeyen, olağanüstü ve borçludan kaynaklanmayan bir değişiklik ve edimler arasındaki dengenin katlanılamaz biçimde bozulduğu ispatlanmalıdır. Kısa sürede açılan ve değişiklik ispatlanamayan davalar reddedilmiştir. Buna karşılık Hukuk Genel Kurulu, on sekiz yıl sonra açılan davada dövizli yoksulluk nafakasının Türk lirasına uyarlanmasını kabul etmiş, protokoldeki yüzde 20'lik sabit artışı da hakkaniyete aykırı bulmuştur. Boşanmayı sağlamak için üstlenilen okul giderinin sonradan kaldırılmasını isteyen baba ise dürüstlük kuralına takılmıştır. Eşlerin kendi aralarındaki yeni bir belge kesinleşmiş hükmü değiştirmez.

1 Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630.

I. Protokol sonradan değiştirilebilir mi?

268 Evet, ama kural sözleşmeye bağlılıktır: "sözleşme yapıldığı andaki gibi uygulanır."[1] Eşler anlaşsa bile nafaka gibi kesinleşmiş bir hüküm haricî bir belgeyle değiştirilemez; bunun için görevli mahkemede dava açılmalıdır.[2] Anlaşamazlarsa konuya göre aşağıdaki yollardan biri kullanılır:

Konu	Dayanak	Ölçü
İştirak nafakası	TMK m. 182, 331	Durumun değişmesi
Yoksulluk nafakası	TMK m. 176/3-4	Kaldırma sebepleri; mali durumun değişmesi, hakkaniyet
Velayet ve kişisel ilişki	TMK m. 183, 324	Yeni olgular, çocuğun yararı
Para, devir ve diğer edimler	TBK m. 138	Olağanüstü durum, öngörülemezlik, borçludan kaynaklanmama, aşırı güçlük
Protokolün tamamı	HMK m. 374 vd.	Yargılamanın iadesi (23. Bölüm)

II. Aşırı ifa güçlüğü nedir ve protokole uygulanır mı?

269 Evet, uygulanır; ama koşulları dardır. TBK m. 138'e göre sözleşmenin yapıldığı sırada öngörülmeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkıp ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirirse borçlu uyarlama isteyebilir. Hüküm yabancı para borçlarında da uygulanır (TBK m. 138/2). Hukuk Genel Kurulu bu hükmü protokoldeki nafakaya da uygulamıştır:

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
12.02.2025 · E. 2023/582 · K. 2025/24

Protokolle kararlaştırılan dövizli nafaka, on sekiz yıl sonra esaslı değişiklik nedeniyle Türk lirasına uyarlandı

Eşler anlaşmalı olarak boşanmış, protokolle aylık 1.500 ABD Doları yoksulluk nafakası kararlaştırmıştı. Erkek on sekiz yıl sonra uyarlama davası açtı. Mahkeme nafakanın Türk lirası cinsinden ödenmesine karar verdi. Genel Kurul oyçokluğuyla bu kararı isabetli bulmuştur:

> *"...aradan geçen uzun süre içerisinde tarafların ekonomik ve sosyal durumlarında gerçekleşen esaslı değişiklik, yoksulluk nafakasının niteliği ve amacı, makul insanlardan beklenen öngörü, zamansal olarak bakıldığında davanın on sekiz yıl sonra açılmış olması, esaslı değişikliğin nafaka yükümlüsünden kaynaklanmaması, taraflar arasındaki menfaat dengesinin orantısız hale gelmesi ve özellikle dürüstlük kuralı uyarınca aradan geçen uzun yıllar sonucunda artık ifanın*

2 Yargıtay 12. HD, 28.03.2024, E. 2023/6110, K. 2024/3128.

borçludan beklenebilir olmadığı, 6098 sayılı Kanun'un 138 hükmünde belirtilen uyarlama koşullarının gerçekleştiği kabul edilmiştir.

DEĞERLENDİRME Kurulda, ekonomik durumda değişiklik olmadığı ve kurdaki değişikliğin öngörülebilir olduğu görüşü de ileri sürülmüş, benimsenmemiştir. Karar, uyarlamanın kolay bir yol olmadığını da gösterir: Gerekçe kısa bir kur dalgalanması değil, on sekiz yıllık süre ve yükümlünün döviz cinsinden gelir elde etmemesidir.

Daire kısa süreli uyarlama istemlerini ise kabul etmemiştir: 270

- Protokolde baba, çocukların yurt içi ve yurt dışı özel okul ücretleri dâhil tüm eğitim masraflarını üstlenmişti. Protokol 10.09.2019'da kesinleşmiş, uyarlama davası 24.06.2020'de açılmıştı. Bölge adliye mahkemesi yükümlülüğü yarıya indirdi. Daire, erkeğin "durumunda önemli bir değişiklik olduğu ve bu nedenle protokol hükümlerinin katlanılamaz hale geldiğini" kanıtlayamadığını, uyarlama koşullarının gerçekleşmediğini belirterek kararı bozmuştur.[3]
- Çocuklar için ayrı ayrı aylık 600 euro ödenmesine ilişkin maddenin kaldırılmasını isteyen babanın davasında, "öngörülemez veya katlanılamaz nitelikte olağanüstü bir değişiklik" ispat edilemediği için davanın reddi onanmıştır.[4]

Hukuk Genel Kurulu'nun 2010 tarihli kararında da protokoldeki her yıl yüzde 30 artış nedeniyle nafakanın azaltılmasını isteyen babanın, uyarlama için gereken koşulları kanıtlayamadığı belirtilmiştir. Kurul, iştirak nafakasının dayanağının TMK m. 176/4 değil, m. 182 olduğunu da açıklığa kavuşturmuştur.[5] 271

İFA

III. Boşanmak için üstlenilen gider sonradan kaldırılabilir mi?

Kural olarak hayır; yükümlülüğü bilerek üstlenen eş, koşullar esaslı biçimde değişmedikçe bundan kaçamaz. Bir dosyada baba, çocukların okul giderlerini karşılayacağı maddenin kaldırılmasını ve nafakanın kaldırılmasını veya indirilmesini istedi. Bölge adliye mahkemesi iki istemi ayırmıştır. Maddenin kaldırılmasını, "boşanmayı sağlayabilmek için müşterek çocukların okul giderleri ile ilgili yükümlülüğü bilerek ve isteyerek protokolle üstlenen davacı babanın sonradan bu yükümlülüğün kaldırılması yönünde talepte bulunmasının iyiniyet, doğruluk-dürüstlük ve sözleşmeye bağlılık ilkeleri ile bağdaşmayacağı" gerekçesiyle reddetmiştir. Buna karşılık ÜFE artışıyla 17.182 TL'ye ulaşan çocuk başına nafakayı, öngörülemeyen artış nedeniyle 10.000 TL'ye indirmiştir. Karar onanmıştır.[6] 272

3 Yargıtay 2. HD, 08.10.2024, E. 2024/4192, K. 2024/6979.
4 Yargıtay 2. HD, 12.09.2024, E. 2024/5154, K. 2024/5807.
5 Yargıtay HGK, 02.06.2010, E. 2010/3-288, K. 2010/297.
6 Yargıtay 2. HD, 17.05.2023, E. 2023/3503, K. 2023/2433.

IV. Protokoldeki nafaka artış oranı değiştirilebilir mi?

273 Evet, oran hakkaniyete açıkça aykırıysa. Hukuk Genel Kurulu 2019 tarihli kararında, protokoldeki her yıl yüzde 20'lik artışın "bir tarafın zenginleşmesine, diğer tarafın ise fakirleşmesine" yol açacak nitelikte olduğunu kabul ederek dava tarihinden sonraki dönemler için artış oranının ÜFE-TEFE'ye göre belirlenmesini doğru bulmuştur. Aynı kararda nafaka miktarının indirilmesine ilişkin direnme ise bozulmuş; mali durumda bozulma olmadığı ve çocuğun ihtiyaçları gözetilerek mevcut tutar uygun görülmüştür.[7] Yani artış oranının değişmesi, miktarın da indirileceği anlamına gelmez.

V. Protokoldeki nafaka nasıl indirilir veya kaldırılır?

274 Boşanma tarihindeki durum ile dava tarihindeki durum karşılaştırılarak. TMK m. 176/4 ve 331 yolları protokolle kapanmaz. Hukuk Genel Kurulu'na göre mahkeme, anlaşmalı boşanma kararının verildiği tarihteki ekonomik ve sosyal durumu belirlemeli, dava tarihindeki durumla kıyaslamalı, "başlangıçtaki denge" gözetilerek ve "çoğun içinde az da bulunur" kuralı gereği nafakanın tamamen kaldırılması yerine hakkaniyet ölçüsünde indirim yapılabileceğini de düşünerek karar vermelidir.[8]

275 Çocuk bakımından protokolün gücü daha sınırlıdır; çünkü iştirak nafakası kamu düzenine ilişkindir ve protokol, çocuğun değişen ihtiyaçları için nafaka istenmesine engel olamaz (13. Bölüm).[9]

VI. Protokol tamamen kaldırılabilir mi?

276 Uyarlama sözleşmeyi bütünüyle ortadan kaldırmaz, yeni koşullara uydurur. Uyarlama mümkün değilse TBK m. 138 dönme hakkı verir; sürekli edimli sözleşmelerde borçlu kural olarak fesih hakkını kullanır. Ancak boşanma kararıyla birleşmiş bir protokol için bu dar bir ihtimaldir. Kararın kendisine karşı başvurulacak yol yargılamanın iadesidir (23. Bölüm). Dava açmadan önce, istenen sonucun nafaka artırımı, azaltımı veya tavzihle sağlanıp sağlanamayacağı düşünülmelidir.

İFA

7 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/1513, K. 2019/1182.
8 Yargıtay HGK, 29.11.2017, E. 2017/1532, K. 2017/1465.
9 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/2613, K. 2019/1191.

YARGITAY'IN İLKESİ

Protokol kural olarak yazıldığı gibi uygulanır. Uyarlama için sözleşme tarihinde öngörülmeyen, olağanüstü, borçludan kaynaklanmayan ve edim dengesini katlanılamaz biçimde bozan bir değişiklik ispat edilmelidir; nafakalarda ise TMK m. 176/4 ve 331 ayrıca uygulanır.[10]

UYGULAMA NOTU

Uyarlama davası açmadan önce iki tabloyu yan yana koyun: Protokol tarihindeki gelir, gider, döviz kuru, çocuk sayısı ve yaşı; dava tarihindeki aynı veriler. Değişiklik yoksa dava kaybedilir ve karşı taraf vekâlet ücreti ödenir. Protokol yazarken uzun vadeli ödemeler için güncel bir endeks, üst sınır ve yeniden görüşme maddesi koymak bu davaları azaltır. Dövizli borçlarda borçlunun gelirinin para birimi gözetilmelidir.

10 Yargıtay HGK, 12.02.2025, E. 2023/582, K. 2025/24; Yargıtay 2. HD, 08.10.2024, E. 2024/4192, K. 2024/6979; Yargıtay HGK, 29.11.2017, E. 2017/1532, K. 2017/1465.

ALTINCI KISIM

KARAR VE SONRASI

22. Kanun Yolları, Feragat ve Kesinleşme 155

23. Kesinleşmiş Kararın ve Protokolün İptali 163

24. Üçüncü Kişiler: Alacaklılar ve Muvazaalı Boşanma 169

25. Boşanmadan Sonra: Soyadı, Bekleme Süresi ve Aylıklar 177

26. Yabancılık Unsuru ve Yurt Dışındaki Eşler 183

"... hükmün kesinleşmesine kadar davalının kabul beyanından dönmesi mümkündür."

Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Kanun Yolları, Feragat ve Kesinleşme

BÖLÜMÜN PLANI

I. Anlaşmalı boşanma kararına itiraz edilebilir mi? 156
II. Karar ne zaman kesinleşir? 156
III. Karar yıllarca tebliğ edilmezse ne olur? 157
IV. Duruşma günü kanun yolundan feragat edilebilir mi? 158
V. Tebligat itirazı nasıl ileri sürülür? 159
VI. Kanun yolunda neler ileri sürülebilir? 160
VII. Yalnız nafaka veya velayet için başvurulabilir mi? 160
VIII. Kanun yararına temyiz nedir? 161

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Anlaşmalı boşanma kararı da kanun yoluna tabidir. İstinaf süresi kararın usulen tebliğinden itibaren iki haftadır; bölge adliye mahkemesi kararına karşı temyiz süresi de tebliğden itibaren iki haftadır. Karar, ya bu süreler geçince ya da eşler tebliğden sonra kanun yolundan feragat edince kesinleşir. Tebliğden önce verilen feragat geçersizdir, çünkü doğmamış bir haktan feragat edilemez. Hukuk Genel Kurulu, tebliğ memurunun adı yazılmayan kalem tebligatına dayanılarak kesinleştirilen bir kararda feragati geçerli saymamıştır. Geçerli feragat ise geri alınamaz. Eşlerden biri karar kesinleşmeden ölürse boşanma davası konusuz kalır. Karar yıllarca tebliğ edilmeyip eşler birlikte yaşamayı sürdürmüşse, sonradan tebliğe çıkarmak dürüstlük kuralına aykırı sayılır. Bölge adliye mahkemesi dilekçedeki sebeplerle ve kamu düzeniyle sınırlı inceleme yapar. Nafaka uyuşmazlıkları temyiz sınırına tabidir, bağımsız velayet değişikliği davalarında bölge adliye mahkemesi kararı kesindir. Kesinleşmiş karara karşı Adalet Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kanun yararına temyize gidebilir; ama bu bozma kararın hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmaz.

I. Anlaşmalı boşanma kararına itiraz edilebilir mi?

277 Evet, anlaşma kanun yolu hakkını kaldırmaz. Anlaşmalı boşanma kararı da nihai karardır ve istinafa açıktır (HMK m. 341/1-a). Eşler karar kesinleşinceye kadar anlaşmadan dönebildiğinden (7. Bölüm), kanun yolu dönmenin de en sık kullanılan aracıdır.

Aşama	Yol	Süre	Dayanak
İlk derece kararı	İstinaf	Usulen tebliğden itibaren iki hafta	HMK m. 341, 345
İstinaf dilekçesine cevap	Katılma yoluyla istinaf	Cevap süresi içinde, iki hafta	HMK m. 347, 348
Bölge adliye mahkemesi kararı	Temyiz	Tebliğden itibaren iki hafta	HMK m. 361
Kesinleşmiş karar	Yargılamanın iadesi (23. Bölüm)	Sebebe göre	HMK m. 374 vd.
Kesinleşmiş karar	Kanun yararına temyiz	Yalnız Bakanlık ve Başsavcılık	HMK m. 363

278 Boşanma davalarında temyiz dilekçesinde veya cevapta istenirse Yargıtay duruşma yapar (HMK m. 369/2). Vekil, vekâletnamede açık yetki yoksa kanun yollarından feragat edemez (HMK m. 74).

II. Karar ne zaman kesinleşir?

279 Süre geçince veya tebliğden sonra feragat edilince kesinleşir. Boşanma, kararın açıklandığı gün değil kesinleştiği gün gerçekleşir (HMK m. 350/2).

Durum	Sonuç
Karar usulen tebliğ edilmiş, iki hafta içinde başvurulmamış	Süre dolunca kesinleşir (HMK m. 345)
İki eş de tebliğden sonra feragat etmiş	Karar kesinleşir; feragatten dönülemez[1]
Feragat tebliğden önce verilmiş	Feragat geçersizdir, karar kesinleşmez[2]
Tebligat usulsüz	Süre işlemez; bu tebliğe dayanan feragat de geçersizdir[3]
Karar hiç kesinleştirilmemiş	Yıllar sonra bile dönülebilir veya davadan feragat edilebilir[4]
Karar yıllarca tebliğ edilmemiş, eşler birlikte yaşamış	Sonradan tebliğe çıkarmak dürüstlük kuralına aykırıdır; dava reddedilebilir[5]

1 Yargıtay 2. HD, 14.03.2024, E. 2024/2323, K. 2024/1761.
2 Yargıtay 2. HD, 20.01.2025, E. 2024/10396, K. 2025/517; Yargıtay 2. HD, 06.10.2025, E. 2025/1688, K. 2025/8266.
3 Yargıtay HGK, 21.05.2025, E. 2023/945, K. 2025/334.
4 Yargıtay 2. HD, 14.10.2024, E. 2024/5347, K. 2024/7325.

Kesinleşme şerhi, kesinleşmeyi yaratmaz; yalnız belgeler. Şerh yanlış verilmişse karar kesinleşmiş sayılmaz. Bunun en çarpıcı sonucu ölüm hâlinde görülür: Eşler karardan sonra 07.07.2015 tarihli dilekçeyle temyizden feragat etmiş, erkek ertesi gün ölmüş, gerekçeli karar ise 2024'te tebliğ edilmiştir. Daire'ye göre "temyiz hakkı doğmadan önce tarafların temyiz başvurusundan feragat etmesi hüküm ve sonuç doğurmaz". Erkek boşanma hükmü kesinleşmeden öldüğünden boşanma davası konusuz kalmış, hüküm bozulmuştur.[6] Yani eşler, boşandıklarını sanarak geçirdikleri on yıla rağmen hukuken boşanmış sayılmamıştır. 280

III. Karar yıllarca tebliğ edilmezse ne olur?

Karar kesinleşmez ve eşler hukuken evli kalır. Üstelik bu kararı yıllar sonra tebliğe çıkarmak sonuç vermeyebilir. Kanun yolu süresi tebliğle başladığından, tebliğ edilmeyen bir karar üzerinden ne kadar zaman geçerse geçsin boşanmayı gerçekleştirmez. Uygulamada eşler karar çıktıktan sonra barışıp birlikte yaşar, karar dosyada bekler. Yıllar sonra eşlerden biri kararı tebliğe çıkardığında Daire'nin cevabı açıktır: 281

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.09.2025 · E. 2025/5165 · K. 2025/7625

Yirmi üç yıl sonra tebliğe çıkarılan anlaşmalı boşanma kararı bozuldu

Mahkeme 30.12.2002'de eşlerin anlaşmalı olarak boşanmasına karar vermişti. Erkek kararı yirmi üç yıl sonra tebliğe çıkardı. Kadın süresi içinde temyiz etti ve karardan sonra bir araya gelerek evlilik birliğini sürdürdüklerini bildirdi. Daire, kararın bu kadar uzun süre sonra tebliğe çıkarılmasını dürüstlük kuralına aykırı ve "hakkın kötüye kullanılması" niteliğinde saymış, sonucu şöyle bağlamıştır:

> *Gerçekleşen bu durum karşısında, anlaşmalı boşanma iradesinin samimi olmadığı anlaşıldığından davanın reddine karar verilmek üzere hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kesinleşmiş boşanma kararının samimiyeti başka bir davada sorgulanamaz (24. Bölüm); burada ise karar kesinleşmemiştir ve kanun yolu incelemesi açıktır. Bu yüzden Daire boşanma iradesini değerlendirebilmiştir.

On dört yılı aşan iki dosyada Daire aynı değerlendirmeyi yapmış, bu kez birlikte yaşama delillerinin toplanmasını istemiştir: Kararı yıllar sonra tebliğ ettirmek dürüstlük kuralına aykırıdır ve "bu süre içinde eşiyle birlikte yaşamaya devam etmesi boşanma isteğinin ve bu yöndeki iradesinin de samimi olmadığını gösterir". 282

5 Yargıtay 2. HD, 22.09.2025, E. 2025/5165, K. 2025/7625; Yargıtay 2. HD, 22.12.2025, E. 2025/9038, K. 2025/11633.
6 Yargıtay 2. HD, 20.01.2025, E. 2024/10396, K. 2025/517.

Daire'ye göre "kararın oluşmasından sonra uzun süre tarafların birlikte yaşamaya devam etmeleri olgusu, hükmün sonucuna etkilidir".[7]

UYGULAMA NOTU
Anlaşmalı boşanma kararı aldıysanız ve boşanmak istiyorsanız gerekçeli kararın tebliğini ve kesinleşmesini takip edin. Kesinleşme şerhi olmadan nüfus kaydı değişmez, yeni evlilik yapılamaz ve eşlerden biri ölürse boşanma davası konusuz kalır. Karar çıktıktan sonra barıştıysanız ve yıllar sonra ayrılıyorsanız eski kararı tebliğe çıkarmak yerine yeni dava açmak daha güvenlidir.

IV. Duruşma günü kanun yolundan feragat edilebilir mi?

283 Karar usulen tebliğ edilmeden edilemez. "Taraflar, ilamın kendilerine tebliğinden önce, istinaf yoluna başvurma hakkından feragat edemez" (HMK m. 349/1). Uygulamada eşler çoğu kez hemen boşanmış olmak ister; mahkeme kısa kararı açıklar, gerekçeli kararı aynı gün yazar, kalemde tebliğ eder, feragat dilekçesini alır ve kararı kesinleştirir. Bu yol hukuka aykırı değildir, ama sıra ve tutanak hatasına hiç tahammülü yoktur.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
21.05.2025 · E. 2023/945 · K. 2025/334

Tebliğ memurunun adı yazılmayan kalem tebligatı usulsüzdür; buna dayanılarak alınan istinaf feragati geçersizdir

Eşler 2019'da evlenmişti, 2021 doğumlu bir çocukları vardı. 10.01.2022 tarihli protokolle dava açıldı, mahkeme 14.01.2022'de anlaşmalı boşanmaya ve velayetin babaya verilmesine karar verdi. Gerekçeli karar kadına kalemde elden tebliğ edildi; kadının istinaftan feragat ettiğine dair dilekçe dosyaya girdi. Kadın, feragat dilekçesinin hile ile imzalatıldığını ileri sürerek istinafa başvurdu. Bölge adliye mahkemesi, soyut iddianın yetmediğini, feragatten feragat edilemeyeceğini belirterek başvuruyu reddetti ve bozma kararına karşı direndi. Hukuk Genel Kurulu, tebligat evrakında tebliğ memurunun adı ve soyadının yazılı olmadığını, bu nedenle gerekçeli kararın usule uygun tebliğ edilmiş sayılamayacağını belirterek direnme kararını genişletilmiş gerekçeyle bozmuştur:

> *Böyle olunca, davalının 14.01.2022 tarihli istinaf kanun yolundan feragat dilekçesinin geçerli sayılması ve istinaf dilekçesinin 6100 sayılı Kanun'un 346. maddesi uyarınca reddine karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kurul, irade sakatlığı tartışmasına girmeden sonuca tebligat üzerinden ulaşmıştır. Küçük bir tutanak eksikliği, kesinleşmiş görünen boşanmayı ortadan kaldırabilir.

7 Yargıtay 2. HD, 07.05.2025, E. 2025/2026, K. 2025/4713; Yargıtay 2. HD, 22.12.2025, E. 2025/9038, K. 2025/11633.

Daire'nin diğer kararları da aynı yöndedir: 284

- Gerekçeli kararın aynı gün kalemde tebliğ edildiği, feragat dilekçelerinin de aynı gün sunulduğu bir dosyada tebliğ mazbatası UYAP'a taranmamış, tebliğin feragatten önce mi sonra mı yapıldığı anlaşılamamıştır. Daire, feragatin tebliğden önce sunulduğunu kabul etmiş; "Doğmamış bir haktan feragat hukuken sonuç doğurmayacağından" dört gün sonraki istinaf başvurusunun süresinde olduğunu belirtmiştir.[8]
- Dilekçenin kim tarafından verildiği belli olmayan, üzerinde havale ve kimlik tespiti bulunmayan, karar numarası da yazılmayan feragat, tebliğden önce verilmiş sayılmıştır.[9]

DİKKAT
Aynı gün kesinleştirme isteniyorsa sıra şu olmalıdır: Gerekçeli karar yazılır. Tebligat mazbatası tebliğ memurunun adı, soyadı, tarih ve saatle düzenlenir ve UYAP'a taranır. Bundan sonra eşler, karar numarasını gösteren ve hâkim veya kalem huzurunda kimlik tespiti yapılan feragat dilekçesini sunar. Kesinleşme şerhi ancak bundan sonra istenir. Sonraki bir mirasçılık, yeni evlilik veya aylık başvurusunda bu kayıtlar incelenebilir.

Geçerli feragat ise ağır sonuç doğurur. Bir dosyada karar eşlere 15.11.2023'te tebliğ edilmiş, erkek vekili aynı gün feragat ederek kesinleştirme istemiş, kadın önce istinafa başvurup sonra bundan feragat etmiştir. Erkek vekilinin 07.12.2023'te davadan feragat ettiğini bildirmesi sonuç doğurmamış, karar onanmıştır.[10] Eşlerin barışması bu aşamada ancak yeniden evlenmeyle sonuç verir. Kendisine söz verilen malların devredilmediğini ileri süren eşin de feragatten dönemeyeceği kabul edilmiştir (19. Bölüm).[11] 285

V. Tebligat itirazı nasıl ileri sürülür?

Somut olarak ve delille. Süre "ilamın usulen" tebliğiyle başlar (HMK m. 345), bu nedenle usulsüz tebligat süreyi başlatmaz. Ama yalnız iddia yetmez: Muhtarlığa bırakılan tebligatın usulsüz olduğunu ileri süren erkeğin başvurusunda, muhtarlığın yazısından tebligatın aynı gün vekâlet ile teslim edildiği anlaşılmış, süresinde başvurulmadığı için istem reddedilmiş, karar onanmıştır.[12] 286

Adli tatil de hesaba katılmalıdır. Boşanma davaları adli tatile tabi olduğundan, süre tatil içinde biterse tatilin bittiği günden itibaren bir hafta uzar (HMK m. 104). Karar 287

8 Yargıtay 2. HD, 06.10.2025, E. 2025/1688, K. 2025/8266.
9 Yargıtay 2. HD, 14.12.2022, E. 2022/8498, K. 2022/10455.
10 Yargıtay 2. HD, 14.03.2024, E. 2024/2323, K. 2024/1761.
11 Yargıtay 2. HD, 12.11.2024, E. 2024/1195, K. 2024/8595.
12 Yargıtay 2. HD, 30.11.2023, E. 2023/2771, K. 2023/5818.

12.08.2020'de tebliğ edilmiş ve 08.09.2020'de istinafa başvurulmuş bir dosyada başvuru süresinde sayılmıştır.[13]

VI. Kanun yolunda neler ileri sürülebilir?

288 Kararın dayandığı şartların her biri. Sık görülen başvuru sebepleri şunlardır:

Sebep	Bakınız
Evlilik bir yıl sürmemiş	**2.** Bölüm
Hâkim eşi bizzat dinlememiş	**5.** Bölüm
İrade sakatlığı: hata, hile, korkutma	**6.** Bölüm
Anlaşmadan dönme	**7.** Bölüm
Protokol eksik veya hâkim değiştirmiş	8–9. Bölüm
Çocuğun yararı gözetilmemiş	11–13. Bölüm

289 İnceleme kapsamı sınırlıdır: "İnceleme, istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapılır. Ancak, bölge adliye mahkemesi kamu düzenine aykırılık gördüğü takdirde bunu resen gözetir" (HMK m. 355). Sebepler de süresinde bildirilmelidir. Tebliğden önce verilen süre tutum dilekçesinde sebep gösterilmemiş, gerekçeli dilekçe de tebliğden sonraki iki haftayı geçirerek sunulmuşsa bu dilekçe dikkate alınmaz; karar yalnız kamu düzeni yönünden incelenir.[14] Yargıtay ise temyiz sebepleriyle bağlı değildir, kanunun açık hükmüne aykırı gördüğü diğer hususları da inceleyebilir (HMK m. 369/1).

VII. Yalnız nafaka veya velayet için başvurulabilir mi?

290 Başvurulabilir, ama anlaşmanın bir parçasına itiraz bütün anlaşmayı etkileyebilir. Bir bölge adliye mahkemesi kararında, anlaşmalı boşanma kararı kesinleşinceye kadar eşlerin "gerek boşanmanın mali sonuçları, gerekse çocukların durumu hususunda kabul edilen düzenlemeleri kapsayan irade beyanından" dönmesine engel bulunmadığı, bu hâlde davanın çekişmeli boşanma olarak görülmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu dosyada iddia, feragat dilekçesinin baskı ve tehditle imzalatıldığıydı.[15] Daire 2026'da daha da ileri gitmiştir: Kadın yalnız protokoldeki bir maddenin hükümde "tespit" olarak yer almadığından şikâyet ederek temyize gitmiş, Daire "anlaşmanın bozulması ile anlaşmalı boşanma hükmü bütünüyle geçersiz hale gelir" diyerek kararı bütünüyle bozmuş, davanın çekişmeli olarak görülmesini istemiştir.[16] Bu nedenle tek bir maddeyi düzeltmek için önce tavzih

13 Yargıtay 2. HD, 24.05.2021, E. 2021/2526, K. 2021/3729.
14 Yargıtay 2. HD, 02.11.2023, E. 2023/2141, K. 2023/5140.
15 Yargıtay 2. HD, 03.07.2024, E. 2023/5383, K. 2024/5274.
16 Yargıtay 2. HD, 01.04.2026, E. 2025/8428, K. 2026/3524.

yolu düşünülmelidir (10. Bölüm). Çekişmeli yargılamadaki sonuç ise protokoldekinden daha kötü de olabilir (7. Bölüm).

Temyizde ayrıca parasal sınır ve kesinlik kuralları vardır: 291

- Miktar veya değeri temyiz sınırını geçmeyen kararlar temyiz edilemez (HMK m. 362/1-a). Sınır her yıl yeniden değerlenir. Nafakada yıllık toplam tutar esas alınır: 180.000 TL yıllık nafakanın kaldırılması istemi, dava tarihinde uygulanan 378.290 TL'lik sınırın altında kaldığı için temyiz edilememiştir.[17]
- Velayetin değiştirilmesi davası çekişmesiz yargı işi sayıldığından, bu davada bölge adliye mahkemesinin kararı kesindir (HMK m. 362/1-ç).[18]

VIII. Kanun yararına temyiz nedir?

Süresi geçmiş veya kesin kararlara karşı yalnız Adalet Bakanlığı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kullanabildiği olağanüstü yoldur (HMK m. 363/1). Eşler bu yola doğrudan başvuramaz, ancak ilgili makamlara dilekçe verebilir. En önemli nokta şudur: "Bu bozma, kararın hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmaz" (HMK m. 363/2). Boşanma etkisini korur. Kararlar yine de uygulamaya yön verir: 292

- Protokolü vekiller imzalamış, yurt dışındaki eş duruşmaya gelmemiş, görüntülü telefon aramasıyla dinlenmişti. Daire, hâkimin eşi bizzat dinlemeden karar veremeyeceğini belirterek hükmü kanun yararına bozmuştur (5. Bölüm).[19]
- Nüfus kaydına göre evli olmayan kişiler arasındaki davada, geçerli bir evlilik bulunmadığından hukuki yarar yokluğundan davanın reddi gerektiği belirtilmiştir (26. Bölüm).[20]
- Eşlerin mahkemede bizzat dinlendiği ve iradelerini açıkladığı bir dosyada kanun yararına bozma istemi reddedilmiştir.[21]
- Yoksulluk nafakası için ayrı bent kurulmamış olsa bile protokol onaylandığından infaz mümkün görülmüş, istem reddedilmiştir (20. Bölüm).[22]

17 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3323, K. 2026/6483.
18 Yargıtay 2. HD, 02.07.2024, E. 2024/3497, K. 2024/5196.
19 Yargıtay 2. HD, 04.10.2021, E. 2021/7601, K. 2021/6759.
20 Yargıtay 2. HD, 10.09.2026, E. 2026/7540, K. 2026/7942.
21 Yargıtay 2. HD, 05.11.2020, E. 2020/3774, K. 2020/5431.
22 Yargıtay 2. HD, 25.09.2019, E. 2019/5908, K. 2019/9189.

YARGITAY'IN İLKESİ

Taraflar ilamın kendilerine usulen tebliğinden önce kanun yolundan feragat edemez. Doğmamış haktan feragat sonuç doğurmaz; böyle bir feragate dayanan kesinleşme geçersizdir ve kanun yolu süresi işlemez. Tebliğden sonra yapılan geçerli feragat ise geri alınamaz.[23]

UYGULAMA NOTU

Karar açıklandıktan sonra üç soruyu sorun: Gerekçeli karar tebliğ edildi mi? Tebligat mazbatası eksiksiz mi? Feragat dilekçesi tebliğden sonra mı verildi? Yanıtlardan biri hayırsa kesinleşmeye güvenmeyin ve kesinleşme şerhli kararı yeni bir işlemde kullanmadan önce dosyayı kontrol edin. Müvekkiliniz kararı istemiyorsa tebliğ tarihinden itibaren iki haftayı takvime işleyin, sebepleri dilekçeye yazın. Süre tutum dilekçesi verdiyseniz gerekçeli karar tebliğinden sonraki iki hafta içinde sebepleri bildirin.

23 Yargıtay HGK, 21.05.2025, E. 2023/945, K. 2025/334; Yargıtay 2. HD, 20.01.2025, E. 2024/10396, K. 2025/517; Yargıtay 2. HD, 06.10.2025, E. 2025/1688, K. 2025/8266; Yargıtay 2. HD, 14.03.2024, E. 2024/2323, K. 2024/1761.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kesinleşmiş Kararın ve Protokolün İptali

BÖLÜMÜN PLANI

I. Kesinleşmiş anlaşmalı boşanma kararı ortadan kaldırılabilir mi? 163
II. "Kandırıldım" iddiası yargılamanın iadesi sebebi midir? 164
III. Protokolün yalnız bir maddesi ayrı davayla iptal edilebilir mi? 165
IV. Baskıyla alınan feragat iptal edilebilir mi? 166

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Kesinleşmiş anlaşmalı boşanma kararı yalnız yargılamanın iadesiyle ortadan kaldırılabilir. Sebepler kanunda sınırlı olarak sayılmıştır; süre, sebebin öğrenilmesinden itibaren üç ay ve her hâlde kesinleşmeden itibaren on yıldır. Uygulamada en çok lehine karar verilen tarafın hileli davranışı sebebine dayanılır, ama anlaşmalı boşanmada bu yol çok dardır: Daire'nin onadığı kararlara göre klasik bir davadaki gibi lehine karar verilen tek bir taraf yoktur, davacının aleyhine de bir karar verilmemiştir. Aldatıldığını bilseydi anlaşmayacağı iddiası bu nedenle sonuç vermemiştir. Protokolün yalnız bir maddesini ayrı davayla iptal ettirmek de kural olarak mümkün değildir; mal rejimi davasında irade sakatlığı iddiası dinlenmemiştir. Buna karşılık, protokole dayanan davadan feragat tehditle alınmışsa HMK m. 311 uyarınca feragat iptal edilebilir. Hâkimin onaylamadığı ek protokoller ise genel sözleşme hükümlerine, dolayısıyla TBK m. 30 ve devamına tabidir.

I. Kesinleşmiş anlaşmalı boşanma kararı ortadan kaldırılabilir mi?

Yalnız yargılamanın iadesiyle ve dar şartlarla. "Yargılamanın iadesi, kesin olarak verilen veya kesinleşmiş olan hükümlere karşı istenebilir" (HMK m. 374). Kurallar şunlardır: 293

Konu	Kural	Dayanak
Sebepler	Sınırlı sayıdadır	HMK m. 375/1
En sık dayanılan sebep	"Lehine karar verilen tarafın, karara tesir eden hileli bir davranışta bulunmuş olması"	HMK m. 375/1-h
Temsil sorunu	Vekil veya temsilci olmayan kimselerin huzuruyla davanın görülmesi	HMK m. 375/1-c
Süre	Hilenin farkına varılmasından itibaren üç ay, her hâlde kesinleşmeden itibaren on yıl	HMK m. 377/1
Mahkeme	Kararı veren mahkeme; teminat istenebilir	HMK m. 378
Ön inceleme	Süre, kesinleşme ve sebep resen incelenir; biri eksikse dava esasa girilmeden reddedilir	HMK m. 379
Etki	Dava hükmün icrasını kendiliğinden durdurmaz	HMK m. 381

294 Kararın kesinleşmesinden önce durum tamamen farklıdır: Eş, irade sakatlığı ispat etmek zorunda olmadan anlaşmadan dönebilir (7. Bölüm). Bu nedenle en güvenli sınır, kesinleşme anıdır. Tebliğ usulsüz olduğu için kesinleşmemiş kararda yol yargılamanın iadesi değil istinaftır (6. Bölüm).[1]

II. "Kandırıldım" iddiası yargılamanın iadesi sebebi midir?

295 Kural olarak hayır. Anlaşmalı boşanmada iddia, iki engele takılır. Birincisi, "irade sakatlıklarının da yargılamanın iadesi sebebi olarak düzenlenmediği" görüşüdür. İkincisi, kanundaki hile sebebi "lehine karar verilen tarafın" davranışını arar. Bir bölge adliye mahkemesi, anlaşmalı boşanmada "klasik bir davada olduğu gibi lehine karar verilen tek bir taraf olmadığı" belirtmiş, Daire kararı onamıştır.[2]

KARAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
20.02.2024 · E. 2022/9430 · K. 2024/978

"Bu durumu bilseydik anlaşmalı boşanmayı kabul etmezdik" iddiası yargılamanın iadesi sebebi değildir

Eşler anlaşmalı olarak boşandı, karar istinaftan feragat dilekçeleriyle kesinleşti. Erkek sonradan, eşinin evlilik sırasında kendisini aldattığını öğrendiğini, buna ilişkin kayıtlar bulduğunu, gerçeği bilseydi protokoldeki malvarlığı devirlerini kabul etmeyeceğini ileri sürdü. Yargılamanın yenilenmesini, zina nedeniyle boşanmayı ve tazminat istedi. Mahkeme, davanın anlaşmalı boşanma olarak açıldığını, davacının aleyhine bir karar verilmediğini, aksine talebi gibi boşanmaya karar verildiğini ve ileri sürülen sebebin HMK m. 375/1'de sayılan sebeplerden olmadığını belirtmiş, karar onanmıştır:

1 Yargıtay 2. HD, 30.09.2025, E. 2025/7038, K. 2025/8076.
2 Yargıtay 2. HD, 21.10.2024, E. 2024/1455, K. 2024/7592.

> *...davacının "bu durumu bilseydik anlaşmalı boşanmayı kabul etmezdik" şeklindeki iddiasının işbu davada dinlenme ve iade-i muhakeme sebebi olarak kabulünün mümkün olmadığı...*

DEĞERLENDİRME Boşanmadan sonra öğrenilen aldatma, boşanma kararını ortadan kaldırmaz. Olay manevi tazminat açısından başka bir yolda değerlendirilebilir: Hukuk Genel Kurulu'na göre boşanmanın kesinleşmesinden sonra varlığı anlaşılan vakıaya dayanan dava, genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesinde görülür (15. Bölüm).[3]

Diğer dosyaların sonucu da aynıdır: 296

- Kadın, yaşadığı tehdit ve erkeğin hileli hareketleri nedeniyle iradesini serbestçe yansıtamadığını ileri sürmüştür. Süre içinde başvurulmuş, ancak duruşmaya katılan kişinin kendisi olmadığına veya imzanın kendisine ait olmadığına dair bir iddia bulunmadığı belirtilerek davanın reddi onanmıştır.[4]
- Erkek, kadının kendisini aldattığını gösterdiğini söylediği kayıtlara dayanmıştır. Mahkeme iddiaların anlaşmalı boşanma davasının konusu olmadığını, delilin de kadının rızası olmadan elde edildiğini ve erkeğin aleyhine bir karar verilmediğini belirtmiş, karar onanmıştır.[5]
- Kadın, protokol maddelerinin icra edilemediğini, çocuklara devredilecek evin satıldığını ileri sürerek boşanmanın iptalini istemiştir. Mahkeme, eşlerin "tekrar evlenme konusunda anlaşarak" boşandıklarını, tarafların "kendi muvazaaları nedeniyle hak talebinde bulunamayacakları"nı, hilenin ispatlanmadığını belirtmiş, karar onanmıştır.[6]
- Bir dosyada, üç aylık sürenin geçtiği gerekçesiyle talebin usulden reddedilmesi nedeniyle karşı tarafın avukatına verilen vekâletname ve menfaat çatışması iddiaları incelenememiştir.[7]

Sonuç açıktır: Sebep olarak en güçlü olanlar kimlik ve imza sahteciliği, hâkimin eşi fiilen dinlememiş olması ve temsil yetkisi yokluğudur. Duruşmaya bizzat katılıp "kendi rızamla" demiş ve imzalamış bir eşin yargılamanın iadesiyle sonuç alması çok güçtür (5. ve 6. Bölüm). 297

III. Protokolün yalnız bir maddesi ayrı davayla iptal edilebilir mi?

Kural olarak hayır, çünkü onaylı protokol kararın eki olmuştur. Eşlerden birinin hile ve korkutmayla boşandığını ileri sürüp katılma alacağı davası açtığı dosya- 298

3 Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2493, K. 2021/108.
4 Yargıtay 2. HD, 03.04.2024, E. 2023/8763, K. 2024/2370.
5 Yargıtay 2. HD, 25.09.2024, E. 2024/2033, K. 2024/6365.
6 Yargıtay 2. HD, 11.09.2024, E. 2023/7606, K. 2024/5727.
7 Yargıtay 2. HD, 01.06.2023, E. 2023/1530, K. 2023/2809.

da, iddianın bu davada incelenemeyeceği ve yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmediği belirtilmiş, karar onanmıştır.[8] Boşanmadan sonra görülen depresyon tedavisi de tek başına irade fesadının ispatı sayılmamıştır.[9] Mahkeme de irade fesadı gerekçesiyle protokolün dışına çıkamaz: Protokoldeki taşınmaz yerine başka bir taşınmazın tesciline karar veren hüküm bozulmuştur.[10]

299 Protokol maddesinin kapsamı ise yorumlanabilir ve kapsamı dışındaki alacaklar ayrıca istenebilir (16. Bölüm). Değişen koşullar için doğru yol da iptal değil, uyarlamadır (21. Bölüm).

Sorun	Doğru yol
Kesinleşmeden önce vazgeçme	İstinaf veya temyizle anlaşmadan dönme (7. Bölüm)
Kesinleşmeden sonra hile iddiası	Yargılamanın iadesi; süre üç ay ve on yıl
Madde belirsiz	Tavzih (20. Bölüm)
Koşullar değişti	Uyarlama, nafaka davası (21. Bölüm)
Protokolde olmayan alacak	Ayrı dava (16. Bölüm)
Hâkimin onaylamadığı ek protokol	Genel hükümler; TBK m. 30–39
Protokole dayanan davadan feragat	HMK m. 311 uyarınca feragatin iptali
Üçüncü kişinin zararı	HMK m. 376, tasarrufun iptali (24. Bölüm)

IV. Baskıyla alınan feragat iptal edilebilir mi?

300 Evet. “Feragat ve kabul, kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. İrade bozukluğu hâllerinde, feragat ve kabulün iptali istenebilir” (HMK m. 311). Bu yol, protokole dayanılarak açılan davada başarı sağlamıştır:

KARAR

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.06.2024 · E. 2024/3253 · K. 2024/4769

Protokoldeki evin devri davasından tehditle alınan feragat iptal edildi

Eşler 2013’te anlaşmalı olarak boşanmıştı. Hükme göre erkek adına kayıtlı taşınmaz kadın adına tescil edilecekti. Devir yapılmayınca kadın TMK m. 716’ya dayanarak dava açtı, sonra davasından feragat etti ve mahkeme davayı feragat nedeniyle reddetti. Bozmadan sonra mahkeme, erkeğin kadını çocukları göstermemekle ve özel fotoğraflarını göstermekle tehdit ederek feragate zorladığını, kadının avukatını arayıp taşınmazı devredeceğini söyleyerek onu oyaladığını kabul etti. Hileli hareketlerin süreklilik göstermesi nedeniyle hak düşürücü sürenin de dolmadığını belirterek feragatin iptaline ve taşınmazın kadına bırakılmasına karar verdi; karar onanmıştır. Daire’nin bozma gerekçesi şuydu:

8 Yargıtay 2. HD, 01.11.2023, E. 2022/7032, K. 2023/5046.
9 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2022/10165, K. 2024/2453.
10 Yargıtay 2. HD, 02.04.2026, E. 2026/147, K. 2026/3575.

> *6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 311 inci maddesi gereğince feragatin irade fesadı ile alınıp alınmadığı hususunun tereddüte yer vermeyecek şekilde tespit edilmesi ve varılacak sonuç çerçevesinde bir karar verilmesi için hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, boşanma hükmünün değil, sonraki bir usul işleminin iptaliyle ilgilidir. Anlaşmalı boşanmadan sonra baskı görerek hak bırakan eşler için önemli bir kapıdır. Tehdit mesajları ve tanıklar erkenden güvence altına alınmalıdır.

Hukuk Genel Kurulu da eşlerin anlaşmalı olarak boşanıp fiilen birlikte yaşamayı sürdürdüğünün ileri sürüldüğü bir dosyada, hile ve kandırmayla alındığı iddia edilen feragat bakımından TBK m. 30 ve devamındaki irade sakatlığı hükümlerinin incelenmesi gerektiğini kabul etmiş, feragatin kesin hüküm doğurduğu yönündeki direnmeyi bozmuştur.[11] Aldatma ve korkutmada sözleşmeyle bağlı olmadığını bildirme süresi, öğrenme veya korkutmanın etkisinin kalmasından itibaren bir yıldır (TBK m. 36, 37, 39). 301

YARGITAY'IN İLKESİ

Kesinleşmiş anlaşmalı boşanma kararı ancak HMK m. 375'teki sebeplerle ve m. 377'deki sürelerde yargılamanın iadesi yoluyla ortadan kaldırılabilir. Boşanmadan sonra öğrenilen olaylar ve salt irade sakatlığı iddiası bu sebepler arasında değildir. Usul işlemi olan feragat ve kabul ise irade bozukluğu hâlinde iptal edilebilir.[12]

UYGULAMA NOTU

Müvekkil kesinleşmiş bir kararı kaldırmak istiyorsa önce üç soruyu sorun: Karar gerçekten kesinleşmiş mi (22. Bölüm)? Hile veya sahtecilik ne zaman öğrenildi; üç ay dolmak üzere mi? Sonuç, boşanmayı ortadan kaldırmayı mı gerektiriyor, yoksa nafaka, uyarlama, tavzih veya tazminat davasıyla elde edilebilir mi? Dava açılacaksa delilleri önceden toplayın: duruşma tutanağı, imza incelemesi, tehdit mesajları, ceza dosyası. Hukuka aykırı elde edilen kayıtların delil değeri tartışmalı olacağından bunlara dayanmayın. Kanunda sayılmayan bir sebebe dayanan dava esasa girilmeden reddedilir ve karşı vekâlet ücreti doğurur.

11 Yargıtay HGK, 02.03.2016, E. 2015/979, K. 2016/215.
12 Yargıtay 2. HD, 20.02.2024, E. 2022/9430, K. 2024/978; Yargıtay 2. HD, 21.10.2024, E. 2024/1455, K. 2024/7592; Yargıtay 2. HD, 03.04.2024, E. 2023/8763, K. 2024/2370; Yargıtay 2. HD, 25.06.2024, E. 2024/3253, K. 2024/4769.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Üçüncü Kişiler: Alacaklılar ve Muvazaalı Boşanma

BÖLÜMÜN PLANI

I. Protokol alacaklıyı bağlar mı? 170
II. Protokolle devredilen ev mal kaçırma sayılır mı? 170
III. Boşanmanın muvazaalı olduğu nasıl anlaşılır? 171
IV. Protokoldeki katılma alacağı feragati alacaklıya karşı ileri sürülebilir mi? 172
V. Eski eşe yapılan devirde 2025 değişikliği ne getirdi? 172
VI. Tasarrufun iptali mi, yargılamanın iadesi mi? 173
VII. Ölüm aylığı için boşanırsa ne olur? 173
VIII. Formalite boşanan eşler birbirinden hak isteyebilir mi? 175

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Anlaşmalı boşanma ve protokol eşler arasında sonuç doğurur; alacaklı ve Sosyal Güvenlik Kurumu gibi üçüncü kişiler ise bu sonuca bazı hâllerde karşı koyabilir. Yargıtay'a göre protokolle devredilen taşınmaz kural olarak mal kaçırma sayılmaz. Alacaklı ancak boşanmanın muvazaalı olduğunu, eşlerin boşanmaya rağmen birlikte yaşadığını ispatlarsa tasarruf iptal edilir. Bir dosyada boşanmadan üç yıl sonra doğan ortak çocuk muvazaanın delili sayılmıştır; borçlunun başka biriyle evlenmesi ise iddiayı zayıflatır. Öğretide, mahkeme kararıyla gerçekleşen devirlere karşı tasarrufun iptali değil, yargılamanın iadesi yolunun (HMK m. 376) kullanılması gerektiği savunulur. 2025 değişikliğine göre son bir yıl içinde evlilik birliği sona ermiş olsa bile eşle yapılan tasarruf, gerçek değerine uygun ivazlı olduğu ispatlanmadıkça bağışlama sayılır (İİK m. 278). Ölüm aylığı alan kişi boşandığı eşiyle fiilen birlikte yaşıyorsa aylığı kesilir, ödemeler geri alınır (5510 sayılı Kanun m. 56/2). Anayasa Mahkemesi kuralı 2026'da da iptal etmemiştir. Boşanma kararının geçerliliği bu davalarda sorgulanmaz; araştırılan, fiilî birlikteliktir.

I. Protokol alacaklıyı bağlar mı?

302 Hayır, alacaklı bu karara göre üçüncü kişidir ve hükümle bağlı değildir; zarara uğradıysa bunu gidermek için başka yollara başvurabilir.[1] Sorun şudur: Eşler, borçlu eşin mallarını protokolle diğer eşe veya çocuğa devrederek alacaklıların elinden kaçırabilir. Hâkimin denetimi bu riski tam olarak gidermez, çünkü hâkim protokolü eşlerin ve çocukların yararı bakımından inceler. Alacaklının kullanabileceği yollar şunlardır:

Yol	Dayanak	Süre
Tasarrufun iptali davası	İİK m. 277–284	İşlemden itibaren beş yıl (İİK m. 284)
Üçüncü kişilerin hükmün iptalini istemesi	HMK m. 376	Karardan usulen haberdar olunmasından itibaren üç ay, her hâlde on yıl (HMK m. 377)
Muvazaa nedeniyle haczin iptali, sıra cetveline itiraz	Genel hükümler, İİK	Olaya göre

II. Protokolle devredilen ev mal kaçırma sayılır mı?

303 Kural olarak sayılmaz; alacaklı boşanmanın muvazaalı olduğunu ispatlamalıdır. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'ne göre "Boşanmanın muvazaalı olduğu ispatlanmadığı hallerde, boşanma protokolü gereği verilen şeylerin mal kaçırma amacı ile verildiğinin kabulü yaşam deneyimlerine uygun değildir."[2] Bu ölçüyü en iyi gösteren dava zinciri şudur:

KARAR

1 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
30.04.2024 · E. 2024/1466 · K. 2024/4025

Boşanmadan üç yıl sonra doğan ortak çocuk, boşanmanın muvazaalı olduğunu gösterdi; protokol devri iptal edildi

Borçlu ve eşi 22.07.2016'da anlaşmalı olarak boşandı, karar 29.07.2016'da kesinleşti, taşınmaz 05.08.2016'da protokol gereği diğer eşe devredildi. Alacaklı banka tasarrufun iptalini istedi. Bölge adliye mahkemesi davayı kabul etti, Daire ilk kararında bozdu. Bölge adliye mahkemesi, nüfus kayıtlarına göre boşanmadan yaklaşık üç yıl sonra 02.08.2019'da eşlerin ortak çocuğu doğduğunu belirterek direndi. Daire yeniden yaptığı incelemede kararı onamıştır (HMK m. 373/5). Daire'nin bozma kararındaki ölçü, sonraki kararın da temelidir:

> *"Bu halde davacı ancak boşanmanın muvazaalı olduğunu, boşanmaya rağmen tarafların birlikte yaşamaya devam ettiğini ispatlaması halinde, taşınmaz devrinin iptaline karar verilmelidir.*

1 Tuncer Kazancı, s. 412-413.
2 Yargıtay 4. HD, 24.09.2024, E. 2023/5643, K. 2024/8094.

DEĞERLENDİRME Onama kararında birlikteliğin "bozmadan sonara sunulan nüfus kayıtlarında görülen müşterek çocukları ile sabit" olduğu belirtilmiştir. Karar, kuralı ve istisnasını birlikte gösterir: Boşanma kararı ve protokol tek başına iptal sebebi değildir; ama sonradan ortaya çıkan fiilî birliktelik, kesinleşmiş boşanmaya rağmen devri iptal ettirir.

Dairenin ilk kararı bir de şunu söylemektedir: Devir boşanmanın kesinleşmesin- 304
den sonra yapıldığı için eşler arasında yapılmış tasarruf sayılamaz.[3] Bu görüş, aşağıda ele alınan 2025 tarihli kanun değişikliğiyle büyük ölçüde aşılmıştır.

III. Boşanmanın muvazaalı olduğu nasıl anlaşılır?

Birlikte yaşama ve olayların akışıyla anlaşılır; ispat yükü alacaklıdadır. Yargıtay 305
kararlarında kullanılan ölçütler şunlardır:

Olgu	Etkisi
Boşanmadan sonra ortak çocuk doğması	Muvazaayı gösterir[4]
Haciz talebinden günler sonra dava açılması, kararın hızla kesinleştirilmesi, aynı gün yüksek tazminat için takip başlatılması	Muvazaayı gösterir[5]
Mali durumu kötü borçlunun tek malı kadar tazminat üstlenmesi	Muvazaayı gösterir[6]
Borçlunun boşandıktan sonra başka biriyle evlenmesi	Muvazaa iddiasını zayıflatır[7]
Eşlerin farklı şehirlerde oturması	Muvazaa iddiasını zayıflatır[8]
Boşanmadan sonra eşler arasında ceza ve hukuk davaları	Muvazaa iddiasını zayıflatır[9]
Borcun boşanmadan sonra doğması	Mal kaçırma kastını zayıflatır[10]

Yalnız şüphe yetmez; Daire birçok kararında "boşanmanın muvazaalı olduğunun 306
da" ispatlanmaması gerekçesiyle ret kararlarını onamıştır.[11] Tazminat yoluyla mal kaçırmanın çarpıcı bir örneği ise şudur: Alacaklı şirket haciz istemiş, beş gün sonra boşanma davası açılmış, eşler kanun yolundan feragatle kararı hızla kesinleştirmiş, kesinleştiği gün eş 3.000.000 TL tazminat için takip başlatmış ve taşınmaza önce

3 Yargıtay 4. HD, 20.06.2023, E. 2022/12462, K. 2023/8190.
4 Yargıtay 4. HD, 30.04.2024, E. 2024/1466, K. 2024/4025.
5 Yargıtay 17. HD, 02.02.2021, E. 2019/3906, K. 2021/549.
6 Yargıtay 17. HD, 02.02.2021, E. 2019/3906, K. 2021/549.
7 Yargıtay 4. HD, 16.05.2023, E. 2022/9617, K. 2023/6526; Yargıtay 4. HD, 11.01.2023, E. 2022/6065, K. 2023/227; Yargıtay 17. HD, 17.06.2020, E. 2018/4543, K. 2020/3644; Yargıtay 4. HD, 24.09.2024, E. 2023/5643, K. 2024/8094.
8 Yargıtay 4. HD, 11.01.2023, E. 2022/6065, K. 2023/227.
9 Yargıtay 4. HD, 24.09.2024, E. 2023/5643, K. 2024/8094.
10 Yargıtay 4. HD, 11.01.2023, E. 2022/6065, K. 2023/227.
11 Yargıtay 4. HD, 29.04.2025, E. 2024/8122, K. 2025/6830; Yargıtay 4. HD, 17.10.2023, E. 2022/11704, K. 2023/10911.

haciz koydurmuştur. Mahkemeler, anlaşmalı boşanmanın tasarrufun iptaline engel olmadığını belirterek haczi iptal etmiş, 17. Hukuk Dairesi kararı onamıştır.[12]

IV. Protokoldeki katılma alacağı feragati alacaklıya karşı ileri sürülebilir mi?

307 Alacaklı bu maddenin de iptalini isteyebilir, ama önce borçlunun o malda gerçekten bir hakkı olduğunu göstermelidir. Eşlerin protokolde karşılıklı olarak katılma ve değer artışı alacağından vazgeçtiği bir dosyada alacaklı, borçlunun bu feragatinin iptalini ve taşınmazın yarısı üzerinde haciz yetkisi verilmesini istedi. 17. Hukuk Dairesi, taşınmazın kişisel mal olup olmadığının belirlenmesi için bedeli gönderen kişiyle borçlu arasındaki ticari ilişkinin ve paranın ivazlı olup olmadığının incelenmesini istemiştir.[13] Bozmadan sonra alacaklının davasını ispat edemediği belirtilerek verilen ret kararı onanmıştır.[14] Başka bir dosyada da taşınmazın edinilmesinde borçlunun katkısının bulunmadığı ve protokolde borçluya araç bırakıldığı gerekçesiyle iptal koşullarının oluşmadığı kabul edilmiştir.[15]

V. Eski eşe yapılan devirde 2025 değişikliği ne getirdi?

308 Bir yıl içinde sona eren evlilikte eski eşe yapılan tasarrufu da bağışlama sayılan işlemler arasına aldı. 24.12.2025 tarihli 7571 sayılı Kanunla değişen İİK m. 278'e göre "Gerçek değerine uygun olarak ivazlı olduğu ispatlanmadıkça altsoy ve üstsoy, üçüncü derece dâhil kan hısımları, son bir yıl içinde evlilik birliği sona ermiş olsa bile eşi ve üçüncü derece dâhil kayın hısımları" ile ortak konutta yaşayan kişiler arasında yapılan tasarruflar bağışlama sayılır. Bağışlamaların iptal edilebilmesi için bunların aciz belgesinin, aciz belgesi niteliğindeki haciz tutanağının düzenlendiği veya iflasın açıldığı tarihten önceki bir yıl içinde yapılmış olması gerekir.

309 Bu değişiklik uygulamayı etkileyecektir. Önceki dönemde boşandıktan sonra yapılan devri eşler arasında tasarruf saymayan yaklaşımın karşısına kanun metni çıkmıştır. Artık protokol gereği eski eşe devredilen malın karşılığını, örneğin mal rejimi alacağını veya hak edilen tazminatı, gösterme yükü eşlerdedir. Ayrıca İİK m. 280 uyarınca üçüncü kişi borçlunun eşi veya yakın hısmı ise borçlunun mali durumunu ve zarar verme kastını bildiği varsayılır. İncelediğimiz kararlar arasında yeni metni uygulayan bir Yargıtay kararına rastlanmamıştır; kararların bu gelişme ışığında izlenmesi gerekir. Çocuğa devir ise zaten altsoya yapılan tasarruf olarak aynı kapsamdadır.

12 Yargıtay 17. HD, 02.02.2021, E. 2019/3906, K. 2021/549.
13 Yargıtay 17. HD, 12.11.2019, E. 2017/5162, K. 2019/10479.
14 Yargıtay 4. HD, 11.03.2025, E. 2024/5298, K. 2025/4112.
15 Yargıtay 4. HD, 13.02.2024, E. 2023/1184, K. 2024/1486.

VI. Tasarrufun iptali mi, yargılamanın iadesi mi?

310 Öğreti ile Yargıtay bu konuda ayrılmaktadır. Yargıtay'ın 17. Hukuk Dairesi eski bir kararında, "Tarafların iradelerinin uygunluğu ile bir mahkeme hükmünün elde edilmesi halinde, nizalı bir yargıdan bahsedilemez" diyerek protokolle yapılan devre karşı tasarrufun iptali davası açılabileceğini kabul etmiştir.[16] Son dönem kararları da bu çizgidedir. Tuncer Kazancı ise buna karşı çıkar: Mahkeme kararı neticesinde gerçekleşen devirler iradi tasarruf değildir, protokol hükme ister aynen geçirilmiş ister yalnız uygun bulunmuş olsun sonuç değişmez; "üçüncü kişi alacaklı sadece HMK m. 376 uyarınca yargılamanın yenilenmesini talep edebilir."[17] HMK m. 376, davanın taraflarından birinin alacaklılarının, borçluları "aralarında anlaşarak, kendilerine karşı hile yapmaları nedeniyle" hükmün iptalini isteyebileceğini düzenler.

311 Tartışma pratikte de önemlidir. Tasarrufun iptali, yalnız alacaklı yönünden sonuç doğurur ve boşanmayı ortadan kaldırmaz. Hükmün iptali ise kararın kendisini hedef alır. Yargıtay kararları karşısında alacaklı için izlenecek yol tasarrufun iptalidir; süre riskine karşı HMK m. 376'daki üç aylık süre de gözetilmelidir.

VII. Ölüm aylığı için boşanırsa ne olur?

312 Boşanan kişi eski eşiyle fiilen birlikte yaşıyorsa aylığı kesilir ve ödenenler geri alınır. "Eşinden boşandığı halde, boşandığı eşiyle fiilen birlikte yaşadığı belirlenen eş ve çocukların, bağlanmış olan gelir ve aylıkları kesilir. Bu kişilere ödenmiş olan tutarlar, 96 ncı madde hükümlerine göre geri alınır" (5510 sayılı Kanun m. 56/2). Uygulamada kural en çok, boşandıktan sonra anne veya babasından aylık alan kızlar için gündeme gelir (5510 sayılı Kanun m. 34/1-b-3).

313 Anayasa Mahkemesi 2011'de, "ölüm aylığını alabilmek için evli olmamak koşulunu aşmak amacıyla iyi niyete dayanmayan ve dürüst olmayan boşanma isteği ve çabası ile boşanma kararı elde edilip buna bağlı olarak ölüm aylığı alınması, açıkça hakkın kötüye kullanılmasıdır" diyerek kuralı Anayasa'ya uygun bulmuştur.[18] Mahkeme 26.03.2026 tarihli kararında da kuralın amacının, fiilen eşinin desteğinden yoksun kalmayan kişilere aylık ödenmesini önlemek ve sınırlı kamu kaynaklarını korumak olduğunu belirterek iptal istemini reddetmiştir.[19]

16 Yargıtay 17. HD, 13.11.2008, E. 1908, K. 5306 (aktaran Tuncer Kazancı, s. 403-404, dn. 1).
17 Tuncer Kazancı, s. 409, 420.
18 AYM, 28.04.2011, E. 2009/86, K. 2011/70; aktaran Yargıtay HGK, 01.04.2026, E. 2025/18, K. 2026/205.
19 AYM, 26.03.2026, E. 2025/210, K. 2026/70.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
01.04.2026 · E. 2025/18 · K. 2026/205

Boşanma kararı sorgulanmaz, araştırılan fiilî birlikteliktir; denetmen raporu her yönüyle irdelenmelidir

Babası 2012'de ölen kadın, 08.12.2015'te eşinden boşandı ve kendisine babasından ölüm aylığı bağlandı. Denetmen raporunda komşu ve apartman yöneticisi birlikte yaşadıklarını söylemiş, aidat listelerinde eski eşin adı görülmüştü. Aylık kesildi ve borç çıkarıldı. Kadın, boşanmanın aylık için yapılmadığını, adreslerin ayrı olduğunu, aboneliklerin kendi adına olduğunu ileri sürerek dava açtı. Mahkeme davayı kabul etti, iki kez bozuldu, direndi. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuş; kolluk araştırması yapılmasını, dönemin muhtar ve azalarının, komşuların, apartman görevlisi ile yöneticilerinin ve civar esnafın dinlenmesini, denetmen raporundaki hususların tek tek irdelenmesini istemiştir. Kurul, boşanmanın samimiyeti bakımından şu ilkeyi koymuştur:

> *"...eşlerin boşanma iradelerinin gerçek veya samimi olup olmadığı ya da boşanmanın muvazaalı olup olmadığı konusunda bir araştırma ve inceleme çabasına girilmemesi, boşanmaya ilişkin kesinleşmiş yargı kararının geçerliliğinin sorgulanmaması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Kurul'a göre "boşanma tarihi itibariyle gerçek/samimi boşanma iradesine sahip olan (evlilik birliği temelinden sarsılan) veya olmayan tüm eşlerin", 01.10.2008'den itibaren "her ne sebeple olursa olsun eylemli olarak birlikte yaşadıklarının saptanması durumunda bağlanan gelirin veya aylığın kesilmesi zorunluluğu bulunmaktadır." Yani samimi boşanan kişi de sonradan eski eşiyle yaşamaya başlarsa aylığını kaybeder. Buna karşılık, birlikte yaşama kanıtlanmadan yalnız boşanmanın samimi olmadığı söylenerek aylık kesilemez.

KARAR

314 Genel Kurul bu ilkeyi başka kararlarında da yinelemiştir.[20] Birlikte yaşamanın ispatında kurumun denetim memurlarının tutanakları "aksi sabit oluncaya kadar" geçerlidir (5510 sayılı Kanun m. 59/2).[21] Bu nedenle ilgili kişi raporu çürütecek delil getirmelidir: Ayrı adres, abonelikler, kira ödemeleri, komşular ve muhtar beyanı. Muhtar ile çevredeki bir esnafın denetmene verdiği imzalı ifadeleri mahkemede gerekçesiz değiştirdiği, sağlık kayıtlarının da birlikteliği desteklediği bir dosyada tutanağın aksi ispatlanamamış sayılmış, direnme kararı bozulmuştur.[22] 10. Hukuk Dairesi kararlarında da iki yön görülür. Çelişki varsa kolluk araştırması yapılmalı, muhtar, komşu, kapıcı ve yönetici dinlenmeli, tanıkların denetmen ifadeleri ile mahkeme ifadeleri arasındaki çelişki giderilmelidir.[23] Buna karşılık annesinin ölümünden kısa süre sonra iki gün içinde anlaşmalı olarak boşanan bir davacının

20 Yargıtay HGK, 10.12.2025, E. 2024/332, K. 2025/794; Yargıtay HGK, 01.04.2026, E. 2025/20, K. 2026/206; Yargıtay HGK, 01.04.2026, E. 2025/641, K. 2026/207.
21 Yargıtay HGK, 24.05.2022, E. 2019/419, K. 2022/705.
22 Yargıtay HGK, 17.12.2025, E. 2024/734, K. 2025/842, oyçokluğuyla.
23 Yargıtay 10. HD, 02.03.2026, E. 2025/14273, K. 2026/2325.

dosyasında, eski eşin annesi "Aynı evde ikamet ettiklerini biliyorum" demiş, eski eş bankaya davacının adresini ev adresi olarak bildirmişti; Daire denetim raporundaki tespiti yerinde bularak davanın reddi gerektiğini belirtmiştir.[24] Aynı adres kaydı ve oy kullanılan sandık gibi veriler aleyhe delil olarak kullanılmaktadır.[25] Birden fazla boşanma varsa, boşanılan herhangi bir eşle birlikte yaşamak maddenin kapsamına girer.[26]

Geri alma hesabı da ağırdır. Ödeme ilgilinin kasıtlı veya kusurlu davranışından doğmuşsa tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık ödemeler, ödeme tarihlerinden işleyen faiziyle istenir; Kurumun hatasından doğmuşsa beş yıl ve daha hafif esaslar uygulanır (5510 sayılı Kanun m. 96). Anayasa Mahkemesi, bu tür yersiz ödemelerin geri istenebileceğini kabul etmiş, bununla birlikte faiz ve tahsil yönteminin ölçülülük açısından önem taşıdığını belirtmiştir. Aynı olayda eşler nitelikli dolandırıcılık suçundan beraat etmişti; bu, ödenen aylıkların geri alınmasına engel olmamıştır.[27] 315

VIII. Formalite boşanan eşler birbirinden hak isteyebilir mi?

Zordur. Eşlerin birlikte yaşamayı sürdürmek üzere anlaşarak boşandıklarını sonradan ileri süren kişi, kendi davranışına dayanmış olur. Bir dosyada eşlerin "tekrar evlenme konusunda anlaşarak" davalının ekonomik sorunları nedeniyle boşandıkları, tarafların "kendi muvazaaları nedeniyle hak talebinde bulunamayacakları" gerekçesiyle boşanmanın iptali istemi reddedilmiş, karar onanmıştır.[28] Başka bir dosyada, yurt dışına gidebilmek için görünüşte boşandıklarını ileri süren erkeğe karşı "kişinin kendi yarattığı muvazaa iddiasına dayanamayacağı" belirtilmiştir (25. Bölüm).[29] Hukuk Genel Kurulu ise alacaklıdan mal kaçırmak için boşanılıp evliliğin fiilen sürdürüldüğünün ileri sürüldüğü bir dosyada, hile ve kandırmayla alınan feragat iddiasının incelenmesini istemiştir (23. Bölüm).[30] Nafaka borçlusu, alacaklıyla fiilen birlikte yaşadığını icra mahkemesinde tanıkla da ispat edebilir (20. Bölüm).[31] 316

24 Yargıtay 10. HD, 24.12.2025, E. 2025/11238, K. 2025/17978.
25 Yargıtay HGK, 24.05.2022, E. 2019/419, K. 2022/705.
26 Yargıtay HGK, 26.11.2025, E. 2024/391, K. 2025/743, oyçokluğuyla.
27 AYM (İkinci Bölüm), B. No: 2019/12125, 14.02.2024.
28 Yargıtay 2. HD, 11.09.2024, E. 2023/7606, K. 2024/5727.
29 Yargıtay 2. HD, 09.05.2024, E. 2023/8384, K. 2024/3291.
30 Yargıtay HGK, 02.03.2016, E. 2015/979, K. 2016/215.
31 Yargıtay HGK, 08.02.2023, E. 2022/759, K. 2023/49.

YARGITAY'IN İLKESİ

Protokolle yapılan devir, boşanma muvazaalı değilse mal kaçırma sayılmaz; ispat yükü alacaklıdadır. Boşanmaya rağmen birlikte yaşama kanıtlanırsa tasarruf iptal edilir. Boşandığı eşiyle fiilen yaşayan hak sahibinin aylığı, boşanmanın samimi olup olmadığına bakılmaksızın kesilir.[32]

UYGULAMA NOTU

Alacaklı vekili için: Aciz belgesini ve takip tarihlerini hazırlayın; devrin tarihi ile borcun doğum tarihini yan yana koyun. Nüfus kayıtları, adres kayıtları, çocuk doğumları, tapu ve icra işlemlerinin takvimini çıkarın. İki eşi birlikte davalı gösterin. **Eş vekili için:** Protokolde devrin karşılığını açıkça yazın: mal rejimi alacağı, tazminat, nafaka. Borçlu eş için, devrin kendi alacaklılarına karşı sonuçlarını önceden anlatın. **Aylık alan kişi için:** Boşanma sonrası birlikte yaşama hâlinde aylığın kesileceğini, geriye dönük ve faizli borç doğacağını açıkça söyleyin; adres, abonelik ve ödeme kayıtlarının gerçeği göstermesine dikkat edin.

32 Yargıtay 4. HD, 30.04.2024, E. 2024/1466, K. 2024/4025; Yargıtay 4. HD, 24.09.2024, E. 2023/5643, K. 2024/8094; Yargıtay HGK, 01.04.2026, E. 2025/18, K. 2026/205; AYM, 26.03.2026, E. 2025/210, K. 2026/70.

YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM

Boşanmadan Sonra: Soyadı, Bekleme Süresi ve Aylıklar

BÖLÜMÜN PLANI

I. Boşanmanın kesinleşmesi neleri değiştirir? 178
II. Kadın boşanınca hangi soyadını kullanır? 178
III. Soyadı izni sonradan kaldırılabilir mi? 179
IV. Çocuğun soyadı boşanınca değişir mi? 180
V. Kadın hemen evlenebilir mi? 180
VI. Boşandıktan sonra doğan çocuğun babası kimdir? 181
VII. Eşler yeniden birbiriyle evlenebilir mi? 181
VIII. Miras hakkı ne olur? 181
IX. Aylık ve sağlık güvencesi nasıl etkilenir? 182

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Anlaşmalı boşanma kesinleşince medeni hâl, soyadı, mirasçılık, aylık ve sağlık güvencesi değişir. Kadın evlenmeden önceki soyadını yeniden alır; eski eşin soyadını kullanmaya devam etmesi protokolde kararlaştırılabilir veya hâkimden istenebilir. Bu izin, koşullar değişirse erkeğin davasıyla kaldırılabilir; ama erkek somut zarar veya değişikliği ispatlamalıdır. Çocuğun soyadı boşanmayla kendiliğinden değişmez; velayet sahibi anne, çocuğun üstün yararını göstererek dava açabilir. Anayasa Mahkemesi, velayetin anneye böyle bir dava hakkı vermeyeceği gerekçesiyle yapılan reddi ayrımcılık saymıştır. Kadın boşanmadan sonra 300 gün evlenemez, ama gebe olmadığı anlaşılırsa veya eşler birbiriyle yeniden evlenecekse mahkeme süreyi kaldırır. Boşanan eşler birbirinin yasal mirasçısı olmaz, önceki vasiyetlerden de kural olarak yararlanamaz. Boşanmanın kesinleşmesinden sonra eski eşten dul aylığı alınmaz. Boşanmadan sonra 300 gün içinde doğan çocuğun babası kanunen eski kocadır.

I. Boşanmanın kesinleşmesi neleri değiştirir?

317 Boşanma, kararın kesinleştiği gün gerçekleşir (22. Bölüm) ve nüfus kaydına işlenir (5490 sayılı Kanun m. 7, 14). Boşanma kararında eşlerin ve evlilik içinde doğan çocukların kimlik bilgilerine yer verilmesi zorunludur (5490 sayılı Kanun m. 27). Başlıca sonuçlar şunlardır:

Konu	Sonuç	Dayanak
Soyadı	Kadın evlenmeden önceki soyadını alır, izin varsa eski soyadını sürdürür	TMK m. 173
Yeniden evlenme	Erkek hemen, kadın 300 gün sonra veya süre kaldırılınca	TMK m. 132
Mirasçılık	Yasal mirasçılık ve önceki vasiyetler sona erer	TMK m. 181
Mal rejimi	Dava tarihinden geçerli olarak sona erer	TMK m. 225/2
Babalık karinesi	300 gün daha sürer	TMK m. 285
Dul aylığı	Eski eşten aylık hakkı doğmaz	5510 sayılı Kanun m. 34
Sağlık güvencesi	Eşin bakmakla yükümlü olduğu kişi sıfatı sona erer	5510 sayılı Kanun m. 3
Aile konutu	Protokolde düzenleme yoksa malik serbestçe tasarruf eder	Doğan, s. 779

II. Kadın boşanınca hangi soyadını kullanır?

318 Evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. "Boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır" (TMK m. 173/1). Kadın evlenmeden önce dul idiyse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir.

319 Eski eşin soyadını kullanmaya devam etmek için iki yol vardır. Birincisi protokoldür: Öğretiye göre "Boşanma anlaşmasıyla kadının evlilik soyadını kullanmaya devam edebileceği de kararlaştırılabilir. Bu durumda hâkim TMK m. 173/II'de yer alan şartların varlığını aramadan ilgili anlaşmayı onaylar."[1] İkincisi davadır: "Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa" hâkim izin verir (TMK m. 173/2). Protokole yazılacak madde, hükme de açıkça geçirilmelidir; aksi hâlde nüfus işlemi yapılamayabilir.

KARAR

1 Doğan, s. 779.

III. Soyadı izni sonradan kaldırılabilir mi?

Evet, koşullar değişirse (TMK m. 173/3); ama ispat yükü izni kaldırmak isteyen erkektedir. Protokolde izin verilmiş olması, erkeğin dava hakkını kaldırmaz, ama işini güçleştirir: 320

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.02.2024 · E. 2023/9121 · K. 2024/827

Çocuklarla aynı soyadı taşısın diye protokolle verilen izin, zarar ispatlanmadıkça kaldırılamaz

Eşler 2017'de anlaşmalı olarak boşandı. Protokolde erkek, kadının çocuklarıyla farklı soyadı taşımak istememesi nedeniyle kendi soyadını kullanmasına rıza gösterdi. Erkek sonradan iznin kaldırılmasını istedi; kadının soyadını kullanmakta menfaati kalmadığını ve bunun kendisine zarar verdiğini ileri sürdü. Mahkeme, erkeğin kendi isteğiyle protokolde bu konuda anlaştığını, kadının çocuklarıyla aynı soyadını kullanmakta menfaatinin sürdüğünü belirterek davayı reddetmiş, karar onanmıştır. Mahkemenin gerekçesinde şu tespit yer alır:

> *...davacı tarafın boşanma gerçekleştikten sonra sözleşme ile kararlaştırılan davalı kadının davacının soyadını kullanmakla davacıya bir zarar verdiğini de kanıtlayamadığı...*

DEĞERLENDİRME Protokole iznin gerekçesini yazmak, sonraki davada güçlü bir dayanak olur. Süreli veya koşullu izin de düşünülebilir: Örneğin yeniden evlenmeye veya çocuğun ergin olmasına kadar.

Uygulamada ölçüler şöyle şekillenmiştir: 321

Durum	Sonuç
Kadın iş ve sosyal hayatında bu soyadıyla tanınıyor, somut zarar yok	İzin sürer[2]
Kadının şikâyet ve dava açması	Yasal hakkın kullanılması sayılır, kötüye kullanma değildir[3]
Erkek kadının kusurlu davranışlarını kanıtlayamadı	İzin sürer; ispat yükü davacıdadır[4]
Kadının eski eşe karşı eylemleri mahkeme kararlarıyla ortada	Koşullar değişmiş sayılır, izin kaldırılır[5]
Kadın yeniden evlenip yeni eşin soyadını aldı	Dava konusuz kalır; erkek haklılığını ispatlayamadıysa giderlere katlanır[6]

KARAR

2 Yargıtay 2. HD, 23.09.2024, E. 2024/3961, K. 2024/6272; Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2024/1835, K. 2024/2123.
3 Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2024/1835, K. 2024/2123; Yargıtay 2. HD, 23.09.2024, E. 2024/3961, K. 2024/6272.
4 Yargıtay 2. HD, 19.09.2024, E. 2024/237, K. 2024/6168.
5 Yargıtay 2. HD, 04.03.2024, E. 2024/152, K. 2024/1428.
6 Yargıtay 2. HD, 08.02.2024, E. 2023/8622, K. 2024/709.

IV. Çocuğun soyadı boşanınca değişir mi?

322 Kendiliğinden değişmez. Çocuğun soyadını değiştirmek için velayet sahibi anne dava açmalı ve çocuğun üstün yararını göstermelidir. Bu alanda Anayasa Mahkemesi ile Yargıtay'ın kararları birlikte okunmalıdır.

323 Anayasa Mahkemesi, boşanma sonrası velayeti alan annenin çocuğa kendi soyadının verilmesi istemini reddeden bir kararda, velayetin annenin soyadı değişikliği davası açma hakkı vermeyeceği ve değişikliğin çocuğun "evlilik içinde doğmakla kazandığı" statüye zarar vereceği gerekçelerini yeterli görmemiş, aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir. Ayrıca bu kararın davanın kabulü gerektiği anlamına gelmediğini, yeniden yargılamada değerlendirmenin mahkemelere ait olduğunu belirtmiştir.[7]

324 Yargıtay ölçüsü de çocuğun üstün yararıdır:

- "Sadece velâyet hakkına sahip olmak, velâyet hakkına sahip davacı anneye bekarlık soyadını çocuğuna kendiliğinden verme hakkını kazandırmaz." Annenin haklı ve meşru neden ve çocuğun üstün yararını ispatlayamadığı dosyada davanın kabulü bozulmuştur.[8]
- Çocuğun annesiyle yaşadığı ve soyadı değişikliğinden olumsuz etkilenmeyeceği anlaşılan dosyada kabul kararı onanmıştır.[9]
- Annenin yeniden evlenmekle aldığı soyadının çocuğa verilmesi istemi ise reddedilmiş, karar onanmıştır.[10]

325 Protokolde çocuğun soyadı hakkında anlaşma yapılabilir, ama bu da çocuk yararı denetiminden geçer. Çocuğun yaşı ve görüşü dikkate alınmalıdır.

V. Kadın hemen evlenebilir mi?

326 Kural olarak hayır, 300 gün beklemelidir. "Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez" (TMK m. 132/1). Doğurmakla süre biter. "Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığının anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır" (TMK m. 132/3). Erkek için bekleme süresi yoktur.

327 Uygulamada kadın sağlık raporuyla aile mahkemesine başvurur; süre, boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren hesaplanır. Bu nedenle yeniden evlenme planı olan kadın için kesinleşme tarihi ayrıca önem taşır. Tebliğden önce verilen feragat nedeniyle kesinleşmemiş sayılan bir kararla yapılan sonraki işlemler sorun doğurabilir (22. Bölüm).

7 AYM (İkinci Bölüm), B. No: 2022/4717, 28.05.2025.
8 Yargıtay 2. HD, 13.02.2024, E. 2023/8295, K. 2024/788.
9 Yargıtay 2. HD, 20.02.2024, E. 2023/9548, K. 2024/963.
10 Yargıtay 2. HD, 11.03.2024, E. 2024/759, K. 2024/1620.

VI. Boşandıktan sonra doğan çocuğun babası kimdir?

328 Boşanmadan sonra 300 gün içinde doğan çocuğun babası kanunen eski kocadır. "Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır" (TMK m. 285/1). Eski eş bu karineyi ancak soybağının reddi davasıyla çürütebilir. Bu nedenle kadın gebeyse, protokolde doğacak çocuğun velayeti, nafakası ve kişisel ilişkisi de düşünülmelidir. Boşanma sırasında gebelik hâkime bildirilmelidir.

VII. Eşler yeniden birbiriyle evlenebilir mi?

329 Evet, mahkeme bekleme süresini de bu amaçla kaldırır (TMK m. 132/3). Ancak yeni evlilik, önceki protokolün sonuçlarını kendiliğinden geri almaz. Bir dosyada eşler 2011'de anlaşmalı olarak boşanmış, protokolle erkek adına kayıtlı taşınmaz kadına bırakılmış, eşler 2013'te yeniden evlenmişti. İkinci boşanmadan sonra erkek, ilk boşanmanın yurt dışında evlenebilmek için görünüşte yapıldığını, devrin inançlı işlem olduğunu ileri sürerek katılma alacağı istedi. Mahkeme, taşınmazın ilk boşanmayla kadının kişisel malı hâline geldiğini, ikinci evliliğe kişisel mal olarak girdiğini ve "kişinin kendi yarattığı muvazaa iddiasına dayanamayacağı"nı belirterek davayı reddetmiş, karar onanmıştır.[11]

330 Yoksulluk nafakası alacaklının yeniden evlenmesiyle kendiliğinden kalkar (TMK m. 176/3); çocuğun iştirak nafakası ise başka bir kişiyle yapılan evlilikle sona ermez (14. Bölüm).

VIII. Miras hakkı ne olur?

331 Boşanan eşler "bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybederler" (TMK m. 181/1). Boşanma kesinleşmeden ölüm hâlinde ise evlilik ölümle sona ermiş sayılır: Tebliğden önce verilen feragatin geçersiz olduğu bir dosyada erkek hüküm kesinleşmeden öldüğü için boşanma davası konusuz kalmıştır (22. Bölüm).[12] Boşanmadan sonra vasiyetname, sigorta lehtarı ve banka yetkileri gözden geçirilmelidir. Eski eş lehine bir kazandırma sürdürülmek isteniyorsa bu, yeni tasarrufta açıkça yazılmalıdır.

KARAR

11 Yargıtay 2. HD, 09.05.2024, E. 2023/8384, K. 2024/3291.
12 Yargıtay 2. HD, 20.01.2025, E. 2024/10396, K. 2025/517.

IX. Aylık ve sağlık güvencesi nasıl etkilenir?

332 Boşanmanın kesinleşmesiyle eski eşin ölümünden dul aylığı alınmaz; çünkü aylık "dul eşine" bağlanır (5510 sayılı Kanun m. 34). Buna karşılık sigortalı anne veya babadan aylık alma bakımından "evli olmakla beraber sonradan boşanan" kız çocuklar hak sahibi olabilir (5510 sayılı Kanun m. 34/1-b-3). Boşandıktan sonra eski eşle fiilen birlikte yaşanıyorsa bu aylık kesilir ve geriye dönük olarak geri alınır (24. Bölüm).[13]

333 Eşinin sigortasından yararlanan eş, boşanmayla bu sıfatı kaybeder ve kendi güvencesini düzenlemelidir. Çocuklar bakımından hak sahipliği, sigortalı ana veya babaya bağlı olarak sürer; velayetin kimde olduğu ayrıca kontrol edilmelidir.

YARGITAY'IN İLKESİ

Boşanan kadın evlenmeden önceki soyadını alır. Eski eşin soyadını kullanma izni, koşullar değiştiği ispatlanırsa kaldırılabilir. Çocuğun soyadı, yalnız velayetin anneye verilmesiyle değişmez; ölçü çocuğun üstün yararıdır ve bu istem cinsiyete dayalı gerekçelerle reddedilemez.[14]

UYGULAMA NOTU

Karar kesinleşince şu listeyi izleyin: kesinleşme şerhli karar örneği alın; e-Devlet'ten medeni hâl ve soyadını kontrol edin; soyadı değişmişse kimlik, pasaport, ehliyet, banka ve iş kayıtlarını güncelleyin; adres beyanını yapın; tapu devirleri ve nafaka ödemeleri için takvim çıkarın; sigorta lehtarı, vasiyet ve vekâletnameleri gözden geçirin; sağlık güvencesini kontrol edin; çocuğun okuluna velayet kararını bildirin. Kadın müvekkile bekleme süresini ve birlikte yaşamanın aylık sonuçlarını açıkça anlatın. Soyadı izni isteniyorsa gerekçesini protokole yazın ve hükme geçirin.

13 Yargıtay HGK, 01.04.2026, E. 2025/18, K. 2026/205.
14 Yargıtay 2. HD, 13.02.2024, E. 2023/9121, K. 2024/827; Yargıtay 2. HD, 04.03.2024, E. 2024/152, K. 2024/1428; Yargıtay 2. HD, 13.02.2024, E. 2023/8295, K. 2024/788; AYM (İkinci Bölüm), B. No: 2022/4717, 28.05.2025.

YİRMİ ALTINCI BÖLÜM

Yabancılık Unsuru ve Yurt Dışındaki Eşler

BÖLÜMÜN PLANI

I. Yurt dışında yaşayanlar Türkiye'de anlaşmalı boşanabilir mi? 184
II. Hangi ülkenin hukuku uygulanır? 184
III. Yurt dışındaki eş davaya nasıl katılır? 185
IV. Yurt dışında boşananlar Türkiye'de ne yapmalıdır? 185
V. Yurt dışındaki noter boşanması Türkiye'de geçerli mi? 186
VI. Yabancı mahkemedeki protokol Türkiye'de ne sonuç doğurur? 187
VII. Çocuk yurt dışına götürülebilir mi? 188
VIII. Yabancı eşin ikameti boşanmadan etkilenir mi? 188

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Eşlerden biri yurt dışında yaşıyor veya yabancıysa anlaşmalı boşanma Türkiye'de de yapılabilir, yurt dışında da. Türk vatandaşları için Türk mahkemeleri yetkilidir; Türkiye'de yerleşim yeri yoksa dava son yerleşim yerinde, o da yoksa Ankara, İstanbul veya İzmir'de açılır. Boşanmaya eşlerin ortak millî hukuku, ayrı vatandaşlıkta ortak mutad mesken hukuku, o da yoksa Türk hukuku uygulanır; Türk vatandaşlığı da taşıyan kişi için Türk hukuku esastır. Yurt dışındaki eş vekille veya istinabeyle dinlenemez: Türkiye'ye gelmeli veya görüntülü bağlantıyla duruşmaya katılmalıdır. Yurt dışında verilen boşanma kararı Türkiye'de hüküm doğurmak için nüfusa idari yoldan tescil edilmeli (5490 sayılı Kanun m. 27/A) veya mahkemece tanınmalıdır (5718 sayılı Kanun m. 58). Tanınan karar, kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder. Fransa'daki noter boşanması gibi mahkeme kararı olmayan işlemler tanıma davasında reddedilebilir. Anlaşmayla verilen yabancı kararda kusur belirlenmemişse Türk mahkemesi sonradan kusur belirleyip tazminata hükmedemez.

I. Yurt dışında yaşayanlar Türkiye'de anlaşmalı boşanabilir mi?

334 Evet. Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini iç hukukun yer itibarıyla yetki kuralları belirler (5718 sayılı Kanun m. 40). Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davalar, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılamadığı takdirde Türkiye'de yer itibarıyla yetkili mahkemede; bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer, Türkiye'de sâkin değilse son yerleşim yeri mahkemesinde; o da yoksa "Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde" görülür (5718 sayılı Kanun m. 41). Yetki kuralları için 3. Bölüme bakılmalıdır.

II. Hangi ülkenin hukuku uygulanır?

335 Vatandaşlığa göre değişir. "Boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri, eşlerin müşterek millî hukukuna tâbidir. Tarafların ayrı vatandaşlıkta olmaları hâlinde müşterek mutad mesken hukuku, bulunmadığı takdirde Türk hukuku uygulanır" (5718 sayılı Kanun m. 14/1).

Eşler	Uygulanacak hukuk
İki Türk vatandaşı	Türk hukuku
Biri Türk ve başka bir ülke vatandaşı, diğeri de Türk	Türk hukuku (m. 4/1-b)
Aynı yabancı devlet vatandaşları	O devletin hukuku; kamu düzenine açıkça aykırı hüküm uygulanmaz (m. 5)
Farklı vatandaşlar	Ortak mutad mesken hukuku; yoksa Türk hukuku
Boşanma sonrası nafaka	Aynı kural (m. 14/2)
Velayet	Aynı kural (m. 14/3)
Geçici tedbirler	Türk hukuku (m. 14/4)
Mal rejimi	Seçilen hukuk, yoksa evlenme anındaki ortak millî hukuk; taşınmazların tasfiyesinde bulundukları ülke hukuku (m. 15)

336 Hâkim yabancı hukuku kendiliğinden uygular; içeriği tespit edilemezse Türk hukuku uygulanır (5718 sayılı Kanun m. 2). Kamu düzeni sınırı uygulamada önemlidir. Irak vatandaşı eşlerin davasında, boşanma mevzuatının kadın ve erkeğe eşit haklar tanımadığı ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı olduğu belirtilerek Türk hukuku uygulanmıştır. Aynı dosyada davalı vekilinin duruşmada eşinin de boşanmak istediğini söylemesi, "anlaşmalı boşanma koşulları gerçekleşmediğinden" sonuç doğurmamış, dava reddedilmiş ve karar onanmıştır.[1] İngiliz vatandaşı eşlerin ortak velayet davasında ise millî hukuklarındaki düzenlemeler dikkate alınarak karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.[2]

1 Yargıtay 2. HD, 04.10.2023, E. 2023/6024, K. 2023/4468.
2 Yargıtay 2. HD, 20.02.2017, E. 2016/15771, K. 2017/1737.

Önce geçerli bir evlilik bulunmalıdır. Suriye vatandaşı kadın ile Suriye ve Türk vatandaşı erkek arasındaki anlaşmalı boşanma kararı, nüfus kaydına göre aralarında geçerli bir evlilik bulunmadığı ve hukuki yarar yokluğundan davanın reddi gerektiği belirtilerek kanun yararına bozulmuştur.[3] 337

III. Yurt dışındaki eş davaya nasıl katılır?

Bizzat. Kanun "hâkimin tarafları bizzat dinleyerek" kanaat edinmesini arar (TMK m. 166/3; 5. Bölüm). Seçenekler şunlardır: 338

Yol	Sonuç
Türkiye'ye gelip duruşmaya katılmak	En güvenli yol
Görüntülü bağlantı (HMK m. 149)	Mahkemenin kararıyla mümkün; kabul ve imza kurallarına uyulmalı (5. Bölüm)
Telefonla görüntülü arama	Geçersiz; bu yolla verilen karar kanun yararına bozulmuştur[4]
Vekille temsil	Dinlenmenin yerine geçmez; vekil protokol imzalasa bile yetmez[5]
İstinabe	Öğretiye göre uygun değildir[6]
Bulunduğu ülkede boşanıp Türkiye'de tanıtmak	Mümkün (aşağıda)

Yurt dışındaki eş için vekâletname, Türk konsolosluğundan veya apostil şerhli noterden alınır. Vekâletnamede boşanma, davayı kabul ve kanun yollarından feragat yetkisi açıkça bulunmalıdır (HMK m. 74). Yabancı eş Türkçe bilmiyorsa duruşmada tercüman bulundurulmalı ve protokol eşin anladığı dile de çevrilmelidir. Hâkimin serbest irade kanaati, eşin ne imzaladığını anlamasına bağlıdır. 339

IV. Yurt dışında boşananlar Türkiye'de ne yapmalıdır?

Kararı Türkiye'de geçerli hâle getirmelidir; aksi hâlde nüfusta evli görünürler. İki yol vardır: 340

3 Yargıtay 2. HD, 10.09.2026, E. 2026/7540, K. 2026/7942.
4 Yargıtay 2. HD, 04.10.2021, E. 2021/7601, K. 2021/6759.
5 Yargıtay 2. HD, 04.10.2021, E. 2021/7601, K. 2021/6759.
6 Doğan, s. 768.

	İdari tescil	Mahkemede tanıma
Dayanak	5490 sayılı Kanun m. 27/A	5718 sayılı Kanun m. 50–59
Kapsam	Yabancı adlî veya idarî makam kararları	Yabancı mahkeme kararları
Başvuru	Eşler birlikte; biri ölmüş veya yabancıysa Türk eş tek başına	Hukuki yararı olan eş tek başına
Yer	Yurt dışında dış temsilcilik, yurt içinde belirlenen nüfus müdürlükleri	Aile mahkemesi
Şart	Yetkili makam, usulen kesinleşme, kamu düzenine açık aykırılık yok	m. 53–54 ve 58
Süre	Dava gerekmez	Basit yargılama (m. 55)

341 Tanımada karşılıklılık şartı aranmaz (5718 sayılı Kanun m. 58/1). Karara, ilamın o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı veya onanmış örneği ile kesinleşme belgesi ve bunların onanmış tercümesi eklenir (m. 53). Tercüme üzerinde titiz olunmalıdır: Yeminli tercümanın kaşesi tek başına yeterli görülmemiş, usulüne uygun onanmış tercüme sunulması için süre verilmesi gerektiği belirtilmiştir.[7]

342 Tanınan karar geriye etkili sonuç doğurur: "Yabancı ilâmın kesin hüküm veya kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder" (m. 59). Daire'ye göre "taraflar yabancı mahkeme kararının kesinleştiği anda boşanmış sayılırlar."[8] Avusturya mahkemesinin anlaşmalı boşanma kararı, kesinleşme ve apostil şerhleri ile onaylı tercümesi bulunduğu ve kamu düzenine aykırılık görülmediği için tanınmıştır.[9] İsviçre'de eşlerin gerekçeli karar talep etmeyerek kesinleştirdiği karar da, gerekçeli kararın sunulmadığı itirazına rağmen tanınmıştır.[10]

V. Yurt dışındaki noter boşanması Türkiye'de geçerli mi?

343 Tanıma davasında sorun çıkabilir. Bazı ülkelerde anlaşmalı boşanma mahkeme dışında yapılmaktadır.

1 **Yargıtay 2. Hukuk Dairesi**
03.04.2024 · E. 2023/10093 · K. 2024/2353

Fransa'da noter huzurunda yapılan anlaşmalı boşanma, "mahkeme kararı" sayılmadığı için tanınmadı

Eşler 04.08.2021'de Fransa'da noter huzurunda anlaşmalı olarak boşandı; işlem istinaf mahkemesi başsavcılığınca tasdik edildi. Türkiye'de tanıma ve tenfiz davası açıldı. Davacı, Fransa'da 01.01.2017'den beri anlaşmalı boşanmaların noterlere

7 Yargıtay 2. HD, 03.04.2024, E. 2023/8886, K. 2024/2351.
8 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2024/1003, K. 2024/2481.
9 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2024/2031, K. 2024/2467.
10 Yargıtay 2. HD, 19.03.2024, E. 2023/7657, K. 2024/1916.

bırakıldığını ileri sürdü. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiş, bölge adliye mahkemesi ve Daire bu kararı değiştirmemiştir. Mahkemenin gerekçesi şudur:

> *...somut davada verilen boşanma kararının Fransa Noterliği'nce verildiği yani kararın Mahkeme kararı değil idari bir merci kararı olduğu, kararın İstinaf Mahkemesi Başsavcılığı tarafından tasdik edilmesinin karara Mahkeme Kararı vasfı kazandırmayacağı...*

DEĞERLENDİRME 5718 sayılı Kanun'un tanıma hükümleri "yabancı mahkeme" ilamından söz eder. Buna karşılık 5490 sayılı Kanun m. 27/A, "adlî veya idarî makamlarınca" verilen boşanma kararlarının tescilini de kapsar. Bu nedenle noter veya idari makam boşanmasında önce dış temsilcilik veya nüfus müdürlüğü yolu denenmelidir. Mevzuatın amacı dikkate alındığında bu ayrım tartışmaya açıktır.

VI. Yabancı mahkemedeki protokol Türkiye'de ne sonuç doğurur?

Tanınan veya tenfiz edilen ölçüde bağlar. Boşanma ile mali sonuçlar ayrı ayrı düşünülmelidir: 344

- **Kusur.** Yabancı kararda kusur belirlenmemişse Türk mahkemesi sonradan kusur belirleyip tazminat veremez. Almanya'da anlaşmalı olarak boşanan eşlerde Türkiye'de açılan davada erkeğe kusur yüklenip tazminata hükmedilmesi bozulmuştur.[11] Yabancı kararda kusur belirlenmişse, tanınmayla birlikte bu tespit TMK m. 178'e göre açılan nafaka ve tazminat davasında kesin delil sayılır.[12]
- **Mal rejimi.** ABD'nin New Jersey eyaletinde mali sonuçlar üzerinde anlaşarak boşanan eşlerde, önce yalnız boşanma tanınmış, sonra açılan davada kararın Türkiye'deki mallara ilişkin mal rejimi bölümü de tenfiz edilmiş, karar onanmıştır.[13] Boşanma tanınırken mali bölümün de istenmesi zaman kazandırır.
- **Yabancı karardaki mal paylaşımı cümlesi.** İsviçre'de boşanan eşlerin kararında "Tarafların malvarlığı şu andaki mülkiyet durumu esas alınarak ayrılmıştır" ifadesi vardı. Türkiye'de açılan davada mahkeme bu noktayı incelemeden karar verdi. Daire, yabancı kararla mal rejiminin tasfiye edilip edilmediği tartışılmadan hüküm kurulamayacağını belirterek kararı bozmuştur.[14]
- **Taşınmaz devri.** Yabancı mahkemede anlaşmalı olarak boşanan eşlerde kararda taşınmazın tesciline dair inşai bir hüküm yoktu, yalnız devir taahhüdü vardı. Daire, bu hâlde kararın tenfiz şartlarının gerçekleştiğini belirterek tanıma ve tenfiz kararı verilmesi gerektiğini söylemiştir.[15]

11 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2024/1003, K. 2024/2481.
12 Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2669, K. 2021/109.
13 Yargıtay 2. HD, 29.02.2024, E. 2022/10884, K. 2024/1360.
14 Yargıtay 2. HD, 18.03.2025, E. 2024/4908, K. 2025/2823.
15 Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2024/9929, K. 2025/10870.

- **Zamanaşımı.** İsviçre'de anlaşmalı olarak boşanan eşlerin 2009'da kesinleşen kararındaki nafaka ve mali yükümlülük için 2019'da tenfiz istenmiş, mahkemeler zamanaşımı nedeniyle davayı reddetmişti. Daire, süreklilik gösteren irat niteliğindeki bu alacaklarda zamanaşımı savunmasının infaz aşamasında dikkate alınabileceğini, tanıma ve tenfiz davasında tartışılamayacağını belirterek kararı bozmuştur.[16]
- **Feragat.** Almanya'daki protokol nedeniyle konsoloslukta düzenlenen feragatnameyle Türkiye'deki davasından feragat eden kadının, aynı konuda yeniden açtığı alacak davası feragatin kesin hüküm doğurduğu gerekçesiyle reddedilmiş, karar onanmıştır.[17]
- **Velayet.** Yabancı karardaki ortak velayet Türk kamu düzenine açıkça aykırı sayılmamıştır (11. Bölüm).[18]
- **Yurt dışındaki taşınmazlar.** Tasfiyede taşınmazın bulunduğu ülke hukuku uygulanır (5718 sayılı Kanun m. 15/2). Protokolde bu mallar ayrıca yazılmalı, gerekirse o ülkenin şekil kuralları gözetilmelidir.

VII. Çocuk yurt dışına götürülebilir mi?

345 Velayet sahibi kural olarak çocukla seyahat edebilir; Daire, velayeti annede olan çocukların yurt dışına çıkışının babanın rızasına bağlanmasını annenin velayet hakkını ve seyahat özgürlüğünü kısıtlayıcı bulmuş, bu yöndeki hükmü bozmuştur.[19] Kişisel ilişkiye uyulmaması hâlinde baba İİK uyarınca şikâyet yoluna başvurabilir. Protokolde yurt dışı tatil, bildirim süresi ve pasaport düzenlenmelidir.

346 Ortak velayet veya mahkeme kararı varsa çocuğun izinsiz başka ülkeye götürülmesi, 1980 tarihli Lahey Sözleşmesi uyarınca iade davası konusu olabilir. Almanya'da boşanan bir annenin çocukla Türkiye'ye dönmesi üzerine babanın başvurusuyla açılan iade davasında, anne ve babanın davanın tarafı olarak yargılamanın bütün aşamalarından haberdar edilmesi gerektiği belirtilmiştir (5717 sayılı Kanun m. 9).[20]

VIII. Yabancı eşin ikameti boşanmadan etkilenir mi?

347 Etkilenir. Aile ikamet izninin dayanağı evliliktir. "Boşanma hâlinde, Türk vatandaşıyla evli yabancıya, en az üç yıl aile ikamet izniyle kalmış olmak kaydıyla kısa dönem ikamet izni verilebilir"; aile içi şiddet mağduru olduğu mahkeme kararıyla sabit ise üç yıl şartı aranmaz (6458 sayılı Kanun m. 34/6). Çocukların aile ikamet

16 Yargıtay 2. HD, 11.12.2025, E. 2025/3373, K. 2025/11106.
17 Yargıtay 2. HD, 02.05.2024, E. 2023/8215, K. 2024/3042.
18 Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/18674, K. 2017/13800.
19 Yargıtay 2. HD, 20.11.2025, E. 2025/5404, K. 2025/9980.
20 Yargıtay 2. HD, 17.01.2023, E. 2022/10615, K. 2023/225.

izninde, yurt dışında ortak velayeti bulunan ana veya babanın muvafakati aranır (m. 34/3). Bu konular protokol yapılırken yabancı eşe açıklanmalıdır; çünkü eş daha sonra kandırıldığını ileri sürebilir.

YARGITAY'IN İLKESİ

Türk vatandaşları için Türk mahkemeleri yetkilidir ve eşler hâkim önünde bizzat dinlenmelidir. Yabancı mahkeme kararı ancak tanınınca Türkiye'de kesin hüküm veya kesin delil etkisi doğurur ve bu etki kararın kesinleştiği andan itibaren başlar. Tanınan anlaşmalı boşanma kararında kusur belirlenmemişse Türk mahkemesi kusur yükleyemez.[21]

UYGULAMA NOTU

Yurt dışındaki müvekkil için önce yol seçin: Türkiye'de dava mı, bulunduğu ülkede boşanıp tescil mi? Türkiye'de dava seçilirse duruşma tarihini müvekkilin gelişine göre planlayın veya görüntülü katılım için önceden talepte bulunun. Yurt dışı kararında kesinleşme şerhi, apostil ve noter veya konsolosluk onaylı tercümeyi başta tamamlayın. Noter veya idari makam kararında önce m. 27/A yolunu değerlendirin. Mali sonuçların da geçerli olması gerekiyorsa tanıma dilekçesinde ayrıca tenfiz isteyin. Türkiye'de nüfus kaydı düzelmeden yeni evlilik ve miras işlemleri için güvence vermeyin.

21 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2024/1003, K. 2024/2481; Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2024/2031, K. 2024/2467; Yargıtay 2. HD, 04.10.2021, E. 2021/7601, K. 2021/6759.

Bu eserde incelenen kararlar, anlaşmalı boşanmanın yalnız bir usul kolaylığı olmadığını göstermektedir. Eşlerin birkaç sayfada kurduğu düzen, kesinleştikten sonra sözleşme gücü kazanır; çocuklar için ise her zaman yeniden değerlendirilebilir. Bütün bu sonuçlarda iki soru belirleyicidir: Karar kesinleşti mi ve protokolde gerçekte ne yazıyor? Eserde varılan sonuçlar aşağıda kısa cümlelerle toplanmıştır. 348

I. Kavram ve Şartlar

1. Anlaşmalı boşanmada eşlerin anlaşması evlilik birliğinin temelinden sarsıldığına karine oluşturur; hâkim kusur araştırmaz ve tarafların ikrarıyla bağlıdır. Ancak Türk hukukunda salt iradeyle boşanma yoktur; hâkim kararı şarttır (TMK m. 166/3; Bkz. Birinci Bölüm).[1]
2. Evliliğin en az bir yıl sürmüş olması dava tarihi itibarıyla aranır. Süre dolmamışsa anlaşma ve kabul sonuç doğurmaz; dava reddedilmez, çekişmeli olarak görülür. Anayasa Mahkemesi bu şartı Anayasa'ya uygun bulmuştur (Bkz. İkinci Bölüm).[2]
3. Dava aile mahkemesinde açılır. Yetki kesin değildir; süresinde itiraz edilmedikçe mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez (Bkz. Üçüncü Bölüm).[3]
4. Kabul, tek başına boşanma kararına yetmez. Çekişmeli açılan dava kesinleşinceye kadar anlaşmalıya dönüşebilir, anlaşma bozulursa dava çekişmeli sürer (Bkz. Dördüncü Bölüm).[4]
5. Hâkim iki eşi de bizzat dinlemelidir. Vekâletnamede özel yetki bulunsa bile vekilin beyanı bu şartın yerine geçmez; telefonla görüntülü arama da yetmemiştir (Bkz. Beşinci ve Yirmi Altıncı Bölümler).[5]
6. Akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanan ve ayırt etme gücü bulunmayan eş anlaşmalı boşanamaz. Genel bir depresyon teşhisi ise irade fesadını ispat için tek başına yetmez (Bkz. Altıncı Bölüm).[6]

1 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512; AYM, 15.05.2008, E. 2005/26, K. 2008/105.
2 Yargıtay 2. HD, 15.01.2018, E. 2016/16989, K. 2018/553; AYM, 30.05.2024, E. 2023/109, K. 2024/113.
3 Yargıtay HGK, 06.12.2018, E. 2017/2488, K. 2018/1854.
4 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay 2. HD, 17.06.2019, E. 2019/3660, K. 2019/7254.
5 Yargıtay 2. HD, 19.03.2015, E. 2014/20562, K. 2015/4949; Yargıtay 2. HD, 04.10.2021, E. 2021/7601, K. 2021/6759.
6 Yargıtay 2. HD, 13.12.2017, E. 2016/8798, K. 2017/14467; Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2022/10165, K. 2024/2453.

7. Her eş, karar kesinleşinceye kadar sebep göstermeden anlaşmadan dönebilir. Bu hâlde anlaşmalı boşanma hükmü bütünüyle geçersiz olur ve dava çekişmeli sürer. Anlaşmalı boşanma davasından feragat, önceki olayların affı sayılmaz (Bkz. Yedinci Bölüm).[7]

II. Protokol ve Hâkimin Denetimi

1. Protokol, hâkimin onayına bağlı, kendine özgü bir sözleşmedir. Yazılı olması ve noter onayı şart değildir; ama beyanlar tutanağa geçirilip imzalanmalıdır. Zorunlu başlıklar maddi ve manevi tazminat, yoksulluk nafakası, velayet, kişisel ilişki ve iştirak nafakasıdır (Bkz. Sekizinci Bölüm).[8]
2. Onaylanmayan ve kararın eki hâline getirilmeyen protokol yok hükmündedir (Bkz. Sekizinci ve Onuncu Bölümler).[9]
3. Hâkim protokolü kendi başına değiştiremez; değişiklik önerir. Öneri kabul edilmezse dava çekişmeli olarak sürer (Bkz. Dokuzuncu Bölüm).[10]
4. Onaylanan hükümler infazda sıkıntı doğurmaması için hüküm fıkrasında aynen yer almalıdır. Toplu onay kararı protokolü kararın eki yapar; tereddüt varsa tavzih yoluna gidilir (Bkz. Onuncu Bölüm).[11]

III. Çocuklar

1. Velayette asıl olan çocuğun üstün yararıdır; eşlerin anlaşması hâkimi bağlamaz. Velayetin birlikte kullanılması Türk kamu düzenine aykırı değildir. Velayet davası açmama taahhüdü geçersizdir (Bkz. On Birinci Bölüm).[12]
2. Kişisel ilişki zorunlu unsurdur. Eşler düzenleme yapmaz ve hâkim de öneride bulunmazsa anlaşmalı boşanma kararı verilemez. Büyükanne ve büyükbaba ancak olağanüstü hâllerde ayrıca kişisel ilişki isteyebilir (Bkz. On İkinci Bölüm).[13]
3. İştirak nafakası kamu düzenine ilişkindir; protokoldeki vazgeçme, değişen koşullarda çocuk için nafaka istenmesini engellemez. Belirli olmayan gider

7 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay 2. HD, 18.02.2026, E. 2025/9746, K. 2026/1856; Yargıtay 2. HD, 11.03.2026, E. 2025/7995, K. 2026/2686.
8 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.
9 Yargıtay HGK, 27.03.2015, E. 2013/1542, K. 2015/1110.
10 Yargıtay 2. HD, 05.11.2018, E. 2016/25723, K. 2018/12450; Yargıtay 2. HD, 16.12.2015, E. 2015/23289, K. 2015/24243.
11 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay 2. HD, 25.09.2019, E. 2019/5908, K. 2019/9189.
12 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2410, K. 2021/346; Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/18674, K. 2017/13800; AYM, B. No: 2018/27658, 06.10.2021.
13 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484; Yargıtay 2. HD, 13.05.2026, E. 2026/2961, K. 2026/5564.

maddelerinin icra kabiliyeti yoktur; üstlenilen açık taahhüt ise bağlar (Bkz. On Üçüncü Bölüm).[14]

IV. Mali Sonuçlar

1. Yoksulluk nafakası protokolde belirsizliğe yer bırakmadan düzenlenmelidir. Adı konmayan düzenli aylık ödeme, aksi yazılmamışsa nafaka sayılabilir. Genel vazgeçme cümlesi kurulmuş nafakanın artırılmasını engellemez. "Süresiz olarak" ibaresinin iptali 30.06.2027'de yürürlüğe girecektir ve geriye yürümez (Bkz. On Dördüncü Bölüm).[15]
2. Eşler mali sonuçlardaki uyuşmazlığı nihai olarak çözmüş sayılır; sonradan boşanma sebebiyle tazminat istenemez. Kesinleşmeden sonra varlığı anlaşılan vakıaya dayanan dava ise genel hükümlere göre görülür (Bkz. On Beşinci Bölüm).[16]
3. Mal rejiminin tasfiyesi boşanmanın eki değildir. Onaylı protokolde açıkça düzenlenmişse mahkeme içi ikrar sayılır. Vazgeçme açık, kayıtsız ve şartsız olmalıdır; "mal paylaşımı yoktur" gibi genel ifadeler ve yalnız bazı malları sayan maddeler diğer alacakları kapsamaz (Bkz. On Altıncı Bölüm).[17]
4. Ziynet zorunlu içerikte değildir; genel talep yokluğu ifadesi onu kapsamaz. Duruşmada imzalanan açık beyan ise sonradan dava hakkını engeller (Bkz. On Yedinci Bölüm).[18]

V. Protokolün Yerine Getirilmesi

1. Hâkimin onayı, taşınmaz taahhüdünde resmî şekil yerine geçer. Hükümde açık tescil kararı yoksa mülkiyet tescille geçer ve protokol yalnız kişisel hak verir; malik kaçınırsa aile mahkemesinde tescil davası açılır (Bkz. On Sekizinci Bölüm).[19]
2. Protokolü bilerek satın alan üçüncü kişi korunmaz; muvazaalı satış tescile engel olmaz (Bkz. On Sekizinci Bölüm).[20]

14 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/2613, K. 2019/1191; Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630; Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3365, K. 2026/6507.
15 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484; Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681; AYM, 04.06.2026, E. 2025/156, K. 2026/131.
16 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512; Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2493, K. 2021/108.
17 Yargıtay HGK, 24.02.2010, E. 2010/2-96, K. 2010/106; Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498; Yargıtay 2. HD, 28.04.2026, E. 2025/6039, K. 2026/4692.
18 Yargıtay HGK, 02.12.2015, E. 2014/589, K. 2015/2784; Yargıtay 2. HD, 23.10.2024, E. 2024/8560, K. 2024/7757.
19 Yargıtay 2. HD, 06.05.2024, E. 2023/7856, K. 2024/3157; Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2023/2431, K. 2024/2084; Yargıtay 12. HD, 18.02.2026, E. 2025/7643, K. 2026/1068.
20 Yargıtay 2. HD, 08.12.2025, E. 2024/9214, K. 2025/10806; Yargıtay 2. HD, 06.05.2024, E. 2023/7856, K. 2024/3157.

3. Protokol, hâkimin onayından sonra genel sözleşme hükümlerine tabidir. Belirsiz süre makul süreyle tamamlanır, kesinleşen karardaki devir için ihtar gerekmez, koşulun gerçekleşmesini dürüstlük kurallarına aykırı biçimde engelleyen borçlu bundan yararlanamaz, cezai şart karşı edimi durdurma hakkı vermez (Bkz. On Dokuzuncu Bölüm).[21]
4. Protokole aykırılıktan doğan davalarda on yıllık zamanaşımı uygulanır ve görevli mahkeme aile mahkemesidir. Belirli olmayan hükmün icra kabiliyeti yoktur. Haricen yapılan protokol kesinleşmiş nafaka ilamını değiştirmez (Bkz. Yirminci Bölüm).[22]
5. Uyarlama istisnadır: Öngörülmeyen, olağanüstü, borçludan kaynaklanmayan ve dengeyi katlanılamaz biçimde bozan değişiklik ispatlanmalıdır. Nafakalarda TMK m. 176/4 ve 331 ayrıca uygulanır; boşanmak için bilerek üstlenilen gider kolayca kaldırılmaz (Bkz. Yirmi Birinci Bölüm).[23]

VI. Karar ve Sonrası

1. Taraflar ilamın kendilerine usulen tebliğinden önce kanun yolundan feragat edemez. Böyle bir feragat ve buna dayanan kesinleşme geçersizdir; tebliğ memurunun adı yazılmayan tebligat da süreyi başlatmaz. Karar yıllarca tebliğ edilmeyip eşler birlikte yaşamışsa sonradan tebliğe çıkarmak dürüstlük kuralına aykırıdır. Karar kesinleşmeden eş ölürse boşanma davası konusuz kalır (Bkz. Yirmi İkinci Bölüm).[24]
2. Kesinleşmiş karar yalnız HMK m. 375'teki sebeplerle ve m. 377'deki sürelerde kaldırılabilir. Boşanmadan sonra öğrenilen olaylar bu sebeplerden değildir. Baskıyla alınan feragat ise iptal edilebilir (Bkz. Yirmi Üçüncü Bölüm).[25]
3. Protokolle yapılan devir, boşanma muvazaalı değilse mal kaçırma sayılmaz; ispat yükü alacaklıdadır. Boşanmaya rağmen birlikte yaşama kanıtlanırsa tasarruf iptal edilir (Bkz. Yirmi Dördüncü Bölüm).[26]

21 Yargıtay HGK, 01.07.2026, E. 2025/718, K. 2026/429; Yargıtay 2. HD, 22.04.2026, E. 2025/5783, K. 2026/4535; Yargıtay 2. HD, 14.04.2026, E. 2025/7144, K. 2026/4142; Yargıtay 2. HD, 01.04.2026, E. 2025/9273, K. 2026/3448; Yargıtay 2. HD, 17.01.2024, E. 2023/693, K. 2024/294.
22 Yargıtay 2. HD, 25.06.2012, E. 2011/7724, K. 2012/17495; Yargıtay 2. HD, 23.03.2026, E. 2025/5346, K. 2026/2985; Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3365, K. 2026/6507; Yargıtay 12. HD, 28.03.2024, E. 2023/6110, K. 2024/3128.
23 Yargıtay HGK, 12.02.2025, E. 2023/582, K. 2025/24; Yargıtay 2. HD, 08.10.2024, E. 2024/4192, K. 2024/6979; Yargıtay 2. HD, 17.05.2023, E. 2023/3503, K. 2023/2433.
24 Yargıtay HGK, 21.05.2025, E. 2023/945, K. 2025/334; Yargıtay 2. HD, 20.01.2025, E. 2024/10396, K. 2025/517; Yargıtay 2. HD, 06.10.2025, E. 2025/1688, K. 2025/8266.
25 Yargıtay 2. HD, 20.02.2024, E. 2022/9430, K. 2024/978; Yargıtay 2. HD, 21.10.2024, E. 2024/1455, K. 2024/7592; Yargıtay 2. HD, 25.06.2024, E. 2024/3253, K. 2024/4769.
26 Yargıtay 4. HD, 30.04.2024, E. 2024/1466, K. 2024/4025; Yargıtay 4. HD, 24.09.2024, E. 2023/5643, K. 2024/8094.

4. Boşandığı eşiyle fiilen yaşayan hak sahibinin ölüm aylığı, boşanmanın samimi olup olmadığına bakılmaksızın kesilir. Bu davada boşanma kararının geçerliliği sorgulanmaz; fiilî birliktelik araştırılır (Bkz. Yirmi Dördüncü Bölüm).[27]
5. Eski eşin soyadını kullanma izni protokolle verilebilir ve koşullar değiştiği ispatlanmadıkça kaldırılamaz. Çocuğun soyadı boşanmayla değişmez; ölçü çocuğun üstün yararıdır (Bkz. Yirmi Beşinci Bölüm).[28]
6. Yabancı mahkeme kararı Türkiye'de tanınınca, kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder. Kusur belirlemeyen tanınmış kararda Türk mahkemesi kusur yükleyemez. Yabancı noter işlemi tanıma davasında mahkeme kararı sayılmamıştır (Bkz. Yirmi Altıncı Bölüm).[29]

VII. Değerlendirme

Yargıtay, anlaşmalı boşanmada aile kurumunun korunmasını, irade serbestisini ve hukuki güvenliği birlikte gözetmeye çalışmaktadır. Hukuk Genel Kurulu'nun kesinleşmeye kadar dönme hakkını tanıması, boşanma kararını hafife alan eşi korur; ama protokole güvenerek hareket eden diğer eş için belirsizlik yaratır. Nomer'in eleştirisi bu nedenle önemlidir (Bkz. Yedinci Bölüm). Kanun koyucunun dönme hakkına açık bir sınır çizmesi, kanun yolundan feragatin usulünü netleştirmesi ve hâkimin hüküm fıkrasını nasıl kuracağına ilişkin açık bir kural getirmesi uyuşmazlıkları azaltacaktır. 349

Kanaatimizce uygulamada en çok hak kaybına yol açan üç nokta şunlardır: Protokoldeki belirsiz kalıplar, hükümde "tescil" sözcüğünün bulunmaması ve aynı gün kesinleştirme uğruna tebligat ile feragatin sırasının gözetilmemesi. Üçü de doğru yazılmış bir protokol ve dikkatli yürütülmüş bir duruşmayla önlenebilir. Anlaşmalı boşanma, ancak o gün yazılan sözcükler yıllar sonra da aynı anlamı taşıyorsa gerçekten anlaşmalıdır. 350

27 Yargıtay HGK, 01.04.2026, E. 2025/18, K. 2026/205; AYM, 26.03.2026, E. 2025/210, K. 2026/70.
28 Yargıtay 2. HD, 13.02.2024, E. 2023/9121, K. 2024/827; Yargıtay 2. HD, 13.02.2024, E. 2023/8295, K. 2024/788; AYM (İkinci Bölüm), B. No: 2022/4717, 28.05.2025.
29 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2024/1003, K. 2024/2481; Yargıtay 2. HD, 03.04.2024, E. 2023/10093, K. 2024/2353.

Aşağıda anlaşmalı boşanma hakkında en sık sorulan sorular kısa cevaplarıyla bir araya getirilmiştir. Cevaplar eserin ilgili bölümlerine dayanır; gerekçe ve diğer kararlar için parantez içinde gösterilen bölüme bakılmalıdır. Tutarlar eserin kapandığı tarihe aittir.

I. Temel Sorular

1. Anlaşmalı boşanma nedir?
En az bir yıl sürmüş evliliklerde eşlerin birlikte başvurması veya birinin diğerinin davasını kabul etmesi, hâkimin eşleri bizzat dinleyip düzenlemeyi uygun bulmasıyla verilen boşanma kararıdır (TMK m. 166/3; 1. Bölüm).

2. Anlaşmalı boşanmanın şartları nelerdir?
Evliliğin en az bir yıl sürmüş olması, ortak başvuru veya kabul, hâkimin iki eşi bizzat dinleyerek serbest irade kanaatine varması ve boşanmanın mali sonuçları ile çocukların durumu hakkındaki düzenlemeyi uygun bulması gerekir (1–9. Bölümler).[1]

3. Mahkemeye gitmeden, noterde veya e-Devlet'te boşanılabilir mi?
Hayır. Türk hukukunda eşler hâkim kararı olmadan evliliğe son veremez.[2] Noterde yapılan protokol de tek başına boşanma sağlamaz (1. ve 8. Bölüm).

4. Hâkim neden boşanma sebebini araştırmaz?
Kanun, eşlerin anlaşmasını evlilik birliğinin temelinden sarsıldığına karine saymış ve hâkimi tarafların ikrarıyla bağlamıştır. Bu nedenle kusur araştırılmaz, tanık dinlenmez (1. Bölüm).[3]

5. Anlaşmalı boşanmada tanık gerekir mi?
Hayır. Hâkim eşleri dinler; boşanma sebebini ispat için tanık dinlenmez (1. Bölüm).

6. Evliliğin bir yılı dolmadan anlaşmalı boşanılabilir mi?
Hayır. Süre dolmadan yapılan anlaşma sonuç doğurmaz; dava reddedilmez, çekişmeli olarak görülür ve boşanma sebebi delillerle ispatlanır (2. Bölüm).[4]

1 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
2 AYM, 15.05.2008, E. 2005/26, K. 2008/105.
3 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512.
4 Yargıtay 2. HD, 15.01.2018, E. 2016/16989, K. 2018/553; Yargıtay 2. HD, 21.03.2016, E. 2015/14811, K. 2016/5467.

7. Bir yıl hangi tarihe göre hesaplanır?
Evlenme tarihinden dava tarihine kadar. Dava açıldıktan sonra sürenin dolması karineyi doğurmaz (2. Bölüm).[5]

8. Bir yıl boyunca birlikte yaşamak şart mı?
Hayır. Kanun, evliliğin bir yıl sürmüş olmasını arar; fiilen birlikte yaşamayı aramaz (2. Bölüm).

9. Bir yıl şartı Anayasa'ya uygun mu?
Evet. Anayasa Mahkemesi iptal istemini reddetmiştir (2. Bölüm).[6]

II. Dava ve Masraf

10. Dava hangi mahkemede açılır?
Aile mahkemesinde; aile mahkemesi yoksa aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesinde (3. Bölüm).

11. Hangi şehirde açılır?
Eşlerden birinin yerleşim yerinde veya davadan önce son altı ay birlikte oturdukları yerde. Bu yetki kesin değildir (TMK m. 168; 3. Bölüm).[7]

12. Avukat zorunlu mu?
Hayır, ama protokolün doğru yazılması sonraki yılları belirlediğinden avukat desteği önerilir (3. ve 5. Bölüm).

13. Dava e-Devlet'ten açılır mı?
UYAP Vatandaş Portal üzerinden e-imza veya mobil imzayla açılabilir; yalnız e-Devlet şifresiyle açılamaz (3. Bölüm).

14. Masrafı ne kadar?
2026'da iki taraflı dosyada mahkemeye ödenen tutar yaklaşık 4.994 TL'dir. Avukatlık ücreti serbesttir, tarifedeki asgari tutar 45.000 TL'dir (3. Bölüm).

15. Ne kadar sürer?
Kanun duruşma için süre koymaz; çoğu dosyada karar tek duruşmada verilir. Boşanma ise karar kesinleşince gerçekleşir (3. ve 22. Bölüm).

16. Adli tatilde görülür mü?
Kural olarak hayır; mahkeme ivedilik kararı verirse duruşma tatilde de yapılabilir (3. Bölüm).

17. Eşlerin birlikte dava açması şart mı?
Hayır. Biri dava açar, diğeri kabul eder (4. Bölüm).[8]

18. Çekişmeli dava anlaşmalıya dönüşebilir mi?
Evet, karar kesinleşinceye kadar. Temyiz aşamasında sunulan protokol üzerine eşlerin dinlenmesi için karar bozulmuştur (4. Bölüm).[9]

5 Yargıtay 2. HD, 15.01.2018, E. 2016/16989, K. 2018/553.
6 AYM, 30.05.2024, E. 2023/109, K. 2024/113.
7 Yargıtay HGK, 06.12.2018, E. 2017/2488, K. 2018/1854.
8 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
9 Yargıtay 2. HD, 17.06.2019, E. 2019/3660, K. 2019/7254.

III. Duruşma ve İrade

19. İki eş de duruşmaya gitmek zorunda mı?
Evet. Eşlerden biri dinlenmeden verilen karar bozulur (5. Bölüm).[10]

20. Avukat eşin yerine duruşmaya girebilir mi?
Hayır. Vekâletnamede özel yetki bulunsa bile bizzat dinleme şartı yerine gelmez (5. Bölüm).[11]

21. Yurt dışındaki eş nasıl boşanır?
Türkiye'ye gelerek, mahkeme karar verirse görüntülü bağlantıyla katılarak veya bulunduğu ülkede boşanıp kararı Türkiye'de tanıtarak. Telefonla görüntülü arama yetmemiştir (5. ve 26. Bölüm).[12]

22. SEGBİS ile anlaşmalı boşanma olur mu?
Kanun yasaklamaz, doğrudan inceleyen Yargıtay kararına rastlanmamıştır. Kanaatimizce kimlik ve irade güvenle saptanır, kabul ve protokol elle imzalanırsa mümkündür (5. Bölüm).

23. Cezaevindeki eş anlaşmalı boşanabilir mi?
Evet, ama hâkim onu da bizzat dinlemelidir. Duruşmaya getirilmesi veya görüntülü dinlenmesi mahkemenin kararına bağlıdır (5. Bölüm).

24. Kısıtlı eş anlaşmalı boşanabilir mi?
Akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanan ve ayırt etme gücü bulunmayan eşin beyanı sonuç doğurmaz; vasi aracılığıyla dava delillere göre görülür (6. Bölüm).[13]

25. Baskıyla protokol imzalatılırsa ne yapılmalı?
Bu duruşmada hâkime söylenmeli veya karar kesinleşmeden kanun yoluna başvurulmalıdır. Kesinleşmeden sonra iş çok güçleşir (6. ve 23. Bölüm).

26. Depresyon iradeyi sakatlar mı?
Tek başına hayır. Boşanmadan sonra görülen tedavi, irade fesadını ispat için yeterli sayılmamıştır (6. Bölüm).[14]

IV. Anlaşmadan Dönme

27. Eşim anlaşmadan dönebilir mi?
Evet, karar kesinleşinceye kadar (7. Bölüm).[15]

28. Dönmek için sebep göstermek gerekir mi?
Hayır. İrade sakatlığı ispatlamak gerekmez (7. Bölüm).[16]

---

10 Yargıtay 2. HD, 22.10.2015, E. 2015/5231, K. 2015/19248; Yargıtay 2. HD, 19.06.2014, E. 2014/2775, K. 2014/14031.
11 Yargıtay 2. HD, 19.03.2015, E. 2014/20562, K. 2015/4949.
12 Yargıtay 2. HD, 04.10.2021, E. 2021/7601, K. 2021/6759.
13 Yargıtay 2. HD, 13.12.2017, E. 2016/8798, K. 2017/14467.
14 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2022/10165, K. 2024/2453.
15 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
16 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475; Yargıtay 2. HD, 18.02.2026, E. 2025/9746, K. 2026/1856.

29. Karar verildikten sonra da dönülebilir mi?
Evet, istinaf veya temyiz dilekçesiyle. Kanun yolundan geçerli biçimde feragat edilmiş veya süre geçmişse dönülemez (7. Bölüm).[17]

30. Eş dönerse dava reddedilir mi?
Hayır. Aynı dosyada dilekçeler aşaması ve ön inceleme yapılarak çekişmeli olarak görülür (7. Bölüm).[18]

31. Eş dönerse protokol ne olur?
Anlaşmalı boşanma hükmü bütünüyle geçersiz olur; protokolün mali ve çocuklarla ilgili hükümleri de ayakta kalmaz (7. Bölüm).[19]

32. Anlaşmalı boşanma davasından feragat edersem önceki olayları affetmiş olur muyum?
Hayır. Yalnız TMK m. 166/3'e dayanan davadan feragat, önceki olayların affı sayılmaz; bu olaylara dayanarak yeniden dava açabilirsiniz (7. Bölüm).[20]

33. Davacı "vazgeçtim" derse ne olur?
İfadesine göre davadan feragat veya davanın geri alınması sayılabilir; sonuçları farklıdır. Geri alma için davalının rızası gerekir (7. Bölüm).[21]

V. Protokol ve Hâkim

34. Protokol yazılı olmak zorunda mı?
Hayır. Duruşmada beyan edilip tutanağa geçirilerek imzalanması da yeterlidir, ama yazılı ve ayrıntılı protokol en güvenli yoldur (8. Bölüm).[22]

35. Protokol noterden yapılmalı mı?
Hayır. Protokolün gücü hâkimin onayından gelir (8. Bölüm).

36. Protokolde mutlaka neler yazmalı?
Maddi tazminat, manevi tazminat, yoksulluk nafakası, velayet, kişisel ilişki ve iştirak nafakası. Her biri için duraksamaya yer vermeyecek beyan gerekir (8. Bölüm).[23]

37. Protokole başka neler yazılabilir?
Mal rejimi, ziynet, ev eşyası, taşınmaz devri, soyadı, cezai şart, giderler. Yazılırsa bağlar (8. Bölüm).

38. Hâkim protokolü değiştirebilir mi?
Hayır, değişiklik önerir. Eşler kabul etmezse dava çekişmeli sürer (9. Bölüm).[24]

---

17 Yargıtay 2. HD, 04.11.2024, E. 2024/1117, K. 2024/8212.
18 Yargıtay 2. HD, 18.02.2026, E. 2025/9746, K. 2026/1856.
19 Yargıtay 2. HD, 17.10.2023, E. 2023/6643, K. 2023/4808.
20 Yargıtay 2. HD, 11.03.2026, E. 2025/7995, K. 2026/2686; Yargıtay 2. HD, 09.04.2026, E. 2025/8159, K. 2026/3960.
21 Yargıtay HGK, 10.12.2025, E. 2025/464, K. 2025/809, oyçokluğuyla.
22 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
23 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.
24 Yargıtay 2. HD, 05.11.2018, E. 2016/25723, K. 2018/12450; Yargıtay 2. HD, 16.12.2015, E. 2015/23289, K. 2015/24243.

39. "Protokolün onaylanmasına" hükmü yeterli mi?
Boşanma ve nafaka bakımından genellikle evet, tereddüt tavzihle giderilir; taşınmaz devri için yetmeyebilir, tescil davası gerekir (10. ve 18. Bölüm).[25]

40. Karar protokolden farklı yazıldıysa ne yapılır?
Kesinleşmeden kanun yoluna gidilir; açıklık sorunu için tavzih, yazı hatası için tashih istenir (10. Bölüm).

41. Velayet davası açmayacağıma dair madde geçerli mi?
Hayır. Velayet ve kişisel ilişki için dava hakkından önceden vazgeçilemez (8. ve 11. Bölüm).

42. Protokol sözleşme gibi mi yorumlanır?
Evet. Hukuk Genel Kurulu'na göre protokol, hâkimin onayından sonra genel sözleşme hükümlerine tabidir (19. Bölüm).[26]

VI. Çocuklar

43. Velayeti eşler belirleyebilir mi?
Anlaşabilirler, ama hâkimi bağlamaz; asıl olan çocuğun üstün yararıdır (11. Bölüm).[27]

44. Ortak velayet mümkün mü?
Evet. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kamu düzenine aykırı olmadığını kabul etmiştir. Çocuğun nerede kalacağı, okul, sağlık ve giderler ayrıca yazılmalıdır (11. Bölüm).[28]

45. Hâkim çocuğun görüşünü sormalı mı?
Çocuk görüşünü oluşturabilecek yaştaysa evet (11. Bölüm).[29]

46. Kardeşlerin velayeti ayrılabilir mi?
Mümkündür, ama hâkim özellikle denetler; gerekçe ve kardeşler arası görüşme yazılmalıdır (11. Bölüm).

47. Velayet sonradan değişir mi?
Evet, yeni olgular varsa. Anlaşmalı boşanmadan günler sonra açılan dava bile dinlenmiştir (TMK m. 183; 11. Bölüm).[30]

48. Kişisel ilişki yazılmazsa ne olur?
Eşler düzenleme yapmaz ve hâkim de önermezse anlaşmalı boşanma kararı verilemez (12. Bölüm).[31]

---

25 Yargıtay 2. HD, 25.09.2019, E. 2019/5908, K. 2019/9189; Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2023/2431, K. 2024/2084.
26 Yargıtay HGK, 01.07.2026, E. 2025/718, K. 2026/429.
27 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2410, K. 2021/346.
28 Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/18674, K. 2017/13800; AYM, B. No: 2018/27658, 06.10.2021.
29 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2410, K. 2021/346; Yargıtay 2. HD, 06.02.2017, E. 2016/20198, K. 2017/1038.
30 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2410, K. 2021/346.
31 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.

49. Kişisel ilişkiye uyulmazsa ne olur?
İcra yolu, cezai şart ve çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilmesi gündeme gelir (TMK m. 182/2, 324/3; 12. Bölüm).

50. Çocuğun nafakasından vazgeçilebilir mi?
Hayır. İştirak nafakası kamu düzenine ilişkindir; protokoldeki vazgeçme, koşullar değişince nafaka istenmesini engellemez (13. Bölüm).[32]

51. "Okul masraflarını baba öder" yazmak doğru mu?
Hayır. Belirli olmayan bu kalıplar icra edilemez; bütün giderleri kapsayan belirli bir aylık nafaka yazılmalıdır (13. ve 20. Bölüm).[33]

52. Üstlenilen eğitim gideri sonradan kaldırılabilir mi?
Kural olarak hayır; açıkça ve bilerek üstlenilen gider bağlar (13. ve 21. Bölüm).[34]

53. Nafaka artışı nasıl yazılmalı?
Resmî endeks açıkça gösterilmelidir. Yüzde 20 gibi sabit yüksek oranlar indirilebilir (13. Bölüm).[35]

54. Velayet sahibi çocuğu yurt dışına götürebilir mi?
Kural olarak evet; çıkışın diğer eşin rızasına bağlanması velayet hakkını kısıtlayıcı görülmüştür. Protokolde bildirim ve tatil düzeni yazılmalıdır (11. ve 26. Bölüm).[36]

55. Boşanınca çocuğun soyadı değişir mi?
Kendiliğinden değişmez. Velayet sahibi anne dava açabilir; ölçü çocuğun üstün yararıdır (25. Bölüm).[37]

56. Babaanne ve dede torunu görmek için dava açabilir mi?
Ancak olağanüstü hâller varsa (TMK m. 325). Babanın başka şehirde yaşaması olağanüstü hâl sayılmamıştır; büyükanne ve büyükbaba torunlarını babaya tanınan görüşme içinde görebilir (12. Bölüm).[38]

VII. Nafaka ve Tazminat

57. Yoksulluk nafakası yazılmak zorunda mı?
Evet, ya tutarı ya da istenmediği yazılmalıdır (14. Bölüm).[39]

58. Süresiz nafaka kalktı mı?
Anayasa Mahkemesi "süresiz olarak" ibaresini iptal etmiştir; iptal 30.06.2027'de yürürlüğe girecektir ve geriye yürümez. O tarihe kadar madde bugünkü hâliyle uygulanır (14. Bölüm).[40]

32 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/2613, K. 2019/1191.
33 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3365, K. 2026/6507; Yargıtay 2. HD, 29.04.2026, E. 2026/2775, K. 2026/4877.
34 Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630; Yargıtay 2. HD, 17.05.2023, E. 2023/3503, K. 2023/2433.
35 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/1513, K. 2019/1182.
36 Yargıtay 2. HD, 20.11.2025, E. 2025/5404, K. 2025/9980.
37 Yargıtay 2. HD, 13.02.2024, E. 2023/8295, K. 2024/788; AYM (İkinci Bölüm), B. No: 2022/4717, 28.05.2025.
38 Yargıtay 2. HD, 13.05.2026, E. 2026/2961, K. 2026/5564.
39 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.
40 AYM, 04.06.2026, E. 2025/156, K. 2026/131.

59. Protokolde süreli nafaka yazılabilir mi?
Kanaatimizce evet; eşler nafakadan vazgeçebildiğine göre süreyle de sınırlayabilir. Başlangıç, bitiş ve sona erme biçimi yazılmalıdır (14. Bölüm).

60. Adı konmayan aylık ödeme nedir?
Aksi yazılmamışsa yoksulluk nafakası sayılabilir (14. ve 20. Bölüm).[41]

61. Protokoldeki nafaka kaldırılabilir mi?
Evet, TMK m. 176'daki sebeplerle. Anlaşma anındaki denge esas alınır (14. ve 21. Bölüm).[42]

62. Protokoldeki genel vazgeçme cümlesi nafaka artırımını engeller mi?
Hayır. "Taleplerinden ileriye dönük olarak vazgeçmişlerdir" gibi bir cümle, kurulmuş nafakanın ileride artırılmasını istemeye engel değildir (14. Bölüm).[43]

63. Döviz cinsinden nafaka olur mu?
Olabilir, ama uzun süre sonra uyarlanabilir. On sekiz yıl sonra Türk lirasına uyarlama kabul edilmiştir (14. ve 21. Bölüm).[44]

64. Kusursuz eşe tazminat yazılabilir mi?
Evet. Tazminat eşlerin iradesine dayanır, kusur aranmaz (15. Bölüm).

65. Boşandıktan sonra tazminat davası açılabilir mi?
Boşanma sebebiyle hayır. Eşler mali sonuçlardaki uyuşmazlığı nihai olarak çözmüş sayılır (15. Bölüm).[45]

66. Tazminat hakkım saklı kalsın diyerek anlaşmalı boşanabilir miyim?
Hayır. Saklı tutma, uyuşmazlığın sürdüğünü gösterir (15. Bölüm).

67. Boşandıktan sonra öğrendiğim olay için dava açabilir miyim?
Boşanmanın eki olarak hayır; kesinleşmeden sonra varlığı anlaşılan vakıaya dayanan dava genel hükümlere göre asliye hukukta görülür (15. ve 23. Bölüm).[46]

68. Protokoldeki tazminat ne zaman ödenir?
Yazılan tarihte; en güvenlisi kararın kesinleşmesine bağlı gün sayısı yazmaktır (15. ve 20. Bölüm).

VIII. Mal Paylaşımı ve Ziynet

69. Mal paylaşımı protokole yazılmak zorunda mı?
Hayır. Yazılmazsa boşanmadan sonra dava açılabilir (16. Bölüm).[47]

41 Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681.
42 Yargıtay HGK, 29.11.2017, E. 2017/1532, K. 2017/1465.
43 Yargıtay 2. HD, 15.04.2026, E. 2026/2058, K. 2026/4169.
44 Yargıtay HGK, 12.02.2025, E. 2023/582, K. 2025/24, oyçokluğuyla.
45 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512.
46 Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2493, K. 2021/108.
47 Yargıtay HGK, 24.02.2010, E. 2010/2-96, K. 2010/106.

70. "Tarafların birbirinden talebi yoktur" cümlesi mal paylaşımını bitirir mi?
Cümleye bağlıdır. "Mal talepleri yoktur" kapsar sayılmış, "başkaca maddi ve manevi tazminat talepleri bulunmamaktadır" ve "mal paylaşımı yoktur" gibi ifadeler kapsamaz bulunmuştur. Vazgeçme açık, kayıtsız ve şartsız olmalıdır (16. Bölüm).[48]

71. Protokole "mal paylaşımı yoktur" yazmak mal rejimini bitirir mi?
Hayır. Daire 2026'da bu cümlenin tasfiye veya feragat anlamına gelmediğini kabul etmiştir. Tasfiye "hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde" açıkça yazılmalıdır (16. Bölüm).[49]

72. Mal paylaşımı davası ne zamana kadar açılır?
Katılma alacağında boşanmanın kesinleşmesinden itibaren on yıl (16. Bölüm).[50]

73. Protokolde sayılmayan mallar için dava açılabilir mi?
Evet. Tasfiye sayılan mallarla sınırlıdır (16. Bölüm).[51]

74. Altınlarım için sonradan dava açabilir miyim?
Protokolde genel ifade varsa evet; duruşmada ziynet için "anlaştık, talebim yoktur" diye imzaladıysanız çok güçtür (17. Bölüm).[52]

75. Ziynet davası sürerken anlaşmalı boşanırsak dava ne olur?
Protokole kadının ziynet talebinin bulunmadığı yazılırsa bekleyen dava konusuz kalır (17. Bölüm).[53]

76. Düğünde takılan her şey kadının mıdır?
Artık değil. Daire 2024'te içtihadını değiştirmiştir; kadına özgü ziynet dışındakilerin kime ait olduğu tartışmalıdır. Adet ve gramla yazılmalıdır (17. Bölüm).[54]

IX. Tapu, İcra ve Uyarlama

77. Ev devri için ayrıca resmî senet gerekir mi?
Hayır. Hâkimin onayı resmî şekil yerine geçer. Onaylanmayan protokol bu sonucu doğurmaz (18. Bölüm).[55]

78. Mülkiyet ne zaman geçer?
Hükümde açık tescil varsa kesinleşmeyle; yalnız "tasdik" varsa tescille. Protokol bu hâlde kişisel hak verir (18. Bölüm).[56]

48 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498; Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850; Yargıtay 2. HD, 28.04.2026, E. 2025/6039, K. 2026/4692; Yargıtay 2. HD, 10.09.2026, E. 2026/281, K. 2026/7953.
49 Yargıtay 2. HD, 10.09.2026, E. 2026/281, K. 2026/7953.
50 Yargıtay HGK, 17.04.2013, E. 2013/375, K. 2013/520; Yargıtay HGK, 05.10.2016, E. 2016/1061, K. 2016/959.
51 Yargıtay 2. HD, 08.02.2024, E. 2022/8549, K. 2024/697.
52 Yargıtay HGK, 02.12.2015, E. 2014/589, K. 2015/2784; Yargıtay 2. HD, 23.10.2024, E. 2024/8560, K. 2024/7757.
53 Yargıtay 2. HD, 13.01.2025, E. 2024/9255, K. 2025/106.
54 Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2023/5704, K. 2024/2402.
55 Yargıtay 2. HD, 06.05.2024, E. 2023/7856, K. 2024/3157; Yargıtay 2. HD, 26.02.2014, E. 2014/2564, K. 2014/3993.
56 Yargıtay 12. HD, 18.02.2026, E. 2025/7643, K. 2026/1068; Yargıtay 2. HD, 23.10.2024, E. 2024/1952, K. 2024/7817.

79. Eş tapuya gelmezse ne yapılır?
Aile mahkemesinde tapu iptali ve tescil davası açılır. Harç maktudur, zamanaşımı on yıldır (TMK m. 716; 18. Bölüm).[57]

80. Tapu devri için dava açmadan ihtar çekmek gerekir mi?
Gerekmez. Devir borcu kararın kesinleşmesiyle doğar; devretmeyen eş davaya sebebiyet vermiş sayılır ve giderlere katlanır (18. Bölüm).[58]

81. Eş evi başkasına satarsa ne olur?
İyi niyetli alıcı korunur. Alıcı protokolü biliyorsa veya satış muvazaalıysa tescil istenebilir (18. Bölüm).[59]

82. Ev çocuk adına devredilebilir mi?
Evet. Protokolün tarafı olan eş davayı açabilir, ifanın çocuğa yapılmasını ister (18. Bölüm).[60]

83. Oturma hakkı nasıl korunur?
Süresi ve kapsamı protokole, hükme ve tapuya şerh olarak yazılmalıdır (18. Bölüm).[61]

84. Tarih yazılmamış borç ne zaman ödenir?
Dürüstlük kuralı gereği makul sürede; ayrıca ihtar gerekmeyebilir (19. Bölüm).[62]

85. "Ev satılınca öderim" diyen eş satmazsa ne olur?
Satışı dürüstlük kurallarına aykırı biçimde engelleyen eş için koşul gerçekleşmiş sayılabilir (TBK m. 175; 19. Bölüm).[63]

86. "Araba satılırsa bedelini paylaşırız" yazdık, eşim satmıyor. Ne yapabilirim?
Vade yazılmaması protokolü geçersiz kılmaz. Makul süre geçmişse satışa yanaşmamak hakkın kötüye kullanılmasıdır; bedel için alacak davası açabilirsiniz (19. Bölüm).[64]

87. Cezai şart geçerli mi?
Evet; ama alacaklı kural olarak ya edimi ya cezayı ister, cezayı gerekçe göstererek kendi ediminden kaçamaz. Hâkim aşırı cezayı indirir (19. Bölüm).[65]

88. Gizlilik maddesi boşandığımı söylememi yasaklar mı?
Hayır, kendi medeni hâlini açıklamak ihlal sayılmamıştır (19. Bölüm).[66]

---

57 Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2023/2431, K. 2024/2084; Yargıtay 2. HD, 20.12.2023, E. 2023/1443, K. 2023/6343; Yargıtay 2. HD, 25.06.2012, E. 2011/7724, K. 2012/17495.
58 Yargıtay 2. HD, 01.04.2026, E. 2025/9273, K. 2026/3448.
59 Yargıtay 2. HD, 08.12.2025, E. 2024/9214, K. 2025/10806; Yargıtay 2. HD, 05.12.2023, E. 2022/8262, K. 2023/5914.
60 Yargıtay 2. HD, 20.10.2025, E. 2024/6936, K. 2025/8978; Yargıtay 2. HD, 23.10.2024, E. 2024/1952, K. 2024/7817.
61 Yargıtay 2. HD, 02.07.2024, E. 2023/7962, K. 2024/5219; Yargıtay 2. HD, 06.05.2024, E. 2023/7856, K. 2024/3157.
62 Yargıtay 2. HD, 22.04.2026, E. 2025/5783, K. 2026/4535.
63 Yargıtay HGK, 01.07.2026, E. 2025/718, K. 2026/429.
64 Yargıtay 2. HD, 14.04.2026, E. 2025/7144, K. 2026/4142.
65 Yargıtay 2. HD, 17.01.2024, E. 2023/693, K. 2024/294.
66 Yargıtay 2. HD, 23.11.2023, E. 2023/5940, K. 2023/5566.

89. Protokole uyulmazsa ne yapılır?
Hükmün yazımına göre ilamlı icra, ilamsız takip ve itirazın iptali, eda veya tescil davası ya da tavzih (20. Bölüm).[67]

90. Protokol davasına hangi mahkeme bakar?
Aile mahkemesi. Hâkimin onaylamadığı ek protokol ise genel hükümlere tabidir (20. Bölüm).[68]

91. Protokolden doğan alacak ne zaman zamanaşımına uğrar?
On yılda; TMK m. 178'deki bir yıl uygulanmaz (20. Bölüm).[69]

92. Nafaka ödenmezse ne olur?
İlamlı takip yapılır, şikâyet üzerine üç aya kadar tazyik hapsine karar verilebilir (İİK m. 344; 20. Bölüm).

93. Nafakayı kendi aramızda düşürebilir miyiz?
Adi protokol kesinleşmiş ilamı değiştirmez; mahkemede indirme davası açılmalıdır (20. Bölüm).[70]

94. Koşullar değişirse protokol değişir mi?
Nafakada TMK m. 176/4 ve 331, diğer edimlerde TBK m. 138 uygulanır; olağanüstü ve öngörülemez değişiklik ispatlanmalıdır (21. Bölüm).[71]

X. Kesinleşme ve İptal

95. Karar ne zaman kesinleşir?
Usulen tebliğden itibaren iki hafta geçince veya eşler tebliğden sonra kanun yolundan feragat edince (22. Bölüm).

96. Boşanma kararı çıktı ama tebliğ edilmedi, boşanmış sayılır mıyım?
Hayır. Tebliğ edilmeyen karar kesinleşmez ve evlilik devam eder. Yıllarca birlikte yaşadıktan sonra kararı tebliğe çıkarmak da dürüstlük kuralına aykırı sayılmış, yirmi üç yıl sonraki tebliğde boşanma kararı bozulmuştur (22. Bölüm).[72]

97. Duruşma günü feragat edip aynı gün kesinleştirebilir miyiz?
Gerekçeli karar önce usulen tebliğ edilmişse evet. Tebliğden önce verilen feragat geçersizdir (HMK m. 349/1; 22. Bölüm).[73]

---

67 Yargıtay 2. HD, 28.05.2024, E. 2022/11197, K. 2024/3926; Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/9267, K. 2024/4045.
68 Yargıtay 2. HD, 23.03.2026, E. 2025/5346, K. 2026/2985; Yargıtay 2. HD, 04.12.2018, E. 2017/3517, K. 2018/13958.
69 Yargıtay 2. HD, 25.06.2012, E. 2011/7724, K. 2012/17495.
70 Yargıtay 12. HD, 28.03.2024, E. 2023/6110, K. 2024/3128.
71 Yargıtay 2. HD, 08.10.2024, E. 2024/4192, K. 2024/6979; Yargıtay 2. HD, 12.09.2024, E. 2024/5154, K. 2024/5807.
72 Yargıtay 2. HD, 22.09.2025, E. 2025/5165, K. 2025/7625; Yargıtay 2. HD, 07.05.2025, E. 2025/2026, K. 2025/4713.
73 Yargıtay 2. HD, 06.10.2025, E. 2025/1688, K. 2025/8266; Yargıtay HGK, 21.05.2025, E. 2023/945, K. 2025/334.

98. Tebligat eksikse ne olur?
Süre işlemez, feragat de geçerli olmaz. Tebliğ memurunun adının yazılmaması usulsüzlük sayılmıştır (22. Bölüm).[74]

99. Feragatten dönülebilir mi?
Geçerli feragatten dönülemez (22. Bölüm).[75]

100. Karar kesinleşmeden eş ölürse ne olur?
Boşanma davası konusuz kalır; eşler boşanmış sayılmaz (22. Bölüm).[76]

101. Kesinleşmiş karar iptal edilebilir mi?
Yalnız yargılamanın iadesiyle: Üç ay ve on yıl sürelerle, HMK m. 375'teki sebeplerle (23. Bölüm).

102. "Aldatıldığımı bilseydim anlaşmazdım" diyebilir miyim?
Bu iddia yargılamanın iadesi sebebi sayılmamıştır (23. Bölüm).[77]

103. Tehditle davadan feragat ettirilirsem ne olur?
Feragatin iptali istenebilir (HMK m. 311; 23. Bölüm).[78]

XI. Üçüncü Kişiler

104. Alacaklı protokolle devredilen evi geri alabilir mi?
Boşanmanın muvazaalı olduğunu ve eşlerin birlikte yaşadığını ispatlarsa tasarruf iptal edilir (24. Bölüm).[79]

105. Eski eşe yapılan devir bağışlama sayılır mı?
2025 değişikliğine göre son bir yıl içinde evlilik birliği sona ermiş olsa bile eşle yapılan tasarruf, ivazlı olduğu ispatlanmadıkça bağışlama sayılır (İİK m. 278; 24. Bölüm).

106. Boşanıp eski eşle yaşarsam ölüm aylığım kesilir mi?
Evet, boşanma samimi olsa bile. Ödenenler de geri alınır (5510 sayılı Kanun m. 56/2; 24. Bölüm).[80]

107. Formalite boşandık, evi geri isteyebilir miyim?
Zordur; kişi kendi yarattığı muvazaaya dayanamaz (24. ve 25. Bölüm).[81]

74 Yargıtay HGK, 21.05.2025, E. 2023/945, K. 2025/334.
75 Yargıtay 2. HD, 14.03.2024, E. 2024/2323, K. 2024/1761; Yargıtay 2. HD, 12.11.2024, E. 2024/1195, K. 2024/8595.
76 Yargıtay 2. HD, 20.01.2025, E. 2024/10396, K. 2025/517.
77 Yargıtay 2. HD, 20.02.2024, E. 2022/9430, K. 2024/978.
78 Yargıtay 2. HD, 25.06.2024, E. 2024/3253, K. 2024/4769.
79 Yargıtay 4. HD, 30.04.2024, E. 2024/1466, K. 2024/4025; Yargıtay 4. HD, 24.09.2024, E. 2023/5643, K. 2024/8094.
80 Yargıtay HGK, 01.04.2026, E. 2025/18, K. 2026/205; AYM, 26.03.2026, E. 2025/210, K. 2026/70.
81 Yargıtay 2. HD, 09.05.2024, E. 2023/8384, K. 2024/3291; Yargıtay 2. HD, 11.09.2024, E. 2023/7606, K. 2024/5727.

XII. Boşanmadan Sonra

108. Boşanınca hangi soyadını kullanırım?
Kadın evlenmeden önceki soyadını alır; protokolle veya izinle eski eşin soyadını sürdürebilir (TMK m. 173; 25. Bölüm).

109. Eski eş soyadı iznini kaldırtabilir mi?
Koşulların değiştiğini ispatlarsa evet (25. Bölüm).[82]

110. Kadın ne zaman evlenebilir?
300 gün sonra. Gebe olmadığı anlaşılırsa veya aynı kişiyle evlenecekse mahkeme süreyi kaldırır (TMK m. 132; 25. Bölüm).

111. Aynı kişiyle yeniden evlenmek protokolü ortadan kaldırır mı?
Kendiliğinden hayır (25. Bölüm).[83]

112. Boşanan eşler birbirine mirasçı olur mu?
Hayır; önceki vasiyetlerden de kural olarak yararlanamazlar (TMK m. 181; 25. Bölüm).

113. Yurt dışında boşandım, Türkiye'de ne yapmalıyım?
Kararı nüfusa idari yoldan tescil ettirmeli veya mahkemede tanıtmalısınız (5490 sayılı Kanun m. 27/A; 5718 sayılı Kanun m. 58; 26. Bölüm).[84]

114. Yurt dışındaki noter boşanması geçerli mi?
Tanıma davasında mahkeme kararı sayılmayarak reddedilmiştir; önce idari tescil yolu değerlendirilmelidir (26. Bölüm).[85]

115. Tanınan karar ne zamandan itibaren sonuç doğurur?
Yabancı kararın kesinleştiği andan itibaren (5718 sayılı Kanun m. 59; 26. Bölüm).[86]

116. Yabancı eşin ikamet izni boşanınca ne olur?
En az üç yıl aile ikamet izniyle kalmışsa kısa dönem izin verilebilir; aile içi şiddet mahkeme kararıyla sabitse süre aranmaz (6458 sayılı Kanun m. 34/6; 26. Bölüm).

82 Yargıtay 2. HD, 13.02.2024, E. 2023/9121, K. 2024/827; Yargıtay 2. HD, 04.03.2024, E. 2024/152, K. 2024/1428.
83 Yargıtay 2. HD, 09.05.2024, E. 2023/8384, K. 2024/3291.
84 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2024/2031, K. 2024/2467.
85 Yargıtay 2. HD, 03.04.2024, E. 2023/10093, K. 2024/2353.
86 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2024/1003, K. 2024/2481.

Aşağıdaki örnekler, eserde açıklanan ilkelerin protokol metnine nasıl yansıtılabileceğini göstermek amacıyla hazırlanmıştır. Her aile kendine özgüdür; örnekler olduğu gibi kullanılmamalı, köşeli parantez içindeki yerler ve seçenekler somut dosyaya göre doldurulmalıdır. Her örneğin altında maddenin neden o biçimde yazıldığı kısaca açıklanmıştır.

I. Çocuğu ve Paylaşılacak Malı Olmayan Eşler İçin Kısa Protokol

ANLAŞMALI BOŞANMA PROTOKOLÜ

Madde 1 – Taraflar. [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: […], [adres] ile [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: […], [adres], [tarih] tarihinde [yer] Evlendirme Memurluğunda evlenmiştir. Evlilik bir yılı aşkın süredir devam etmektedir. Evlilikten doğmuş çocuk yoktur.

Madde 2 – Boşanma iradesi. Taraflar, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını, boşanmayı ve bu protokolün tamamını serbest iradeleriyle kabul ettiklerini, TMK m. 166/3 uyarınca boşanmalarına karar verilmesini istediklerini beyan ederler.

Madde 3 – Maddi ve manevi tazminat. Taraflar birbirlerinden maddi ve manevi tazminat talep etmediklerini, bu haklarından karşılıklı olarak ve kesin biçimde feragat ettiklerini kabul ederler.

Madde 4 – Yoksulluk nafakası. Taraflar birbirlerinden yoksulluk nafakası ve tedbir nafakası talep etmediklerini, bu haklarından karşılıklı olarak ve kesin biçimde feragat ettiklerini kabul ederler.

Madde 5 – Mal rejimi. Taraflar arasında [edinilmiş mallara katılma] rejimi geçerlidir. Taraflar [evlilik içinde edinilmiş taşınmaz, araç ve şirket hissesi bulunmadığını beyan eder ve] katılma alacağı, değer artış payı alacağı, katkı payı alacağı ve TMK m. 225 ve devamından doğan bütün alacak haklarından karşılıklı, kayıtsız ve şartsız olarak feragat ederler.

Madde 6 – Ziynet ve ev eşyası. Düğünde takılan ziynetler ([adet ve gram]) hâlen [Ad Soyad]'dadır ve ona aittir. Ev eşyaları paylaşılmıştır. Taraflar ziynet, çeyiz ve ev eşyası konusunda birbirlerinden başkaca talepte bulunmayacaklardır.

Madde 7 – Soyadı. Kadın eş, kararın kesinleşmesiyle evlenmeden önceki soyadını alacaktır.

Madde 8 – Giderler. Taraflar yaptıkları yargılama giderlerini kendi üzerlerinde bırakır, birbirlerinden yargılama gideri ve vekâlet ücreti talep etmezler.

Madde 9 – Son hüküm. Bu protokol, taraflarca okunup anlaşılarak [tarih] tarihinde imzalanmıştır. Mahkemece onaylanmakla boşanma kararının eki sayılır.

[Ad Soyad – imza] / [Ad Soyad – imza]

> UYGULAMA NOTU
> Madde 5'te yalnız "mal talebimiz yoktur" yazmak yeterli değildir. Hukuk Genel Kurulu ve Daire, kapsamı tartışmalı genel ifadeleri ayrı ayrı yorumlamaktadır (16. Bölüm). Mal rejiminden vazgeçilmiyorsa bu madde "mal rejiminden doğan haklar saklıdır" biçiminde yazılmalıdır. Zorunlu başlıklar boş bırakılmamalıdır; "talep yoktur" da bir düzenlemedir (8. Bölüm).

II. Çocuklu Eşler İçin Protokol

Madde 1–2. I. başlıktaki örnekteki gibidir; çocuklar ayrıca yazılır: Evlilikten [tarih] doğumlu [çocuğun adı], T.C. Kimlik No: […] doğmuştur.

Madde 3 – Velayet. Müşterek çocuğun velayeti [anne/baba]'ya bırakılır. Velayet kendisine bırakılmayan taraf, çocuğun eğitim ve sağlığı hakkında bilgi alma hakkına sahiptir. Çocuğun yerleşim yerinin il dışına taşınması hâlinde diğer taraf en az 30 gün önceden yazılı olarak bilgilendirilir.

Madde 4 – Kişisel ilişki. Velayet kendisine bırakılmayan taraf ile çocuk arasında şu düzende kişisel ilişki kurulur: (a) her ayın 1. ve 3. haftası cumartesi 10.00'dan pazar 18.00'e kadar; (b) dinî bayramların ikinci günü 10.00'dan üçüncü günü 18.00'e kadar; (c) yarıyıl tatilinin ilk haftası; (d) her yıl [1 Temmuz] 10.00'dan [31 Temmuz] 18.00'e kadar; (e) çocuğun doğum günü 14.00–18.00 arasında; (f) her hafta [salı ve perşembe] 19.00–20.00 arasında telefon veya görüntülü görüşme. Çocuk, velayet sahibinin ikametinden alınır ve aynı adrese teslim edilir. Karşılıklı anlaşmayla yapılan değişiklikler yazılı (mesaj dâhil) teyit edilir.

Madde 5 – İştirak nafakası. [Ad Soyad], çocuk için aylık […] TL iştirak nafakasını, kararın kesinleşmesinden itibaren her ayın en geç 5. gününe kadar velayet sahibinin [IBAN] numaralı hesabına öder. Karar kesinleşinceye kadar aynı tutar tedbir nafakası olarak ödenir. Nafaka her yıl Ocak ayında TÜİK'in açıkladığı bir önceki yılın on iki aylık ortalama ÜFE değişim oranında artırılır. Bu tutar çocuğun okul, servis, kıyafet ve sağlık dâhil bütün bakım ve eğitim giderleri gözetilerek belirlenmiştir.

Madde 6 – Yoksulluk nafakası. [Feragat metni veya V. başlıktaki süreli nafaka metni.]

Madde 7 ve devamı. Tazminat, mal rejimi, ziynet, soyadı, giderler ve son hüküm I. başlıktaki örnekteki gibidir.

UYGULAMA NOTU
Madde 3–5, Yargıtay'ın son dönem yaklaşımına göre yazılmıştır. "Okul masraflarını baba öder" gibi bir kalıbın icra kabiliyeti yoktur.[1] Bu nedenle giderler aylık tutara katılmış ve bu açıkça belirtilmiştir. Baba özel okul ücretini gerçekten ayrıca üstlenecekse okulun adı, ödeme dönemi, üst sınır ve ödeme yeri yazılmalıdır. Sabit yüksek artış oranı yerine resmî endeks tercih edilmiştir.[2] Kişisel ilişki gün ve saatle gösterilmiştir (12. Bölüm). Hâkim çocukla ilgili maddelerde değişiklik önerebilir; bu nedenle eşler duruşmaya hazır gelmelidir (9. Bölüm).

III. Taşınmaz, Araç ve Borç İçeren Kapsamlı Maddeler

Madde [...] – Taşınmaz devri. [Ad Soyad] adına kayıtlı [il] ili, [ilçe] ilçesi, [mahalle] Mahallesi, [ada] ada, [parsel] parsel, [blok] blok, [kat] kat, [no] bağımsız bölüm numaralı taşınmazın [tam/pay oranı] [Ad Soyad] adına tesciline taraflar muvafakat eder. Taraflar, bu hususun hüküm fıkrasında "tapu kaydının iptali ile adına tesciline" biçiminde gösterilmesini ister. Tapu harç ve masrafları [Ad Soyad] tarafından karşılanır.

Madde [...] – İpotek ve haciz. Taşınmaz üzerindeki [banka] ipoteğine konu kredinin kalan taksitleri [Ad Soyad] tarafından ödenir. Bu üstlenme yalnız taraflar arasında geçerlidir; banka bakımından borçlu değişmez. Borçlu taraf taksitleri ödemezse diğer taraf ödeyip ödediği tutarı ödeme tarihinden itibaren yasal faiziyle geri isteyebilir. Kredi yapılandırılır veya vadesinden önce kapatılırsa [çözüm yazılır].

Madde [...] – Devir gecikirse. Devir [tarih/karar kesinleşmesinden itibaren ... gün] içinde yapılmazsa [Ad Soyad], [Ad Soyad]'a [...] TL cezai şart öder. Taraflar, bu cezanın gecikme için kararlaştırıldığını, alacaklının ayrıca tescili de isteyebileceğini kabul eder. Cezanın istenmesi, devir borcunu ortadan kaldırmaz; cezai şart gerekçe gösterilerek karşı edim durdurulamaz.

Madde [...] – Satışa bağlı ödeme. [Taşınmaz] en geç [tarih]'e kadar satılır. Satış bedelinden [banka] borcu düşüldükten sonra kalan tutar eşit paylaşılır. Bu tarihe kadar satılmazsa taşınmazın o tarihteki rayiç değeri üzerinden [yöntem] ile belirlenecek tutarın yarısı [gün] içinde ödenir.

1 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3365, K. 2026/6507; Yargıtay 2. HD, 29.04.2026, E. 2026/2775, K. 2026/4877.
2 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/1513, K. 2019/1182.

Madde [...] – Araç. [Plaka] plakalı araç, kararın kesinleşmesinden itibaren 15 gün içinde noterde [Ad Soyad] adına devredilir. Masraflar [Ad Soyad]'a aittir; devir tarihine kadarki vergi ve cezalar [Ad Soyad] tarafından ödenir.

Madde [...] – Mal rejimi. Taraflar, bu protokolde yazılı paylaşım dışında, evlilik içinde edinilmiş veya adlarına kayıtlı bulunan bütün mallar yönünden katılma alacağı, değer artış payı alacağı, katkı payı alacağı ve TMK m. 225 ve devamından doğan bütün alacak haklarından karşılıklı, kayıtsız ve şartsız olarak feragat ederler. Taraflar, birbirlerinin malvarlığı hakkında bilgi sahibi olduklarını ve [liste] dışında mal bulunmadığını beyan ederler.

Madde [...] – Önceki senetler. Taraflar arasında daha önce düzenlenen [tarih ve tutar] senetler [iptal edilmiştir / geçerliliğini korur].

UYGULAMA NOTU

Hükümde açık tescil yoksa mülkiyet kesinleşmeyle geçmez ve ikinci bir dava gerekir.[3] Bu nedenle tescil cümlesi açıkça istenmiştir. Kredi maddesi iç üstlenme niteliğindedir.[4] Satış maddesinde son tarih ve satılmazsa çözüm yazılmıştır, çünkü esnek ifadeler yıllarca süren davaya yol açmaktadır.[5] Senet maddesi, protokol öncesi belgelerin akıbetini açıklığa kavuşturur.[6] Mal rejimi maddesinde gizlenen mal riskine karşı beyan eklenmiştir; ancak sayılmayan mal için dava imkânı tamamen kapanmayabilir (16. Bölüm).[7]

IV. Çocuk Adına Devir ve Oturma Hakkı

Madde [...] – Çocuk adına devir. [Ad Soyad] adına kayıtlı [taşınmaz bilgileri] taşınmazın [pay oranı] kredi borcunun kapanmasından itibaren en geç [gün] içinde, müşterek çocuk [ad, T.C. kimlik no] adına tescil edilir. Bu taahhüt çocuk yararına yapılmıştır; diğer taraf, devrin çocuğa yapılmasını dava edebilir. Devir yapılmazsa [değer belirleme yöntemi] üzerinden belirlenecek bedel, çocuğun [banka] hesabına ödenir.

Madde [...] – İntifa. Taşınmaz üzerinde [Ad Soyad] lehine [süre] süreyle intifa hakkı [tesis edilir / edilmez].

Madde [...] – Oturma hakkı. [Ad Soyad], [taşınmaz bilgileri] taşınmazda [tarih/yeniden evleninceye kadar/çocuk ergin oluncaya kadar] ücretsiz oturma hakkına sahiptir. Taraflar bu hakkın hüküm fıkrasında açıkça gösterilmesini ve tapu siciline

3 Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2023/2431, K. 2024/2084; Yargıtay 12. HD, 18.02.2026, E. 2025/7643, K. 2026/1068.
4 Yargıtay 2. HD, 25.02.2014, E. 2014/1890, K. 2014/3858; Doğan, s. 779.
5 Yargıtay 2. HD, 22.04.2026, E. 2025/5783, K. 2026/4535; Yargıtay HGK, 01.07.2026, E. 2025/718, K. 2026/429.
6 Yargıtay 2. HD, 29.04.2024, E. 2023/5388, K. 2024/2918.
7 Yargıtay 2. HD, 08.02.2024, E. 2022/8549, K. 2024/697.

şerh edilmesini ister. Aidat ve faturalar [Ad Soyad], vergi ve büyük onarımlar [Ad Soyad] tarafından ödenir. Hak [şu hallerde] sona erer.

UYGULAMA NOTU
Çocuk yararına taahhütte protokolün tarafı olan eş de dava açabilir (18. Bölüm).[8] Karşılıklı devirler birbirine bağlıysa sıra açıkça yazılmalıdır.[9] Oturma hakkı hükme ve tapuya işlenmezse uygulamada sorun çıkar.[10]

V. Yoksulluk Nafakası Seçenekleri

Seçenek A – Feragat. Taraflar birbirlerinden yoksulluk nafakası talep etmediklerini, bu haklarından karşılıklı olarak ve kesin biçimde feragat ettiklerini kabul ederler.

Seçenek B – Süreli nafaka. [Ad Soyad], [Ad Soyad]'a kararın kesinleşmesinden itibaren [süre] süreyle aylık [...] TL yoksulluk nafakası öder. Nafaka her ayın en geç 5. gününe kadar [IBAN] hesabına yatırılır ve her yıl Ocak ayında TÜİK'in açıkladığı ÜFE oranında artırılır. Süre sonunda nafaka başka bir karara gerek olmaksızın sona erer. Nafaka, süre dolmadan alacaklının yeniden evlenmesi veya taraflardan birinin ölümüyle kendiliğinden kalkar; TMK m. 176/3'teki diğer hâllerde mahkeme kararıyla kaldırılabilir. Taraflar süreyi kendi iradeleriyle belirlemiştir; [yürürlüğe girecek yeni kanunun bu süreye etkisi hakkında taraf iradesi yazılır].

Seçenek C – Süresiz nafaka. [Ad Soyad], [Ad Soyad]'a aylık [...] TL yoksulluk nafakası öder. [Ödeme ve artış kuralı.] Taraflar, Anayasa Mahkemesi'nin K. 2026/131 sayılı kararı ve ileride yapılacak kanuni düzenleme hakkında bilgilendirildiklerini beyan ederler.

Seçenek D – Toptan ödeme. [Ad Soyad], [Ad Soyad]'a yoksulluk nafakası karşılığı toptan [...] TL'yi kararın kesinleşmesinden itibaren [gün] içinde öder. Taraflar bu ödemenin nafaka alacağını sona erdireceğini kabul ederler.

DİKKAT
Seçenek metinleri, eserin kapandığı tarihteki hukuki duruma göre yazılmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı 30.06.2027'de yürürlüğe girecektir ve yeni kanun henüz çıkmamıştır (14. Bölüm). Protokol yazılırken güncel durum mutlaka kontrol edilmelidir. Adı konmayan düzenli aylık ödeme nafaka sayılabilir; bu nedenle ödemenin niteliği yazılmalıdır.[11]

8 Yargıtay 2. HD, 23.10.2024, E. 2024/1952, K. 2024/7817; Yargıtay 2. HD, 28.05.2024, E. 2022/11197, K. 2024/3926; Demirbaş, s. 593-594.
9 Yargıtay 2. HD, 20.10.2025, E. 2024/6936, K. 2025/8978.
10 Yargıtay 2. HD, 02.07.2024, E. 2023/7962, K. 2024/5219; Yargıtay 2. HD, 06.05.2024, E. 2023/7856, K. 2024/3157.
11 Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681.

VI. Ortak Velayet Maddeleri

Madde [...] – Birlikte velayet. Taraflar, müşterek çocuk [ad] üzerindeki velayet haklarını boşanmadan sonra birlikte kullanmak istediklerini beyan ederler.

Madde [...] – Çocuğun yerleşim yeri. Çocuk [Ad Soyad] ile [adres] adresinde yaşar. Yerleşim yerinin değiştirilmesi için iki tarafın yazılı rızası gerekir.

Madde [...] – Ortak kararlar. Okul seçimi, olağan dışı sağlık kararları, din eğitimi ve yurt dışına yerleşme birlikte kararlaştırılır. Günlük kararlar çocukla birlikte yaşayan tarafa aittir. Taraflar anlaşamazsa [önce arabuluculuk/uzman] başvurulur; bu da sonuç vermezse mahkemeye gidilir.

Madde [...] – Pasaport ve seyahat. Yurt dışına [gün] geçmeyen tatil için diğer tarafa en az [gün] önceden yazılı bildirim yapılır; pasaport için iki taraf da gerekli imzayı vermeyi kabul eder.

Madde [...] – Kişisel ilişki ve giderler. [Takvim ve iştirak nafakası II. başlıktaki gibi yazılır.]

> UYGULAMA NOTU
> Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi ortak velayeti kabul etmektedir.[12] Ancak Anayasa Mahkemesi, anne ve babanın görüşü alınmadan ve çekişme tartışılmadan verilen ortak velayet kararını ihlal saymıştır. Bu nedenle eşlerin ortak velayet istediği duruşma tutanağına geçirilmelidir (11. Bölüm).

VII. Hüküm Fıkrası Önerisi

Eşlerin avukatları duruşmada aşağıdaki biçimde bir kısa karar yazılmasını isteyebilir:

"1. Davanın kabulü ile tarafların TMK m. 166/3 uyarınca boşanmalarına,

1. Taraflarca imzalanan [tarih] tarihli protokolün uygun bulunarak onaylanmasına ve kararın eki sayılmasına,
2. Müşterek çocuk [ad]'ın velayetinin [anne/baba]'ya verilmesine, [takvim] kişisel ilişki kurulmasına,
3. Karar kesinleşinceye kadar tedbir, kesinleşmesinden itibaren iştirak nafakası olarak aylık [...] TL'nin [Ad Soyad]'dan alınarak [Ad Soyad]'a verilmesine, nafakanın her yıl ÜFE oranında artırılmasına,
4. Kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilebileceğinin ihtarına,

12 Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/18674, K. 2017/13800; AYM, B. No: 2018/27658, 06.10.2021.

5. Protokolün [madde] maddesi uyarınca [il, ilçe, ada, parsel, bağımsız bölüm] numaralı taşınmazın [Ad Soyad] adına kayıtlı tapusunun iptali ile [Ad Soyad] adına tesciline,
6. Protokolün [madde] maddesi uyarınca [Ad Soyad] lehine [süre] oturma hakkı tanınmasına ve tapu siciline şerhine,
7. Yargılama giderlerinin taraflar üzerinde bırakılmasına, vekâlet ücretine yer olmadığına."

DİKKAT
Hâkim bu öneriyle bağlı değildir; ancak hüküm ne kadar açık olursa icra o kadar kolaylaşır. Kişisel ilişki ihtarı Kanun gereğidir (TMK m. 182/2). Taşınmaz maddesi hükümde bulunmazsa tescil davası gerekebilir (18. Bölüm).

Aşağıdaki örnekler, eserde açıklanan ilkelerin dilekçelere nasıl yansıtılabileceğini göstermek amacıyla hazırlanmıştır. Köşeli parantez içindeki yerler somut dosyaya göre doldurulmalı; açıklamalar olayın özelliklerine göre yeniden yazılmalıdır.

I. Birlikte Başvuru: Anlaşmalı Boşanma Dava Dilekçesi

> **Mahkeme:** […] Nöbetçi Aile Mahkemesi Hâkimliğine
> **Davacılar:** [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: […], [adres] ve [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: […], [adres]
> **Konu:** TMK m. 166/3 uyarınca anlaşmalı olarak boşanmamıza ve ekli protokolün onaylanmasına karar verilmesi talebidir.

Açıklamalar

1. [Tarih] tarihinde [yer] Evlendirme Memurluğunda evlendik. Evliliğimiz bir yılı aşkın süredir devam etmektedir. Bu evlilikten [tarih] doğumlu […] adlı ortak çocuğumuz vardır.
2. Evlilik birliğimiz temelinden sarsılmıştır. Boşanma konusunda ve boşanmanın mali sonuçları ile çocuğumuzun durumu hakkında anlaştık; bu anlaşmayı ekli [tarih] tarihli protokolde madde madde düzenleyerek imzaladık.
3. Duruşmada bizzat hazır bulunarak iradelerimizi açıklayacağız.

Hukuki sebepler: TMK m. 166/3, 182, 184; HMK m. 119.

Deliller: Nüfus kayıt örneği, [tarih] tarihli protokol.

Sonuç ve istem: TMK m. 166/3 uyarınca BOŞANMAMIZA; protokolün uygun bulunarak onaylanmasına, hükümlerinin hüküm fıkrasında ayrı ayrı gösterilmesine; taşınmaz devrine ilişkin [madde] maddesi uyarınca tapu kaydının iptali ile tesciline; yargılama giderlerinin üzerimizde bırakılmasına karar verilmesini saygıyla arz ve talep ederiz. [Tarih, imzalar]

II. Tek Eşin Açtığı Davaya Kabul Beyanı

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine
Dosya No: [...] Esas
Davalı: [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [adres]
Konu: Davayı kabul ve anlaşmalı boşanma beyanı.

Açıklamalar

1. Davacı eşimin açtığı davayı, TMK m. 166/3 anlamında kabul ediyorum. [Tarih] tarihli protokolü serbest irademle okuyup imzaladım.
2. Protokol dışında talebim yoktur [varsa yazılır]. Duruşmaya bizzat katılarak iradelerimi hâkime açıklayacağım.

Sonuç ve istem: Davanın TMK m. 166/3 uyarınca görülmesine ve protokolün onaylanmasına karar verilmesini arz ve talep ederim. [Tarih, imza]

> **DİKKAT**
> Bu dilekçe tek başına boşanma kararı için yetmez; hâkim eşi bizzat dinlemelidir (4. ve 5. Bölüm). Bir yıl şartının dava tarihinde dolmuş olması gerekir (2. Bölüm).

III. Kanun Yolundan Feragat Dilekçesi

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine
Dosya No: [...] Esas, [...] Karar
Konu: İstinaf kanun yoluna başvurma hakkından feragat beyanı.

Açıklamalar

1. Mahkemenizin [tarih] tarihli gerekçeli kararı bana [tarih] tarihinde saat [...]'de tebliğ edilmiştir.
2. Kararın içeriğini okudum. Karara karşı istinaf yoluna başvurma hakkımdan feragat ediyorum.

Sonuç ve istem: Feragatimin kayda alınmasına ve şartları oluştuğunda kararın kesinleştirilmesine karar verilmesini arz ve talep ederim. [Tarih, saat, imza; kimlik tespiti]

> **DİKKAT**
> Bu dilekçe gerekçeli karar tebliğ edilmeden verilirse geçersizdir (HMK m. 349/1).[1] Tebligat mazbatasında tebliğ memurunun adı ve soyadı yazılı olmalı, mazbata UYAP'a taranmalıdır. Geçerli feragatten dönülemez (22. Bölüm).

1 Yargıtay HGK, 21.05.2025, E. 2023/945, K. 2025/334; Yargıtay 2. HD, 06.10.2025, E. 2025/1688, K. 2025/8266.

IV. Anlaşmadan Dönme: İstinaf Dilekçesi

Mahkeme: [...] Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Dairesine Gönderilmek Üzere [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine
Dosya No: [...] Esas, [...] Karar
İstinaf eden: [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [adres]
Karşı taraf: [Ad Soyad]
Tebliğ tarihi: [tarih]
Konu: Anlaşmadan dönme beyanı ile anlaşmalı boşanma hükmünün kaldırılması talebi.

Açıklamalar

1. Mahkemenin [tarih] tarihli kararıyla TMK m. 166/3 uyarınca boşanmamıza karar verilmiştir. Karar henüz kesinleşmemiştir.
2. Anlaşmadan dönüyorum. Hukuk Genel Kurulu'na göre anlaşmalı boşanma kararı kesinleşinceye kadar eşler kabul beyanından dönebilir ve bunun için sebep göstermek gerekmez.
3. Bu nedenle anlaşmalı boşanma hükmü bütünüyle kaldırılmalı, dava çekişmeli olarak görülmek üzere dilekçeler aşaması ve ön inceleme yapılmalıdır.

Hukuki sebepler: TMK m. 166; HMK m. 341, 345; Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.

Sonuç ve istem: Kararın kaldırılmasına ve dosyanın çekişmeli olarak görülmek üzere ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar verilmesini arz ve talep ederim. [Tarih, imza]

UYGULAMA NOTU
Süre, tebliğden itibaren iki haftadır (HMK m. 345). Dönme sonucu kusur ve deliller yeniden tartışılır, protokoldeki kazanımlar da kaybedilir (7. Bölüm). Karar vermeden önce sonuçlar değerlendirilmelidir.

V. Tavzih Talebi

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine
Dosya No: [...] Esas, [...] Karar
Talep eden: [Ad Soyad]
Konu: HMK m. 305 uyarınca hükmün açıklanması talebi.

Açıklamalar

1. Kararın [...] numaralı bendinde protokolün onaylanmasına karar verilmiş, protokolün [...] maddesinde düzenlenen [aylık ödeme/oturma hakkı] hükümde açıkça yazılmamıştır.

2. Bu durum kararın icrasında tereddüt uyandırmaktadır. Tavzih, hükmün kapsamını genişletmeyecek, protokolde kararlaştırılan hakkın açıklanmasından ibaret olacaktır.

Hukuki sebepler: HMK m. 305, 306; Yargıtay 2. HD, 02.07.2024, E. 2023/7962, K. 2024/5219; Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681.

Sonuç ve istem: Hükmün, protokolün [...] maddesi kapsamında açıklanmasına karar verilmesini arz ve talep ederim. [Tarih, imza]

VI. Protokole Dayalı Tapu İptali ve Tescil Davası

> **Mahkeme:** [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine
> **Davacı:** [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [adres]
> **Davalı:** [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [adres]
> **Dava:** Anlaşmalı boşanma protokolüne dayalı tapu iptali ve tescil
> **Harç:** Maktu

Açıklamalar

1. Taraflar [tarih] tarihli [...] Aile Mahkemesi kararıyla TMK m. 166/3 uyarınca boşanmıştır. Karar [tarih] tarihinde kesinleşmiştir.
2. Onaylanan protokolün [...] maddesine göre davalı adına kayıtlı [il, ilçe, ada, parsel, bağımsız bölüm] numaralı taşınmaz [süre] içinde davacıya devredilecektir. Hâkimin onayı resmî şekil yerine geçer.
3. Tapu müdürlüğü, hükmün tescil içermediği gerekçesiyle işlem yapmamıştır [varsa belge]. [Varsa: Davalıya [tarih] tarihli ihtar gönderilmiştir.] Devir yapılmamıştır; kesinleşen karardaki devir borcu için ayrıca ihtar gerekmez.
4. Protokole aykırılıktan doğan bu dava TMK m. 178'e tabi değildir; on yıllık zamanaşımı uygulanır.

Hukuki sebepler: TMK m. 166/3, 705, 716; TBK m. 146; 4787 sayılı Kanun m. 4.

Deliller: Boşanma dosyası, protokol, kesinleşme şerhli karar, tapu kaydı, ihtarname.

Ara talep: Taşınmazın üçüncü kişilere devrinin önlenmesi için tapu kaydına ihtiyati tedbir konulması.

Sonuç ve istem: Davalı adına kayıtlı tapunun iptali ile davacı adına TESCİLİNE, yargılama giderleri ve vekâlet ücretinin davalıya yükletilmesine karar verilmesini arz ve talep ederim. [Tarih, imza]

UYGULAMA NOTU
Görevli mahkeme aile mahkemesidir.[2] Yetki tartışmalı olduğundan dava mümkünse taşınmazın bulunduğu yerde açılmalıdır (18. Bölüm).[3] Alacaklı çocuk ise talep çocuk adına tescil olarak yazılır.[4] Taşınmaz satılmışsa alıcı da davalı gösterilip muvazaa ileri sürülür.[5]

VII. Protokole Dayalı Alacak Davası

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine
Davacı: [Ad Soyad]
Davalı: [Ad Soyad]
Dava: Anlaşmalı boşanma protokolünden doğan [...] TL alacak ile [...] TL cezai şart

Açıklamalar

1. Onaylı protokolün [...] maddesine göre davalı [tarih]'e kadar [...] TL ödeyecekti. Ödeme yapılmamıştır.
2. Boşanma kararında protokol hükümlerinin yalnız "tespitine" karar verildiğinden icra takibi yapılamamıştır [dosyaya göre]. Protokol, kararın eki olarak iki tarafı bağlar.
3. Davalı [tarih] tarihli ihtarla temerrüde düşürülmüştür [vade belirlenmişse TBK m. 117/2]. Protokolün [...] maddesindeki cezai şart muaccel olmuştur.

Hukuki sebepler: TMK m. 166/3; TBK m. 117, 146, 179–182.

Sonuç ve istem: [...] TL alacağın [tarih]'ten, [...] TL cezai şartın temerrüt tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle davalıdan tahsiline karar verilmesini arz ve talep ederim. [Tarih, imza]

VIII. Protokoldeki Nafakanın İndirilmesi veya Uyarlanması

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine
Davacı: [Ad Soyad]
Davalı: [Ad Soyad]
Dava: Yoksulluk nafakasının [kaldırılması/azaltılması] ve [dövizli nafakanın uyarlanması]

Açıklamalar

1. Taraflar [tarih]'te anlaşmalı olarak boşanmış, protokolle aylık [...] yoksulluk nafakası kararlaştırılmıştır.

2 Yargıtay 2. HD, 23.03.2026, E. 2025/5346, K. 2026/2985.
3 Yargıtay 2. HD, 10.03.2025, E. 2025/1247, K. 2025/2531.
4 Yargıtay 2. HD, 20.10.2025, E. 2024/6936, K. 2025/8978.
5 Yargıtay 2. HD, 08.12.2025, E. 2024/9214, K. 2025/10806.

2. Protokol tarihindeki durum ile bugünkü durum şöyledir: [gelir, gider, sağlık, emeklilik, kur, alacaklının geliri; karşılaştırmalı tablo].
3. Bu değişiklik [öngörülemez, olağanüstü ve davacıdan kaynaklanmayan] niteliktedir. Protokol kurulurken gözetilen denge ortadan kalkmıştır. [TMK m. 176/3'teki bir sebep varsa açıkça yazılır.]

Hukuki sebepler: TMK m. 176/3-4; TBK m. 138; Yargıtay HGK, 12.02.2025, E. 2023/582, K. 2025/24; Yargıtay HGK, 29.11.2017, E. 2017/1532, K. 2017/1465.

Sonuç ve istem: Nafakanın dava tarihinden itibaren [kaldırılmasına/azaltılmasına/Türk lirasına uyarlanmasına] karar verilmesini arz ve talep ederim. [Tarih, imza]

IX. Bekleme Süresinin Kaldırılması

> **Mahkeme:** [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine
> **Talep eden:** [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [adres]
> **Konu:** TMK m. 132 uyarınca bekleme süresinin kaldırılması talebi.

Açıklamalar

1. Evliliğim [tarih]'te kesinleşen kararla sona ermiştir. [Ekli sağlık raporuna göre gebe değilim. / Eski eşimle yeniden evlenmek istiyoruz.]

Hukuki sebepler: TMK m. 132/3.

Sonuç ve istem: Üç yüz günlük bekleme süresinin kaldırılmasına karar verilmesini arz ve talep ederim. [Tarih, imza]

X. Yabancı Mahkeme Kararının Tanınması

> **Mahkeme:** [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine
> **Davacı:** [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [adres]
> **Davalı:** [Ad Soyad], [adres]
> **Dava:** Yabancı mahkeme boşanma kararının tanınması [ve mali sonuçlar yönünden tenfizi]

Açıklamalar

1. Taraflar [ülke, mahkeme, tarih, sayı] sayılı kararla anlaşmalı olarak boşanmıştır. Karar [tarih]'te kesinleşmiştir.
2. Karar, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiştir; kamu düzenine açıkça aykırı değildir; davalı usulüne uygun temsil edilmiştir.
3. Kararın onanmış örneği, kesinleşme belgesi ve onanmış tercümeleri eklidir.

Hukuki sebepler: 5718 sayılı Kanun m. 50–59; 4787 sayılı Kanun m. 4.

Sonuç ve istem: Kararın tanınmasına, [Türkiye'deki mallara ilişkin bölümün tenfizine], nüfus kaydına işlenmesine karar verilmesini arz ve talep ederim. [Tarih, imza]

UYGULAMA NOTU
Onanmış tercüme konusunda dikkatli olunmalıdır.[6] Noter veya idari makam kararında önce 5490 sayılı Kanun m. 27/A yolu değerlendirilmelidir (26. Bölüm).[7]

XI. Yargılamanın İadesi

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine
Davacı: [Ad Soyad]
Davalı: [Ad Soyad]
Dava: [...] Esas, [...] Karar sayılı kararda yargılamanın iadesi (HMK m. 375/1-[bent])

Açıklamalar

1. Kararın kesinleşme tarihi [...]'dir. Sebebi [tarih]'te öğrendim; üç aylık ve on yıllık süreler dolmamıştır (HMK m. 377).
2. İade sebebi şudur: [imza sahteliği, başkasının duruşmaya katılması, temsil yetkisinin yokluğu, karara tesir eden hile; somut olay ve deliller].

Sonuç ve istem: HMK m. 374 ve devamı uyarınca yargılamanın iadesine, kararın ortadan kaldırılmasına karar verilmesini arz ve talep ederim. [Tarih, imza]

DİKKAT
Salt "kandırıldım" veya "bilseydim anlaşmazdım" iddiası bu yolda kabul görmemiştir.[8] Karar kesinleşmemişse doğru yol kanun yoludur (23. Bölüm).

6 Yargıtay 2. HD, 03.04.2024, E. 2023/8886, K. 2024/2351.
7 Yargıtay 2. HD, 03.04.2024, E. 2023/10093, K. 2024/2353.
8 Yargıtay 2. HD, 20.02.2024, E. 2022/9430, K. 2024/978; Yargıtay 2. HD, 21.10.2024, E. 2024/1455, K. 2024/7592.

Aşağıdaki listeler, anlaşmalı boşanma dosyasında protokol yazılmadan önce, duruşma gününde ve karar kesinleştikten sonra sorulması gereken soruları göstermektedir. Listeler eşler ve avukatlar için hazırlanmıştır; hukuki danışmanlığın yerini tutmaz.

I. Protokol Yazılmadan Önce

Soru	Nereye bakılır	Neden önemli
Evlilik dava tarihinde bir yılı doldurmuş mu?	Nüfus kayıt örneği	Dolmamışsa anlaşma sonuç doğurmaz (2. Bölüm)
İki eş de duruşmaya gelebilecek mi?	Takvim, yurt dışı, cezaevi durumu	Bizzat dinleme şarttır (5. Bölüm)
Eşlerden birinin ehliyet sorunu veya kısıtlılığı var mı?	Sağlık raporu, vesayet kaydı	Anlaşmalı boşanma mümkün olmayabilir (6. Bölüm)
Baskı, tehdit veya şiddet var mı?	Eşin anlatımı, koruma kararları	Hâkime bildirilmeli, 6284 tedbirleri düşünülmeli (6. Bölüm)
Yabancılık unsuru var mı?	Kimlik, oturum, yabancı karar	Uygulanacak hukuk ve tanıma (26. Bölüm)
Çocukların yaşı, okulu ve ihtiyaçları neler?	Okul, sağlık, gider listesi	Velayet ve nafaka tutarı (11–13. Bölüm)
Eşlerin geliri ve borcu ne?	Bordro, vergi, banka, icra	Nafaka gerçekçi olmalı; alacaklı riski (14. ve 24. Bölüm)
Hangi mallar var, kimin adına?	Tapu, araç, şirket, banka, BES, kripto	Sayılmayan mal için dava açılabilir (16. Bölüm)
Taşınmazda ipotek, haciz veya kredi var mı?	Güncel tapu ve banka yazısı	Devir ve üstlenme maddesi (18–19. Bölüm)
Eşlerden birinin borçları ve takipleri var mı?	UYAP, icra dosyaları	Tasarrufun iptali ve İİK m. 278 riski (24. Bölüm)
Önceki senet, protokol veya davalar var mı?	Belgeler, UYAP	Akıbeti yazılmalı (19. Bölüm)
Eş ölüm aylığı alıyor veya alacak mı?	SGK kaydı	Birlikte yaşama riski (24. Bölüm)

II. Protokol Maddeleri

Başlık	Kontrol	Sık hata
Boşanma iradesi	Serbest irade ve TMK m. 166/3 açık mı?	Şarta bağlı irade
Velayet	Her çocuk ad ve kimlik numarasıyla yazıldı mı?	Bir çocuğu unutmak
Kişisel ilişki	Gün, saat, teslim yeri, bayram ve tatil var mı?	"Anlaşarak görüşürler" demek
İştirak nafakası	Tutar, ödeme günü, IBAN, endeks var mı?	"Okul masraflarını öder" demek
Tedbir nafakası	Kesinleşmeye kadar yazıldı mı?	Ara dönemi unutmak
Yoksulluk nafakası	Tutar, süre veya açık feragat var mı?	Hiç değinmemek; adı konmayan aylık ödeme
Tazminat	Tutar, tarih, faiz veya açık feragat var mı?	"Saklıdır" yazmak
Mal rejimi	Açık feragat veya "saklıdır" var mı?	"Mal talebimiz yoktur" demek
Ziynet	Adet, gram, kimde, kime ait?	"Anlaşıldı" demek
Taşınmaz	Ada, parsel, pay, tarih, harç, tescil istemi var mı?	Adres yazmak; tescil istemini unutmak
Borç ve kredi	Kim ödeyecek, ödemezse ne olacak?	Bankayı bağladığını sanmak
Cezai şart	Hangi ihlal, ne kadar, asıl borçla ilişkisi?	Karşı edimi durduracak gibi yazmak
Oturma hakkı	Süre, giderler, şerh, sona erme?	Hükme yazdırmamak
Soyadı	Hangi soyadı, gerekçesi?	Hükme geçirmemek
Giderler	Yargılama gideri ve vekâlet ücreti?	Boş bırakmak
Tüm metin	İcra memuru okuduğunda ne yapacağını anlıyor mu?	Belirsiz kalıplar

III. Duruşma Günü

Adım	Kontrol
Kimlik ve katılım	İki eş de bizzat hazır mı? Tercüman gerekiyor mu?
Okuma	Protokol okundu ve imzalar teyit edildi mi?
Serbest irade	Hâkim sordu mu, eş "kendi rızamla" diyebiliyor mu? Baskı varsa şimdi söylenmeli
Hâkimin önerisi	Değişiklik önerildiyse iki eş de kabul edip imzaladı mı?
Tutanak	Beyanlar doğru yazıldı mı, okundu ve imzalandı mı?
Kısa karar	Protokol, velayet, nafaka, kişisel ilişki ihtarı, tescil ve oturma hakkı hükümde açıkça var mı?
Tebligat	Gerekçeli karar yazıldı mı, mazbatada memurun adı, tarih ve saat var mı?
Feragat	Dilekçe tebliğden sonra, karar numarasıyla ve kimlik tespitiyle mi verildi?

IV. Karar Kesinleştikten Sonra

İş	Süre veya not
Kesinleşme şerhli karar almak	Hemen; tebligat ve feragat sırası kontrol edilmeli
Nüfus kaydını kontrol etmek	e-Devlet üzerinden
Soyadı değiştiyse belgeleri yenilemek	Kimlik, pasaport, ehliyet, banka, iş
Tapu devri	Protokoldeki süre; hüküm tescil içermiyorsa tescil davası, on yıl
Nafaka ödemesi	Açıklamalı IBAN ödemesi, artış takvimi
Tazminat ve alacak	Vade, ihtar, icra veya dava
Kişisel ilişki takvimi	Yazılı takip
Velayet bilgisi	Okul, sağlık kuruluşu
Sağlık güvencesi	SGK kaydı, bakmakla yükümlü olunan kişi durumu
Miras ve vekâletler	Vasiyet, sigorta lehtarı, banka ve vekâletname
Bekleme süresi	Kadın için 300 gün veya mahkeme kararı
Birlikte yaşama ve aylık	Eski eşle yaşanıyorsa aylık kesilir, ödemeler geri alınır
Değişen koşullar	Nafaka ve uyarlama davası; adi protokolle ilam değişmez

V. Süreler

Konu	Süre	Dayanak
Evliliğin süresi	Dava tarihinde en az bir yıl	TMK m. 166/3
İstinaf	Usulen tebliğden itibaren iki hafta	HMK m. 345
Temyiz	Tebliğden itibaren iki hafta	HMK m. 361
Yargılamanın iadesi	Üç ay ve her hâlde on yıl	HMK m. 377
Protokolden doğan alacak ve tescil	On yıl	TBK m. 146
Mal rejimi alacakları	Boşanmanın kesinleşmesinden itibaren on yıl	TBK m. 146
Boşanmaya bağlı tazminat ve nafaka	Bir yıl (anlaşmalı boşanmada protokol dışı talep istisnaları için 15. Bölüm)	TMK m. 178
Kadının bekleme süresi	300 gün	TMK m. 132
Babalık karinesi	Evliliğin sona ermesinden itibaren 300 gün	TMK m. 285
Tasarrufun iptali davası	İşlemden itibaren beş yıl	İİK m. 284
İlamlı takip zamanaşımı	Son işlemden itibaren on yıl	İİK m. 39

Aşağıda eserde sık anılan kanun hükümleri, resmî metinleriyle ve eserin kapandığı tarihteki hâlleriyle verilmiştir. Yalnız anlaşmalı boşanma bakımından önem taşıyan maddeler ve fıkralar alınmıştır; hükümlerin tamamı ve sonraki değişiklikler için resmî mevzuat sistemine bakılmalıdır.

I. Türk Medeni Kanunu (4721)

Madde 132. Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez.

Doğurmakla süre biter.

Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığının anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır.

Madde 166/3. Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz.

Madde 168. Boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir.

Madde 173. Boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiyse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir.

Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkim, kocasının soyadını taşımasına izin verir.

Koca, koşulların değişmesi hâlinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir.

Madde 174. Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir.

Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.

Madde 175. Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir.

Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.

Not: Birinci fıkradaki "süresiz olarak" ibaresi, Anayasa Mahkemesinin E. 2025/156, K. 2026/131 sayılı kararıyla iptal edilmiştir (RG 30.09.2026, 33386). İptal hükmü, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 176. Maddî tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir.

Manevî tazminatın irat biçiminde ödenmesine karar verilemez.

İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır.

Tarafların malî durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hâllerde iradın artırılması veya azaltılmasına karar verilebilir.

Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

Madde 178. Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Madde 182. Mahkeme boşanma veya ayrılığa karar verirken, olanak bulundukça ana ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altında ise vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler.

Mahkeme, kararında kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilebileceğini ihtar eder.

Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları

esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır.

Hâkim, istem hâlinde irat biçiminde ödenmesine karar verilen bu giderlerin gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

Madde 183. Ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hâlinde hâkim, re'sen veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır.

Madde 184. Boşanmada yargılama, aşağıdaki kurallar saklı kalmak üzere Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbidir:

1. Hâkim, boşanma veya ayrılık davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmedikçe, bunları ispatlanmış sayamaz.
2. Hâkim, bu olgular hakkında gerek re'sen, gerek istem üzerine taraflara yemin öneremez.
3. Tarafların bu konudaki her türlü ikrarları hâkimi bağlamaz.
4. Hâkim, kanıtları serbestçe takdir eder.
5. Boşanma veya ayrılığın fer'î sonuçlarına ilişkin anlaşmalar, hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz.
6. Hâkim, taraflardan birinin istemi üzerine duruşmanın gizli yapılmasına karar verebilir.

Madde 229. Aşağıda sayılanlar, edinilmiş mallara değer olarak eklenir:

1. Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar,
2. Bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler.

Bu tür kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.

Madde 323. Ana ve babadan her biri, velâyeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir.

Madde 324/3. Velayet kendisine bırakılan ana veya baba, kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayet değiştirilebilir. Bu husus kişisel ilişki kurulmasına dair kararda taraflara ihtar edilir.

Madde 325. Olağanüstü hâller mevcutsa, çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocuk ile kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğer kişilere, özellikle hısımlarına da tanınabilir.

Ana ve baba için öngörülen sınırlamalar üçüncü kişiler için kıyas yoluyla uygulanır.

Madde 328. Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder.

Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler.

Madde 331. Durumun değişmesi hâlinde hâkim, istem üzerine nafaka miktarını yeniden belirler veya nafakayı kaldırır.

Madde 336. Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanırlar.

Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir.

Velâyet, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir.

Madde 706/1. Taşınmaz mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmelerin geçerli olması, resmî şekilde düzenlenmiş bulunmalarına bağlıdır.

Madde 716/1. Mülkiyetin kazanılmasına esas olacak bir hukukî sebebe dayanarak malikten mülkiyetin kendi adına tescilini istemek hususunda kişisel hakka sahip olan kimse, malikin kaçınması hâlinde hâkimden, mülkiyetin hükmen geçirilmesini isteyebilir.

II. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (6100)

Madde 74. Açıkça yetki verilmemiş ise vekil; … davadan veya kanun yollarından feragat edemez, karşı tarafı ibra ve davasını kabul edemez, yargılamanın iadesi yoluna gidemez, … hangileri hakkında yetki verildiği açıklanmadıkça kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez.

Madde 123. Davacı, hüküm kesinleşinceye kadar, ancak davalının açık rızası ile davasını geri alabilir. Bu takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

Madde 125/1. Davanın açılmasından sonra, davalı taraf, dava konusunu üçüncü bir kişiye devrederse, davacı aşağıdaki yetkilerden birini kullanabilir: a) İsterse, devreden tarafla olan davasından vazgeçerek, dava konusunu devralmış olan kişiye karşı davaya devam eder. Bu takdirde dava davacı lehine sonuçlanırsa, dava konusunu devreden ve devralan yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olur. b) İsterse, davasını devreden taraf hakkında tazminat davasına dönüştürür.

Madde 149/1, 3, 4. Mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın veya vekilinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine karar verebilir.

Mahkeme, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlerde ilgililerin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden dinlenilmesine resen karar verebilir.

Ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden duruşmaya katılmasına karar verilenler hakkında, 154 üncü maddenin üçüncü fıkrasının (ç) bendinde belirtilen ikrar, yeminin edası, davanın geri alınmasına muvafakat, davadan feragat, davayı kabul ile sulh olma hâlleri hariç olmak üzere, elle atılan imzaya ilişkin hükümler uygulanmaz.

Madde 297/2. Hükmün sonuç kısmında, gerekçeye ait herhangi bir söz tekrar edilmeksizin, taleplerden her biri hakkında verilen hükümle, taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların, sıra numarası altında; açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi gereklidir.

Madde 304/1. Hükümdeki yazı ve hesap hataları ile diğer benzeri açık hatalar, mahkemece resen veya taraflardan birinin talebi üzerine düzeltilebilir. Hüküm tebliğ edilmişse hâkim, tarafları dinlemeden hatayı düzeltemez. Davet üzerine taraflar gelmezse, dosya üzerinde inceleme yapılarak karar verilebilir.

Madde 305. Hüküm yeterince açık değilse veya icrasında tereddüt uyandırıyor yahut birbirine aykırı fıkralar içeriyorsa, icrası tamamlanıncaya kadar taraflardan her biri hükmün açıklanmasını veya tereddüt ya da aykırılığın giderilmesini isteyebilir.

Hüküm fıkrasında taraflara tanınan haklar ve yüklenen borçlar, tavzih yolu ile sınırlandırılamaz, genişletilemez ve değiştirilemez.

Madde 305/A. Taraflardan her biri, nihaî kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde, yargılamada ileri sürülmesine veya kendiliğinden hükme geçirilmesi gerekli olmasına rağmen hakkında tamamen veya kısmen karar verilmeyen hususlarda, ek karar verilmesini isteyebilir. Bu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir.

Madde 307. Feragat, davacının, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir.

Madde 308. Kabul, davacının talep sonucuna, davalının kısmen veya tamamen muvafakat etmesidir.

Kabul, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri davalarda hüküm doğurur.

Madde 311. Feragat ve kabul, kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. İrade bozukluğu hâllerinde, feragat ve kabulün iptali istenebilir.

Madde 345. İstinaf yoluna başvuru süresi iki haftadır. Bu süre, ilamın usulen taraflardan her birine tebliğiyle işlemeye başlar. İstinaf yoluna başvuru süresine ilişkin özel kanun hükümleri saklıdır.

Madde 349. Taraflar, ilamın kendilerine tebliğinden önce, istinaf yoluna başvurma hakkından feragat edemez.

Başvuru yapıldıktan sonra feragat edilirse, dosya bölge adliye mahkemesine gönderilmez ve kararı veren mahkemece başvurunun reddine karar verilir. Dosya,

bölge adliye mahkemesine gönderilmiş ve henüz karara bağlanmamış ise başvuru feragat nedeniyle reddolunur.

Madde 350/2. Kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez.

Madde 374. Yargılamanın iadesi, kesin olarak verilen veya kesinleşmiş olan hükümlere karşı istenebilir.

Madde 375/1-h. Lehine karar verilen tarafın, karara tesir eden hileli bir davranışta bulunmuş olması (yargılamanın iadesi sebebidir).

Madde 376. Davanın taraflarından birisinin alacaklıları veya aleyhine hüküm verilen tarafın yerine geçenler, borçluları veya yerine geçmiş oldukları kimselerin aralarında anlaşarak, kendilerine karşı hile yapmaları nedeniyle hükmün iptalini isteyebilirler.

Madde 377/1. Yargılamanın iadesi süresi; ... yeni belgenin elde edildiği veya hilenin farkına varıldığı, ... tarihten itibaren üç ay ve her hâlde iade talebine konu olan hükmün kesinleşmesinden itibaren on yıldır.

III. Türk Borçlar Kanunu (6098)

Madde 19/1. Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır.

Madde 36/1. Taraflardan biri, diğerinin aldatması sonucu bir sözleşme yapmışsa, yanılması esaslı olmasa bile, sözleşmeyle bağlı değildir.

Madde 37/1. Taraflardan biri, diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu bir sözleşme yapmışsa, sözleşmeyle bağlı değildir.

Madde 39/1. Yanılma veya aldatma sebebiyle ya da korkutulma sonucunda sözleşme yapan taraf, yanılma veya aldatmayı öğrendiği ya da korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı andan başlayarak bir yıl içinde sözleşme ile bağlı olmadığını bildirmez veya verdiği şeyi geri istemezse, sözleşmeyi onamış sayılır.

Madde 138/1. Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır.

Bu madde hükmü yabancı para borçlarında da uygulanır.

Madde 146. Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir.

Madde 175. Taraflardan biri, koşulun gerçekleşmesine dürüstlük kurallarına aykırı olarak engel olursa, koşul gerçekleşmiş sayılır.

Taraflardan biri, koşulun gerçekleşmesini dürüstlük kurallarına aykırı biçimde sağlarsa, koşul gerçekleşmemiş sayılır.

Madde 179/1-2. Bir sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumu için bir ceza kararlaştırılmışsa, aksi sözleşmeden anlaşılmadıkça alacaklı, ya borcun ya da cezanın ifasını isteyebilir.

Ceza, borcun belirlenen zaman veya yerde ifa edilmemesi durumu için kararlaştırılmışsa alacaklı, hakkından açıkça feragat etmiş veya ifayı çekincesiz olarak kabul etmiş olmadıkça, asıl borçla birlikte cezanın ifasını da isteyebilir.

Madde 182/3. Hâkim, aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirir.

IV. İcra ve İflas Kanunu (2004)

Madde 38. Mahkeme huzurunda yapılan sulhlar, kabuller ve para borcu ikrarını havi re'sen tanzim edilen noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler, ilamların icrası hakkındaki hükümlere tabidir. …

Madde 278/1, 2-a. Alışılmış hediyeler dışında, geçici veya kesin aciz belgesinin ya da aciz belgesi niteliğinde olan haciz tutanağının düzenlendiği yahut iflasın açıldığı tarihten önceki bir yıl içinde yapılan bütün bağışlamalar ve ivazsız tasarruflar iptale tabidir.

Aşağıdaki tasarruflar bağışlama sayılır: a) Gerçek değerine uygun olarak ivazlı olduğu ispatlanmadıkça altsoy ve üstsoy, üçüncü derece dâhil kan hısımları, son bir yıl içinde evlilik birliği sona ermiş olsa bile eşi ve üçüncü derece dâhil kayın hısımları, evlat edinenle evlatlık, ortak konutta yaşayan kişiler arasında yapılan tasarruflar.

Madde 344/1. Nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlunun, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir.

V. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (5510)

Madde 56/2. Eşinden boşandığı halde, boşandığı eşiyle fiilen birlikte yaşadığı belirlenen eş ve çocukların, bağlanmış olan gelir ve aylıkları kesilir. Bu kişilere ödenmiş olan tutarlar, 96 ncı madde hükümlerine göre geri alınır.

VI. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (5718)

Madde 14/1. Boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri, eşlerin müşterek millî hukukuna tâbidir. Tarafların ayrı vatandaşlıkta olmaları hâlinde müşterek mutad mesken hukuku, bulunmadığı takdirde Türk hukuku uygulanır.

Madde 41. Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılamadığı takdirde Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer, Türkiye'de sâkin değilse Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür.

Madde 58/1. Yabancı mahkeme ilâmının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilâmın tenfiz şartlarını taşıdığının mahkemece tespitine bağlıdır. Tanımada 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanmaz.

VII. Nüfus Hizmetleri Kanunu (5490)

Madde 27/A/1. Yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen kararlar; bizzat veya vekilleri aracılığıyla tarafların birlikte veya taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması, verildiği devlet kanunlarına göre konusunda yetkili adlî veya idarî makam tarafından verilmiş ve usulen kesinleşmiş olması ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması şartlarıyla nüfus kütüğüne tescil edilir.

KAYNAKÇA

Makaleler

Acun, Hüseyin, "Anlaşmalı Boşanma Kapsamında Mal Rejiminin Tasfiyesinde Tarım Arazilerinin Hukukî Konumu", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 2, 2025, s. 1941–1968. (Atıf: Acun)

Bozdağ Ataoğlu, Sinem, "Anlaşmalı Boşanma Protokolündeki Beyanların Katılma Alacağına Etkisi", Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 26, Temmuz 2023, s. 263–289. (Atıf: Bozdağ Ataoğlu)

Demirbaş, Feride, "Anlaşmalı Boşanma Protokolünün Taşınmazlar Üzerindeki Aynî Haklara İlişkin Hükümleri ile İlgili Bazı Hukuki Sorunlar", Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 2020/2, s. 559–598. (Atıf: Demirbaş)

Doğan, Burak, "Türk Hukukunda Anlaşmalı Boşanma (TMK m. 166/III)", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, S. 2, 2024, s. 755–787. (Atıf: Doğan)

Koyuncu Aktaş, Nihan, "Anlaşma Temeline Dayalı Boşanma Davalarında Hakimin Yoksulluk Nafakasına Müdahalesi", İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 79, S. 3, 2021, s. 761–796. (Atıf: Koyuncu Aktaş)

Nomer, Haluk Nami, "Anlaşmalı Boşanma Protokolünden Dönülebilir mi?", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVIII, 2021/2, s. 583–591. (Atıf: Nomer)

Tuncer Kazancı, İdil, "Bir Yargıtay Kararı Işığında Eşlerin Anlaşmalı Boşanma ile Alacaklılarından Mal Kaçırmalarının Tasarrufun İptali Davasına Konu Edilmesi Sorunu", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2015, s. 401–424. (Atıf: Tuncer Kazancı)

Tutar, Elce, "Yoksulluk Nafakasına Hâkim Olan İlkeler ve Bu İlkelerin İsviçre, Alman ve Türk Hukuku'ndaki Gelişmeler Işığında Değerlendirilmesi", İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 83, S. 4, 2025, s. 1320–1352. (Atıf: Tutar)

Yağcı, Kürşad, "Yoksulluk Nafakasında 'Süresizlik' Sorunu", İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 76, S. 1, 2018, s. 323–358. (Atıf: Yağcı)

Resmî kaynaklar ve veri tabanları

Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi, mevzuat.adalet.gov.tr.

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr ve kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723, 21. Dönem.

Türkiye İstatistik Kurumu, Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2025, 24 Şubat 2026.

Yargıtay Karar Arama Sistemi, karararama.yargitay.gov.tr.

KARARLAR DİZİNİ

Kararlar mahkeme ve tarih sırasıyla listelenmiştir. Sayfa numaraları kararın anıldığı sayfaları gösterir; koyu yazılan numara, kararın ayrıntılı olarak incelendiği (içtihat kartı) sayfadır.

ANAYASA MAHKEMESİ — NORM DENETİMİ

15.05.2008 · E. 2005/26 · K. 2008/105 . 9, 10, 191, 197
28.04.2011 · E. 2009/86 · K. 2011/70 173
30.05.2024 · E. 2023/109 · K. 2024/113 ... 17, 191, 198
12.02.2026 · E. 2025/203 · K. 2026/39 ..... 9, 18
26.03.2026 · E. 2025/210 · K. 2026/70 .... 173, 176, 195, 207
04.06.2026 · E. 2025/156 · K. 2026/131 ..... 98, 99, 193, 202

ANAYASA MAHKEMESİ — BİREYSEL BAŞVURU

B. No: 2018/27658, 06.10.2021 ..... 81, 82, 84, 192, 201, 214
B. No: 2019/12125, 14.02.2024 175
B. No: 2022/57145, 06.06.2024 ..... 81, 82, 83, 87
B. No: 2022/4717, 28.05.2025 . 180, 182, 195, 202

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

27.05.2009 · E. 2009/158 · K. 2009/217 . 110, 130
24.02.2010 · E. 2010/2-96 · K. 2010/106 ..... **110**, 115, 193, 203
02.06.2010 · E. 2010/3-288 · K. 2010/297 149
17.04.2013 · E. 2013/375 · K. 2013/520 . 114, 204
27.11.2013 · E. 2013/8-185 · K. 2013/1601 112
27.03.2015 · E. 2013/1542 · K. 2015/1110 . 59, 63, 72, 74, 192
02.12.2015 · E. 2014/589 · K. 2015/2784 ..... 118, 120, 193, 204
02.03.2016 · E. 2015/979 · K. 2016/215 . 167, 175
05.10.2016 · E. 2016/1061 · K. 2016/959 ..... 114, 204
29.11.2017 · E. 2017/1532 · K. 2017/1465 ..... **100**, 102, 150, 151, 203
06.12.2018 · E. 2017/2488 · K. 2018/1854 . 22, 25, 191, 198
18.04.2019 · E. 2017/1941 · K. 2019/475 . 8, 9, 11, 13, 28, 29, 31, 34, 36, 40, 43, 46, **47**, 53, 58, 59, 63, 66, 72, 74, 80, 86, 98, 191, 192, 197, 198, 199, 200
18.04.2019 · E. 2017/2643 · K. 2019/484 ... 30, 46, 47, 60, 63, 66, 69, 86, 88, 91, 98, 102, 192, 193, 200, 201, 202
18.04.2019 · E. 2017/2650 · K. 2019/485 46
02.05.2019 · E. 2017/3067 · K. 2019/512 ... **10**, 13, 28, 31, 58, 98, **106**, 108, 191, 193, 197, 203
30.05.2019 · E. 2017/1895 · K. 2019/630 ... 58, 61, 63, 91, 93, 134, 138, 147, 193, 202
19.09.2019 · E. 2017/1894 · K. 2019/918 92
14.11.2019 · E. 2017/2613 · K. 2019/1191 ..... **90**, 93, 150, 193, 202
14.11.2019 · E. 2017/1513 · K. 2019/1182 ..... 92, 150, 202, 211
18.02.2021 · E. 2017/2493 · K. 2021/108 ..... 107, 108, 145, 165, 193, 203
18.02.2021 · E. 2017/2669 · K. 2021/109 187
25.03.2021 · E. 2017/2410 · K. 2021/346 ... 80, 83, 84, 192, 201
24.05.2022 · E. 2019/419 · K. 2022/705 . 174, 175
07.06.2022 · E. 2019/335 · K. 2022/850 . 115, 204
29.11.2022 · E. 2020/364 · K. 2022/1618 142
08.02.2023 · E. 2022/759 · K. 2023/49 ... 101, 145, 175
12.02.2025 · E. 2023/582 · K. 2025/24 ... 102, **148**, 151, 194, 203
21.05.2025 · E. 2023/945 · K. 2025/334 ..... 156, **158**, 162, 194, 206, 207, 218
10.09.2025 · E. 2024/7 · K. 2025/498 ..... 112, 115, 193, 204
26.11.2025 · E. 2024/391 · K. 2025/743 175
10.12.2025 · E. 2025/464 · K. 2025/809 ... **51**, 200
10.12.2025 · E. 2024/332 · K. 2025/794 174
17.12.2025 · E. 2024/734 · K. 2025/842 174
01.04.2026 · E. 2025/18 · K. 2026/205 ... 173, **174**, 176, 182, 195, 207
01.04.2026 · E. 2025/20 · K. 2026/206 174
01.04.2026 · E. 2025/641 · K. 2026/207 174
29.04.2026 · E. 2025/354 · K. 2026/267 113
01.07.2026 · E. 2025/718 · K. 2026/429 . 115, 134, 135, 138, 145, 194, 201, 205, 212
09.09.2026 · E. 2025/676 · K. 2026/471 52

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

23.02.2009 · E. 2008/16521 · K. 2009/2881 80

27.10.2010 · E. 2009/15740 · K. 2010/17824 .... 28, 31, 35
08.06.2011 · E. 2011/7930 · K. 2011/10085 16
13.06.2012 · E. 2011/20153 · K. 2012/16123 80
25.06.2012 · E. 2011/7724 · K. 2012/17495 .... 126, 130, 131, 145, 146, 194, 205, 206
03.10.2012 · E. 2012/5328 · K. 2012/23373 50
11.02.2013 · E. 2012/16931 · K. 2013/3057 50
25.02.2014 · E. 2014/1890 · K. 2014/3858 ..... 137, 212
26.02.2014 · E. 2014/2564 · K. 2014/3993 ..... 72, 124, 204
19.06.2014 · E. 2014/2605 · K. 2014/13905 ..... 16, 17, 30
19.06.2014 · E. 2014/2775 · K. 2014/14031 ..... 30, 35, 36, 199
24.02.2015 · E. 2014/18433 · K. 2015/2645 ..... 18, 30
10.03.2015 · E. 2014/20325 · K. 2015/4097 50
19.03.2015 · E. 2015/4921 · K. 2015/4991 17
19.03.2015 · E. 2014/20562 · K. 2015/4949 ..... **34**, 36, 191, 199
22.10.2015 · E. 2015/5231 · K. 2015/19248 ..... 34, 36, 60, 68, 199
16.12.2015 · E. 2015/23289 · K. 2015/24243 ... **66**, 69, 74, 87, 88, 192, 200
21.03.2016 · E. 2015/14811 · K. 2016/5467 ..... 16, 19, 197
06.06.2016 · E. 2015/24303 · K. 2016/11123 80
05.10.2016 · E. 2015/20371 · K. 2016/13531 80
06.02.2017 · E. 2016/20198 · K. 2017/1038 ..... 80, 201
20.02.2017 · E. 2016/15771 · K. 2017/1737 ..... 81, 184
04.12.2017 · E. 2016/18674 · K. 2017/13800 .... 81, 84, 188, 192, 201, 214
13.12.2017 · E. 2016/8798 · K. 2017/14467 ..... **40**, 43, 191, 199
15.01.2018 · E. 2016/16989 · K. 2018/553 . 16, 17, 19, 191, 197, 198
12.04.2018 · E. 2017/3712 · K. 2018/4935 . 17, 19
03.05.2018 · E. 2016/17073 · K. 2018/6023 ..... 35, 80
27.06.2018 · E. 2018/3738 · K. 2018/8266 83
05.11.2018 · E. 2016/25723 · K. 2018/12450 .... 66, 68, 69, 74, 91, 192, 200
04.12.2018 · E. 2017/3517 · K. 2018/13958 .... 124, 138, 145, 206
10.04.2019 · E. 2019/245 · K. 2019/4371 74
17.06.2019 · E. 2019/3660 · K. 2019/7254 . 30, 31, 118, 191, 198
25.09.2019 · E. 2019/5908 · K. 2019/9189 . 72, 74, 143, 161, 192, 201
05.11.2020 · E. 2020/3774 · K. 2020/5431 161
24.05.2021 · E. 2021/2526 · K. 2021/3729 ..... 25, 160
04.10.2021 · E. 2021/7601 · K. 2021/6759 ..... 161, 185, 189, 191, 199
14.12.2021 · E. 2021/8413 · K. 2021/9546 82
14.12.2022 · E. 2022/8498 · K. 2022/10455 159
17.01.2023 · E. 2022/10615 · K. 2023/225 188
17.05.2023 · E. 2023/3503 · K. 2023/2433 ..... 149, 194, 202
01.06.2023 · E. 2023/1530 · K. 2023/2809 165
20.06.2023 · E. 2022/10111 · K. 2023/3343 .... 108, 129, 137
04.10.2023 · E. 2023/6024 · K. 2023/4468 184
17.10.2023 · E. 2023/6643 · K. 2023/4808 ..... 53, 200
01.11.2023 · E. 2022/7032 · K. 2023/5046 ..... 42, 114, 166
02.11.2023 · E. 2023/2141 · K. 2023/5140 160
22.11.2023 · E. 2023/8476 · K. 2023/5776 46
22.11.2023 · E. 2023/2584 · K. 2023/5532 51
23.11.2023 · E. 2023/5940 · K. 2023/5566 ..... 61, 137, 145, 205
30.11.2023 · E. 2023/2771 · K. 2023/5818 159
05.12.2023 · E. 2022/8262 · K. 2023/5914 ..... 128, 205
20.12.2023 · E. 2023/1443 · K. 2023/6343 ..... 126, 205
26.12.2023 · E. 2022/9156 · K. 2023/6506 36
17.01.2024 · E. 2023/693 · K. 2024/294 ... 61, 126, 136, 138, 194, 205
24.01.2024 · E. 2022/9474 · K. 2024/447 111
25.01.2024 · E. 2022/10065 · K. 2024/514 ..... 111, 114
08.02.2024 · E. 2022/8549 · K. 2024/697 ..... 106, 108, 114, 115, 204, 212
08.02.2024 · E. 2023/8622 · K. 2024/709 179
13.02.2024 · E. 2023/9121 · K. 2024/827 ..... **179**, 182, 195, 208
13.02.2024 · E. 2023/8295 · K. 2024/788 ..... 180, 182, 195, 202
20.02.2024 · E. 2022/9430 · K. 2024/978 ..... **164**, 167, 194, 207, 223
20.02.2024 · E. 2023/9548 · K. 2024/963 180
21.02.2024 · E. 2022/10451 · K. 2024/1072 112
29.02.2024 · E. 2023/9103 · K. 2024/1397 . 35, 80
29.02.2024 · E. 2022/10884 · K. 2024/1360 187
04.03.2024 · E. 2024/152 · K. 2024/1428 ..... 179, 182, 208
11.03.2024 · E. 2024/759 · K. 2024/1620 180
12.03.2024 · E. 2023/3256 · K. 2024/1657 ..... 129, 130, 145
14.03.2024 · E. 2024/2323 · K. 2024/1761 ..... 156, 159, 162, 207
19.03.2024 · E. 2023/7657 · K. 2024/1916 186
26.03.2024 · E. 2023/2431 · K. 2024/2084 ..... 73, 126, **127**, 131, 193, 201, 205, 212
26.03.2024 · E. 2024/1835 · K. 2024/2123 179
03.04.2024 · E. 2023/8763 · K. 2024/2370 . 36, 42, 165, 167
03.04.2024 · E. 2023/8886 · K. 2024/2351 ..... 186, 223
03.04.2024 · E. 2023/10093 · K. 2024/2353 ... **186**, 195, 208, 223
04.04.2024 · E. 2023/9077 · K. 2024/2421 111

04.04.2024 · E. 2023/5704 · K. 2024/2402 ..... 119, 204
16.04.2024 · E. 2022/10165 · K. 2024/2453 ..... 36, 41, 111, 166, 191, 199
16.04.2024 · E. 2024/1003 · K. 2024/2481 ..... 186, 187, 189, 195, 208
16.04.2024 · E. 2024/2031 · K. 2024/2467 ..... 186, 189, 208
18.04.2024 · E. 2023/9731 · K. 2024/2593 111
18.04.2024 · E. 2023/5049 · K. 2024/2597 126
29.04.2024 · E. 2023/5388 · K. 2024/2918 ..... 119, 138, 212
02.05.2024 · E. 2023/7783 · K. 2024/3118 ..... 128, 142, 145
02.05.2024 · E. 2023/8215 · K. 2024/3042 188
06.05.2024 · E. 2023/7856 · K. 2024/3157 ..... **124**, 131, 134, 193, 204, 205, 213
09.05.2024 · E. 2023/6894 · K. 2024/3333 ..... 73, 125, 130
09.05.2024 · E. 2023/8384 · K. 2024/3291 ..... 175, 181, 207, 208
28.05.2024 · E. 2022/11197 · K. 2024/3926 ..... 129, 134, 138, 142, 206, 213
30.05.2024 · E. 2024/3412 · K. 2024/4114 46
30.05.2024 · E. 2023/9267 · K. 2024/4045 ..... 134, 142, 206
10.06.2024 · E. 2023/8252 · K. 2024/4452 42
25.06.2024 · E. 2024/3253 · K. 2024/4769 ..... **166**, 167, 194, 207
27.06.2024 · E. 2024/3791 · K. 2024/5043 25
02.07.2024 · E. 2023/7962 · K. 2024/5219 ..... 130, 142, 143, 205, 213
02.07.2024 · E. 2024/3497 · K. 2024/5196 161
03.07.2024 · E. 2023/5383 · K. 2024/5274 160
04.07.2024 · E. 2024/2986 · K. 2024/5319 88
10.09.2024 · E. 2024/5668 · K. 2024/5631 25
11.09.2024 · E. 2023/7606 · K. 2024/5727 ..... 165, 175, 207
12.09.2024 · E. 2024/5154 · K. 2024/5807 ..... 101, 149, 206
19.09.2024 · E. 2024/237 · K. 2024/6168 179
23.09.2024 · E. 2024/3961 · K. 2024/6272 179
25.09.2024 · E. 2024/2033 · K. 2024/6365 165
08.10.2024 · E. 2024/4192 · K. 2024/6979 ..... 93, 149, 151, 194, 206
14.10.2024 · E. 2024/5347 · K. 2024/7325 ..... 24, 51, 156
16.10.2024 · E. 2023/8696 · K. 2024/7482 ..... 68, 73
16.10.2024 · E. 2023/7868 · K. 2024/7526 99
21.10.2024 · E. 2024/1455 · K. 2024/7592 ..... 36, 42, 164, 167, 194, 223
23.10.2024 · E. 2024/8560 · K. 2024/7757 ..... 118, 120, 193, 204
23.10.2024 · E. 2024/1952 · K. 2024/7817 ..... 126, 129, 204, 205, 213
30.10.2024 · E. 2024/679 · K. 2024/8004 49
04.11.2024 · E. 2024/1117 · K. 2024/8212 ..... 30, 49, 53, 200
04.11.2024 · E. 2024/1966 · K. 2024/8254 119
07.11.2024 · E. 2024/1201 · K. 2024/8506 49
12.11.2024 · E. 2024/1195 · K. 2024/8595 ..... 49, 138, 159, 207
20.11.2024 · E. 2024/7109 · K. 2024/8846 86
13.01.2025 · E. 2024/9255 · K. 2025/106 ..... 118, 204
20.01.2025 · E. 2024/10396 · K. 2025/517 ..... 156, 157, 162, 181, 194, 207
13.02.2025 · E. 2024/7565 · K. 2025/1412 118
17.02.2025 · E. 2024/5323 · K. 2025/1499 29
10.03.2025 · E. 2025/1247 · K. 2025/2531 ..... 126, 221
18.03.2025 · E. 2024/4908 · K. 2025/2823 187
07.05.2025 · E. 2025/2026 · K. 2025/4713 ..... 158, 206
12.05.2025 · E. 2024/1539 · K. 2025/4829 52
22.09.2025 · E. 2025/5165 · K. 2025/7625 ..... **157**, 206
23.09.2025 · E. 2025/4089 · K. 2025/7681 ..... 62, 73, 74, 87, 100, 102, 143, 193, 203, 213
30.09.2025 · E. 2025/7038 · K. 2025/8076 ..... 41, 164
06.10.2025 · E. 2025/1688 · K. 2025/8266 ..... 156, 159, 162, 194, 206, 218
20.10.2025 · E. 2024/6936 · K. 2025/8978 ..... 129, 205, 213, 221
22.10.2025 · E. 2025/2604 · K. 2025/9095 98
23.10.2025 · E. 2025/1519 · K. 2025/9250 91
20.11.2025 · E. 2025/5404 · K. 2025/9980 ..... 83, 188, 202
01.12.2025 · E. 2025/8322 · K. 2025/10451 25
04.12.2025 · E. 2025/4752 · K. 2025/10740 ..... 108, 144
08.12.2025 · E. 2025/8385 · K. 2025/10777 25
08.12.2025 · E. 2024/9214 · K. 2025/10806 ..... 128, 193, 205, 221
09.12.2025 · E. 2024/9929 · K. 2025/10870 187
11.12.2025 · E. 2024/5359 · K. 2025/11127 128
11.12.2025 · E. 2025/3373 · K. 2025/11106 188
22.12.2025 · E. 2025/9205 · K. 2025/11645 50
22.12.2025 · E. 2024/6361 · K. 2025/11577 111
22.12.2025 · E. 2025/9038 · K. 2025/11633 ..... 157, 158
04.02.2026 · E. 2025/7003 · K. 2026/1106 136
09.02.2026 · E. 2026/668 · K. 2026/1379 145
10.02.2026 · E. 2025/5957 · K. 2026/1410 52
18.02.2026 · E. 2025/9746 · K. 2026/1856 ..... 11, 46, 48, 49, 53, 192, 199, 200
18.02.2026 · E. 2025/6191 · K. 2026/1848 29
19.02.2026 · E. 2025/9671 · K. 2026/1930 88
04.03.2026 · E. 2025/10352 · K. 2026/2521 ..... 46, 49
04.03.2026 · E. 2025/10739 · K. 2026/2494 90
11.03.2026 · E. 2025/7995 · K. 2026/2686 ..... **52**, 192, 200
23.03.2026 · E. 2025/5346 · K. 2026/2985 ..... 22, 25, 126, 145, 146, 194, 206, 221
24.03.2026 · E. 2025/8413 · K. 2026/3048 29
30.03.2026 · E. 2025/8152 · K. 2026/3316 41

01.04.2026 · E. 2025/8428 · K. 2026/3524 ..... 74, 160
01.04.2026 · E. 2025/9273 · K. 2026/3448 ..... **127**, 194, 205
02.04.2026 · E. 2026/147 · K. 2026/3575 ... 62, 74, 125, 166
07.04.2026 · E. 2025/3375 · K. 2026/3769 111
09.04.2026 · E. 2025/8159 · K. 2026/3960 ..... 52, 200
14.04.2026 · E. 2025/7144 · K. 2026/4142 ..... **135**, 194, 205
15.04.2026 · E. 2026/2058 · K. 2026/4169 ..... **101**, 203
21.04.2026 · E. 2026/1907 · K. 2026/4466 29
22.04.2026 · E. 2025/5783 · K. 2026/4535 ..... 130, **134**, 138, 143, 194, 205, 212
28.04.2026 · E. 2026/2707 · K. 2026/4748 29
28.04.2026 · E. 2025/6039 · K. 2026/4692 ..... 112, 115, 193, 204
29.04.2026 · E. 2026/2775 · K. 2026/4877 ..... 92, 143, 202, 211
11.05.2026 · E. 2025/8207 · K. 2026/5354 ..... 108, 136
13.05.2026 · E. 2026/2961 · K. 2026/5564 ..... 88, 192, 202
11.06.2026 · E. 2026/3365 · K. 2026/6507 . 62, 91, 93, 143, 146, 193, 194, 202, 211
11.06.2026 · E. 2026/3323 · K. 2026/6483 161
15.06.2026 · E. 2025/8708 · K. 2026/6569 . 90, 93, 98
29.06.2026 · E. 2026/4427 · K. 2026/7350 142
08.09.2026 · E. 2026/9333 · K. 2026/7810 29
10.09.2026 · E. 2026/281 · K. 2026/7953 ..... **113**, 204
10.09.2026 · E. 2026/7540 · K. 2026/7942 ..... 161, 185
15.09.2026 · E. 2026/6769 · K. 2026/8110 29

YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ

11.01.2023 · E. 2022/6065 · K. 2023/227 171
16.05.2023 · E. 2022/9617 · K. 2023/6526 171
20.06.2023 · E. 2022/12462 · K. 2023/8190 171
17.10.2023 · E. 2022/11704 · K. 2023/10911 . 171
13.02.2024 · E. 2023/1184 · K. 2024/1486 172
30.04.2024 · E. 2024/1466 · K. 2024/4025 ..... **170**, 171, 176, 194, 207
24.09.2024 · E. 2023/5643 · K. 2024/8094 ..... 170, 171, 176, 194, 207
11.03.2025 · E. 2024/5298 · K. 2025/4112 172
29.04.2025 · E. 2024/8122 · K. 2025/6830 171

YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ

29.04.2024 · E. 2024/1135 · K. 2024/4847 22

YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ

24.12.2025 · E. 2025/11238 · K. 2025/17978 . 175
02.03.2026 · E. 2025/14273 · K. 2026/2325 174

YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ

28.03.2024 · E. 2023/6110 · K. 2024/3128 ..... **144**, 146, 148, 194, 206
02.10.2025 · E. 2025/3520 · K. 2025/5878 ..... 108, 143
18.02.2026 · E. 2025/7643 · K. 2026/1068 ..... 125, 131, 193, 204, 212
09.06.2026 · E. 2025/5676 · K. 2026/4256 128

YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ

12.11.2019 · E. 2017/5162 · K. 2019/10479 172
17.06.2020 · E. 2018/4543 · K. 2020/3644 171
02.02.2021 · E. 2019/3906 · K. 2021/549 ..... 171, 172

KAVRAM DİZİNİ

Sayfa numaraları kavramın açıklandığı ya da uygulamasının tartışıldığı sayfaları gösterir.

A
alacaklı 170
anlaşmadan dönme 46
anlaşmalı boşanma 8

B
bekleme süresi 180
birlikte başvuru 27
bir yıl şartı 15
bizzat dinleme 33
boşanmanın sonuçları 178

C
cezai şart 136

D
davadan feragat 51

G
görevli mahkeme 22

H
hâkimin değişiklik yetkisi 65
hâkim onayı 59
hüküm fıkrası 71

İ
ihtar 127
ikrar 10
irade ilkesi 9
iştirak nafakası 89

K
kanun yolu 156
kanun yolundan feragat 158
karine 9
kesinleşme 156
kişisel ilişki 85

M
maddi tazminat 105
makul süre 134
mal rejiminin tasfiyesi 110
miras 181
muvazaa 171

O
ortak velayet 81

Ö
ölüm aylığı 173

P
protokol 58
protokolün icrası 142
protokol borcu 134

S
SEGBİS 35
serbest irade 39
soyadı 178
süresiz nafaka 98

T
taşınmaz devri 124
tebliğ 157
tescil davası 126

U
uyarlama 148

V
velayet 80
velayetin değiştirilmesi 82

Y
yabancılık unsuru 184
yargılamanın iadesi 163
yetki 22
yoksulluk nafakası 98

Z
ziynet 118

ANLAŞMALI BOŞANMA DAVASI

Anlaşmalı boşanma bir duruşmada bitebilir; özensiz yazılmış bir protokol ise yıllar sonra yeni bir davanın kapısını açabilir. Eşlerden biri karar kesinleşinceye kadar anlaşmadan dönebilir mi? Protokoldeki hangi cümle mal paylaşımı hakkını bitirir, hangisi bitirmez? Hâkim protokolü değiştirebilir mi? Evin tapusu verilmezse, nafaka ödenmezse ne yapılır? Duruşma günü verilen feragat kararı gerçekten kesinleştirir mi?

Bu eser bu soruları Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun, Yargıtay dairelerinin ve Anayasa Mahkemesinin kararları ışığında ele alır; her soruya ilk cümlede kısa ve doğrudan bir cevap verir.

ESERDE

- 240'ı aşkın künyeli ve resmî bağlantılı karar
- Anlaşmadan dönme, kanun yolu ve kesinleşme
- Taşınmaz devri, icra ve zamanaşımı
- Protokolün maddeleri ve hâkimin denetimi
- Mal rejimi: hangi cümle hakkı bitirir?
- 116 soru-cevap, protokol ve dilekçe örnekleri

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR

avukataydinaydar.com